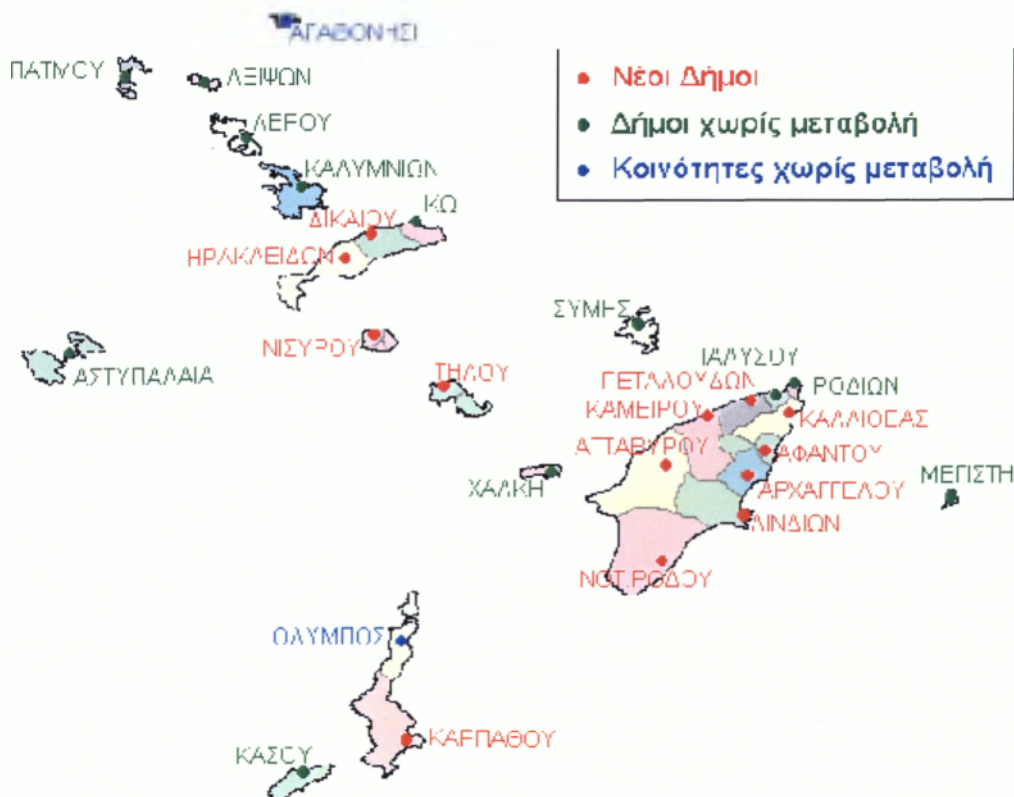

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

« Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ (ΡΟΔΟΣ)»

Εκπόνηση: **ΚΥΡΙΑΚΟΥΛΛΑΚΗ ΝΙΚΟΛΕΤΤΑ**
Α.Μ.:2001150

Εισηγήτρια Καθηγήτρια: Δ. ΠΡΕΒΕΖΑΝΟΥ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

1. Εισαγωγή.....	4
------------------	---

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ:

ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

A. Με ποια κριτήρια γίνεται η επιλογή υποψηφίων δημάρχων;	6-9
B. Τελικά ποιοι πολίτες γίνονται δήμαρχοι.....	10
1. Το φύλο της δημαρχίας.....	11-14
2. Δημαρχιακή σταδιοδρομία και οικογενειακή παράδοση.....	15-17
3. Ηλικία και επαγγελματικό υπόβαθρο.....	17-19
Γ. Ένα αξίωμα που προορίζεται για λίγους;.....	20
1. Οι δήμαρχοι ξεχωρίζουν.....	20-22
2. Η εικόνα της πραγματικότητας.....	23-25
Δ. Προέλευση και χαρακτηριστικά των ελλήνων δημάρχων.....	25
1. Ένα ανδροκρατούμενο αξίωμα.....	26-27
2. Δήμαρχοι της «πολιτικοποιημένης γενιάς».....	27-29
3. Μηχανικοί και άλλοι ελεύθεροι επαγγελματίες: Στο μέλλον, δημόσιοι υπάλληλοι;	30-32

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ:

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

A. Καταγραφή αναγκών επιχειρήσεων	
1.1. Κλαδική κατανομή επιχειρήσεων.....	34-38
1.1.1. Πρωτογενής τομέας.....	39-41
1.1.2. Δευτερογενής τομέας.....	42-43
1.1.3. Τριτογενής τομέας.....	44-49
1.1.4. Ανάλυση τάσεων.....	50-52
1.2. Δημογραφικά στοιχεία- Απασχόληση.....	53-55
1.2.1. Εξέλιξη του πληθυσμού.....	56-131
1.3. Μοντέλο τοπικής ανάπτυξης.....	132-136
1.4. Καταγραφή αναγκών επιχειρήσεων.....	137-139

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ:

ΈΡΕΥΝΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

1. ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ.....	141-163
2. ΔΗΜΟΣ ΑΡΧΑΙΓΕΛΟΥ.....	164-167
3. ΔΗΜΟΣ ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ.....	168-173
4. ΔΗΜΟΣ ΑΤΤΑΒΥΡΟΥ.....	174-178
5. ΔΗΜΟΣ ΑΦΑΝΤΟΥ.....	179-187
6. ΔΗΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	188-190
7. ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ.....	191-194
8. ΔΗΜΟΣ ΙΑΛΥΣΟΥ.....	195-202
9. ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ.....	203-206
10. ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ.....	207-209
11. ΔΗΜΟΣ ΚΑΜΕΙΡΟΥ.....	210-220
12. ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ.....	221-237
13. ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΟΥ.....	238-248
14. ΔΗΜΟΣ ΚΩ.....	249-251
15. ΔΗΜΟΣ ΛΕΙΨΩΝ.....	252-258
16. ΔΗΜΟΣ ΛΕΡΟΥ.....	259-270
17. ΔΗΜΟΣ ΛΙΝΔΙΩΝ.....	271-278
18. ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ.....	279-282
19. ΔΗΜΟΣ ΝΙΣΥΡΟΥ.....	283-285
20. ΔΗΜΟΣ ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ.....	286-300
21. ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΜΟΥ.....	301-306
22. ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ.....	307-310
23. ΔΗΜΟΣ ΡΟΔΟΥ.....	311-317
24. ΔΗΜΟΣ ΣΥΜΗΣ.....	318-333
25. ΔΗΜΟΣ ΤΗΛΟΥ.....	334-336
26. ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΗΣ.....	337-342

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	343-348
-------------------	---------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	349
-------------------	-----

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά τα τελευταία χρόνια, οι δήμαρχοι της χώρας μας έχουν βρεθεί κατ' επανάληψη στο στόχαστρο της δημόσιας κριτικής. Αποκαλυπτικά δημοσιεύματα του τύπου και ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές, τα κείμενα εκατοντάδων δικαστικών αποφάσεων σε ολόκληρη τη χώρα, εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, των Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, στηλιτεύουν παρανομίες και καταχρήσεις, ρουσφετολογικές πρακτικές και εκτεταμένη διαφθορά. Σχεδόν ένας αιώνας έχει περάσει, αφότου ο Ελ. Βενιζέλος έθεσε τέρμα στη «δημαρχοκρατία» της εποχής του, και το φάντασμα του «ελεεινού και φαύλου δημάρχου» έχει επιστρέψει στις στήλες των ελληνικών εφημερίδων. Για μια ακόμη φορά, ο δήμαρχος παρουσιάζεται ως το αρχέτυπο του κυνικού και αδίστακτου πολιτικού που διαφθείρει συνειδήσεις και παρασέρνει ολόκληρες τοπικές κοινωνίες, προς ίδιον όφελος. Ωστόσο, την ίδια ώρα, ορισμένες έρευνες διαπιστώνουν ότι η κοινή γνώμη της χώρας μας αντιμετωπίζει τους δημάρχους σαφώς θετικότερα από άλλες κατηγορίες πολιτικών στελεχών, όπως τους υπουργούς και τους βουλευτές ή ακόμη και τους νομάρχες.

Ο δήμαρχος δεν είναι απλά ένα «διφυές» διοικητικό όργανο που διεκπεραιώνει τοπικά ορισμένες κρατικές υποθέσεις και εκτελεί τις αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου. Πρόκειται για έναν τοπικό ηγέτη ο οποίος, σε χώρες όπως η δική μας, αναλαμβάνει έναν σημαντικό ρόλο για την λειτουργία του πολιτικού συστήματος. Από τη στιγμή όμως που ο δήμαρχος χαρακτηρίζεται ως «πολιτικός ηγέτης», αναδεικνύεται και η σημασία της προσωπικότητας του, των ατομικών του χαρακτηριστικών και της ιδιαίτερης του διαδρομής στην πολιτική και στην κοινωνία. Συνεπώς, η επιστημονική προσέγγιση της δημαρχίας δεν μπορεί να περιορισθεί στην περιγραφή και την ανάλυση του θεσμικού πλαισίου, αλλά πρέπει οπωσδήποτε να στραφεί και προς τους συγκεκριμένους ανθρώπους που στελεχώνουν τον θεσμό, καθώς και γενικότερα προς τη λειτουργία του στην πράξη, όπως άλλωστε υποδεικνύει και πολυσυζητημένη σχετική παθολογία στην χώρα μας. Έτσι, η ανάλυση που ακολουθεί, κινείται σε δύο βασικούς άξονες, δηλ. τα πρόσωπα και τις αντιλήψεις των δημάρχων, αφενός, και τις αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται μέσω της δημαρχίας, αφετέρου. Η πτυχιακή λοιπόν αυτή θα στραφεί προς τους ίδιους τους δημάρχους, τα κριτήρια και τις διαδικασίες για την επιλογή τους, τη σταδιοδρομία τους και τα προσωπικά τους χαρακτηριστικά. Βασικό σημείο αναφοράς θα είναι τα δημοτικά συμβούλια του Νομού Δωδεκανήσου και κατά πόσο αυτά είναι στελεχωμένα από ικανά μέλη ώστε να μπορέσουν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη του Νομού.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ:

ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

A. Με ποια κριτήρια γίνεται η επιλογή υποψηφίων δημάρχων;

Στην επιστημονική βιβλιογραφία, αλλά και στον ευρύτερο δημόσιο διάλογο, οι απόψεις ως προς τα χαρακτηριστικά που πρέπει να συγκεντρώνει ένας πολιτικός ηγέτης δίστανται, ακόμη και ως προς το κεφαλαιώδες ζήτημα, κατά πόσο ο πολιτικός θα πρέπει να είναι επαγγελματίας ή όχι: Την ώρα που ορισμένοι στέκονται δύσπιστα απέναντι στη «στεγανοποιημένη κομματική νομενκλατούρα» με ηγέτες του «κομματικού σωλήνα», οι οποίοι «δεν έχουν εμπειρίες από την πραγματική ζωή» και ουσιαστική επαφή με την κοινωνία, άλλοι πάλι τονίζουν τους κινδύνους από την «δι' αλεξιπτώτου» είσοδο «ερασιτεχνών» που «τείνουν να υπερ-απλουστεύουν τα προβλήματα» και να κυβερνούν ως «ταύροι εν υαλοπωλείο».

Έτσι, ενώ οι γνώσεις και δεξιότητες που πρέπει να διαθέτει ένας μηχανικός ή ένας γιατρός είναι, εν πολλοίς, δεδομένες και διεθνώς αναγνωρισμένες, δεν συμβαίνει το ίδιο με τις προϋποθέσεις που πρέπει να συγκεντρώνει ένα πρόσωπο προκειμένου να θεωρείται ικανό να διεκδικήσει μια θέση στον πολιτικό στίβο. Οι αιρετοί, από την πλευρά τους, μπορούν, εναλλακτικά, να αποδώσουν ιδιαίτερο βάρος σε διάφορους ρόλους που απαιτούν τις ανάλογες, κάθε φορά, ικανότητες. Εξάλλου, κάθε πολιτικό σύστημα ευνοεί τη σταδιοδρομία στελεχών που δοκιμάζονται με επιτυχία σε εκείνους τους τομείς οι οποίοι, στο δικό του πλαίσιο, θεωρούνται σημαντικοί. Έτσι, το κατά πόσο τα κριτήρια και οι διαδικασίες στρατολόγησης πολιτικών ηγετών ευνοούν άτομα με οργανωτικές-διαχειριστικές ικανότητες, έμπειρα πρόσωπα με επιτυχημένη θητεία στην τοπική αυτοδιοίκηση, επιφανή στελέχη του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα, πιστά και εργατικά μέλη του κόμματος που σταδιακά ανήλθαν στην ιεραρχία, διάσημες προσωπικότητες, γόνους πολιτικών οικογενειών κ.ά. προδιαγράφει σε μεγάλο βαθμό τα ποιοτικά χαρακτηριστικά εκείνων που εισέρχονται στον πολιτικό στίβο και, τελικά, τον προσανατολισμό και την αποτελεσματικότητα της εξουσίας που ασκούν αυτοί που θα καταφέρουν να εκλεγούν.

Το πολιτικό και κομματικό σύστημα, οι νομοθετικές και ιδίως, οι εκλογικές ρυθμίσεις διαμορφώνουν το βασικό πλαίσιο και διαγράφουν τα κριτήρια για την είσοδο στον πολιτικό στίβο: Ο αριθμός των υπό εκλογική διεκδίκηση θέσεων, το πληθυσμιακό μέγεθος και η κοινωνική σύνθεση της εκλογικής περιφέρειας τα σε χρόνο και χρήμα μετρήσιμα κόστη και οφέλη, το χρονικό μήκος της θητείας, η εξουσία και το κύρος που συνδέονται με το αιρετό αξίωμα, οι δυνατότητες «κεφαλαιοποίησης» μιας επιτυχίας για «ανώτερη» πολιτική ή άλλη σταδιοδρομία, το κόστος και οι

πηγές χρηματοδότησης του εκλογικού αγώνα, ο βαθμός «κομματικοποίησης» της εκλογής, αποτελούν ορισμένους από τους παράγοντες που διαμορφώνουν τη λειτουργία της «πολιτικής αγοράς» και προδιαγράφουν τη φυσιογνωμία των υποψηφίων αιρετών.

Η σχετική συγκριτική έρευνα έχει διαπιστώσει σημαντικές αποκλίσεις ανάμεσα στις διάφορες χώρες, αλλά, ιδίως ως προς την τοπική αυτοδιοίκηση, και στο εσωτερικό των χωρών. Έτσι η διαδικασία στρατολόγησης υποψηφίων ελέγχεται συνήθως από τα πολιτικά κόμματα, αλλά μπορεί να είναι περισσότερο «ανοικτή» ή «κλειστή», ανάλογα με τις κομματικές δομές και τις ανάγκες του εκλογικού και γενικότερα του κομματικού αγώνα. Σε χώρες δηλ., με χαλαρές και ασθενείς κομματικές δομές, είναι ευκολότερη η είσοδος στο ψηφοδέλτιο υποψηφίων χωρίς αξιόλογο κομματικό παρελθόν, αφού τα ΜΜΕ, σημαντικοί επιχειρηματίες, συνδικαλιστικές οργανώσεις, αθλητικά σωματεία κ.ά. μπορούν να προωθήσουν, με σημαντικές πιθανότητες επιτυχίας, την υποψηφιότητα εξω-κομματικών ή εσωκομματικά ανίσχυρων προσωπικοτήτων.

Στην Ελλάδα, ειδικά στον χώρο της αυτοδιοίκησης, τα πολιτικά κόμματα συχνά προσφέρουν απλώς το «χρίσμα», το χρήμα και τους μηχανισμούς τους σε προσωπικότητες που είναι σε θέση να κινητοποιήσουν δίκτυα και συμμαχίες, οι οποίες τους διανοίγουν προοπτικές μιας εκλογικής επιτυχίας. Οι τυπικές κομματικές διαδικασίες για την επιλογή υποψηφίων δεν διακρίνονται πάντως για την σταθερότητα, τη διαφάνεια και την αξιοπιστία τους, ενώ συχνά η επιλογή των υποψηφίων δημάρχων στους σημαντικότερους δήμους αντιμετωπίζεται με ακραίο συγκεντρωτισμό, ως προνομακή και συχνά ευνοιοκρατική επιλογή του αρχηγού του κόμματος. Από την άλλη πλευρά, οι σημαντικές εκλογικές επιτυχίες των λεγόμενων «ανταρτών» και η εμφανώς χαλαρή κομματική πειθαρχία μεταξύ των τοπικών αιρετών, έχουν καταδείξει και τα όρια που τίθενται στη κομματική χειραγώγηση των πολιτικών διαδικασιών στο χώρο της αυτοδιοίκησης. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι ακόμη και τα ίδια τα κόμματα συχνά επιδιώκουν, έχοντας συνειδητοποιήσει την ανυποληψία τους στις τοπικές κοινωνίες, να υπογραμμίσουν την «ανεξαρτησία» και τον «διακομματικό χαρακτήρα» των δημοτικών παρατάξεων που υποστηρίζουν, ενώ προβάλλουν με ιδιαίτερη έμφαση την προσωπικότητα, τις αρετές και τις ικανότητες των επικεφαλής των συνδυασμών. Η περιφρούρηση, δηλ. της τοπικής κομματικής συνοχής, ορισμένες φορές ακόμη και η τήρηση της κομματικής πειθαρχίας, περνούν, κατά την αναζήτηση τοπικών υποψηφίων από τους «εκλέκτορες» των κομμάτων, σε δεύτερη μοίρα, σε σχέση με τις προοπτικές επιτυχίας και την εκλογική «διδεισδυτικότητα» που φαίνεται να εγγυώνται συγκεκριμένες προσωπικότητες.

Από την άλλη πλευρά, το δημοτικό ψηφοδέλτιο προσφέρεται προκειμένου να δοκιμασθεί εκλογικά η λαϊκή αποδοχή που μπορούν να κερδίσουν ορισμένα φιλόδοξα κομματικά στελέχη ή προκειμένου να συγκροτήσει το κόμμα συμμαχίες με ισχυρές τοπικές προσωπικότητες. Δεν είναι λοιπόν τυχαίες, ούτε οι κρίσεις στις τοπικές κομματικές οργανώσεις κατά τις παραμονές ή την επαύριον των δημοτικών εκλογών, ούτε η προϊούσα παρακμή αυτών των οργανώσεων. Τις περισσότερες φορές βέβαια, οι ενδοκομματικές διαμάχες δεν αφορούν τόσο τις ικανές σε αριθμό θέσεις υποψηφίων δημοτικών συμβούλων, όσο την επίζηλη θέση του επικεφαλής του συνδυασμού υποψηφίου δημάρχου, ιδίως όταν η αντίστοιχη δημοτική παράταξη έχει λόγους να ελπίζει ότι θα κερδίσει τις εκλογές. Σε περίπτωση επιτυχίας, ο επικεφαλής του συνδυασμού και εκλεγμένος, πλέον, δήμαρχος ελέγχει, σε μεγάλο βαθμό, την διανομή διάφορων θέσεων (λ.χ. των θέσεων αντιδημάρχων) στους συμβούλους του συνδυασμού του. Εξάλλου, η άνετη πλειοψηφία των τριών πέμπτων των εδρών στο δημοτικό συμβούλιο που παρέχει, στον επιτυχόντα συνδυασμό, το σημερινό εκλογικό σύστημα, αυξάνει τα περιθώρια των προσωπικών επιλογών που διαθέτει ο δήμαρχος.

Η σημαντική τοπική εξουσία που συνδέεται με το δημαρχιακό θώκο, σε συνδυασμό με τον ισχυρό συμβολισμό του «πρώτου πολίτη της πόλης» και τον ιδιαίτερο, συχνά διαμεσολαβητικό και διεκδικητικό του ρόλο, θέτουν τις προδιαγραφές που εφαρμόζονται κατά την επιλογή των υποψηφίων από τους «εκλέκτορες» των μηχανισμών στρατολόγησης, δηλ. κυρίως από τα κόμματα. Αναζητούνται, λοιπόν, προσωπικότητες με κύρος που μπορούν να ενσαρκώσουν την τοπική ταυτότητα, να προασπίσουν τα ιδιαίτερα συμφέροντα της πόλης τους στο πλαίσιο ενός συγκεντρωτικού περιβάλλοντος και -εάν πρόκειται για υποψηφίους με κομματική υποστήριξη- να είναι πρόθυμοι να ανταποδώσουν, σε κάποιο βαθμό, την βοήθεια που έλαβαν από το κόμμα. Αντίθετα, οι *διαχειριστικές* και *διευθυντικές* ικανότητες που τυχόν διαθέτουν οι υποψήφιοι φαίνεται να περνούν, σε μας, σε δεύτερη μοίρα: Ο ρόλος των δήμων για την αντιμετώπιση σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων (υγεία, εκπαίδευση κ.ά.) και οι υπό όρους αυτοτέλειας διαθέσιμοι δημοτικοί πόροι (οικονομικοί και ανθρωπίνου) παραμένουν σε τόσο χαμηλά επίπεδα, ώστε το εκλογικό σώμα να προσανατολίζει τις σχετικές του προσδοκίες προς την κεντρική και όχι προς την τοπική εξουσία.

Από την άλλη πλευρά, η προσφορά υποψηφιοτήτων για το δημαρχιακό αξίωμα επίσης διαμορφώνεται, ιδίως ως προς εκείνους που έχουν βάσιμες ελπίδες να εκλεγούν, από τα χαρακτηριστικά και τις λειτουργίες της συγκεκριμένης δημαρχίας. Έτσι, στους μεγαλύτερους δήμους, λ.χ., οι περισσότεροι υποψήφιοι δήμαρχοι θα είναι επαγγελματίες πολιτικοί ενώ το εντελώς

αντίθετο θα συμβαίνει στους μικρούς δήμους. Εξάλλου υπάρχουν δήμοι με ισχυρό συμβολισμό, οι οποίοι προσελκύουν φιλόδοξους πολιτικούς που σκοπεύουν να αξιοποιήσουν μίαν επιτυχημένη δημοτική θητεία για την περαιτέρω άνοδό τους στην κομματική και πολιτική ιεραρχία. Η «προσφορά υποψηφιότητας» από τον επίδοξο δήμαρχο, εκτός από τα προσωπικά του κίνητρα για την κάθοδο στον εκλογικό αγώνα, συνδυάζεται και με ένα προσωπικό «πολιτικό κεφάλαιο». Το τελευταίο μπορεί να περιλαμβάνει διαφόρων ειδών «πολιτικούς πόρους», δηλ. χρήσιμες (σύμφωνα με τα προαναφερθέντα κριτήρια) δεξιότητες και ικανότητες, επαγγελματική επιτυχία, κύρος και αναγνώριση στη τοπική κοινωνία, συμμετοχή σε δίκτυα και «καλές διασυνδέσεις», οικονομικούς πόρους (προσωπικούς ή άλλων), εμπειρία (κομματική, σωματειακή, συνδικαλιστική, διοικητική κ.ά.), τίτλους σπουδών, ένα «καλό» οικογενειακό όνομα, διαθέσιμο χρόνο κ.ά. Είναι προφανές ότι το εν λόγω «πολιτικό κεφάλαιο» θεμελιώνει την απόφαση του υποψήφιου δημάρχου να εκτεθεί στις εκλογές, αυξάνει κατά πολύ τις πιθανότητες εκλογής του και διευκολύνει την επιλογή εκείνων των πολιτικο-κοινωνικών θεσμών που αναζητούν «το κατάλληλο πρόσωπο» για το δημαρχιακό αξίωμα, αφού τους προσφέρει επιχειρήματα για την προώθηση και την υπερψήφιση του συγκεκριμένου ατόμου. Έτσι όμως στενεύει ο κύκλος εκείνων των δημοτών που έχουν σοβαρές πιθανότητες να επιλεγούν ως υποψήφιοι και, τελικά, να εκλεγούν. Οι (υποψήφιοι) δήμαρχοι θα τείνουν, με άλλα λόγια, να προέρχονται από συγκεκριμένες κοινωνικές κατηγορίες, κατ' αποκλεισμό εκείνων που δεν διαθέτουν το πολιτικό κεφάλαιο και τα προσωπικά χαρακτηριστικά που συνδέονται, στην πράξη, με την επιτυχή διεκδίκηση αυτού του αιρετού αξιώματος.

B. Τελικά, ποιοι πολίτες γίνονται δήμαρχοι;

Η κοινωνική προέλευση των δημάρχων, όπως και άλλων αιρετών, έχει προσελκύσει από παλιά το ενδιαφέρον της επιστήμης. Οι σχετικές εμπειρικές έρευνες έχουν αναδείξει μια αξιοσημείωτη αναντιστοιχία μεταξύ θεωρίας και πράξης, δικαιώνοντας, κατά κανόνα, τα προαναφερθέντα κριτήρια ως προς την προσφορά και την επιλογή υποψηφιοτήτων: Ενώ λοιπόν κάθε πολίτης που πληροί ορισμένες γενικές προϋποθέσεις (κυρίως την ηλικία) έχει θεωρητικά και νομικά τη δυνατότητα να εκλεγεί δήμαρχος (ή σε κάποιο άλλο αιρετό αξίωμα) ανεξάρτητα από τη κοινωνική του τάξη και τα προσωπικά του χαρακτηριστικά, στην πράξη οι αιρετοί προέρχονται, στη συντριπτική τους πλειονότητα, από πολύ συγκεκριμένες κοινωνικές κατηγορίες: Συνήθως πρόκειται για άνδρες μέσης ηλικίας που ανήκουν στα μεσαία κοινωνικά στρώματα, ενώ διαθέτουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επαγγελματική επιτυχία. Τα πρόσωπα αυτά προφανώς ευνοούνται, από τις εμπειρίες και την ισορροπημένη ζωτικότητα, τον προσωπικό χρόνο, το μορφωτικό επίπεδο, τα δίκτυα γνωριμιών, το εισόδημα και τη κοινωνική αποδοχή που διαθέτουν σε σύγκριση με νεότερους ή γηροντότερους, λιγότερο ή «υπερβολικά» μορφωμένους, εύπορους και κοινωνικά καταξιωμένους ανταγωνιστές τους. αλλά ο κύκλος των αιρετών φαίνεται να στενεύει ακόμη περισσότερο με τον αποκλεισμό των γυναικών που προέρχονται από αυτές τις «ευνοϊκές» κοινωνικές κατηγορίες.

Στην τοπική αυτοδιοίκηση της χώρας μας, η εν λόγω εικόνα φαίνεται πάντως να διαφοροποιείται ως προς τα μέλη των δημοτικών συμβουλίων: Ο σχετικά μεγάλος αριθμός των δημοτικών συμβούλων (πρόκειται για αρκετές χιλιάδες άτομα) στηρίζει την υπόθεση, ότι μεταξύ αυτών των αιρετών θα βρίσκονται και αρκετά πρόσωπα από άλλες κοινωνικές κατηγορίες, καθώς και αρκετές γυναίκες. Μέχρι σήμερα όμως, δεν διαθέτουμε τα σχετικά εμπειρικά στοιχεία, με την εξαίρεση εκείνων που αφορούν το φύλο των δημοτικών συμβούλων: Έτσι, γνωρίζουμε ότι το ποσοστό των γυναικών στα δημοτικά συμβούλια ανήλθε, μετά την καθιέρωση της ποσόστωσης, στο 12% περίπου του συνόλου, την ώρα που το αντίστοιχο ποσοστό μεταξύ των ελλήνων δημάρχων παραμένει καθηλωμένο κάτω από το 2,5%. Το εξαιρετικά χαμηλό, για τα ευρωπαϊκά δεδομένα ποσοστό των ελληνίδων που καταλαμβάνουν το δημαρχιακό θώκο προκαλεί ιδιαίτερη περίσκεψη, αφού το φύλο είναι το μοναδικό προσωπικό χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί τόσο έντονα τον πληθυσμό των ελλήνων δημάρχων από τους άλλους ευρωπαίους ομολόγους τους. Γιατί λοιπόν οι γυναίκες, πολλές δεκαετίες μετά την απόκτηση του εκλογικού δικαιώματος, έχουν τόσο περιορισμένη πρόσβαση στα

αιρετά αξιώματα και γιατί ειδικά στη χώρα μας αποκλείονται σε τέτοιο βαθμό από το δημαρχιακό θώκο;

1. Το φύλο της δημαρχίας

Η αναζήτηση των αιτιών για τον επίμονο αποκλεισμό των γυναικών από τις ηγετικές πολιτικές θέσεις είχε συνδεθεί παλιότερα και με άλλα προσωπικά χαρακτηριστικά τα οποία ευνοούσαν την εκλογή σε αιρετό αξίωμα, αλλά ανευρίσκονταν σε μικρότερο, σε σύγκριση με τους άνδρες, βαθμό στο γυναικείο φύλο. Έτσι, το γεγονός ότι οι γυναίκες παρουσίαζαν χαμηλότερο ποσοστό αποφοίτων της ανώτατης εκπαίδευσης ή εκπροσωπούσαν λιγότερο στα «επαγγέλματα κύρους» (γιατροί, μηχανικοί, δικηγόροι κλπ.), διέθεταν κατά κανόνα μικρότερο εισόδημα κ.ο.κ., φαινόταν να προσφέρει μια πρώτη εξήγηση. Ωστόσο, αυτή η ερμηνεία απορρίφθηκε ως «υπερβολικά απλουστευτική», ενώ σύντομα διαψεύστηκε και από την πράξη, όταν η εκπαιδευτική, επαγγελματική και εισοδηματική άνοδος των γυναικών δεν συνοδεύτηκε από ανάλογη αύξηση των ποσοστών ανάδειξής τους σε αιρετά αξιώματα.

Οι σχετικές έρευνες, ανέδειξαν τη σημασία και άλλων παραγόντων αποκλεισμού των γυναικών, όπως την αναπαραγωγή κοινωνικών προκαταλήψεων από τα ΜΜΕ, το ίδιο το περιεχόμενο της πολιτικής, τη μειονεκτική θέση των γυναικών σε διάφορα δίκτυα επιρροής και αλληλοϋποστήριξης, την δυσανάλογη επιβάρυνση με οικογενειακά καθήκοντα κ.ά. Οι περισσότεροι παράγοντες αποκλεισμού συνδέονταν μάλιστα με προδιαγραφές για τη κατανομή χρόνου και εργασίας με κριτήριο το φύλο. Στη σχετική βιβλιογραφία έγινε λόγος ακόμη και για «σύνδρομο αποκλεισμού» σε βάρος της διαφορετικότητας των γυναικών, επειδή οι ηγετικές ελίτ έχουν ισχυρότατη παράδοση ανδροκρατίας και τείνουν να αναπαράγονται, δηλ. να ευνοούν εκείνους που τους μοιάζουν. Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι η ανάδειξη στο δημαρχιακό θώκο προϋποθέτει, κατά κανόνα, μακρά ενασχόληση με τα κοινά και σημαντική πολιτική εμπειρία: Η δημαρχία, σπάνια λειτουργεί ως πρώτη «πύλη εισόδου» στην πολιτική αρένα και συνήθως αποτελεί μια σημαντική κορύφωση (άλλοτε τελική και άλλοτε ενδιάμεση) σε μια μακρόσυρτη πολιτική σταδιοδρομία. Η τελευταία παρομοιάζεται δηλ. με κλιμακωτή πορεία που περιλαμβάνει μια σειρά από δοκιμασίες, οι οποίες αποκλείουν, κάθε φορά, τους περισσότερο αδύναμους από τη επόμενη φάση της διαδρομής προς το δημαρχιακό αξίωμα. Είναι άλλωστε γνωστό ότι οι «καθιερωμένες» ηγετικές ελίτ προσπα-

θούν με κάθε τρόπο να εμποδίσουν ή έστω να επιβραδύνουν την άνοδο νέων ανταγωνιστών στο στίβο όπου δραστηριοποιούνται.

Οι προαναφερθέντες παράγοντες αποκλεισμού των γυναικών δεν μπορούν, ωστόσο, να εξηγήσουν τις πολύ μεγάλες διαφορές, ως προς την ένταση αυτού του φαινομένου στις διάφορες χώρες της Ευρώπης. Πράγματι, ενώ σύμφωνα και με μια πρόσφατη πανευρωπαϊκή έρευνα, τα υπόλοιπα προσωπικά χαρακτηριστικά του «δημαρχιακού πληθυσμού» παρουσιάζουν, σε γενικές γραμμές, αρκετές ομοιότητες στην «παλαιά ήπειρο», το ποσοστό εκπροσώπησης του γυναικείου φύλου στο δημαρχιακό αξίωμα εμφανίζει πολύ μεγάλες αποκλίσεις (από 21 % στη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, έως σχεδόν 0% στην Πορτογαλία!).

Μια σχετική εξήγηση που προβλήθηκε στη βιβλιογραφία και έχει αξιοποιηθεί ερευνητικά, είναι η επικράτηση διαφορετικών «τύπων κράτους πρόνοιας» στην Ευρώπη. Αρκετά δια δεδομένη ήταν μια τυπολογία που διέκρινε ανάμεσα στον σκανδιναβικό/σοσιαλδημοκρατικό, το κεντροευρωπαϊκό/κορπορατιστικό και το αγγλοσαξονικό/φιλελεύθερο «μοντέλο». Όμως, αυτή η κατηγοριοποίηση προσανατολιζόνταν και στο βαθμό εξάρτησης από την αγορά εργασίας ("de-commodification"), όπου οι γυναίκες συμμετέχουν υπό διαφορετικούς όρους: Σε ολόκληρη την Ευρώπη, το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο των ανδρών, το γυναικείο εισόδημα είναι μικρότερο, οι γυναίκες αναλαμβάνουν τις περισσότερες δραστηριότητες, ιδίως στην οικογένεια, που δεν αμείβονται κ.ο.κ. Έτσι, στη θεωρία άρχισε εναλλακτικά να προβάλλεται, ως κριτήριο για την διαφοροποίηση των κρατών πρόνοιας, ο βαθμός εξάρτησης των γυναικών από την οικογένεια ("de-familisation"), ενώ υπήρξαν και ορισμένοι που απέρριπταν τις κατηγοριοποιήσεις των κρατών πρόνοιας, παραπέμποντας στη «μοναδικότητα» κάθε κράτους πρόνοιας και τη μεγάλη σημασία των ιστορικών, πολιτισμικών και θεσμικών παραγόντων. Σε πρόσφατη συγκριτική έρευνα, επιβεβαιώθηκαν, ως προς τη συμμετοχή γυναικών σε αιρετά αξιώματα, οι μεγάλες διαφορές μεταξύ κρατών που ορισμένοι κατατάσσουν στην ίδια ομάδα, αλλά και το γεγονός ότι υφίστανται αποκλίσεις που αντιστοιχούν σε βασικές κατηγορίες κρατών πρόνοιας και δεν μπορεί να είναι τυχαίες (Πίνακας 1):

Πίνακας 1: Ποσοστό των ανδρών επί του πληθυσμού των δημάρχων σε διάφορες κατηγορίες κρατών πρόνοιας

Ευρώπη	Σκαν/βικό	Φιλελεύθερο	Κ. Ευρώπης	Ν. Ευρώπης	Αν. Ευρώπης
91	86	84	90	96	92
	Δανία 93	Ιρλανδία 90	Γερμανία 96	Πορ/γαλία 100	Πολωνία 94
	Σουηδία 79	Ην. Βασίλειο 79	Αυστρία 95	Ελλάδα 99	Ουγγαρία 91
			Βέλγιο 93	Ιταλία 93	Τσεχία 89
			Ελβετία 89	Ισπανία 91	
			Γαλλία 89		
			Ολλανδία 80		

Πηγή: Johansson, v., 2005.

Από τα σκανδιναβικά κράτη, όπου συναντάται και η ισχυρότερη αντιπροσώπευση γυναικών στα εθνικά κοινοβούλια, η μεν Σουηδία παρουσιάζει το υψηλότερο (μαζί με το Ην. Βασίλειο) ποσοστό γυναικών δημάρχων από όλες τις χώρες (21 %), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό της Δανίας είναι χαμηλότερο ακόμη και από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο. Στη Δανία όμως, τα πολιτικά κόμματα ενδιαφέρονταν για την προώθηση γυναικών υποψηφίων μόνον ενόσω το γυναικείο κίνημα παρέμενε ισχυρό και διεκδικητικό σε τοπικό επίπεδο. Εξάλλου, το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό των γυναικών δημάρχων στο Ην. Βασίλειο, δηλ. σε μια χώρα που υπάγεται στο λεγόμενο «φιλελεύθερο» μοντέλο, συνδέεται με το γεγονός ότι πολλές από αυτές τις γυναίκες προέρχονται από τους κύκλους μιας τοπικής «ελίτ», αλλά και με τη σημασία που έχουν οι δήμοι για τη παροχή σημαντικών κοινωνικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο. Το τελευταίο ισχύει και στην Ολλανδία, μια χώρα που παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλό, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες του λεγόμενου «κεντρο-ευρωπαϊκού μοντέλου», ποσοστό γυναικών. Στις Κάτω Χώρες, εξάλλου, οι δήμαρχοι διορίζονται από την κρατική εξουσία, ενώ οι σχέσεις των δύο φύλων θεωρούνται από τις πλέον ισότιμες και η προστασία της μητρότητας από τις πλέον ισχυρές στην Ευρώπη.

Ως προς τα υπόλοιπα κράτη, αξίζει να σημειωθεί η εμφανής επιρροή πολιτισμικών και θρησκευτικών καταβολών, αφού ορισμένες κοινωνίες όπου ασκεί ισχυρή επιρροή το καθολικό δόγμα (Αυστρία, Νότια Ευρώπη, εν μέρει και η Γερμανία) παρουσιάζουν χαμηλά ποσοστά γυναικών δημάρχων. Ίσως θα άξιζε να συζητηθεί, μεταξύ άλλων, και το κατά πόσο η απουσία του γυναικείου φύλου από την ιεραρχία της εκκλησίας επηρεάζει αρνητικά τις παραστάσεις και τους συνειρμούς «περί ηγεσίας» στους καθολικούς πληθυσμούς. Στην Ισπανία και την Ιταλία πάντως, όπου αρκετά κόμματα της ευρύτερης αριστεράς έχουν ισχυρή παρουσία στην αυτοδιοίκηση και ενθαρρύνουν τις γυναικείες υποψηφιότητες, το γυναικείο φύλο εκπροσωπείται σαφώς συχνότερα στα δημαρχεία, απ' ό,τι στη Πορτογαλία και την Ελλάδα. Σε αυτές τις δύο τελευταίες χώρες, η ακραία υποεκπροσώπηση των γυναικών πιθανό να οφείλεται και στη σχετικά μικρή σημασία των δήμων για τις κοινωνικές υπηρεσίες, αλλά θα μπορούσε επιπλέον να συνδεθεί και με τα συγκριτικά χαμηλά ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, καθώς και με τη γενικότερη αναπτυξιακή υστέρηση.

Πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, η κατάκτηση της δημαρχίας και γενικότερα η πολιτική καριέρα φαίνεται να συνδέονται, για τις γυναίκες, με περισσότερες προσωπικές θυσίες, οι οποίες αποτυπώνονται, λ.χ., στο σημαντικά μικρότερο αριθμό παιδιών ή στα πολύ υψηλότερα ποσοστά άγαμων ή διαζευγμένων γυναικών δημάρχων, αφού οι άνδρες εμφανίζονται ως λιγότερο πρόθυμοι να «εξισορροπήσουν», στην οικογένεια, τις απώλειες και τις επιβαρύνσεις που συνεπάγεται μια δημαρχιακή σταδιοδρομία της συντρόφου τους. Εξάλλου, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα, το «μονοπάτι προς τη δημαρχία» φαίνεται να διαφοροποιείται ως προς τα δύο φύλα: Στις χώρες της Κ. Ευρώπης και στη Σκανδιναβία, οι γυναίκες δήμαρχοι που κατάγονται από «πολιτικές οικογένειες» (ή «δυναστείες») είναι συγκριτικά περισσότερες, ενώ έχουν εργασθεί στο δήμο όπου θητεύουν πολύ συχνότερα απ' ό,τι οι άνδρες ομόλογοί τους. Τέλος στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, η προώθηση της δημαρχιακής υποψηφιότητας των γυναικών συνδέεται περισσότερο με τους κομματικούς μηχανισμούς και λιγότερο με δίκτυα και δρώντες της τοπικής κοινωνίας, ενώ ως προς τους άνδρες παρουσιάζεται η ακριβώς αντίστροφη εικόνα.

2. Δημαρχιακή σταδιοδρομία και οικογενειακή παράδοση

Η οικογενειακή πολιτική παράδοση φαίνεται να βοηθά, αν και σε διαφορετικό βαθμό, όλα τα πρόσωπα που θέλουν να γίνουν δήμαρχοι. Πολυσυζητημένη, είναι και στη χώρα μας η υπό στενή έννοια «πολιτική δυναστεία» και η «οιονεί κληρονομική» διαδοχή σε συγκεκριμένα αιρετά αξιώματα (λχ. στο βουλευτικό αξίωμα), ενώ λιγότερη προσοχή έχουν προκαλέσει άλλες μορφές «πολιτικής κληρονομιάς» που συνδέονται με την έντονη ενασχόληση των μελών μιας οικογένειας με τα κοινά σε διάφορους θεσμούς (λχ. στο πλαίσιο της κοινωνίας πολιτών) και την πρόιμη πολιτική κοινωνικοποίηση. Η αναπαραγωγή των πολιτικών ελίτ χαρακτηρίζεται από τη μεταβίβαση αξιών και προτύπων, σε συνδυασμό με τα ισχυρά πολιτικά ερεθίσματα που προσφέρει το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον: Η νεότερη γενιά μεγαλώνει σε ένα περιβάλλον όπου οι συζητήσεις για τα πολιτικά ζητήματα είναι συχνές, έντονες και αληθινά βιωματικές, έτσι ώστε να εξοικειώνεται από νωρίς με την πολιτική. Κάποια μέλη αυτών των οικογενειών με πολιτική παράδοση ενστερνίζονται την πολιτική στράτευση, ακόμη και στην εποχή μας, όπου παρατηρείται μια γενικότερη τάση για αποχή από εκλογικές διαδικασίες και η πολιτική έχει απολέσει την παλιά της αίγλη.

Οι μελλοντικοί αιρετοί αντλούν καίρια πλεονεκτήματα από τους «διαύλους πληροφόρησης» που διατηρούν οι οικογένειές τους, καθώς και τις δραστηριότητες και τη θέση των συγγενών τους στις τοπικές δομές επιρροής και εξουσίας: Το πολιτικό κεφάλαιο που έχει συσσωρεύσει η οικογένειά του, η ταύτισή του με ένα συγκεκριμένο πολιτικό όνομα, βοηθούν τον επίδοξο τοπικό ηγέτη να κερδίσει ένα είδος «πολιτικής πίστωσης» κατά τις διαδικασίες στρατολόγησης του νέου πολιτικού προσωπικού. Η πολιτική κληρονομιά μπορεί να αποτελεί ένα αποφασιστικό πλεονέκτημα, όταν δίνεται η κρίσιμη πρώτη μάχη για την πρόσβαση σε «εισαγωγικά» αιρετά αξιώματα. Άλλωστε, η αναζήτηση και η ανάδειξη νέων υποψήφιων αιρετών ελέγχεται από καταξιωμένα μέλη της τοπικής πολιτικής ελίτ, δηλ. βρίσκεται συχνά στα χέρια συγγενών ή φίλων της οικογένειας του νέου πολιτικού. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ιδιαίτερα το γεγονός ότι το συσσωρευμένο «πολιτικό κεφάλαιο» που κληρονομεί ο νέος πολιτικός μπορεί, σε μιαν εποχή όπου οι εκλογικοί αγώνες είναι ιδιαίτερα δαπανηροί, να μειώσει την εξάρτησή του από οικονομικούς πόρους που οι ανταγωνιστές του πρέπει οπωσδήποτε να συγκεντρώσουν, προκειμένου να γίνουν γνωστοί και να διαφημίσουν την υποψηφιότητά τους.

Η σημασία της οικογενειακής πολιτικής παράδοσης για την ανάδειξη στο αξίωμα του δημάρχου έχει επιβεβαιωθεί από σχετική έρευνα: Έτσι, σε δεκαεπτά ευρωπαϊκές χώρες, διαπιστώθηκε ότι ένα αξιοσημείωτο ποσοστό των ευρωπαίων δημάρχων (σχεδόν το ένα τέταρτο) διαθέτει συγγενείς που είχαν διατελέσει δημοτικοί σύμβουλοι, δήμαρχοι ή βουλευτές. Βέβαια, ορισμένες χώρες παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις από τη γενική εικόνα, αλλά είναι χαρακτηριστικό ότι το ποσοστό των δημάρχων που έχουν συγγένεια με αιρετούς μόνο σε τέσσερις χώρες (Ελβετία, Τσεχία, Ηνωμένο Βασίλειο και Πορτογαλία) είναι μικρότερο από το 20% του συνόλου. Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί το γεγονός ότι και οι νεαρές δημοκρατίες των ανατολικοευρωπαϊκών χωρών, παρά το μονοκομματικό τους παρελθόν, εμφανίζουν ποσοστά (εκτός της Τσεχίας) που κινούνται κοντά στον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Πίνακας 2):

Πίνακας 2: Προέλευση από πολιτική οικογένεια

	Συγγενής Δημοτικός Σύμβουλος	Συγγενής Δήμαρχος	Συγγενής Βουλευτής
Ιταλία	19,1%	5,7%	1,4%
Γερμανία	21,2%	9,6%	3,6%
Βέλγιο	29,9%	11,9%	10,9%
Ελβετία	23,7%	-	3,1%
Τσεχία	11,5%	7,7%	-
Ελλάδα	20,6%	1,8%	3,5%
Πολωνία	25,2%	4,5%	1,0%
Σουηδία	35,3%	6,5%	1,4%
Ουγγαρία	20,0%	8,1%	2,7%
Ην. Βασίλειο	14,0%	0,9%	0,9%
Ολλανδία	31,7%	18,6%	8,7%
Γαλλία	15,1%	8,6%	0,5%
Δανία	27,5%	6,2%	1,1%
Πορτογαλία	12,8%	2,9%	-
Ισπανία	22,3%	7,6%	1,4%
Αυστρία	27,0%	13,2%	2,9%
Ιρλανδία	26,3%	5,9%	21,1%
Σύνολο	23,0%	8,5%	3,4%

Πηγή: Πηγή: University Of Florence, European Mayors as political leaders (2002-2004)

Οι ευρωπαίοι δήμαρχοι εμφανίζουν, κατά τα αναμενόμενα, τα υψηλότερα ποσοστά συγγένειας με την αριθμητικά μεγαλύτερη ομάδα αιρετών, δηλ. με τους δημοτικούς συμβούλους, αφού το ένα τέταρτο περίπου των δημάρχων απάντησε θετικά σε αντίστοιχη ερώτηση, ενώ τα υψηλότερα σχετικά ποσοστά εμφανίζονται σε μια χώρα με ισχυρές κομματικές δομές και σοσιαλδημοκρατική παράδοση, δηλ. τη Σουηδία (35%). Ωστόσο, και οι συγγενικοί δεσμοί με τέως δημάρχους είναι αρκετά συχνοί σε ορισμένες χώρες, αφού στο Βέλγιο φθάνουν το 12% και στη Γερμανία το 10% των εν ενεργεία δημάρχων. Λιγότερο συχνή, αλλά όχι και αμελητέα είναι η συγγένεια με βουλευτές που παρουσιάζει πολύ υψηλά ποσοστά στην Ιρλανδία, μια χώρα όπου η τοπική πολιτική σκηνή υποτάσσεται στο κέντρο και όπου οι δήμαρχοι αναλαμβάνουν κυρίως συμβολικές και τελετουργικές ("ceremonial") λειτουργίες. Εκτός από την Ιρλανδία, η Ελλάδα είναι πάντως η μοναδική από τις υπόλοιπες χώρες στην Ευρώπη, όπου η συγγένεια των εν ενεργεία δημάρχων με βουλευτές εμφανίζεται συχνότερα από την συγγένεια με δημάρχους.

Είναι βέβαια γεγονός, ότι τα οικογενειακά δίκτυα των βουλευτών στην πατρίδα μας έχουν περισσότερες δυνατότητες, σε σύγκριση με τα αντίστοιχα δίκτυα των δημάρχων, να επεκταθούν και να προωθήσουν συγγενικά πρόσωπα σε διάφορα αιρετά αξιώματα. Από την άλλη πλευρά, οι δήμοι, μέχρι την εφαρμογή του «Προγράμματος Ι. Καποδίστριας», ήταν πολύ λιγότεροι από τους σημερινούς (437 έναντι 901 σήμερα), ενώ αρκετοί από τους σημερινούς δημάρχους είναι πιθανό ότι είναι συγγενείς παλαιών Κοινοταρχών (και κοινοτικών συμβούλων). Έτσι, εξηγούνται και τα συγκριτικά χαμηλά ποσοστά δημάρχων με «πολιτική κληρονομιά» που καταγράφηκαν στην εν λόγω έρευνα, μολονότι τα οικογενειακά δίκτυα διατηρούν στη χώρα μας, κατά κοινή ομολογία, πολύ μεγάλη σημασία για την πολιτική (και όχι μόνο) σταδιοδρομία.

3. Ηλικία και επαγγελματικό υπόβαθρο

Πως εξηγείται το φαινόμενο να επικρατούν σε τόσο μεγάλο βαθμό, μεταξύ των δημάρχων, οι μεσήλικες; Στη σχετική βιβλιογραφία επισημαίνεται το γεγονός, ότι οι άνθρωποι που διανύουν την μεσαία φάση της ζωής τους μπορούν, κατά κανόνα, να διαθέσουν περισσότερο χρόνο στις πολιτικές τους δραστηριότητες απ' ότι οι νεότεροι ανταγωνιστές τους. Οι μεσήλικες, συνήθως ζουν από καιρό με ένα μόνιμο σύντροφο και τα παιδιά τους βρίσκονται σε μια περισσότερο ανεξάρτητη ηλικία. Γι' αυτή την κατηγορία ανθρώπων, το «ιδιωτικό κόστος της δημόσιας πολιτικής δραστηριότητας» είναι σαφώς μειωμένο και ο μελλοντικός δήμαρχος μπορεί πλέον «να παντρευτεί το δήμο». Εξάλλου, οι

περισσότεροι μεσήλικες διαθέτουν ακόμη ζωτικότητα, αντοχές και υγεία που έχουν πλέον εγκαταλείψει τους μεγαλύτερους σε ηλικία ανταγωνιστές τους. Αυτοί οι ευμενείς ιδιωτικοί παράγοντες συνδυάζονται με άλλους, «δημόσιους» και κοινωνικούς, όπως την ανάπτυξη κοινωνικών δικτύων γνωριμιών, υποστήριξης και εμπιστοσύνης σε μια πόλη όπου ήδη, κατά κανόνα, κατοικούν οι πολιτικοί μέσης ηλικίας εδώ και πολλά χρόνια. Επιπλέον, ένα μεγάλο ποσοστό των μεσηλικών διαθέτει ήδη σημαντική πολιτική εμπειρία και έχει δοκιμαστεί σε άλλα, «εισαγωγικά» αιρετά αξιώματα, ενώ παράλληλα οι επίδοξοι ηγέτες που διανύουν αυτή την φάση της ζωής τους συχνά έχουν φθάσει και στην κορύφωση της επαγγελματικής τους πορείας. Η τελευταία, μπορεί βέβαια να απορροφήσει πολλές δυνάμεις, αλλά είναι δυνατό να προσανατολίσει ορισμένα φιλόδοξα άτομα ακόμη περισσότερο προς την πολιτική, όπου μπορούν να αναζητήσουν νέες ευκαιρίες για προσωπική ανέλιξη και προβολή σε έναν χώρο όπου αρκετοί επιτυχημένοι επαγγελματίες τείνουν να δοκιμάζουν τις δυνάμεις τους.

Η επαγγελματική προέλευση δεν είναι «άνευ σημασίας» για την πορεία προς την κορυφή του δήμου: Οι δήμαρχοι δεν επιλέγονται αδιακρίτως από τα μέλη των τοπικών πνευματικών, οικονομικών, πολιτικών και επαγγελματικών ελίτ. Υπάρχουν συγκεκριμένοι επαγγελματικοί κλάδοι που ευνοούν την ανάδειξη στο δημαρχιακό θώκο και μάλιστα όχι μόνον επειδή συνδέονται με μεγάλο κοινωνικό κύρος, αλλά και επειδή συνεπάγονται μια σειρά από πλεονεκτήματα στον πολιτικό ανταγωνισμό: Πρόκειται κυρίως για επαγγέλματα που συνδέονται, τυπικά ή άτυπα, με δραστηριότητες διαμεσολάβησης μεταξύ πολίτη και κρατικής εξουσίας (όπως το επάγγελμα του δικηγόρου ή του δημοσίου υπαλλήλου) ή για επαγγέλματα που συχνά συνδυάζονται με κάποια συνεργασία με το δήμο και με καλή πληροφόρηση για τις δημοτικές δραστηριότητες (όπως λ.χ. το επάγγελμα του μηχανικού ή του δημοσιογράφου). Το περιεχόμενο και ο τρόπος άσκησης αυτών των επαγγελμάτων μπορούν να συμβαδίζουν με μια πολιτική σταδιοδρομία, προσφέροντας έτσι και άλλα αποφασιστικά πλεονεκτήματα στο πλαίσιο του πολιτικού ανταγωνισμού. Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι δυνατότητες αναστολής ή έστω σημαντικού περιορισμού των επαγγελματικών δραστηριοτήτων, η ανεξαρτησία ή η ασφάλεια που προσφέρει το συγκεκριμένο επάγγελμα, τα περιθώρια ευέλικτης διαχείρισης του χρόνου, η ανάπτυξη δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για μια πολιτική σταδιοδρομία και, βεβαίως, η πρόσβαση σε κοινωνικά δίκτυα αλληλοϋποστήριξης και επιρροής.

Η προνομιακή, όπως δείχνει η πραγματικότητα, πρόσβαση συγκεκριμένων επαγγελματικών κατηγοριών στο δημαρχιακό θώκο(αλλά και γενικότερα σε αιρετά αξιώματα) δεν μπορεί παρά να προκαλέσει προβληματισμό ως προς την αποτελεσματικότητα ή ακόμη και ως προς την σκοπιμότητα των εκλογικών κωλυμάτων και ασυμβιβάστων. Και στη χώρα μας, όπου έχει αναπτυχθεί έντονος διάλογος και υπάρχει ισχυρή παράδοση σχετικών περιοριστικών ρυθμίσεων, η επαγγελματική προέλευση από συγκεκριμένους κλάδους φαίνεται να ενισχύει αποφασιστικά τις πιθανότητες εκλογής. Ειδικά ως προς τους δημάρχους (αλλά και άλλους αιρετούς) που προέρχονται από το δημόσιο τομέα ή συνδέονταν επαγγελματικά, ως ιδιώτες, με τις δραστηριότητες του δήμου, προβάλλει το ερώτημα, κατά πόσο προστατεύεται το εκλογικό σώμα από αθέμιτες επιρροές, περιφρουρείται η ανεξαρτησία της τοπικής πολιτικής ηγεσίας από ιδιωτικά συμφέροντα και διασφαλίζεται η αμερόληπτη άσκηση των καθηκόντων που ασκεί ο δήμαρχος ως όργανο του κράτους.

Ωστόσο, η επιβολή αυστηρών απαγορεύσεων και περιορισμών στο δικαίωμα του εκλέγεσθαι θα πρέπει να γίνεται με φειδώ: Το προσωπικό του δημοσίου τομέα αποτελεί, στην εποχή μας, ένα σημαντικό τμήμα των μισθωτών εργαζομένων και ο αποκλεισμός του από τα αιρετά αξιώματα θα έπληττε την δημοκρατική νομιμοποίηση της πολιτείας. Εξάλλου, όταν οι σχετικοί περιορισμοί αφορούν έναν μάλλον στενό κύκλο δημοσίων υπαλλήλων (λχ. προϊσταμένους οργανικών μονάδων κλπ.), η έγκαιρη υποβολή παραιτήσεων (που ενδεχομένως να μην αποκλείει μεταγενέστερη επιστροφή στην υπηρεσία) και ιδίως η πολιτική δραστηριοποίηση: προσώπων τα οποία συνδέονται πολύ στενά (λχ. ως σύζυγοι) με τον υπάλληλο που κατέχει «θέση ευθύνης», μπορούν να ματαιώσουν, στην πράξη, το σκοπό του νόμου. Αντίστοιχος προβληματισμός ανακύπτει και ως προς τους περιορισμούς που αφορούν επαγγελματικές και οικονομικές σχέσεις με το δήμο (λχ. συμβάσεις με αξιόλογο οικονομικό αντικείμενο), αφού και πάλι δεν μπορεί να αποκλειστεί η μέσω τρίτων προσώπων παράκαμψη των απαγορεύσεων του νόμου. Στην εποχή μας, άλλωστε, η οικονομική εξάρτηση των υποψήφιων δημάρχων, ιδίως στις μεγάλες πόλεις, από συγκεκριμένους χρηματοδότες κατά τον εκλογικό αγώνα και ο αθέμιτος επηρεασμός του εκλογικού σώματος μέσω των ΜΜΕ συνιστούν τις σημαντικότερες προκλήσεις για την υπό όρους ισότητας, γνήσια και δημοκρατική ανάδειξη της τοπικής ηγεσίας. Είναι δηλ προφανές ότι σήμερα, οι αυστηροί περιορισμοί του δικαιώματος του εκλέγεσθαι με κριτήριο τις επαγγελματικές δραστηριότητες συχνά παρακάμπτουν την ουσία και οδηγούν σε στρεβλώσεις, ενώ το ζητούμενο θα πρέπει να είναι η αποφασιστική αύξηση της διαφάνειας «σε όλες τις φάσεις και σε όλα τα επίπεδα», σε συνδυασμό με τη βελτίωση της πολιτικής ηθικής που οριοθετεί την ταυτότητα του αιρετού λειτουργού.

Γ. Ένα αξίωμα που προορίζεται για λίγους;

1. Οι δήμαρχοι ξεχωρίζουν

Στην δημοκρατική θεωρία, η εμφανής αναντιστοιχία ανάμεσα στη σύνθεση της κοινωνίας και την κοινωνική προέλευση των αιρετών αντιπροσώπων της έχει προκαλέσει περίσκεψη, μολονότι δεν σπανίζουν και οι προσεγγίσεις που αντιμετωπίζουν ως «φυσιολογικό και αναμενόμενο» αυτό το φαινόμενο. Ορισμένοι αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην «αντιπροσωπευτικότητα» ως ουσιώδη και ζωτική προϋπόθεση της αυθεντικής, δημοκρατικής και αποτελεσματικής πολιτικής αντιπροσώπευσης. Αυτή η άποψη φαίνεται να βασίζεται στην παραδοχή, ότι η ομοιότητα αντιπροσωπευμένων και αντιπροσώπων («περιγραφική αντιπροσωπευτικότητα») θα επηρέαζε αποφασιστικά τις πολιτικές προτιμήσεις και προτεραιότητες των αιρετών («λειτουργική αντιπροσωπευτικότητα») αλλά και τη νομιμοποίηση και αποδοχή τόσο των αποφάσεων όσο και γενικότερα των πολιτικών διαδικασιών. Υπάρχουν μάλιστα και εμπειρικές έρευνες που δείχνουν ότι οι επιλογές και η «ατζέντα» των αιρετών επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από προσωπικά χαρακτηριστικά όπως το φύλο, η κοινωνική τάξη, η εκπαίδευση και η γενεά/ηλικία.

Σύμφωνα, λοιπόν, με μια συγκεκριμένη αντίληψη σχετικά με την «αυθεντικότητα» της πολιτικής αντιπροσώπευσης, τα όργανα που εκλέγονται και γενικά οι ομάδες των αιρετών στη δημοκρατία θα έπρεπε, λίγο πολύ, να αποτελούν και αντιπροσωπευτικά δείγματα της κοινωνικής και δημογραφικής σύνθεσης του εκλογικού σώματος ή του αντίστοιχου τμήματός του (λ.χ. των δημοτών-εκλογέων) που τους αναδεικνύει. Μια τέτοια σύνθεση του πληθυσμού των αιρετών, ακόμη και όταν δεν οδηγεί σε «λειτουργική», αλλά περιορίζεται σε «περιγραφική» αντιπροσωπευτικότητα θα ήταν αναμενόμενο, αν μη τι άλλο, να έχει σημαντική συμβολική αξία, αφού θα επιβεβαίωνε την ισότητα ευκαιριών για την ανάδειξη των πολιτών σε αιρετό αξίωμα. Μήπως όμως, στη περίπτωση του δημάρχου, η ιδιαίτερη φύση του λειτουργήματός του, σε σύγκριση με άλλους αιρετούς, ευνοεί εξ ορισμού πρόσωπα που φαίνεται να κινούνται «υπεράνω» των εσωτερικών κοινωνικών διαιρέσεων του δήμου τους;

Σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, οι δήμαρχοι, όπως και στην Ελλάδα, δεν είναι μέλη κάποιου τοπικού αντιπροσωπευτικού σώματος, αλλά διαθέτουν και αυτοί, ως αιρετοί, πολιτική και δημοκρατική νομιμοποίηση, ενώ βασικά πεδία της αποστολής τους συνήθως αποτελούν η «εξωτερική» εκπροσώπηση και η «εσωτερική» διοίκηση του δήμου, δηλ. της βασικής πολιτικο-

διοικητικής οργάνωσης σε τοπικό επίπεδο. Ο ρόλος του «πρώτου πολίτη» του δήμου, συνδέεται λοιπόν με την συμβολική προσωποποίηση της ενότητας της τοπικής κοινωνίας και την προώθηση των συλλογικών της συμφερόντων, έτσι ώστε να προτιμούνται άτομα που φαίνεται να συγκεντρώνουν κάποιες -γενικότερα αποδεκτές- προσωπικές προϋποθέσεις «καταλληλότητας» για αυτή την ιδιαίτερή τους αποστολή. Παρά τις σημαντικές διαφορές ως προς το ειδικότερο νομικό καθεστώς του δημάρχου στις διάφορες χώρες της Ευρώπης, τα χαρακτηριστικά της μεγάλης πλειονότητας των ευρωπαϊών δημάρχων παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες: Σύμφωνα με σχετική έρευνα, ο ευρωπαίος δήμαρχος είναι, κατά κανόνα, μεσήλικας και απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στις περισσότερες χώρες, οι δήμαρχοι είναι «παιδιά της πόλης τους», έχουν δηλ. γεννηθεί ή μεγαλώσει στην πόλη που σήμερα διοικούν. Λίγοι είναι οι ηγέτες των ευρωπαϊκών δήμων που προέρχονται από τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα, ενώ ιδιαίτερα ισχυρή είναι, στις περισσότερες χώρες, η παρουσία των ελεύθερων επαγγελματιών. Φαίνεται λοιπόν, ότι οι πολιτικές και κοινωνικές ιεραρχίες της «γηραιάς ηπείρου» ευνοούν, εν πολλοίς, συγκεκριμένους τύπους πολιτών για την ανάδειξη στο δημαρχιακό αξίωμα (Πίνακας 3):

Πίνακας 3: Προσωπικά χαρακτηριστικά των ευρωπαϊών δημάρχων

	Τρ/βάθμια Εκπ/ση	Μέση Ηλικία	«Παιδί της πόλης»	Ελεύθερος Επαγγελμ.	Ιδιωτικός Υπάλληλος
Ιταλία	65,8%	49,8	86,3%	57,0%	13,5%
Γερμανία	68,1%	52,4	47,5%	17,0%	7,8%
Βέλγιο	75,5%	53,9	82,9%	37,0%	13,4%
Ελβετία	69,9%	54,8	-	66,0%	4,3%
Τσεχία	80,8%	50,5	64,1%	10,7%	2,7%
Ελλάδα	85,3%	51,8	86,9%	61,0	4,0%
Πολωνία	85,5%	49,2	58,6%	-	-
Σουηδία	44,3%	51,6	57,7%	34,5%	3,5%
Ουγγαρία	97,6%	50,1	53,7%	-	-
Ην. Βασίλειο	67,8%	57,1	34,1%	29,1%	6,4%
Ολλανδία	62,4%	55,2	4,0%	17,0%	7,8%
Γαλλία	68,1%	56,4	38,8%	47,3%	3,2%
Δανία	23,3%	54,9	56,5%	-	-
Πορτογαλία	79,5%	51,4	70,9%	54,1 %	0,0%
Ισπανία	72,8%	47,7	77,3%	-	-

Αυστρία	42,5	52,3	72,5%	30,0%	27,5%
Ιρλανδία	44,4%	49,4	65,0%	42,0%	14,3%
Σύνολο	66,8%	52,3	59,8%	38,6%	8,3%

Πηγή: *University Of Florence, European Mayors as political leaders, Florence 2002-2004.*

Ως προς τα προσωπικά χαρακτηριστικά, οι διαφορές ανάμεσα στους ευρωπαίους δημάρχους προδιαγράφονται, βεβαίως, από τις ιδιαίτερες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και το θεσμικό πλαίσιο κάθε χώρας. Έτσι, τα υψηλά ποσοστά δημάρχων με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις νέες και τις πολύ νέες δημοκρατίες της νότιας και της ανατολικής Ευρώπης οφείλονται στη προσωπική βιογραφία (στράτευση σε αντιδικτατορικό φοιτητικό κίνημα) και τις προοπτικές σταδιοδρομίας στην πολιτική, την ώρα που η επιχειρηματικότητα παραμένει, σε αυτές τις χώρες, συγκριτικά αδύναμη. Αντίθετα, οι χώρες με χαμηλότερα, από το μέσο ευρωπαϊκό όρο, ποσοστά πτυχιούχων δημάρχων (λ.χ. Δανία Σουηδία κ.ά.) χαρακτηρίζονται από ισχυρό συνδικαλιστικό κίνημα και παράδοση τεχνικής εκπαίδευσης, έτσι ώστε να διαθέτουν και οι πολίτες «χωρίς ακαδημαϊκούς τίτλους» κοινωνική αναγνώριση και ενδο-κομματική απήχηση. Είναι άλλωστε χαρακτηριστικό, ότι τα υψηλότερα ποσοστά δημάρχων που προέρχονται από τους ελεύθερους επαγγελματίες εντοπίζονται σε χώρες, οι οποίες διαθέτουν υψηλά ποσοστά αυτοαπασχολούμενων ή/και κάποια παράδοση «προκρίτων» ("notables") που διοικούν τις πόλεις. Επιπλέον, πρόκειται κατά κανόνα για δημάρχους που εκλέγονται άμεσα (Ελλάδα, Ιταλία, Ελβετία κ.ά.) και/ή έχουν ισχυρή πολιτική επιρροή (Γαλλία, Πορτογαλία κ.ά.). Από την άλλη πλευρά, τα υψηλότερα ποσοστά δημάρχων που έχουν διατελέσει υπάλληλοι στον ιδιωτικό τομέα ανευρίσκονται σε χώρες με ισχυρή συνδικαλιστική παράδοση ή/και μεγάλες επιχειρήσεις (λ.χ. Αυστρία, Ιταλία, Βέλγιο).

Εντυπωσιακά μικρές, είναι οι διαφορές που εντοπίστηκαν ως προς τη μέση ηλικία των ευρωπαίων δημάρχων: Κατά τα αναμενόμενα, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία δήμαρχοι προέρχονται από τη Γαλλία, όπου ισχύει η «σώρευση εντολών» ("cumul des mandats"), με αποτέλεσμα πολλά πολιτικά στελέχη που έχουν ήδη πραγματοποιήσει το «άλμα» προς υψηλότερα αιρετά αξιώματα, να κρατούν παράλληλα και τη θέση τους στη κορυφή του δήμου για πολλά, ακόμη, χρόνια. Νεότεροι από το μέσο ευρωπαϊκό όρο είναι οι αιρετοί ηγέτες των δήμων της Ισπανίας, της Πολωνίας, της Ουγγαρίας και της Τσεχίας, όπου λειτουργούν νέα ή πολύ νέα δημοκρατικά καθεστάτα, καθώς και οι δήμαρχοι της Ιρλανδίας, δηλ. μιας χώρας που διαθέτει έναν από τους νεαρότερους πληθυσμούς στην Ευρώπη. Ως προς τους προσωπικούς βιογραφικούς, εξάλλου, δεσμούς των δημάρχων με το δήμο τους, τα υψηλότερα ποσοστά «παιδιών της πόλης» καταγράφονται κυρίως στη νότια Ευρώπη

(Ιταλία, Ελλάδα, Ισπανία), αλλά και σε άλλες χώρες με ισχυρές τοπικές παραδόσεις (Αυστρία, Βέλγιο, Ιρλανδία κ.ά.). Αντίθετα, οι μεγάλες χώρες όπου επικρατούν αστικές και ισχυρές βιομηχανικές δομές, αλλά και μια έντονη κινητικότητα του πληθυσμού εδώ και πολλές δεκαετίες (Ην. Βασίλειο, Γαλλία, Γερμανία κ.ά.), εμφανίζουν τα μικρότερα ποσοστά «γηγενών» δημάρχων.

2. Η εικόνα της πραγματικότητας

Ακόμη και αν είχαν ήδη τεκμηριωθεί εμπειρικά και με ακρίβεια όλα τα κριτήρια και οι διαδικασίες για την επιλογή των δημάρχων (και των υποψήφιων δημάρχων) εντός του πολιτικού συστήματος, μια σειρά από βασικούς παράγοντες που εξηγούν την ανάδειξη συγκεκριμένων προσώπων στο δημαρχιακό αξίωμα θα παραλείπονταν: Ενδεικτικά μπορούν εδώ να αναφερθούν η ματαίωση ή η προώθηση άλλων προσωπικών φιλοδοξιών, η έντονη πολιτικοποίηση από νεαρή ηλικία, προσωπικές εμπειρίες και σχέσεις-σταθμοί στην ανθρώπινη βιογραφία κ.ο.κ. Ο «κλιμακωτός και επιμήκης» δρόμος προς τη δημαρχία ανοίγεται μεν αρχικά σε έναν αξιοσημείωτο αριθμό προσώπων τα οποία ευνοούνται από κάποια «χαρακτηριστικά καταλληλότητας» που συγκεντρώνουν, αλλά ολοένα και στενεύει, φθάνοντας τελικά να επιτρέπει μόνο σε έναν, κάθε τέσσερα χρόνια, την είσοδο στο δημαρχείο. Προκειμένου λοιπόν να εξαχθούν ασφαλέστερα συμπεράσματα ως προς τις διαδικασίες και τα κριτήρια επιλογής για το δημαρχιακό αξίωμα θα απαιτούνταν στοιχεία και για τους αποτυχόντες υποψήφιους δημάρχους, έτσι ώστε να εντοπισθούν και τυχόν διαφορές του δικού τους πληθυσμού από εκείνον των επιτυχόντων και εκλεγέντων δημάρχων. Συνεπώς, θα πρέπει να διατηρούνται αρκετές επιφυλάξεις ως προς την εξαγωγή ικανοποιητικών συμπερασμάτων γενικής ισχύος για αυτές τις εξαιρετικά πολύπλοκες και επιμήκεις διαδικασίες που οδηγούν ορισμένους πολίτες (αποκλείοντας πολύ περισσότερους) στο δημαρχιακό αξίωμα. Ωστόσο, οι εμπειρικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, προσφέρουν μια ενδιαφέρουσα, αν και αποσπασματική, εικόνα που βασίζεται κυρίως σε στοιχεία για τη κοινωνική προέλευση και ορισμένα βασικά προσωπικά χαρακτηριστικά των δημάρχων.

Ήδη κατά την δεκαετία του εβδομήντα, ορισμένες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε αναπτυγμένες δυτικές χώρες διαπίστωναν ότι μια σειρά παραγόντων, όπως η κομματική ένταξη, το επαγγελματικό κύρος, το εκπαιδευτικό επίπεδο, το φύλο, η μακρόχρονη διαμονή και η ενεργός συμμετοχή σε ενώσεις πολιτών προδιέγραφαν σε σημαντικό βαθμό την εκλογή ορισμένων προσώπων σε αιρετά αξιώματα. Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί ότι συνήθως επρόκειτο για άτομα που εντάσσονταν σε «μεσαία» ή «ανώτερη μεσαία» κοινωνική βαθμίδα, αφού μια εξαιρετικά υψηλή θέση στη κοινωνική και οικονομική ιεραρχία φαίνεται ότι δεν ευνοούσε την εκλογή σε τοπικά αιρετά αξιώματα, ιδίως στη Δ. Ευρώπη και ακόμη λιγότερο σε μικρότερους δήμους: Ο «μεγαλοπράγμων» μεγαλοαστός συχνά διατηρούσε μian απόσταση από τη τοπική κοινωνία.

Σε άλλη συγκριτική έρευνα από την ίδια δεκαετία διαπιστώθηκαν εξάλλου ορισμένες σημαντικές διαφορές μεταξύ Γαλλίας και Η.Π.Α. που φαίνεται ότι οφείλονταν σε ιστορικούς και πολιτισμικούς παράγοντες: Έτσι, ενώ η υπο-αντιπροσώπηση των γυναικών και των εθνοτικών/φυλετικών μειονοτήτων, καθώς και υπερ-αντιπροσώπηση μορφωμένων και γηγενών μεσηλικών ανδρών χαρακτήριζε τότε και τις δύο αυτές χώρες, η προσωπική φυσιογνωμία του δημάρχου διέφερε αρκετά: Ο γάλλος δήμαρχος, συχνά εργάζονταν στο δημόσιο τομέα, διέθετε, κατά κανόνα, οικογενειακή παράδοση ενασχόλησης με τα κοινά, εντάσσονταν σε εκτεταμένα πολιτικά δίκτυα και ορισμένες φορές σόρευε περισσότερες πολιτικές εντολές ("cumul des mandats"), ενώ δεν ήταν σπάνιο να χαρακτηρίζεται ως «διανοούμενος». Ο αμερικανός ομόλογός του δεν συγκέντρωνε αυτά τα χαρακτηριστικά, ενώ συχνά ήταν ένας γνωστός και επιτυχημένος (σε αρκετές μάλιστα περιπτώσεις «αυτοδημιούργητος») τοπικός επιχειρηματίας.

Ως προς την Ελλάδα, σχετική έρευνα από το 1995 διαπίστωνε ότι το 71,8% των ελλήνων δημάρχων ήταν απόφοιτοι ΑΕΙ, ενώ το 6,6% διέθετε επιπλέον και μεταπτυχιακό δίπλωμα και το 4,8% ήταν μάλιστα κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος. Ο μέσος όρος ηλικίας των δημάρχων ήταν 48,9 έτη, ενώ ως προς την επαγγελματική προέλευση επικρατούσαν, κατά σειρά, οι μηχανικοί-τεχνικοί (23,3%), οι δικηγόροι (15,5%) και οι γιατροί (13,8%). Αξιοσημείωτη ήταν η παρουσία των δημοσίων υπαλλήλων (13,8%), ενώ υπο-αντιπροσωπεύονταν οι μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα (6%). Το 26,7% των τότε δημάρχων είχε συγγενείς που είχαν καταβάλει κάποιο αιρετό αξίωμα, ενώ το 50% περίπου είχε αναπτύξει πολιτική δράση πριν το 25ο έτος της ζωής του, κυρίως μέσω του φοιτητικού κινήματος ή και κάποιας πολιτικής νεολαίας. Τέλος, το 69% των δημάρχων είχε διατελέσει δημοτικός σύμβουλος προτού καταλάβει το δημαρχιακό αξίωμα, ενώ το 44,8% είχε συμ-

μετάσχει σε αθλητικούς και το 31,9% σε επαγγελματικούς συλλόγους. Τέλος, εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ακόμη και σε εκείνη την «επαναστατημένη» γενιά της μεταπολίτευσης η εκπροσώπηση των γυναικών στο δημαρχιακό αξίωμα ήταν απελπιστικά χαμηλή και κινούνταν σε ποσοστά κάτω του 2%.

Από τις νεότερες έρευνες, μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα πού πραγματοποιήθηκε κατά το θέρους του 2002 έδειξε ότι η σύνθεση του δημαρχιακού πληθυσμού της χώρας δεν είχε υποστεί σημαντικές μεταβολές. Πράγματι, η πλειοψηφία των ελλήνων δημάρχων ήταν και πάλι μέσης ηλικίας με δίπλωμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ποσοστό 62,2% και μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σε ποσοστό 5,7%. Αν και οι ελεύθεροι επαγγελματίες εξακολουθούσαν να αποτελούν τη σημαντικότερη δεξαμενή προσωπικοτήτων που καταλάμβαναν το δημαρχιακό θώκο (ποσοστό 32,6%), αξίζει να σημειωθεί το σημαντικά υψηλότερο (σχεδόν τριπλάσιο), σε σύγκριση με την παλαιότερη έρευνα του 1995, ποσοστό των δημοσίων υπαλλήλων (30,3%). Το τελευταίο, πιθανόν όμως να οφείλονταν εν μέρει και στο γεγονός ότι στη νεότερη έρευνα ανταποκρίθηκε πολύ μεγαλύτερος αριθμός δημάρχων (805 άτομα έναντι 116 κατά το 1994). Ωστόσο, και σε αυτόν τον εκτεταμένο κύκλο δημάρχων, το ποσοστό των γυναικών παρέμεινε καθηλωμένο σε πολύ χαμηλό ποσοστό, δηλ. στο 1,8% του συνόλου.

Δ. Προέλευση και χαρακτηριστικά των ελλήνων δημάρχων

Αναλυτικότερα στοιχεία σχετικά με τους έλληνες δημάρχους συγκεντρώθηκαν από έρευνα του Πανεπιστημίου Αθηνών, η οποία πραγματοποιήθηκε στα τέλη του 2002 και απευθύνονταν σε δημάρχους δήμων με πληθυσμό μεγαλύτερο των 10.000 κατοίκων. Έτσι, επιβεβαιώθηκε και πάλι το πολύ υψηλό ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μεταξύ των ελλήνων δημάρχων (ποσοστό 86%), το οποίο εμφανιζόταν βέβαια ως ιδιαίτερα αυξημένο σε αυτή την έρευνα, αφού επρόκειτο για δημάρχους πόλεων: Οι λίγοι δήμαρχοι που ήταν απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, εντοπίζονταν κυρίως σε μικρότερες πόλεις. Από τους δημάρχους που ανταποκρίθηκαν στην εν λόγω έρευνα, ποσοστό 77,93% δήλωσε ότι ήταν μέλος κόμματος, ενώ μόλις το 11 % δήλωσε ότι «ποτέ» δεν είχε ενταχθεί σε κόμμα. Φαίνεται, συνεπώς, ότι ορισμένοι δήμαρχοι αποχωρίστηκαν τη κομματική τους ταυτότητα κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους. Ως λιγότερο διαδεδομένη από την κομματική στράτευση εμφανίζονταν πάντως η οικογενειακή πολιτική παράδοση, αφού το ποσοστό των δημάρχων που διέθετε συγγενείς, οι οποίοι είχαν καταλάβει αιρετό

αξίωμα, έφθανε το 41 % περίπου. Αντίθετα οι δεσμοί της προσωπικής βιογραφίας (οι « τοπικές ρίζες») με τον δήμο ήταν τόσο συχνοί, ώστε να δημιουργείται η εντύπωση ότι αποτελούν σημαντική προϋπόθεση για τη κατάληψη του δημαρχιακού θώκου: Πράγματι, το 87% περίπου των εν λόγω δημάρχων είχε γεννηθεί και είχε περάσει το μεγαλύτερο μέρος της παιδικής του ηλικίας στον δήμο όπου εξελέγη.

1. Ένα ανδροκρατούμενο αξίωμα

Η παρουσία γυναικών στα ελληνικά δημαρχεία υπήρξε εντυπωσιακά περιορισμένη, αφού κινούνταν περίπου στο 1 %, ενώ αιρετικά υποβαθμισμένη παρέμεινε η παρουσία γυναικών και στο νομαρχιακό θώκο. Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί ότι κατά τις τελευταίες δημοτικές και κοινοτικές εκλογές του Οκτωβρίου 2002, οι γυναίκες που διεκδίκησαν θέση δημάρχου ή προέδρου κοινότητας έφθασαν το ποσοστό 4,3% του συνόλου των υποψηφίων, αλλά στη συνέχεια, το ποσοστό των γυναικών που επέτυχαν να εκλεγούν μειώθηκε κατά το ήμισυ (2,03%): Το ποσοστό αποτυχίας των γυναικών ήταν, δηλ., περίπου διπλάσιο από το αντίστοιχο των ανδρών. Το εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό γυναικών δημάρχων δεν οφείλεται, συνεπώς, μόνο στην απροθυμία των γυναικών να εκτεθούν στην εκλογική μάχη για το σημαντικότερο αιρετό αξίωμα της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης, αλλά και στην αποδοκιμασία που τους επιφυλάσσει, σε διπλάσιο ποσοστό απ' ότι για τους άνδρες συνυποψηφίους τους, το εκλογικό σώμα: Οι τρέχουσες παραστάσεις των τοπικών κοινωνιών ως προς τα προσωπικά χαρακτηριστικά («δυναμισμός», «αποτελεσματικότητα», «συνέπεια κλπ.) που πρέπει να συγκεντρώνει ένας δήμαρχος φαίνεται ότι εξακολουθούν ακόμη και σήμερα να συνδέονται στη συνείδηση πολλών εκλογέων με το ανδρικό φύλο. Επιπλέον, ένα μεγάλο μέρος των γυναικείων υποψηφιοτήτων εντοπίζεται εκτός των μεγάλων «κομμάτων εξουσίας», στα μικρότερα αριστερά κόμματα. Έτσι, ενισχύονται αποφασιστικά ορισμένοι από τους προαναφερθέντες παράγοντες που λειτουργούν σε βάρος της πολιτικής και εκλογικής επιτυχίας των γυναικών. Σημειώνεται, εξάλλου, ότι το δημαρχιακό αξίωμα αναπτύσσει, σε μας, πολύ ισχυρό συμβολισμό, ενώ συγκεντρώνει μεγάλο μερίδιο πολιτικής επιρροής και εξουσίας στο επίπεδο της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης.

Σε θέσεις, όμως, που συνδέονται με την πολιτική αντιπροσώπευση, αλλά όχι υποχρεωτικά με την άσκηση σημαντικής πολιτικο-διοικητικής εξουσίας, δηλ. στα δημοτικά, κοινοτικά και νομαρχιακά συμβούλια, καθώς επίσης και στο εθνικό Κοινοβούλιο, το γυναικείο φύλο εκπροσωπείται σε πολύ υψηλότερα ποσοστά. Ο αποκλεισμός των γυναικών από τις θέσεις που συνεπάγονται σημαντική

πολιτικο-διοικητική ισχύ, δεν αφορά μόνο την αυτοδιοίκηση: Και στο επίπεδο της κεντρικής εξουσίας, το αξιόλογο ποσοστό των γυναικών που είναι μέλη του εθνικού Κοινοβουλίου δεν οδηγεί σε ανάλογη σύνθεση του Υπουργικού Συμβουλίου: Μέχρι πρόσφατα, οι περισσότερες γυναίκες καταλάμβαναν θέσεις Υφυπουργών και πολύ λίγες γίνονταν Υπουργοί ενώ στη σημερινή κυβέρνηση συμμετέχουν μόνο δύο γυναίκες. Όσο δηλ. αυξάνεται η εξουσία και ιδίως οι διοικητικές ευθύνες με τις οποίες συνδέεται μια πολιτική θέση, τόσο μειώνεται η πρόσβαση των γυναικών πολιτικών, με αποτέλεσμα να δημιουργείται η εντύπωση ότι επιβεβαιώνεται ο ισχυρισμός σχετικά με τη «γυάλινη οροφή» ("glass ceiling"), η οποία εμποδίζει την πρόσβαση γυναικών σε θέσεις με ισχυρό μερίδιο εξουσίας. Έτσι εξηγείται άλλωστε και το γεγονός ότι, ενώ στους μεγαλύτερους δήμους τα ποσοστά των γυναικών στα δημοτικά συμβούλια είναι κατά κανόνα υψηλότερα από τα αντίστοιχα σε μικρούς δήμους, οι γυναίκες-δήμαρχοι συναντώνται σε μας σχεδόν αποκλειστικά σε μικρούς ΟΤΑ. Αντίθετα, σε μεγάλους δήμους, όπου το δημαρχιακό αξίωμα συνεπάγεται εκ των πραγμάτων πολύ μεγαλύτερη πολιτική ισχύ καθώς και την διαχείριση σημαντικών οικονομικών και ανθρώπινων πόρων, δεν εκλέγονται γυναίκες.

2. Δήμαρχοι της «πολιτικοποιημένης γενιάς»

Κατά τα αναμενόμενα, από τις διάφορες ηλικίες, το υψηλότερο ποσοστό (41 %) μεταξύ των δημάρχων παρουσίαζε, σύμφωνα, με την εν λόγω έρευνα, η ηλικία των 51-60 ετών, η οποία αποτελεί την γενεά που ενηλικιώθηκε κατά την διάρκεια της δεκαετία του εξήντα ή και κατά την διάρκεια της στρατιωτικής δικτατορίας. Πρόκειται για την «πολιτικοποιημένη γενιά» που συνειδητά στρατεύθηκε σε περιόδους πολιτικών κρίσεων και συγκροτεί το βασικό κορμό του δημαρχιακού πληθυσμού της χώρας. Ακολουθούσε (με ποσοστό 26%) η ηλικία των 45-50 ετών, δηλ. μια επίσης πολιτικοποιημένη γενιά που ενηλικιώθηκε στη διάρκεια της δικτατορίας και συμμετείχε στον αντιδικτατορικό αγώνα ή στην έντονη πολιτική ζωή της δεκαετίας του εβδομήντα. Είναι η γενιά της μετάβασης από την δικτατορία στην δημοκρατία με βιώματα που ασφαλώς έχουν σφραγίσει τις αντιλήψεις αυτών των δημάρχων περί πολιτικής. Σχετικά περιορισμένη παρέμεινε η εκπροσώπηση μιας νεότερης γενιάς (44 ετών ή και νεότεροι), η οποία είναι λιγότερο «τραυματισμένη» από τις προηγούμενες, αφού είχε την τύχη να ενηλικιωθεί μέσα στο πολιτικά ομαλό περιβάλλον της τρίτης ελληνικής δημοκρατίας. Αυτή η «πρώτη γενιά της τρίτης ελληνικής δημοκρατίας» ανέδειξε το 17% των δημάρχων που ανταποκρίθηκαν στην έρευνα. Τέλος, στην κατηγορία των σχετικά ηλικιωμένων δημάρχων (μεγαλύτεροι από 60 ετών) καταγράφεται ένα αξιόλογο ποσοστό 12%. Πρόκειται βέβαια

για μια γενεά της μετεμφυλιακής περιόδου, με αντίστοιχα βιώματα (Πίνακας 4) :

Πίνακας 4: Οι ηλικίες των δημάρχων στις νεότερες ευρωπαϊκές δημοκρατίες

	Πορτογαλία	Ελλάδα	Ισπανία	Πολωνία	Ουγγαρία	Τσεχία
<45	17,1%	16,6%	32,7%	23,3%	18,3%	30,8%
45-52	31,7%	34,5%	40,0%	43,1%	36,6%	21,8%
53-60	29,3%	33,8%	19,3%	28,9%	39,0%	28,2%
>60	22,0%	15,2%	8,0%	4,7%	6,1%	19,2%
Μέση Ηλικία	51,4	51,8	47,7	49,2	50,1	50,5

Πηγή: *University Of Florence, European Mayors as political leaders, Florence 2002-2004.*

Αξίζει να σημειωθεί ότι, σε σύγκριση με τις άλλες, «νέες» δημοκρατίες της Ευρώπης, ο πληθυσμός των ελλήνων δημάρχων δεν παρουσίαζε μεγάλες αποκλίσεις ως προς τις επικρατούσες ηλικίες. Εντυπωσιακές ήταν μάλιστα οι ομοιότητες με τη «συνομήλικη», σχεδόν, πορτογαλική δημοκρατία. Ως προς τις υπόλοιπες χώρες, ιδιαίτερα ισχυρή ήταν η εκπροσώπηση των νεότερων ηλικιών στην Ισπανία, όπου ο δημαρχιακός θώκος συχνά λειτουργεί ως «αναβατήρας» για υψηλότερα αιρετά αξιώματα, καθώς και στην Πολωνία, όπου σχετικά πρόσφατα (2002) καθιερώθηκε η άμεση εκλογή του δημάρχου. Ειδικά πάντως ως προς τους ιδιαίτερα νέους δημάρχους (44 ετών ή και νεότεροι) πολύ υψηλό είναι, κατά τα αναμενόμενα, και το ποσοστό που καταγράφηκε στη Τσεχία (30,8%). Στην Ελλάδα, αντίθετα, το ποσοστό της νεότερης ηλικιακής κατηγορίας ήταν το χαμηλότερο (16,6%) ανάμεσα στις εν λόγω χώρες, μολονότι είχε προηγηθεί η τολμηρή μεταρρύθμιση του «Ι. Καποδίστρια» και ο σχηματισμός νέων δήμων ή η προσάρτηση κοινοτήτων σε μεγαλύτερους δήμους, σε ολόκληρη τη χώρα. Φαίνεται δηλ. ότι η εδαφική ανασυγκρότηση της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης στη χώρα μας, δεν οδήγησε και σε ανάλογη ανανέωση του δημαρχιακού πληθυσμού, η οποία βεβαίως θα προσέφερε μια επιπλέον, ίσως μάλιστα και την κρίσιμη, ώθηση στις προσπάθειες για εκσυγχρονισμό της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα.

Από την άλλη πλευρά, η μικρότερη ηλικιακή κατηγορία δημάρχων στη χώρα μας ήταν εκείνη των ηλικιωμένων (άνω των 60 ετών). Έτσι, για λόγους βιολογικούς, η εκπροσώπηση γενεών που έχουν βιώματα (και ενδεχομένως αντίστοιχα «τραύματα») από μεγάλα εθνικά δράματα (κατοχή, εμφύλιος) έχει πλέον περιοριστεί. Όμως, άλλες ηλικίες που πολιτικοποιήθηκαν σε περιόδους κρίσης (δεκαετία του εξήντα, στρατιωτική δικτατορία) κυριαρχούσαν στον πληθυσμό των ελλήνων δημάρχων: Μια προσωπική βιογραφία με ενηλικίωση σε περιόδους κρίσεων και έντονων πολιτικών συγκρούσεων έχει προφανείς συνέπειες για τις αντιλήψεις περί πολιτικής, λ.χ. ως προς τη «συγκρουσιακή» στάση, την έντονη δυσπιστία, τις τάσεις «συνωμοσιολογίας» κ.ο.κ. Η επικράτηση, συνεπώς, των εν λόγω ηλικιών, σε συνδυασμό με την υπο-εκπροσώπηση των νεότερων προκαλεί εύλογη περίσκεψη, όχι επειδή η μέση ηλικία του έλληνα δημάρχου είναι πολύ υψηλότερη από την αντίστοιχη ευρωπαϊκή, αλλά ενόψει των ιδιαιτεροτήτων και της ιστορίας της χώρας μας.

Οι νεότεροι έλληνες αιρετοί ενδεχομένως να προσέφεραν μια λιγότερο «τραυματισμένη» και γι' αυτό περισσότερο «πραγματιστική» αντίληψη περί τοπικής πολιτικής: Η χαρακτηριστική, για κοινωνίες με αγροτικές καταβολές, αποδοχή της «ηλικιακής ιεραρχίας» ("ageism") δεν ευνοεί την ταχεία εξέλιξη και αναπροσαρμογή της κοινωνίας, της οικονομίας και, βεβαίως, της πολιτικής. Επιπλέον, η σε μεγαλύτερη ηλικία είσοδος στο δημαρχιακό αξίωμα μειώνει τις δυνατότητες αξιοποίησης της σχετικής εμπειρίας για την «άνοδο», μετά από επιτυχή δοκιμασία στην διαχείριση των τοπικών «κοινών», σε υψηλότερη κλίμακα του πολιτικού συστήματος, έτσι ώστε να περιορίζεται και η ανανέωση του εθνικού (ή «κεντρικού») πολιτικού προσωπικού με δοκιμασμένα και έμπειρα στελέχη. Έτσι, η διατήρηση, εν πολλοίς, «στεγανών» μεταξύ δημαρχιακής και βουλευτικής ή υπουργικής, λ.χ., σταδιοδρομίας, πιθανό να οφείλεται εν μέρει και σε περιορισμούς που επιβάλλει ο βιολογικός κύκλος σε πολιτικά στελέχη τα οποία δεν «δοκιμάζονται» στο δημαρχιακό θώκο προτού γίνουν μεσήλικες. Αυτή η υπόθεση δεν αναιρεί βέβαια το γεγονός ότι ο «σαφής και διαρκής διαχωρισμός ρόλων και σταδιοδρομίας» μεταξύ τοπικού και εθνικού πολιτικού προσωπικού έχει σε μας μια μακρά παράδοση που δύσκολα παραμερίζεται (αν και τώρα υφίστανται ενδείξεις αναπροσανατολισμού. Αλλά αυτή ακριβώς η παράδοση συνδυάζεται με την ηλικία, έτσι ώστε η «άνοδος» των δημάρχων στην εθνική πολιτική σκηνή να εξακολουθεί να συναντά μεγάλα εμπόδια μολονότι, όπως ήδη τονίστηκε, η μέση ηλικία του έλληνα δημάρχου δεν είναι από τις υψηλότερες στην Ευρώπη.

3. Μηχανικοί και άλλοι ελεύθεροι επαγγελματίες:

Στο μέλλον, δημόσιοι υπάλληλοι;

Ως προς την επαγγελματική προέλευση των ελλήνων δημάρχων η εν λόγω έρευνα επιβεβαίωσε τη συνεχιζόμενη κυριαρχία των μηχανικών (18%) που ακολουθούνται από τους γιατρούς (13%) και τους δικηγόρους (10%). Έτσι, οι ελεύθεροι επαγγελματίες εξακολούθησαν (ιδίως αν συνυπολογιστούν και ορισμένα άλλα επαγγέλματα (όπως λ.χ. των λογιστών/ φοροτεχνικών, οικονομολόγων κ.ά.) να αποτελούν τη μεγάλη πλειονότητα των δημάρχων. Εξάλλου, αξίζει να σημειωθεί ότι φαινόταν να διατηρείται, σε σύγκριση με την αντίστοιχη έρευνα του 1995, η πρωτοκαθεδρία των μηχανικών, ενώ οι δικηγόροι υπερφαλαγγίστηκαν από τους γιατρούς. Η συνεχιζόμενη, ισχυρή παρουσία των μηχανικών στο δημαρχιακό θώκο οφείλεται σε διάφορους λόγους που συνδέονται, μεταξύ άλλων, με την εκ των πραγμάτων συχνή επαγγελματική επαφή των μηχανικών με την τοπική αυτοδιοίκηση, το ενδιαφέρον τους για τα οικιστικά θέματα και τις δημόσιες υλικοτεχνικές υποδομές, αλλά και σε μια σχετική «αυτοδιοικητική» παράδοση που έχει πλέον εδραιωθεί στους κόλπους των επαγγελματιών τους οργανώσεων (Ειδική Επιτροπή στο ΤΕΕ κλπ.).

Οι δήμαρχοι με ιατρική προέλευση εκπροσωπούν μια κατηγορία επαγγελματιών που συχνά είναι γνωστοί («αναγνωρίσιμοι»), διαθέτουν κύρος και υψηλά ποσοστά αποδοχής στις τοπικές κοινωνίες. Εξάλλου, σε αρκετές περιπτώσεις πρόκειται και για προσωπικότητες που διαθέτουν οικονομικούς πόρους, οι οποίοι διευκολύνουν τη χρηματοδότηση του εκλογικού αγώνα. Το γεγονός ότι, σε αντίθεση με το εθνικό κοινοβούλιο αλλά και με τις νομαρχίες, οι δικηγόροι υποσκελίζονται σαφώς στις δημαρχίες τόσο από τους μηχανικούς (με μεγάλη, μάλιστα, διαφορά) όσο και από τους γιατρούς, φαίνεται να σχετίζεται με τα μεγέθη, τις αρμοδιότητες, αλλά και τις μειωμένες, σε σύγκριση με τις νομαρχίες και το *stricto sensu* κράτος, ανάγκες «διαμεσολάβησης» μεταξύ πολίτη και δημοτικής διοίκησης: Οι υπηρεσίες των δήμων συχνά δεν λαμβάνουν τις τελικές αποφάσεις, κατά κανόνα είναι μικρότερες και ευκολότερα προσπελάσιμες, ενώ καθήκοντα διαμεσολαβητή ή και άτυπου «συνηγόρου του πολίτη» σε επίπεδο δήμου προσφέρονται να αναλάβουν τα μέλη των δημοτικών συμβουλίων ή και οι ίδιοι οι δήμαρχοι.

Πίνακας 5: Η επαγγελματική προέλευση των ελλήνων δημάρχων

Επάγγελμα	Αριθμός	Ποσοστό (%)
Μηχανικός	27	0,18
Δημόσιος Υπάλληλος	25	0,17
Γιατρός	19	0,13
Εκπαιδευτικός Δευτεροβ.	19	0,13
Δικηγόρος	14	0,10
Ιδιωτικός Υπάλληλος	6	0,04
Επιχειρηματίας	6	0,04
Δημοσιογράφος	5	0,03
Εμπορος/Βιοτέχνης	4	0,03
Καθηγητής ΑΕΙ/ ΤΕΙ	2	0,02
Δάσκαλος	1	0,01
Άλλο	17	0,12
Σύνολο	145	1,00

Πηγή: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Οι έλληνες δήμαρχοι ως τοπικοί ηγέτες, Αθήνα 2003.

Παρά τη συνεχιζόμενη επικράτηση των ελεύθερων επαγγελματιών, η εν λόγω έρευνα του Πανεπιστημίου Αθηνών επιβεβαίωσε τις ενισχυόμενες τάσεις για ανάδειξη, ως δημάρχων, προσώπων που εργάζονται στο δημόσιο τομέα, σε ποσοστό που ξεπερνά, συνολικά, το 32%. Θα πρέπει μάλιστα να επισημανθεί ότι το ένα τέταρτο των δημάρχων δήλωσε ότι είχε κατά το παρελθόν εργασθεί στο δήμο που σήμερα διευθύνει. Βέβαια, σε αυτό το ποσοστό δεν συμπεριλαμβάνονται μόνον όσοι διετέλεσαν δημοτικοί υπάλληλοι, αλλά και εκείνοι που είχαν, κατά το παρελθόν, σύμβαση έργου ή εργασίας ορισμένου χρόνου ή όσοι είχαν εργασθεί σε δημοτικές επιχειρήσεις. Εξάλλου, παράλληλα ή αποκλειστικά στον ευρύτερο δημόσιο τομέα είχαν εργασθεί και ορισμένοι από τους δημάρχους που δήλωσαν κάποιο «ελεύθερο» επάγγελμα (γιατροί, μηχανικοί, δικηγόροι). Αυτές οι εξελίξεις δεν συνδέονται μόνο με την εντυπωσιακή επέκταση του δημοσίου τομέα στην Ελλάδα κατά τις τελευταίες δεκαετίες, αλλά και με τις ευκολίες (άδειες κλπ.) και τα περιθώρια χρόνου που διαθέτουν οι εργαζόμενοι στο δημόσιο τομέα. Πέραν αυτού, δεν πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι αρκετά στελέχη του δημοσίου τομέα υπηρετούν σε θέσεις και

αναλαμβάνουν καθήκοντα που συνεπάγονται συνεχή επικοινωνία με το ευρύ κοινό ή την παροχή υπηρεσιών σε νευραλγικούς, για την τοπική κοινωνία, τομείς. Τέλος, οι εργαζόμενοι στο δημόσιο τομέα, αξιοποιώντας τις προαναφερθείσες διευκολύνσεις, δραστηριοποιούνται σε υψηλότερα ποσοστά από τους εργαζομένους στον ιδιωτικό τομέα ως στελέχη κομμάτων ή ως στελέχη συνδικαλιστικών οργανώσεων. Οι προηγούμενες εμπειρίες σε αντίστοιχα, κομματικά και συνδικαλιστικά αιρετά αξιώματα φαίνεται, άλλωστε, ότι αποδείχθηκαν χρήσιμες για την πολιτική σταδιοδρομία πολλών εν ενεργεία δημάρχων.

Από τους εργαζόμενους στο δημόσιο, μια σημαντική κατηγορία, η οποία σε άλλες χώρες (ιδίως τις σκανδιναβικές) συχνά καταλαμβάνει το δημαρχιακό αξίωμα, συνιστούν οι δάσκαλοι και οι καθηγητές των διάφορων βαθμίδων του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Σύμφωνα με την εν λόγω έρευνα, αρκετοί δήμαρχοι στην Ελλάδα (13%) προέρχονται από την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά ελάχιστοι από την πρωτοβάθμια, μολονότι οι δάσκαλοι έχουν στενή επικοινωνία με την τοπική κοινωνία και αποφοιτούν πλέον από Πανεπιστήμια. Το ίδιο ισχύει και για τους καθηγητές ΑΕΙ και ΤΕΙ, οι οποίοι όμως δεν φαίνεται να συνδέονται τόσο στενά με την τοπική κοινωνία, ακόμη και σε επαρχιακές πόλεις όπου η παρουσία τριτοβάθμιας σχολής έχει μεγάλη σημασία για την τοπική κοινωνικοοικονομική ζωή. Πάντως, ο φοιτητικός ή σπουδαστικός πληθυσμός στον οποίο παρέχουν τις υπηρεσίες τους οι καθηγητές συχνά (αν όχι κατά κανόνα) δεν προέρχεται από την τοπική κοινωνία. Είναι επίσης χαρακτηριστικό το γεγονός ότι στο Εθνικό Κοινοβούλιο, αντιθέτως, οι καθηγητές ΑΕΙ ήταν σαφώς περισσότεροι από τους καθηγητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επιβεβαιώνεται, δηλ., ο κανόνας, ότι επαγγέλματα που τοποθετούνται από τις κοινωνίες υψηλότερα (καθηγητές ΑΕΙ) ή χαμηλότερα (δάσκαλοι) από τις μεσαίες βαθμίδες της κοινωνικής ιεραρχίας σπάνια καταλαμβάνουν το δημαρχιακό αξίωμα.

Ο εν λόγω κανόνας θα μπορούσε ενδεχομένως να ερμηνεύσει και το αρκετά χαμηλό ποσοστό (4%) των δημάρχων που προέρχονται από τον επιχειρηματικό κόσμο. Από την σκοπιά της «προσφοράς στελεχών» στη τοπική πολιτική σκηνή, η στάση των ελλήνων επιχειρηματιών εξηγείται βέβαια τόσο με την ασφυκτική πίεση χρόνου όσο και με τον έντονο ανταγωνισμό που επικρατεί στον χώρο των επιχειρήσεων. Από τη σκοπιά της «ζήτηση για πολιτικά στελέχη» που προέρχονται από αυτό τον κύκλο προσώπων, η εν λόγω εικόνα ενδεχομένως να συνδέεται και με τη διάχυτη, ακόμη, στη κοινωνία μας δυσπιστία έναντι των επιχειρηματιών, καθώς και στο γεγονός ότι το πρότυπο του επιτυχημένου τέως επιχειρηματία και νυν πολιτικού δεν φαίνεται να είναι ευρέως αποδεκτό από το ελληνικό εκλογικό σώμα.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΤΟΥ
ΝΟΜΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Α.1. Καταγραφή αναγκών επιχειρήσεων

1.1. Κλαδική κατανομή επιχειρήσεων

Για την διάγνωση αναγκών των επιχειρήσεων σημαντική προϋπόθεση είναι η κατανόηση του φυσικού και οικονομικού περιβάλλοντος της περιοχής που δραστηριοποιείται το Επιμελητήριο.

Ο Νομός Δωδεκανήσου εντάχθηκε το 1947 στο Ελληνικό Κράτος. Τα Δωδεκάνησα βρίσκονται στο νοτιο-ανατολικό τμήμα του Αιγαίου και ο συνολικός αριθμός τους ανέρχεται σε 200 νησιά από τα οποία 22 είναι κατοικημένα και δεκάδες ακατοίκητα, σε μεγάλη απόσταση από την ηπειρωτική Ελλάδα.

Η συνολική έκταση του Νομού είναι 2.579 τ. χλμ. με μεγαλύτερα νησιά τη Ρόδο, Κω και Κάρπαθο. Τα υπόλοιπα είναι πολύ μικρότερα με σημαντικά προβλήματα επικοινωνίας-μεταφορών και ύδρευσης.

Χάρτης 1: Διοικητική διαίρεση σύμφωνα με τον «Καποδίστρια»

Η γεωγραφική διάρθρωση της Δωδεκανήσου και συγκεκριμένα η μεγάλη διασπορά των οικισμών του νομού σε πολλά νησιά δυσχεραίνει τη συγκοινωνία και τις επικοινωνίες και αυξάνει το βαθμό απομόνωσης τόσο από την υπόλοιπη Ελλάδα όσο και μέσα στον ίδιο το νομό μεταξύ των νησιών. Το φαινόμενο αυτό δημιουργεί ιδιαίτερες ανάγκες ακτοπλοϊκής και αεροπορικής σύνδεσης, ανάγκες που είναι ίσως δυσανάλογες με το μέγεθος και τον πληθυσμό του Νομού.

Ο Νομός Δωδεκανήσου είναι κυρίως πεδινός. Η πεδινή περιοχή καταλαμβάνει το 41,5%, η ορεινή το 32,2% και η ημιορεινή το 26,3%. Τα περισσότερα καλλιεργήσιμα εδάφη βρίσκονται κυρίως στη Ρόδο και Κω. Το φυσικό περιβάλλον της Δωδεκανήσου χαρακτηρίζεται από την θάλασσα και τις ακτές και ταυτόχρονα από την απουσία πυκνής και υψηλής βλάστησης

Η οικονομία της περιοχής μέχρι και τη δεκαετία του '50 στηριζόταν στη γεωργία, την αλιεία-σπογγαλιεία, την παραδοσιακή βιοτεχνία και το εμπόριο, που ευνοούνταν από το ειδικό δασμολογικό καθεστώς. Από τα μέσα της 10ετίας του '60 άρχισε η μεταστροφή της τοπικής οικονομίας προς τον τουρισμό με επίκεντρο αρχικά τη Ρόδο λόγω ύπαρξης σημαντικής τουριστικής υποδομής φυσικής ομορφιάς – πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και κρατικής στήριξης με τη μορφή χρηματοδότησης έργων υποδομής και θέσπισης αναπτυξιακών κινήτρων. Παράλληλα υπήρξε και δραστηριοποίηση τοπικών επιχειρηματιών.

Ο νομός Δωδεκανήσου συγκεντρώνει ποσοστό 1,7% του πληθυσμού της χώρας, με έντονη τάση αύξησης, αφού είχε τον υψηλότερο ρυθμό φυσικής αύξησης του πληθυσμού στη χώρα το 1998 (τον 2ο μετά την Ξάνθη το 1997) με υπεροχή γεννήσεων /1.000 κατοίκους: 5,5, και την 4η υψηλότερη αναλογία μαθητών Δημοτικού ανά 1.000 κατοίκους (77 έναντι μέσου Ελλάδας 61). Μεταξύ των απογραφών 1991 και 2001 ο πληθυσμός του νομού αυξήθηκε 15%.

Παράγει το 2,2% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της χώρας (η 6η μεγαλύτερη συμμετοχή), από το οποίο το 86% προέρχεται από τις υπηρεσίες (τουρισμός). Με κατά κεφαλή προϊόν 5,1 εκατ. δρχ. (2ος στην κατάταξη με 127% του μέσου όρου της Ελλάδας το 2001), η θέση του ως προς το μέσο της χώρας σε διάστημα μιας 10ετίας βελτιώθηκε (120% το 1990). Στους κατοίκους του αναλογούν 26 αυτοκίνητα ανά 100 κατοίκους (μέσος χώρας 28), η τάση μάλιστα είναι ανοδική αφού οι πωλήσεις καινούριων ΙΧ αυτοκινήτων αυξήθηκαν 27% το 2000, η 7η μεγαλύτερη αύξηση στη χώρα. Με δηλωθέν εισόδημα 1,3 εκατ. ανά κάτοικο το 1999 (88% του

μέσου όρου της Ελλάδος) και αποταμιευτικές καταθέσεις 1,8 εκατ. δρχ. ανά κάτοικο το 1998, οι κάτοικοί του πλήρωσαν το 1999 κατά μέσο όρο για φόρο εισοδήματος 93 χιλ. δρχ., έναντι μέσου χώρας 127 χιλ. δρχ. Η αναλογία τροχαίων ατυχημάτων ανά 1.000 κατοίκους μειώνεται (από 2,8 το 1996 σε 1,8 το 1999), η τάση δε αυτή συνεχίστηκε και το 2000, οπότε τα τροχαία ατυχήματα υποχώρησαν 25%. Με 15 εκατ. διανυκτερεύσεις αλλοδαπών (1ος στην κατάταξη των νομών με 33% του συνόλου), αναλογούσαν σε κάθε κάτοικο 88 διανυκτερεύσεις το 1999, η υψηλότερη αναλογία στη χώρα.

Πίνακας 2 : Δείκτες ευημερίας Δωδεκανήσου

	Έτος	Νομός Δωδεκανήσου	Μέσος όρος χώρας	Κατάταξη σε σχέση χώρας με τους 52 νομούς
ΑΕΠ κατά κεφαλή	2001	5,12 εκ. δρχ.	4,04	2
Κατά κεφαλή αποταμιευτικές καταθέσεις	1998	1,78 εκ. δρχ.	1,57	6
Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο	1999	1,33 εκ. δρχ.	1,52	9
Φόρος εισοδήματος ανά κάτοικο	1999	93 χιλ. δρχ.	127	9
Φυσική αύξηση Πληθυσμού/1000 κατοίκους	1998	5,53	-0,17	1
Μαθητές γυμνασίων, λυκείων/ 1000 κατοίκους	1999	78	73	6
Μαθητές δημοτικού/ 1000 κατοίκους	1999	77	61	4
Συμμετοχή στα συνολικά μεγέθη της χώρας				
• ΑΕΠ	1998	2,2 %		6
• Φορολογούμενοι	1999	1,5%		10
• Δηλωθέν στην εφορία εισόδημα	1999	1,4%		8
• Άμεσοι φόροι	1998	0,8%		8
• Αποταμιευτικές καταθέσεις	1999	1,9%		7

πηγή: Η οικονομική και κοινωνική φυσιογνωμία των 52 Νομών και 13 Περιφερειών Αίρη Τράπεζα Πίστωσης

Παρά τα στατιστικώς ικανοποιητικά οικονομικά στοιχεία τα Δωδεκάνησα κινούνται σε τρεις ταχύτητες ανάπτυξης η Ρόδος και η Κως αποτελούν το αναπτυγμένο τμήμα της, η Κάλυμνος, η Λέρος, η Πάτμος, η Σύμη και η Κάρπαθος το υπό ανάπτυξη και η Αστυπάλαια μαζί με τη Νίσυρο, την Τήλο, τη Χάλκη, Το Καστελόριζο, την Κάσο, τους Λειψούς και το Αγαθονήσι αποτελούν το "απομονωμένο" τμήμα της.

Η γεωμορφολογία της Δωδεκανήσου έχει συντελέσει ώστε να υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης μέσα στον νομό. Θα μπορούσε εύκολα να ισχυριστεί κανείς ότι κάθε νησί έχει ιδιαίτερα προβλήματα που αποκλίνουν σημαντικά από αυτά των υπολοίπων, χωρίς εν τούτοις να μπορεί κανείς να αμφισβητήσει την ενότητα του συμπλέγματος στα πλαίσια της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

Στο Νομό Δωδεκανήσου υπάρχουν περιοχές που έχουν επιτύχει σχετικά υψηλό βαθμό οικονομικής ανάπτυξης (Ρόδος - Κως) αλλά και άλλες που βρίσκονται ακόμα σε επίπεδο χαμηλών ρυθμών (μικρά νησιά). Όμως και η πρώτη κατηγορία περιοχών δεν παύει να έχει μεγάλα προβλήματα εύθραυστης ισορροπίας, εύκολα αντιστρέψιμης, που οφείλεται στο ότι η μέχρι τώρα ανάπτυξη τους στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο στον τουρισμό, κλάδος ο οποίος επικεντρώνει το κύριο συγκριτικό πλεονέκτημα του Νομού, είναι όμως ιδιαίτερα επιρρεπής στις διεθνείς συγκυρίες.

Η διάρθρωση της οικονομίας του Νομού ανά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας διαπιστώνεται και από τον αριθμό των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε κάθε μία από αυτές σύμφωνα με την κωδικοποίηση ΣΤΑΚΟΔ-91. Το μεγαλύτερο ποσοστό επιχειρήσεων εμφανίζεται στον Τριτογενή Τομέα (Εμπόριο και Επισκευές, Ξενοδοχεία και Εστιατόρια) και ακολουθεί ο δευτερογενής τομέας και κυρίως η μεταποίηση (Πίνακας 3)

Πίνακας 3. Κατανομή των χαρακτηρισμών / κωδίκων στακοδ-91 ανά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΙΚΟΝ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΛΗΘΟΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
A&B	Γεωργία, κτηνοτροφία & αλιεία	158	0,48%
Γ	Ορυχεία και λατομεία	82	0,25%
Δ	Μεταποιητικές επιχ/σεις	4.765	14,75%
Ε	Παροχή ηλεκτρικού, αερίου & νερού	7	0,02%
ΣΤ	Κατασκευές	2.251	6,97%
Ζ	Εμπόριο και Επισκευές	13.579	42,09%
Η	Ξενοδοχεία και Εστιατόρια	6.578	20,36%
Θ	Μεταφορές, Αποθ/ση, Επικ/νίες	731	2,26%
Ι	Ενδιάμεσοι χρηματ/κοι οργανισμοί	673	2,08%
Κ	Ακιν. Περιουσία, εκμισθ/σεις, επιχ/κές δραστ.	1.676	5,19%
Μ	Εκπαίδευση	306	0,95%
Ν	Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα	26	0,08%
Ξ	Άλλες δραστηριότ. Παροχής υπηρεσιών	1.459	4,52%
ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ	Χαρακτηρισμός οικον. δραστηριότητας	32.291	100,00%

Πηγή: Ζαχαράτος - Μελέτη "Τουρισμός και Τοπικά προϊόντα"

Εκτός από την κλαδική κατανομή των επιχειρήσεων παρατηρείται και μία απόκλιση (περίπου 7.000) του αριθμού των επιχειρήσεων κατά το 1991 (32,291), με τον αριθμό των μελών του Επιμελητηρίου το 2000 (25.398). Η απόκλιση οφείλεται σε :

- μείωση του αριθμού " των επιχειρήσεων κατά την τελευταία δεκαετία
- επιχειρήσεις που δεν έχουν υποχρέωση εγγραφής στο επιμελητήριο

1.1.1. Πρωτογενής τομέας

Η έντονη τουριστική ανάπτυξη των τελευταίων δεκαετιών οδήγησε στη συρρίκνωση του πρωτογενή τομέα τόσο σε παραγωγική βάση όσο και σε αριθμό απασχολούμενων σε αυτόν. Παράλληλα η μεγάλη τουριστική κίνηση ιδιαίτερα στα νησιά Ρόδο και Κω δημιουργεί, τους θερινούς μήνες, μία εύρωστη οικονομικά τοπική αγορά για την κατανάλωση αγροτικών προϊόντων.

Ο κατακερματισμός του Νομού, η έλλειψη νερού, τα φτωχά κι υποβαθμισμένα εδάφη, η μείωση των νέων που ασχολούνται με τον τομέα, ο μικρός κλήρος συνιστούν τους αρνητικούς παράγοντες εξέλιξης του τομέα. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις του Νομού αποτελούν το 15,6% της συνολικής έκτασης του Νομού.

Είναι αξιοσημείωτη η μικρή συμμετοχή της αρδευόμενης έκτασης στο σύνολο της καλλιεργούμενης έκτασης που ανέρχεται σε ποσοστό μόλις 9,5%, ενώ στο σύνολο της χώρας πλησιάζει το 30%. Έτσι, η απόδοση της γεωργικής γης εξαρτάται κατά πολύ από τις βροχοπτώσεις και κυρίως από την κατανομή της βροχής μέσα στον χρόνο. Τα παραπάνω προβλήματα οξύνονται από την σύνθεση των ηλικιών του αγροτικού πληθυσμού και την επαγγελματική του κατάρτιση. Αξιοσημείωτο είναι το μεγάλο ποσοστό των απασχολούμενων στον τουριστικό τομέα που ασκεί ως δεύτερο επάγγελμα την γεωργία εξασφαλίζοντας ένα συμπληρωματικό εισόδημα.

Το μερίδιο του πρωτογενή τομέα στην απασχόληση και στον σχηματισμό του προϊόντος είναι μικρό, εξαιτίας των δυσμενών οικονομικών και φυσικών συνθηκών στα νησιά. Με εξαίρεση ορισμένα παραδοσιακά προϊόντα και ορισμένους νέους κλάδους, όπως η ιχθυοκαλλιέργεια, οι γεωργικοί φυσικοί πόροι είναι περιορισμένοι.

Το κύριο χαρακτηριστικό του αγροτικού τομέα στο Νομό Δωδεκανήσου είναι ότι το μέσο μέγεθος αγροτικής εκμετάλλευσης είναι μικρό, ενώ ο τύπος της οργάνωσης τους είναι η μικρή οικογενειακή επιχείρηση. Αυτοί οι παράγοντες είναι οι κύριοι λόγοι που οδηγούν στη χαμηλή παραγωγικότητα του τομέα.

Από την άλλη πλευρά, ο τουριστικός τομέας προσελκύει εργαζομένους που παραδοσιακά ανήκαν στον αγροτικό τομέα με αποτέλεσμα η τοπική παραγωγή να μην μπορεί να αντιμετωπίσει τη ζήτηση η οποία τελικά καλύπτεται με προϊόντα από την υπόλοιπη Ελλάδα ή το εξωτερικό.

Η γεωγραφική διάρθρωση του Ν. Δωδεκανήσου, η γεωμορφολογία του και οι κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν, δημιουργούν ιδιαιτερότητες και προβλήματα που επηρεάζουν άμεσα τον πρωτογενή τομέα και μεταβάλλουν θετικά ή αρνητικά την εξέλιξή του.

Το ποσοστό του αγροτικού πληθυσμού εκτιμάται στο 7,5% περίπου του ενεργού πληθυσμού και παρουσίασε μια μέση μείωση κατά την τελευταία δεκαετία της τάξεως του 25%. Από τον συνολικό πληθυσμό της απογραφής του Νομού το 1991 που έφτανε τους 163.476 κατοίκους, τουλάχιστον 25.000 υπολογίζεται ήταν οι απασχολούμενοι άμεσα και έμμεσα στις 15.000 περίπου εκμεταλλεύσεις του πρωτογενή τομέα, από τις οποίες 9.500 είναι γεωργικές, 1.500 κτηνοτροφικές, 1.500 αλιευτικές και 2.500 μικτής κατεύθυνσης.

Στον παρακάτω πίνακα 4 φαίνονται ορισμένα στατιστικά στοιχεία που αφορούν τον πρωτογενή τομέα στο Νομό Δωδεκανήσου:

Πίνακας 4. Α' γενής τομέας

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Σύνολο καλλιεργειών (στρ.)	438.358	447.759	435.340	436.123	434.983	438.867	439.164	439.164	445.191
Αρδευθείσες καλλιέργειες (στρ.)	61.351	50.390	42.596	41.267	43.225	39.674	39.924	39.924	42.710
Άμπελοι για (στρ) οίνοπαραγωγή	-	-	18.304	18.225	17.903	18.014	16.918	16.693	16.349
Ελαιόλαδο (τόνοι)	4.733	3.633	5.061	3.395	1.757	2.620	2.776	2.738	2.776
Σιτηρά (τόνοι)	-	-	11.081	9.091	9.605	10.160	11.297	12.516	12.075
Μέλι (τόνοι)	-	-	712	699	688	770	633	612	650
Εσπεριδοειδή (τόνοι)	7.740	8.851	11.119	7.760	5.188	5.817	6.571	6.769	6.647
Ροδάκινα (τόνοι)	975	979	884	850	823	829	846	861	837
Πατάτες (τόνοι)	6.527	9.315	9.726	9.791	9.434	9.834	10.435	10.865	10.684
Κηπευτικά (τόνοι)	-	-	16.867	16.326	16.647	16.011	16.486	16.217	17.540
Λαχανικά (τόνοι)	-	-	5.631	5.490	5.238	5.236	5.592	5.557	5.661
Μποστανικά (τόνοι)	-	-	12.729	14.352	12.993	13.247	12.826	13.217	12.838
Κρέας (τόνοι)	4.428	4.228	4.598	4.222	5.970	4.555	4.204	21.757	3.940
Γάλα (τόνοι)	9.669	8.710	11.501	7.803	8.171	7.827	9.547	9.253	9.796
Τυρί (τόνοι)	618	551	562	562	516	514	555	802	574
Αυγά (χιλ.)	29.254	46.512	42.237	44.716	49.630	48.183	42.837	42.016	42.677

τεμάχια)										
Μονάδες (1999)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26
Ιχθυοκαλλιέργειας										
Παραγωγή μον.										2.772
Ιχθ/γείας (1999)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	τόνοι
Επαγ/κά Αλιευτικά										
σκάφη (1999)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.320
Παραγωγή										7.275
αλιευμάτων (1999)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	τόνοι

Πηγή: ΕΣΥΕ + ΝΑ Δωδεκανήσου

Τα είδη παραγωγής του πρωτογενούς τομέα είναι άμεσα συνδεδεμένα με την τουριστική κατανάλωση παρουσιάζοντας έντονες διακλαδικές σχέσεις. Το αυξημένο κόστος μεταφοράς και η ευαισθησία των νωπών προϊόντων αποτελούν στοιχεία συγκριτικού πλεονεκτήματος για τον πρωτογενή τομέα.

Η μέση έκταση γης κατά εκμετάλλευση είναι 30 στρέμματα, ενώ η μέση αντίστοιχη έκταση σε επίπεδο χώρας είναι 40 στρέμματα και σε επίπεδο Ε.Ε. ανέρχεται στα 170 στρέμματα. Η μειονεκτική θέση έναντι των χωρών της Ε.Ε. φαίνεται εντονότερα αν ληφθεί υπόψη ότι το 50% των εκμεταλλεύσεων έχουν έκταση κάτω των 20 στρεμμάτων και χαρακτηρίζονται από τον πολυτεμαχισμό με μέση έκταση αγροτεμαχίων 3,1 στρ.

1.1.2 Δευτερογενής τομέας

Η βιομηχανική δραστηριότητα περιλαμβάνει μικρού μεγέθους βιομηχανίες, οι οποίες παράγουν προϊόντα για την τοπική αγορά του τουρισμού και των κατοίκων του νομού. Η εξαγωγική τους δραστηριότητα είναι περιορισμένη και μόνο μερικές από αυτές δραστηριοποιούνται εκτός νομού. Ο μέσος όρος απασχολούμενων ανά εταιρεία είναι τρία άτομα. Η συμμετοχή του τομέα στο συνολικό ΑΕΠ είναι σχετικά μικρή.

Υπάρχουν κάποιες σχετικά μεγάλες εταιρείες στην παραγωγή κρασιών και αλκοολούχων ποτών όπως Ο.Α.Ι.Κ., ΕΜΕΚΥ.

Η δραστηριότητα του δευτερογενούς τομέα συγκεντρώνεται σε μεταποιητικές μονάδες στους κλάδους επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων, ετοιμών ενδυμάτων, χυμών- αναψυκτικών - ποτών, κεραμικών, αγγειοπλαστικής, επίπλων και χρυσοχοΐας τα οποία διοχετεύονται στην τοπική τουριστική αγορά. Επίσης, λόγω της διόγκωσης του τριτογενούς τομέα και ιδιαίτερα του τουρισμού, σημαντικό μερίδιο του ΑΕΠ του δευτερογενούς τομέα καταλαμβάνουν και οι κατασκευές.

Όπως και στην περίπτωση του αγροτικού τομέα έτσι και στο δευτερογενή, ο τύπος και το μέγεθος της ανάπτυξης καθορίζεται κυρίως από τον τουριστικό τομέα. Ο τουριστικός τομέας καθορίζει τη ζήτηση για τα προϊόντα που παράγονται από τους τοπικούς παραγωγούς.

Η έλλειψη των πρώτων υλών, τα μεγάλα μεταφορικά κόστη, η σχετικά μικρή κλίμακα της παραγωγής και η έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού είναι οι κύριοι λόγοι που οδηγούν στην υποβάθμιση του δευτερογενή τομέα.

Περισσότερο όμως ίσως από τις δυσμενείς αυτές συνθήκες που αναφέρθηκαν, κρίσιμο ρόλο στη συρρίκνωση του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα της οικονομικής βάσης στα νησιά, έπαιξε και παίζει η συγκριτικά αυξανόμενη ελκυστικότητα των τουριστικών επαγγελμάτων σε σύγκριση με τα γεωργικά και τα μεταποιητικά. Η συγκριτική οικονομική απόδοση στον τουρισμό φαίνεται να πλεονεκτεί τόσο, ώστε να επιταχύνονται οι τάσεις εγκατάλειψης άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων και να ενισχύεται η στροφή προς τον τουρισμό.

Στα συμπεράσματα της ειδικής χωροταξικής μελέτη για τα Δωδεκάνησα αναφέρεται ότι η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα απαιτεί μέτρα όπως:

1. Αντιμετώπιση του μεταφορικού κόστους
2. Εντοπισμός, η ενίσχυση, η προώθηση των επί μέρους κλάδων που παρουσιάζουν πλεονεκτήματα κι ιδιαίτερα αυτών που παράγουν προϊόντα που φέρουν τη δωδεκανησιακή σφραγίδα.
3. Δημιουργία νησιωτικών κέντρων ανάπτυξης τα οποία να προωθούν τα τοπικά προϊόντα σε όλη την Ευρώπη και να κατοχυρώνουν την αυθεντικότητά τους
4. Σύνδεση της Δωδεκανησιακής βιομηχανίας με την τουριστική αγορά.
5. Πλατιά ενημέρωση για τις δυνατότητες του νέου αναπτυξιακού νόμου και για τα κοινοτικά προγράμματα που αφορούν επιχειρηματίες.
6. Δημιουργία βιοτεχνικών πάρκων για τη δημιουργία οικονομικών κλίμακας με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος.
7. Ίδρυση και λειτουργία διεθνούς εκθετηρίου προϊόντων.

1.1.3 Τριτογενής τομέας

Υπηρεσίες

Ο τομέας περιλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό δραστηριοτήτων οι οποίες έμμεσα ή άμεσα συνδέονται με τον τουρισμό. Γενικά, η ανάπτυξη του λιανικού εμπορίου και των εσπιατορίων, μεταφορών, επικοινωνιών, του τραπεζικού τομέα καθώς και των άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων συνδέεται άμεσα με τον τουρισμό.

Τουρισμός

Είναι γεγονός ότι η Δωδεκάνησος αποτελεί τον πρώτο διεθνή τουριστικό προορισμό της Ελλάδας όχι μόνο από άποψη φιλοξενίας επισκεπτών, αλλά κυρίως από άποψη τουριστικής πυκνότητας αφού σε κάθε κάτοικο αντιστοιχούν 8 ξενοδοχειακοί πελάτες και 0,9 ξενοδοχειακές κλίνες.

Ο τουρισμός αποτελεί λοιπόν τον σημαντικότερο παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης της Δωδεκανήσου. Επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την ανάγκη για ανάπτυξη υπηρεσιών και προϊόντων των υπολοίπων τομέων της τοπικής οικονομίας, αφετέρου δε επιδρά αρνητικά στους άλλους τομείς δραστηριότητας αφού απορροφά σημαντικό ποσοστό ικανού εργατικού δυναμικού που θα μπορούσε να απασχοληθεί σε αυτούς τους τομείς (αγροτικό, κατασκευαστικό τομέα).

Η οικονομία της Δωδεκανήσου, εκμεταλλεζόμενη τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της για την παραγωγή υπηρεσιών τουρισμού, έχει οδηγηθεί σε μία μονόπλευρη ανάπτυξη, η οποία την καθιστά ευάλωτη σε μη ελεγχόμενους εξωτερικούς παράγοντες.

Η ανάπτυξη του τουρισμού στη Δωδεκάνησο βασίζεται στις φυσικές ομορφιές των νησιών, στην υψηλή αξία του αστικού χώρου και στην προώθηση αυτών σε μεγάλη γκάμα τοπικών και διεθνών αγορών.

Ο τουρισμός της Ρόδου και Κω και τώρα τελευταία και της Καρπάθου είναι μαζικά οργανωμένος. Ο εσωτερικός τουρισμός αντιπροσωπεύει μόλις το 14.5% το 1997 και προτιμά τα μικρά νησιά που συγκεντρώνουν το 30% των επισκεπτών της κατηγορίας αυτής.

Εκτός όμως από τη Ρόδο και την Κω, παρατηρείται τουριστική δραστηριότητα και σε άλλα νησιά. Παρά το γεγονός ότι σε αυτά τα νησιά η συνεισφορά του τουρισμού στην τοπική οικονομία βρίσκεται ακόμα σε πρώιμο στάδιο, υπάρχουν πολλές δυνατότητες μελλοντικής ανάπτυξης νέων μορφών τουρισμού.

Η σύνθεση των ξενοδοχείων στη Δωδεκάνησο σε ότι αφορά την κατηγορία τους είναι η ακόλουθη: Κατηγορία Α' 42,3%, κατηγορία Γ' 27,1%, κατηγορία Β' 20,7% και Lux 4,5%, ενώ το υπόλοιπο μικρό ποσοστό καταλαμβάνουν οι κατηγορίες Δ' και Ε'. Το μέσο μέγεθος των ξενοδοχείων εξαρτάται από την κατηγορία τους: Lux 710 κλίνες, κατηγορία Α' 300 κλίνες, κατηγορία Β' 84 κλίνες, ενώ τα υπόλοιπα ξενοδοχεία εμφανίζονται να είναι σχετικά μικρού μεγέθους.

Πίνακας 6: Ξενοδοχειακές μονάδες και κλίνες Ν. Δωδεκανήσου (2000)

	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ									ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	
	ΜΟΝΑΔΕΣ			ΔΩΜΑΤΙΑ			ΚΛΙΝΕΣ			ΜΟΝΑΔΕ Σ	ΚΛΙΝΕ Σ
ΝΗΣΙΑ		*	ΣΥΝΟΛΟ		*	ΣΥΝΟΛΟ		*	ΣΥΝΟΛΟ		
ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	36
ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑ	4	0	4	72	0	72	126	0	126	49	779
Α											
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	42	5	47	949	104	1.053	1.796	202	1.998	88	1.416
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	82	6	88	2.091	133	2.224	3.830	258	4.088	82	961
ΚΑΣΟΣ	2	0	2	17	0	17	32	0	32	3	34
ΚΩΣ	25	2	280	16.18	889	17.070	30.815	1.65	32.465	469	10.138
	9	1		1				0			
ΛΕΙΨΟΙ	2	0	2	45	0	45	54	0	54	13	136
ΛΕΡΟΣ	27	1	28	634	14	648	1.159	30	1.189	57	791
ΜΕΓΙΣΤΗ	1	0	1	17	0	17	32	0	32	17	186
ΝΙΣΥΡΟΣ	3	1	4	96	20	136	188	43	231	8	138
ΠΑΤΜΟΣ	41	2	43	944	11	955	1.776	18	1.794	87	963
ΡΟΔΟΣ	50	2	528	34.44	516	34.473	65.411	955	66.366	969	14.852
	8	0		0							
ΣΥΜΗ	14	0	14	243	0	243	473	0	473	73	502
ΤΕΛΕΝΔΟΣ	0	0	0	0	50	50	0	96	96	4	34
ΤΗΛΟΣ	4	2	6	91	75	166	172	144	316	34	378
ΧΑΛΚΗ	5	0	5	44	0	44	88	0	88	30	141
ΣΥΝΟΛΟ	99	5	1.052	55.86	1.81	57.213	105.95	3.39	109.348	1.986	31.485
	4	8		4	2		2	6			

Πηγή: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού* : Εκκρεμεί η χορήγηση Ειδικού Σήματος Λειτουργίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας δεκαετίας, ο αριθμός των επισκεπτών που φιλοξενήθηκαν σε ξενοδοχεία της Δωδεκανήσου ανήλθε σε 1,5 εκ. επισκέπτες με περισσότερες από 13,5 εκ. διανυκτερεύσεις κατά μέσο όρο. Παρά την διαχρονική αυξητική τάση υπήρχαν και ενδιάμεσες αυξομειώσεις (1991-1993-1995-1996). Η Ρόδος συγκέντρωσε το 67% της συνολικής κίνησης, η Κως γύρω στο 28% και το υπόλοιπο 5% κατευθύνθηκε στα άλλα νησιά της Δωδεκανήσου. Από πλευράς τουριστικών καταλυμάτων η περιοχή διαθέτει 134.524 κλίνες από τις οποίες 102.367 είναι ξενοδοχειακές και 32.157 ενοικιαζόμενα δωμάτια. Από το συνολικό αυτό δυναμικό το 58,11 % βρίσκεται στη Ρόδο και το 29,96% στην Κω.

Σύμφωνα με στοιχεία του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού παρατηρήθηκε για την περίοδο 1994-1998 μία μέση ετήσια αύξηση στα τουριστικά καταλύματα κατά 3.3%.

Πίνακας 7 : Αφίξεις και διανυκτερεύσεις ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών καθώς και ποσοστιαία επί τοις % μεταβολή αυτών 1980-99

ΕΤΗ	ΑΦΙΞΕΙΣ				ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
1980	74.014	643.555	717.569	6,26%	299.318	6.433.633	6.732.951	7,95%
1981	68.161	675.817	743.978	3,60%	288.689	6.819.253	7.107.942	-5,56%
1982	77.214	720.955	798.169	7,28%	324.044	7.220.579	7.544.623	6,14%
1983	94.886	643.433	738.319	-7,49%	411.441	6.277.630	6.689.071	-11,33%
1984	113.830	778.687	892.517	20,88%	565.516	7.307.866	7.873.382	17,70%
1985	111.521	898.246	1.009.767	13,13%	507.695	9.039.232	9.546.934	21,25%
1986	111.609	884.152	995.761	-1,38%	456.163	9.339.682	9.769.805	2,33%
1987	99.892	933.949	1.033.841	3,82%	393.260	9.426.352	9.819.611	0,50%
1988	113.331	892.193	1.005.524	-2,73%	485.819	9.165.687	9.651.506	-1,71%
1989	137.923	917.543	1.055.466	4,96%	616.931	9.449.060	10.065.991	4,29%
1990	141.659	992.009	1.133.668	7,40%	616.843	10.227.137	10.843.980	7,72%
1991	135.331	929.889	1.065.220	-6,04%	652.420	9.615.848	10.268.268	-5,31 %
1992	170.662	1.149.965	1.320.627	23,97%	738.687	12.008.514	12.747.201	24,14%
1993	160.113	1.114.527	1.277.640	-3,36%	759.782	11.545.672	12.305.454	-3,59%
1994	167.250	1.306.704	1.473.954	15,37%	679.934	13.509.263	14.207.197	15,46%
1995	194.594	1.247.426	1.442.020	-2,21%	825.268	12.366.359	13.191.627	-7,69%
1996	198.688	1.175.964	1.374.652	-4,28%	874.966	11.360.689	12.235.655	-7,25%
1997	212.825	1.306.774	1.519.599	10,55%	938.827	12.716.854	13.655.681	11,66%
1998	211.253	1.409.601	1.620.854	6,67%	894.332	13.398.547	14.292.879	4,67%
1999	219.604	1.635.836	1.855.440	14,50%	921.538	15.514.229	16.435.767	15%

Η δυνατότητα της Δωδεκανήσου για παροχή φιλοξενίας ανέρχεται ετησίως σε 37.795.680 διανυκτερεύσεις. Το 1998 υπολογίστηκε ότι στην περίοδο των 7 μηνών που διαρκεί η τουριστική περίοδος, η πληρότητα ήταν 66%.

Στον Πίνακα 7 παρουσιάζεται η εκτίμηση των αφίξεων και διανυκτερεύσεων στη Δωδεκάνησο την περίοδο 1980-1999. Από τα στοιχεία του πίνακα είναι δυνατό να εξαχθούν τα ακόλουθα συμπεράσματα: Οι αφίξεις τουριστών του εξωτερικού αυξήθηκαν κατά 154%, του εσωτερικού κατά 197%, ενώ συνολικά παρατηρήθηκε αύξηση στις αφίξεις κατά 157%.

Οι αφίξεις τουριστών του εσωτερικού αντιπροσώπευαν στην διάρκεια 1980-1999 περίπου το 10% - 12% του συνόλου των αφίξεων, αναδεικνύοντας τα Δωδεκάνησα κυρίως ως χώρο προορισμού για διακοπές αλλοδαπών.

Για τη συνολική περίοδο παρατηρήθηκε αύξηση στις διανυκτερεύσεις κατά 39%. Η μέση χρονική περίοδος παραμονής των τουριστών παρέμεινε η ίδια.

Πίνακας 8: Αφίξεις - διανυκτερεύσεις 1995-99 Ν. Δωδεκανήσου ανά νησί

	ΑΦΙΞΕΙΣ				
	1999	1998	1997	1996	1995
ΡΟΔΟΣ	1.260.860	1.084.862	1.018.439	925.529	985.234
ΚΩΣ	524.818	467.628	434.110	384.557	392.529
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	13.438	13.936	11.411	11.806	15.735
ΛΕΡΟΣ	3.725	2.893	2.656	3.426	3.301
ΠΑΤΜΟΣ	12.087	15.027	13.907	11.650	14.488
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	22.946	23.316	25.716	25.180	20.618
ΚΑΣΟΣ	81	277	185	200	174
ΣΥΜΗ	8.019	6.856	6.301	5.859	4.954
ΤΗΛΟΣ	690	743	827	633	567
ΝΙΣΥΡΟΣ	2.817	1.959	2.491	2.121	2.117
ΜΕΓΙΣΤΗ	556	451	533	577	533
ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑ	1.983	1.227	1.128	1.147	1.299
ΛΕΙΨΟΙ	688	980	1.258	1.298	471
ΧΑΛΚΗ	2.536	699	637	669	0
ΣΥΝΟΛΟ	1.855.244	1.620.854	1.519.599	1.374.652	1.442.020

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

	1999	1998	1997	1996	1995
ΡΟΔΟΣ	10.816.711	9.470.071	8.932.907	8.130.974	8.893.160
ΚΩΣ	5.200.208	4.426.986	4.301.143	3.686.128	3.885.102
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	83.641	75.776	68.507	66.404	98.637
ΛΕΡΟΣ	15.063	14.795	13.556	19.796	15.157
ΠΑΤΜΟΣ	46.033	53.681	53.434	44.065	56.036
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	190.510	189.350	224.619	224.879	188.766
ΚΑΣΟΣ	365	1.723	1.425	848	857
ΣΥΜΗ	30.461	29.230	26.802	26.447	25.031
ΤΗΛΟΣ	3.410	4.379	4.601	4.574	5.415
ΝΙΣΥΡΟΣ	15.256	11.171	12.905	11.693	11.419
ΜΕΓΙΣΤΗ	2.836	2.347	2.568	2.898	2.648
ΑΣΤΥΠΛΑΙΑ	10.462	7.624	6.221	6.064	6.469
ΛΕΙΨΟΙ	2.209	3.953	4.291	8.312	2.930
ΧΑΛΚΗ	18.023	1.793	2.702	2.573	0
ΣΥΝΟΛΟ	16.435.188	14.292.879	13.655.681	12.235.655	13.191.627

Πηγή: Μηνιαία Δελτία κινήσεως τουριστικών καταλυμάτων. Δεν περιλαμβάνονται τα ενοικιαζόμενα δωμάτια.

Επεξεργασία στοιχείων : ΕΟΤ- Διεύθυνση Τουρισμού Δωδεκανήσου.

Σημείωση: Για το έτος 1999 πηγή των στοιχείων της Χάλκης απετέλεσαν και τα τουριστικά πρακτορεία του νησιού.

Κατασκευές

Ο κατασκευαστικός τομέας στη Δωδεκάνησο υπήρξε τη δεκαετία του '80 ένας από τους σημαντικότερους τομείς που συνέβαλε στην οικονομική ευρωστία των νησιών. Η μεγάλη ανάπτυξη του τομέα αυτού οφείλονταν κυρίως σε:

- Κατασκευές σπιτιών
- Κατασκευές ξενοδοχείων
- Δημόσια έργα.

Στον Πίνακα 9 μπορεί να παρατηρηθεί ότι ο αριθμός των νέων κτιρίων παρουσιάζει μία κάμψη από το 1989 και έπειτα. Η κάμψη αυτή στον κατασκευαστικό τομέα συνεχίζεται μέχρι το 1997 κυρίως λόγω των υψηλών επιτοκίων και της ανακοπής του ρυθμού νέων επενδύσεων σε ξενοδοχειακές μονάδες.

Πίνακας 9: Εξέλιξη του κατασκευαστικού τομέα

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Αριθμός νέων κτιρίων	3.734	2.890	2.586	2.096	1.997	2.077	1.504	1.588	1.414	1.533	1.447
Αριθμός νέων δωματίων	8.638	8.710	7.216	6.110	5.278	5.481	4.136	4.649	4.161	4.531	4.124
Όγκος (μ3) νέων κτιρίων	955.280	915.182	744.277	622.623	551.000	601.000	442.000	477.000	446.000	514.000	497.000

Οι κατασκευές αποτελούν τον τρίτο σε μέγεθος τομέα οικονομικής δραστηριότητας (Πίνακας 3) με 2.251 επιχειρήσεις (περίπου το 10% των μελών του Επιμελητηρίου) και συνεπώς αποτελούν μία κρίσιμη μάζα για να υπάρξει ειδικό ενδιαφέρον για τον κλάδο.

1.1.4. Ανάλυση τάσεων

Από την μέχρι τώρα ανάλυση διαπιστώνεται ότι το επίπεδο ανάπτυξης διαφέρει από νησί σε νησί και οι διαφορές αυτές είναι σημαντικές. Ορισμένα νησιά έχουν ακολουθήσει πορεία γρήγορης ανάπτυξης. Αλλού η οικονομική άνοδος δεν ήταν τόσο γρήγορη, άρκεσε όμως ώστε να ανασχεθεί ο δημογραφικός και οικονομικός μαρασμός. Στα περισσότερα όμως νησιά οι εξελίξεις υπήρξαν δυσμενείς σε βαθμό που σε αρκετές περιπτώσεις να μπορεί να γίνει λόγος για τάσεις ερήμωσης. Πολλά νησιά πλήττονται δημογραφικά τα τελευταία 50 χρόνια, και κατέληξαν το 1991 να διατηρούν πληθυσμό που αποτελεί κλάσμα του πληθυσμού που είχαν προπολεμικά.

Για πολλά νησιά, οι προοπτικές ακόμα και του τουρισμού είναι έντονα αρνητικές. Η πραγματική κατάσταση φαίνεται να είναι δυσμενέστερη από αυτή που αποτυπώνεται στην ανάλυση που προηγήθηκε διότι σε αρκετές περιπτώσεις, σημαντικό τμήμα του τουριστικού κεφαλαίου που δημιουργήθηκε είναι αμφίβολης βιωσιμότητας. Οι αντίστοιχες μονάδες δεν φαίνονται να είναι σε θέση να εξυπηρετήσουν τα χρέη τους, η δε συντήρηση και ο εκσυγχρονισμός των εγκαταστάσεων είτε παραμελούνται είτε γίνονται πλημμελώς, εν μέρει λόγω χρηματοοικονομικών προβλημάτων, αλλά και λόγω της έλλειψης μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος. Έτσι, στο βαθμό που η ανάπτυξη του τουρισμού δημιούργησε θέσεις απασχόλησης και εισοδήματα, μέρος από αυτά μπορεί να απολεσθούν στο προσεχές μέλλον, ακριβώς επειδή οι αντίστοιχες μονάδες είναι αμφίβολης βιωσιμότητας, και τα κέρδη δεν επανεπενδύονται έγκαιρα για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Είναι σαφές ότι η ανάγκη ανάσχεσης των αρνητικών τάσεων και της ανάπτυξης είναι επείγουσα. Όσο η οικονομική βάση αφήνεται να αναπτύσσεται ευκαιριακά, θα γίνεται όλο και πιο δύσκολη η ανατροπή αυτής της νοοτροπίας και πρακτικής.

Αν και τα μικρότερα νησιά εμφανίζονται περισσότερο ευάλωτα σε τάσεις συρρίκνωσης ή και ερήμωσης σε σύγκριση με τα μεγαλύτερα, από γεωγραφική ή δημογραφική άποψη, υπάρχουν αρκετά παραδείγματα μικρών νησιών που φαίνεται να ανακάμπτουν, σε σύγκριση με τα μεγαλύτερα νησιά, αλλά είναι πολύ περισσότερα στην κατηγορία αυτή τα παραδείγματα εκείνων που φθίνουν.

Ενώ φαίνεται ιδιαίτερα δύσκολο να προσδιοριστούν οι παράγοντες στους οποίους οφείλονται οι μεγάλες διαφορές στην πορεία της οικονομίας από νησί σε νησί, είναι φανερό ότι η σημαντική αύξηση του προϊόντος, της απασχόλησης και του πληθυσμού (όπου παρατηρείται τέτοια αύξηση) είναι στενά συνυφασμένη με την τουριστική δραστηριότητα.

Στις περισσότερες τουλάχιστον περιπτώσεις, η σχετικά ευνοϊκότερη θέση ενός νησιού τα τελευταία χρόνια από την άποψη των δημογραφικών και οικονομικών μεγεθών είναι αποτέλεσμα σταδιακής βελτίωσης στη διάρκεια περισσότερων χρόνων. Ενδεικτικά, η Ρόδος είχε αύξηση πληθυσμού σε κάθε δεκαετία από το 1940, ενώ νησιά όπως η Κως και η Κάλυμνος επέδειξαν σχετικά πολύ μεγαλύτερη αντοχή και είχαν κατά περιόδους αύξηση πληθυσμού ακόμη και στα χρόνια της μεγάλης εξόδου, πριν δηλαδή το 1971.

Με βάση τα παραπάνω γίνεται εμφανής η επικέντρωση της αναπτυξιακής προσπάθειας στον τουριστικό κλάδο και στις οικονομικές του διασυνδέσεις, αφού, κάτω από τις συνθήκες που επικρατούν αυτός αποτελεί τον, βασικό μοχλό της ανάπτυξης στο Νομό.

Το μερίδιο του πρωτογενή τομέα και σε μικρότερο βαθμό του δευτερογενή τομέα, στην απασχόληση και στον σχηματισμό του προϊόντος φθίνει, από τη μία πλευρά γιατί οι φυσικές και οι οικονομικές συνθήκες στη περιοχή είναι κατά κανόνα δυσμενείς για τους δύο αυτούς τομείς και από την άλλη πλευρά συμβάλλει και η συγκριτικά αυξημένη ελκυστικότητα των τουριστικών επαγγελμάτων σε σύγκριση με τα γεωργικά και τα μεταποιητικά.

Η συγκριτική οικονομική απόδοση στον τουρισμό, λαμβανομένων υπόψη και των συνθηκών εργασίας, φαίνεται να πλεονεκτεί τόσο, ώστε να ενισχύονται και να επιταχύνονται οι τάσεις εγκατάλειψης άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων και η στροφή προς τον τουρισμό.

Η αναπτυξιακή προσπάθεια στον τουρισμό πρέπει να συμβιβάζει στον μεγαλύτερο δυνατό, βαθμό δύο αντικρουόμενους στόχους. Από τη μία μεριά την ανάγκη να αξιοποιηθούν οι τρέχουσες ευκαιρίες για τη δημιουργία θέσεων παραγωγικής απασχόλησης και εισοδημάτων, όπως αυτές διαμορφώνονται στην αγορά και από την άλλη να προωθηθεί, σε μακροχρονιότερη βάση, η πλήρης αξιοποίηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης της περιοχής με την βελτίωση της ποιότητας και τη διεύρυνση του φάσματος των προσφερομένων τουριστικών υπηρεσιών, την διασύνδεση του τομέα με τους άλλους τομείς και την προστασία του περιβάλλοντος.

Σε κάθε περίπτωση πρέπει να τονισθεί ότι τα νησιά του Αιγαίου, με το μοναδικά στο χώρο της Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής συνδυασμό φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και κλιματολογικών συνθηκών, προορίζονται να καταστούν ο πιο περιζήτητος ίσως χώρος στην περιοχή, τόσο για ταξίδια όσο και για προσωρινή παραμονή. Έτσι από την πλευρά της ζήτησης οι δυνατότητες που διανοίγονται είναι πράγματι μεγάλες και στη λήψη αποφάσεων για τη μεταχείριση και τις χρήσεις του χώρου των νησιών η μακροχρονιότερη αυτή προοπτική δεν πρέπει να διαφεύγει.

Όσο σημαντική είναι η ανάπτυξη του τουριστικού τομέα ως βασικού μοχλού δημιουργίας απασχόλησης και εισοδημάτων άλλο τόσο σημαντική είναι και η διατήρηση της παραγωγικής δραστηριότητας στους άλλους τομείς διότι ούτε η υποδομή, ούτε η ανωδομή ούτε η οργάνωση του τουριστικού κλάδου ευρίσκονται στο επίπεδο εκείνο που θα μπορούσε να αποτελέσει εγγύηση έναντι του κινδύνου απώλειας ανταγωνιστικότητας και συγκυριακής ή και μονιμότερης κάμψης του κλάδου.

Ο χαρακτήρας της τουριστικής ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται ανταγωνιστικός προς τις άλλες δραστηριότητες οικονομικής βάσης. Ο τουρισμός αν και τείνει να λάβει χαρακτήρα "μονοκαλλιέργειας", μέχρι σήμερα συνυπάρχει και διαπλέκεται παραγωγικά με τους άλλους τομείς. Ενώ λοιπόν είναι πάντοτε ανάγκη να φροντίζει κανείς για τη διατήρηση θέσεων απασχόλησης στον πρωτογενή και τον δευτερογενή τομέα και για τη δημιουργία νέων όπου αυτό είναι δυνατό, είναι καίριο σφάλμα να στρέφεται προς την κατεύθυνση αυτή δυσανάλογα μεγάλο μέρος των πόρων, με την ελπίδα να ανατραπούν ισχυρές και αμετακίνητες τάσεις, ορισμένες πλευρές των οποίων μπορεί να κρίνονται ανεπιθύμητες.

1.2. Δημογραφικά στοιχεία - Απασχόληση

Αναφορικά με τις δημογραφικές εξελίξεις, ο Ν. Δωδεκανήσου παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς αύξησης των μεγεθών σε σχέση με τις αντίστοιχες εξελίξεις για το σύνολο της Ελληνικής επικράτειας. Αν θεωρήσουμε ότι ένα τέτοιο γεγονός αποτελεί ενδεικτικό στοιχείο του επικρατούντος βιοτικού επιπέδου, τότε αναμφίβολα ο συγκεκριμένος νομός έχει παρουσιάσει σημαντική βελτίωση κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Ανά επαρχία οι σημαντικότερες μεταβολές παρατηρούνται στις επαρχίες Κω και Ρόδου, οι οποίες προσελκύουν το μεγαλύτερο ποσοστό της πληθυσμιακής αύξησης.

Κρίνοντας ως προς τον βαθμό συγκέντρωσης, αυτός κρίνεται ως ιδιαίτερα υψηλός, καθώς τα μεγάλα νησιά είναι εκείνα που παρουσιάζουν την αύξηση, σε αντίθεση με τα μικρά νησιά τα οποία σχετικά αποδυναμώνονται.

Σχετικά με την ποιοτική σύνθεση του πληθυσμού, το σύνολο σχεδόν της αύξησης αφορούσε τις ημιαστικές ομάδες, σε αντίθεση με τον λοιπό αγροτικό και αστικό πληθυσμό οι οποίοι παραμένουν διαχρονικά σταθεροί.

Αναφορικά με την εξέλιξη των στατιστικών στοιχείων της απασχόλησης, αυτά παρουσιάζουν ενδείξεις σταθερότητας κατά τα τελευταία έτη. Διαρθρωτικά παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό απορροφάται σε δραστηριότητες των κλάδων των υπηρεσιών. Από αυτές ο μεγαλύτερος κλάδος απασχόλησης δεν είναι άλλος από τα ξενοδοχεία και εστιατόρια ο οποίος ακολουθείται από το χονδρικό και λιανικό εμπόριο και κατόπιν αυτών από τις κατασκευές. Ουσιαστικά ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας, δηλαδή η γεωργία, αλιεία και κτηνοτροφία αντιπροσωπεύουν ένα μικρό σχετικά κομμάτι της συνολικής απασχόλησης. Ο πρωτογενής τομέας παρουσιάζει σημαντική τάση μείωσης της απασχόλησης κατά τα τελευταία έτη, γεγονός που σηματοδοτεί την μείωση της σημασίας του στην οικονομική δραστηριότητα του Ν. Δωδεκανήσου. Λογικά λοιπόν η αγορά εργασίας ακολουθεί το επικρατούν μοντέλο ανάπτυξης, το οποίο στηρίζεται στην τουριστική αγορά και τις συναφείς δραστηριότητες .

Η ανεργία παρουσιάζεται ιδιαίτερα μικρή, με πτωτική μάλιστα τάση κατά τα τελευταία έτη σε ποσοστά κάτω του 4%. Ωστόσο ανά δήμο και κοινότητα το αντίστοιχο ποσοστό ανεργίας διαφοροποιείται.

Σχετικά με την διάρθρωση της ανεργίας ανά ηλικία μεγαλύτερη εκτιμάται εκείνη των ηλικιών 20-24 ετών, η οποία ακολουθείται από τις ηλικίες 25-29. Δηλαδή το ποσοστό της ανεργίας, αν και εξαιρετικά μικρό εν τούτοις πλήττει νεαρές ηλικίες. Ως προς την διάρθρωση της ανεργίας ανά φύλο, αυτή παρουσιάζεται με μεγαλύτερα ποσοστά για τις γυναίκες, ειδικά μετά το 1991. Η ανδρική ανεργία κρίνεται ως πιο σταθερή σε σχέση με την γυναικεία, η οποία παρουσιάζει μεγαλύτερη διακύμανση.

Ανά επαρχία και δήμο, τα διαθέσιμα στοιχεία ανεργίας προέρχονται από τις δεκαετίες απογραφές, με τελευταία εκείνη του 1991. Κατά συνέπεια δεν υπάρχει σαφή εικόνα για την επικρατούσα κατάσταση, καθώς τα συνολικά δεδομένα της ανεργίας για το Ν. Δωδεκανήσου έχουν βελτιωθεί σημαντικά κατά τα τελευταία έτη. Ωστόσο είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι οι επαρχίες Κω και Ρόδου και οι αντιστοιχούντες δήμοι, παρουσιάζουν τα μικρότερα ποσοστά ανεργίας, αποτέλεσμα λογικό μια και οι συγκεκριμένες περιοχές παρουσιάζουν τους υψηλότερους δείκτες αστικής και πληθυσμιακής ανάπτυξης.

Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού, αυτό παρουσιάζεται να υπολείπεται του μέσου όρου της Ελλάδας. Πέρα από το γεγονός αυτό ακόμα και οι κλάδοι των υπηρεσιών, οι οποίοι απαιτούν εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό, παρουσιάζουν σχετικά χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης. Για τον λόγο αυτό το μεγαλύτερο ποσοστό των αποφοίτων ΑΕΙ απορροφάται στην τοπική εκπαίδευση. Το συμπέρασμα αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό καθώς το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης αυτόματα σημαίνει αυξημένες ανάγκες για αναβάθμιση του ανθρώπινου κεφαλαίου. Στον κλάδο των υπηρεσιών, ο ιδιαίτερα έντονος ανταγωνισμός απαιτεί συγκριτικά πλεονεκτήματα τα οποία προέρχονται κυρίως από την ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού.

Σχετικά με το ηλικιακό φάσμα της απασχόλησης, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον το γεγονός ότι οι ηλικίες 30 - 44 ετών κατέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό των θέσεων εργασίας. Αμέσως μετά ακολουθεί η κατηγορία 45- 64 ετών, γεγονός που αποδεικνύει ότι μεγάλη βαρύτητα στην απασχόληση κατέχουν οι ώριμες ηλικίες. Συνδυάζοντας στην ανάλυση κατά ηλικίες και μορφωτικό επίπεδο προκύπτει ότι οι νεότερες ηλικίες παρουσιάζουν μεγαλύτερα ποσοστά συνέχισης της εκπαίδευσής τους σε δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια επίπεδα.

Η κατανομή του εργατικού δυναμικού μέσα στην επιχείρηση παρουσιάζει ως δεσπόζουσες τις θέσεις των μισθωτών και αυτοαπασχολούμενων. Από το μητρώο επιχειρήσεων 1994 και 1995 της ΕΣΥΕ που απογράφει επιχειρήσεις, μέση ετήσια απασχόληση μισθωτών υπαλλήλων (ΜΕΑ) και τζίρο κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, για το Νομό Δωδεκανήσου προκύπτει ότι ο αριθμός των επιχειρήσεων που απασχολούν μισθωτούς υπαλλήλους είναι κατά πολύ μικρότερος των επιχειρήσεων μελών του επιμελητηρίου.

Πίνακας 10: Αριθμός επιχειρήσεων, μέση ετήσια απασχόληση και τζίρος 1994-5

	1994	1995
Αριθμός επιχειρήσεων	11.391	13.141
Μέση ετήσια απασχόληση	15.438	17.776
Κύκλος εργασιών (εκ. Δρχ)	411.699	417.807

Πηγή: ΕΣΥΕ

Οι συγκεκριμένες θέσεις εργασίας κυριαρχούν σε όλα τα ηλικιακά επίπεδα. Ωστόσο όσο μεγαλώνει η ηλικία τόσο μεγαλώνει και το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που ασχολείται στην οικογενειακή επιχείρηση. Παράλληλα, αξίζει να σημειωθεί ότι οι μεγάλες ηλικίες παρουσιάζουν ιδιαίτερη έμφαση στην αυτοαπασχολούμενη εργασία, σε αντίθεση με τους νέους, οι οποίοι απορροφούνται κυρίως ως μισθωτοί.

Στο μορφωτικό επίπεδο παρατηρούμε ότι οι κάτοχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζουν ιδιαίτερη προτίμηση στην μισθωτή εργασία, ενώ οι απόφοιτοι πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διαμοιράζονται μεταξύ μισθωτής εργασίας και αυτοαπασχόλησης.

Με εξαίρεση τους αποφοίτους ΑΕΙ, όσο μεγαλώνει το επίπεδο εκπαίδευσης, μεγαλώνει και το αντίστοιχο ποσοστό ανεργίας. Παράλληλα οι σχετικές τάσεις είναι ταυτόσημες με τις αντίστοιχες για το σύνολο της Ελλάδας.

1.2.1 Εξέλιξη του πληθυσμού

Με βάση τα στοιχεία των απογραφών κατά τα έτη 1971, 1981, 1991 και 2001 η πληθυσμιακή εξέλιξη του Νομού σε σχέση με την Περιφέρεια Ν. Αιγαίου και το σύνολο της χώρας παρουσιάζεται στον Πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 11 : Εξέλιξη πληθυσμού Δωδεκανήσου -Ν. Αιγαίου - Ελλάδας απογραφών 1971-2001

	1971	1981	1991	2001	%1971-81	%1981-91	%1991-01
Νομός Δωδεκανήσου	121.017	145.071	163.476	187.564	19,88%	12,69%	14,73%
Περιφέρεια Ν. Αιγαίου	207.354	233.529	257.481	298.745	12,62%	10,26%	16,03%
Σύνολο χώρας	8.768.641	9.740.417	10.259.900	10.939.771	11,08%	5,33%	6,63%

Πηγή:ΕΣΥΕ

Η αύξηση του πληθυσμού του Ν. Δωδεκανήσου είναι κατά μέσο όρο 19,88% για την περίοδο 1971-81, 12,69% για τη περίοδο 1981 - 1991 και 14,73% για τη περίοδο 1991-2001, ενώ για την Περιφέρεια Ν. Αιγαίου είναι αντίστοιχα 12,62%, 10,26% και 16,03% και για το σύνολο της χώρας είναι 11,08%, 5,33%. Και 6,63% για τις ίδιες περιόδους.

Παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού του Ν. Δωδεκανήσου σε ποσοστό διπλάσιο από το ποσοστό αύξησης του συνόλου της χώρας κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες.

Η αύξηση όμως αυτή δεν είναι ίδια για το κάθε νησί χωριστά. Αυτό που παρατηρείται είναι μείωση του πληθυσμού στα μικρά νησιά (Κάσος -8,10%, Νίσυρος -5,5%, Αγαθονήσι - 15,80%, Χάλκη -15,80% και Τήλος -7,30%) και μεγάλη αύξηση στα νησιά Κω 29,60%, Κάρπαθο 14,50%, στη Ρόδο 11,90% και στην Κάλυμνο 9,60%. Υπάρχει μια μετακίνηση πληθυσμού προς τα αστικά και ημιαστικά κέντρα της Δωδεκανήσου πιθανόν και σε άλλους νομούς της χώρας και στο εξωτερικό.

Πίνακας 12 : Εξέλιξη πληθυσμού Νομού Δωδεκανήσου απογραφών κατά νησί 1981-1991 (δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία της απογραφής ΕΣΥΕ 2001 σε επίπεδο νησιού / πόλης)

ΝΗΣΙ	1981	1991	Μεταβολή % 81-91
ΡΟΔΟΣ	87.833	98.181	11,9
ΜΕΓΙΣΤΗ	222	275	23,8
ΣΥΜΗ	2.273	2.332	2,6
ΧΑΛΚΗ	334	281	-15,8
ΤΗΛΟΣ	301	279	-7,3
ΚΩΣ	20.350	26.379	29,6
ΝΙΣΥΡΟΣ	984	929	-5,5
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	14.457	15.842	9,6
ΑΣΤΥΠΑΛΛΑΙΑ	1.034	1.073	0,4
ΛΕΙΨΟΙ	574	606	5,5
ΛΕΡΟΣ	8.136	8.061	0,9
ΠΑΤΜΟΣ	2.607	2.715	4,1
ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ	133	112	-15,8
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	4.649	5.323	14,5
ΚΑΣΟΣ	1.184	1.088	-8,1
ΣΥΝΟΛΟ	145.071	163.476	12,7

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σε ότι αφορά τα επαρχεία παρατηρείται ότι το Επαρχείο της Ρόδου υπερτερεί πληθυσμιακά σημαντικά απέναντι στις άλλες επαρχίες, κύρια λόγω του Δήμου Ροδίων, ο δυναμισμός του οποίου όχι μόνο συγκρατεί τον πληθυσμό του, αλλά προσελκύει πληθυσμό από τις άλλες, λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές του Ν. Δωδεκανήσου. Το Επαρχείο Κω παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αύξηση 28%, που είναι 2,5 φορές πάνω από το μέσο όρο του Νομού και δείχνει έναν ιδιαίτερο δυναμισμό. Το χαμηλότερο ποσοστό αύξησης παρουσιάζεται στο Επαρχείο Καλύμνου (5,44%).

Πίνακας 13: Εξέλιξη πληθυσμού Νομού Δωδεκανήσου απογραφών 1981-1991 (κατά Επαρχείο)

ΕΠΑΡΧΕΙΟ	1981	1991	Μεταβολή 81-91
Ρόδου	90.963	101.348	11,41%
Κω	21.334	27.308	28%
Καλύμνου	26.941	28.409	5,44%
Καρπάθου	5.833	6.411	9,9%
ΣΥΝΟΛΟ	145.071	163.476	12,68%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 1991 η κατανομή του πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών του Νομού Δωδεκανήσου παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα

Πίνακας 14 : Κατανομή πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών, 1991 Νομού Δωδεκανήσου

ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
0-14	36.558	22,36%
15-24	29.392	17,97%
25-39	35.713	21,84%
40-54	29.227	17,87%
55-64	14.164	8,70%
65-79	14.605	8,93%
80 και άνω	3.817	2,33%
ΣΥΝΟΛΟ	163.476	100%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Ο παιδικός πληθυσμός της Δωδεκανήσου (0-14) ανέρχεται σε ποσοστό 22,36% έναντι 19,3% για το σύνολο της χώρας. Όμως υπολείπεται κατά πολύ από το να προσδώσει το χαρακτηρισμό του νέου πληθυσμού που σύμφωνα με τα δεδομένα της' κοινωνικής δημογραφίας πρέπει να βρίσκεται στο 40%.

Ο παραγωγικός πληθυσμός (15-64) ανέρχεται σε ποσοστό 66,38% και απέχει λίγο από τον εθνικό μέσο που είναι 64,1%. Τέλος, ο γεροντικός πληθυσμός (65 ετών και άνω) είναι σε χαμηλότερο επίπεδο (11,2%) από αυτό του εθνικού 13,6% όμως ξεπερνάει το ανώτατο επιθυμητό όριο του 10%.

Μόνιμος πληθυσμός. Νομοί, δήμοι, κοινότητες, δημοτικά και κοινοτικά διαμερίσματα και οικισμοί

ΝΟΜΟΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	188.506
ΔΗΜΟΣ ΡΟΔΟΥ	55.086
Δ.Δ.Ρόδου	55.086
Ρόδος, η	53.640
Κρητικά, τα	258
Μακρό, το (νησίς)	0
Σγουρού, τα	1.188
Χήνα, η (νησίς)	0
ΔΗΜΟΣ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	7.731
Δ.Δ.Αρχαγγέλου	5.750
Αρχάγγελος, ο	5.501
Μοναστήριον η Τσαμπίκα, το	18
Στεγνά, τα	231

Δ.Δ.Μαλώνος	1.078
Μαλών,ο	967
Χαράκιον,το	111
Δ.Δ.Μασάρων	903
Μάσαρη,τα	903
ΔΗΜΟΣ ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ	1.385
Δ.Δ.Αστυπαλαίας	1.385
Αστυπάλαια,η	1.090
Αγία Κυριακή, η (νησίς)	0
Ανάληψις,η	240
Αυγό, το (νησίς)	0
Βαθύ,το	16
Γλυνό, το (νησίς)	0
Ζαφοράς, ο (νησίς)	0
Κουνούποι,οι (νησίς)	0
Κουτσομύτι, το (νησίς)	0
Λιβάδια,τα	39
Μεσονήσι, το (νησίς)	0
Οφιδούσσα,η (νησίς)	0
Πλακίδα, η (νησίς)	0
Ποντικούσα, η (νησίς)	0
Στεφάνια, τα (νησίς)	0
Σύρνα,η(νησίς)	0
Φωκιονήσια, τα (νησίς)	0
Χονδρό, το (νησίς)	0
Χονδρονήσι, το (νησίς)	0
ΔΗΜΟΣ ΑΤΑΒΥΡΟΥ	2.429
Δ.Δ.Έμπωνα	1.280
Έμπωνας,ο	1.086
Μανδρικόν,το	194
Δ.Δ.Αγίου Ισιδώρου	349
Άγιος Ισιδώρος,ο	349
Δ.Δ.Κρητηνίας	511
Κρητηνία,η	455
Κάμειρος Σκάλα,η	56
Δ.Δ.Μονολίθου	134
Μονόλιθος,ο	134
Δ.Δ.Σιάνων	155
Σιάνα,τα	140
Λακκίον,το	15
ΔΗΜΟΣ ΑΦΑΝΤΟΥ	6.665
Δ.Δ.Αφάντου	5.897
Αφάντου,τα	5.474
Κολύμπια,τα	423
Δ.Δ.Αρχιπόλεως	768
Αρχίπολις,η	768
ΔΗΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ	6.030

Δ.Δ.Ασφενδιού	3.211
Ζηπάριον,το	2.363
Άγιος Δημήτριος,ο	3
Ασφενδιού,το	99
Λαγούδι-Ζια,το	201
Λινοπότης,ο	321
Τιγκάκιον,το	224
Δ.Δ.Πυλίου	2.819
Πυλίον,το	2.383
Μαρμάρι,το	436
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	6.904
Δ.Δ.Αντιμαχείας	2.529
Αντιμάχεια,η	2.212
Μαστιχάριον,το	317
Δ.Δ.Καρδαμαίνης	1.763
Καρδάμαινα,η	2.612
Κέφαλος,η	2.467
Καμάριον,το	32
Κάμπος,ο	71
Όνια,η	42
ΔΗΜΟΣ ΙΑΛΥΣΟΥ	10.111
Δ.Δ.Ιαλυσού	10.111
Ιαλυσός,ο	10.111
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	9.749
Δ.Δ.Καλυθιών	5.454
Φαληράκιον,το	1.336
Καλυθιαί,αι	4.118
Δ.Δ.Κοσκινού	3.140
Κοσκινού,τα	2.536
Αμμούδες,οι	76
Βρυσιά,τα	183
Τσαίρι,το	345
Δ.Δ.Ψίνθου	1.155
Ψίνθος,η	1.155
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	16.576
Δ.Δ.Καλυμνίων	16.576
Κάλυμνος,η	10.281
Αργινώντα,τα	22
Άργος,το	161
Βαθός,ο	586
Βλυγάδια,τα	38
Βοθύννοι,οι	185
Εμπορειός,ο	68
Ίμια - Λιμνιά δύο, τα (νησίς)	0
Ίμια - Λιμνιά ένα, τα (νησίς)	0
Καλαβρός, ο (νησίς)	0
Καλόλιμνος,η (νησίς)	28

Καμάριον,το	85
Μαυροπινάκι, το (νησίς)	0
Μυρτέαι,αι	205
Νερά, τα (νησίς)	0
Πάνορμος,η	1.412
Πλάτη,η (νησίς)	2
Σαφονήδι, το (νησίς)	0
Σκαλιά,τα	29
Τέλενδος,η (νησίς)	54
Χτένι, το (νησίς)	0
Χωρίον,το	3.296
Ψέριμος,η (νησίς)	124
ΔΗΜΟΣ ΚΑΜΕΙΡΟΥ	4.878
Δ.Δ.Σορωνής	1.213
Σορωνή,η	1.213
Δ.Δ.Απόλλωνα	899
Απόλλωνα,τα	899
Δ.Δ.Διμυλιάς	496
Διμυλιά,η	252
Ελεούσα,η	244
Δ.Δ.Καλαβάρδα	486
Καλαβάρδα,τα	486
Δ.Δ.Πλατανίων	341
Πλατάνια,τα	341
Αγία Ελεούσα,η	0
Δ.Δ.Σαλάκου	562
Σάλακος,η	545
Καπίον,το	2
Προφήτης Ηλίας,ο	15
Δ.Δ.Φανών	881
Φάναι,αι	881
ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	5.881
Δ.Δ.Καρπάθου	2.180
Κάρπαθος,η	2.180
Δ.Δ.Απερίου	470
Απέριον,το	468
Κατώδιο,το	0
Κυρά Παναγιά,η	0
Μυρτόνας,ο	2
Δ.Δ.Αρκάσας	507
Αρκάσα,η	481
Φοινίκιον,το	26
Δ.Δ.Βωλάδας	418
Βωλάδα,η	405
Λάστος,η	13
Δ.Δ.Μενετών	760
Μενεταί,αι	485

Άγιος Ιωάννης Αφιάρτη,ο	62
Κήπος Αφιάρτη,ο	120
Λακκί,το	93
Δ.Δ.Μεσοχωρίου	446
Μεσοχώριον,το	333
Κάτω Λευκός,ο	79
Λευκός,ο	34
Δ.Δ.Όθους	385
Όθος,το	375
Στες,οι	10
Δ.Δ.Πυλών	414
Πυλαί,αι	414
Δ.Δ.Σπόων	301
Σπόα,τα	242
Άγιος Νικόλαος,ο	59
ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΟΥ	1.013
Δ.Δ.Κάσου	1.013
Φρύ,το	313
Αγία Μαρίνα,η	404
Αρβανιτοχώριον,το	175
Αρμάθια,τα (νησίς)	0
Μακρονήσι, το (νησίς)	0
Παναγία,η	17
Πόλιον,το	104
ΔΗΜΟΣ ΚΩ	17.894
Δ.Δ.Κω	17.894
Κως,η	17.894
ΔΗΜΟΣ ΛΕΙΨΩΝ	687
Δ.Δ.Λειψών	687
Λειψοί,οι	687
Φράγκος, ο (νησίς)	0
ΔΗΜΟΣ ΛΕΡΟΥ	8.172
Δ.Δ.Λέρου	8.172
Αγία Μαρίνα,η	2.703
Άλινδα,τα	539
Αρχάγγελος, ο (νησίς)	0
Βελόνα, η (νησίς)	0
Γλάρος, ο (νησίς)	0
Γούρνα,η	281
Δρυμών,ο	213
Καμάρα,η	563
Κίναρος,η (νησίς)	2
Κόκκαλη,η	155
Λακκίον,το	1.970
Λέβιθα,τα (νησίς)	9
Μαύρα, τα (νησίς)	0
Μεγάλο Λιβάδι, το (νησίς)	0

Ξηρόκαμπος,ο	881
Παρθένιον,το	242
Πηγανούσσα, η (νησίς)	0
Πλάκα, η (νησίς)	0
Πλάκες,οι	142
Στρογγυλή,η (νησίς)	0
Τεμένια,τα	398
Τρυπητή, η (νησίς)	0
Φαρμακονήσιον,το (νησίς)	74
ΔΗΜΟΣ ΛΙΝΔΙΩΝ	3.411
Δ.Δ.Λίνδου	1.103
Λίνδος,η	823
Πεύκοι,οι	280
Δ.Δ.Καλάθου	372
Κάλαθος,η	372
Δ.Δ.Λαέρμων	318
Λάερμα,τα	318
Δ.Δ.Λάρδου	1.148
Λάρδος,η	1.148
Δ.Δ.Πυλώνος	470
Πυλών,ο	470
ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ	403
Δ.Δ.Μεγίστης	403
Μεγίστη,η	369
Άγιος Γεώργιος,ο (νησίς)	0
Αγριέλαια, τα (νησίς)	0
Μαύρο Ποινί, το (νησίς)	0
Πολύφαδος δύο, ο (νησίς)	0
Πολύφαδος ένα, ο (νησίς)	0
Ρω,η (νησίς)	21
Στρογγυλή,η (νησίς)	13
Ψωμί, το (νησίς)	0
Ψωραδιά,η (νησίς)	0
ΔΗΜΟΣ ΝΙΣΥΡΟΥ	928
Δ.Δ.Μανδρακίου	696
Μανδράκιον,το	667
Γυαλί,το (νησίς)	13
Κανδελιούσσα,η (νησίς, φάρος)	0
Λουτρά,τα	16
Δ.Δ.Εμπορειού	185
Εμπορειός,ο	25
Άγιος Αντώνιος,ο (νησίς)	0
Πάλιοι,οι	160
Στρογγύλη, η (νησίς)	0
Δ.Δ.Νικιών	47
Νικιά,τα	47
Αυλάκιον,το	0

Παχειά, τα (νησίς)	0
Περγούσσα, η (νησίς)	0
ΔΗΜΟΣ ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	3.432
Δ.Δ.Γενναδίου	594
Γεννάδιον,το	594
Δ.Δ.Απολακκιάς	277
Απολακκιά,η	277
Δ.Δ.Αρνίθας	167
Αρνίθα,η	167
Δ.Δ.Ασκληπιείου	585
Ασκληπιείον,το	470
Κιοτάρι,το	115
Δ. Δ.Βατίου	101
Βάτιον,το	101
Δ.Δ.Ιστρίου	415
Ίστριος,η	415
Δ.Δ.Κατταβίας	534
Κατταβία,η	416
Άγιος Παύλος,ο	55
Μαχαιριά,η	37
Πλημμύρι,το	26
Πρασονήσιον,το (Φάρος)	0
Δ.Δ.Λαχανιάς	306
Λαχανιά,η	306
Δ.Δ.Μεσαναγρού	132
Μεσαναγρός,ο	132
Δ.Δ.Προφίλιας	321
Προφίλια,η	321
ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΜΟΥ	3.053
Δ.Δ.Πάτμου	3.053
Πάτμος,η	646
Αγκαθονήσι, το (νησίς)	0
Αγρελούσσα, η (νησίς)	0
Άνυδρο, το (νησίς)	0
Αρκοί,οι (νησίς)	50
Γρίγος,ο	63
Καλόβολος, ο (νησίς)	0
Κάμπος,ο	583
Κόμαρος, ο (νησίς)	0
Μακρονήσι, το (νησίς)	0
Μάραθος,η (νησίς)	6
Νερά,τα (νησίς)	0
Σκάλα,η	1.705
Στρογγυλό, το (νησίς)	0
Τραγονήσι, το (νησίς)	0
Χίλιομόδι, το (νησίς)	0
ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	11.842

Δ.Δ.Κρεμαστής	4.301
Κρεμαστή,η	4.256
Αερολιμήν,ο	45
Δ.Δ.Δαματρίας	489
Δαματρία,η	489
Κάτω Καλαμών,ο	0
Δ.Δ.Θεολόγου	862
Θεολόγος,ο	608
Επάνω Καλαμών,ο	254
Δ.Δ.Μαρτισών	1.734
Μαρτισά,τα	1.734
Δ.Δ.Παραδείσιου	2.652
Παραδείσιον,το	2.609
Βαγιές,οι	43
Δ.Δ.Παστίδας	1.804
Παστίδα,η	1.804
ΔΗΜΟΣ ΣΥΜΗΣ	2.594
Δ.Δ.Σύμης	2.594
Σύμη,η	2.435
Γιαλεσίνο, το (νησίς)	0
Διαβάτες, οι (νησίς)	0
Εμπορειός,ο	9
Κουλούνδρος, ο (νησίς)	0
Μαραθούντα,η	0
Μαρμαράς, ο (νησίς)	0
Νίμος,η (νησίς)	0
Ξίσος,το	4
Πανορμίτης,ο	39
Πέδιον,το	103
Ρουκουνώτης,ο	3
Σεσκλίον,το (νησίς)	0
Συκίδι,το	1
Χονδρός, ο (νησίς)	0
ΔΗΜΟΣ ΤΗΛΟΥ	521
Δ.Δ.Μεγάλου Χωρίου (τ.Τήλου)	254
Μεγάλον Χωρίον,το (τ.Τήλος,η)	233
Άγιος Αντώνιος,ο	21
Γάιδαρος, ο (νησίς)	0
Δ.Δ.Λιβαδίων	267
Λιβάδια,τα	267
Αντίτηλος, η (νησίς)	0
ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΗΣ	295
Δ.Δ.Χάλκης	295
Χάλκη,η	292
Άγιος Θεόδωρος,ο (νησίς)	0
Αλιμιά,η (νησίς)	0
Κρεβάτια, τα (νησίς)	0

Μαελονήσι, το (νησίς)	0
Τραγούσα, η (νησίς)	0

Μόνιμος πληθυσμός(1) κατά φύλο και ομάδες ηλικιών

Γεωγραφικά διαμερίσματα, νομοί, δήμοι και κοινότητες, δημοτικά και κοινοτικά διαμερίσματα

(αστικά, αγροτικά, πεδινά, ημιορεινά και ορεινά) και οικισμοί

Απογραφή πληθυσμού της 18ης Μαρτίου 2001

Γεωγραφικά διαμερίσματα, νομοί, δήμοι / κοινότητες, δημοτικά / κοινοτικά διαμερίσματα/οικισμοί, ομάδες ηλικιών	Αστικά (ΑΣ) και αγροτικά (ΑΓ) Δ.Δ ή Κ.Δ	Πεδινά (Π), ημιορεινά (Η) και ορεινά (Ο) Δ.Δ ή Κ.Δ	Αμφοτέρων των φύλων	Άρρενες	Θήλειες
			1	2	3
ΝΗΣΟΙ ΑΙΓΑΙΟΥ			503.697	260.600	243.097
ΝΟΜΟΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ			188.506	98.054	90.452
ΔΗΜΟΣ ΡΟΔΟΥ			55.086	27.558	27.528
Δ.Δ.Ρόδου	ΑΣ	Π	55.086	27.558	27.528
Ρόδος,η			53.640	26.849	26.791
0-4			3.262	1.663	1.599
5-9			3.318	1.712	1.606
10-14			3.592	1.885	1.707
15-19			3.895	1.987	1.908
20-24			4.332	2.263	2.069
25-29			4.806	2.466	2.340
30-34			5.034	2.437	2.597
35-39			4.185	2.103	2.082
40-44			3.959	1.946	2.013
45-49			3.603	1.862	1.741
50-54			3.720	1.902	1.818
55-59			2.408	1.212	1.196
60-64			2.227	1.100	1.127
65-69			1.849	856	993
70-74			1.437	658	779
75-79			1.042	410	632
80-84			547	238	309
85+			424	149	275
Κρητικά,τα			258	119	139
0-4			5	2	3
5-9			19	10	9
10-14			12	7	5
15-19			17	8	9
20-24			13	7	6

25-29			21	14	7
30-34			12	3	9
35-39			21	10	11
40-44			16	9	7
45-49			20	6	14
50-54			25	10	15
55-59			18	12	6
60-64			16	11	5
65-69			14	2	12
70-74			8	3	5
75-79			15	3	12
80-84			2	1	1
85+			4	1	3
Σγυρού,τα			1.188	590	598
0-4			100	50	50
5-9			85	40	45
10-14			88	36	52
15-19			90	45	45
20-24			89	44	45
25-29			107	59	48
30-34			98	39	59
35-39			88	45	43
40-44			78	47	31
45-49			89	38	51
50-54			81	43	38
55-59			57	31	26
60-64			45	26	19
65-69			32	20	12
70-74			25	12	13
75-79			18	8	10
80-84			9	2	7
85+			9	5	4
ΔΗΜΟΣ			7.731	3.941	3.790
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ					
Δ.Δ.Αρχαγγέλου	ΑΣ	Π	5.750	2.961	2.789
Αρχάγγελος,ο			5.501	2.838	2.663
0-4			413	234	179
5-9			307	151	156
10-14			325	172	153
15-19			431	243	188
20-24			478	252	226
25-29			468	238	230
30-34			444	234	210
35-39			288	159	129
40-44			336	168	168
45-49			350	183	167
50-54			447	236	211

55-59			298	153	145
60-64			262	120	142
65-69			250	121	129
70-74			181	78	103
75-79			114	53	61
80-84			66	25	41
85+			43	18	25
Μοναστήριον, η Τσαμπίκα,το			18	9	9
0-4			2	0	2
5-9			1	1	0
10-14			1	0	1
15-19			1	0	1
20-24			1	1	0
30-34			1	0	1
35-39			1	1	0
40-44			2	1	1
45-49			2	2	0
50-54			1	1	0
55-59			1	0	1
60-64			1	1	0
65-69			1	0	1
70-74			2	1	1
Στεγνά,τα			231	114	117
0-4			17	5	12
5-9			22	9	13
10-14			22	10	12
15-19			16	6	10
20-24			8	2	6
25-29			11	4	7
30-34			23	11	12
35-39			23	11	12
40-44			17	11	6
45-49			18	9	9
50-54			24	13	11
55-59			10	9	1
60-64			7	3	4
65-69			6	5	1
70-74			4	3	1
75-79			2	2	0
80-84			1	1	0
Δ.Δ.Μαλώνος	ΑΓ	Η	1.078	548	530
Μαλών,ο			967	476	491
0-4			54	26	28
5-9			45	20	25
10-14			39	22	17
15-19			51	23	28

20-24			63	37	26
25-29			62	33	29
30-34			73	42	31
35-39			44	22	22
40-44			52	20	32
45-49			59	27	32
50-54			71	36	35
55-59			61	28	33
60-64			71	39	32
65-59			68	25	43
70-74			45	21	24
75-79			51	21	30
80-84			30	19	11
85+			28	15	13
Χαράκιον,το			111	72	39
0-4			5	3	2
5-9			7	3	4
10-14			4	3	1
15-19			17	14	3
20-24			9	8	1
25-29			13	10	3
30-34			16	9	7
35-39			5	2	3
40-44			3	2	1
45-49			6	3	3
50-54			8	4	4
55-59			4	3	1
60-64			1	1	0
65-69			4	3	1
70-74			3	2	1
75-79			3	0	3
80-84			2	1	1
85+			1	1	0
Δ.Δ.Μασάρων	ΑΓ	Π	903	432	471
Μάσαρη,τα			903	432	471
0-4			74	34	40
5-9			53	19	34
10-14			44	23	21
15-19			46	21	25
20-24			74	38	36
25-29			93	49	44
30-34			67	36	31
35-39			53	23	30
40-44			47	25	22
45-49			63	34	29
50-54			60	28	32
55-59			54	23	31

60-64			51	27	24
65-69			41	20	21
70-74			32	13	19
75-79			21	11	10
80-84			16	5	11
85+			14	3	11
ΔΗΜΟΣ			1.385	713	672
ΑΣΤΥΠΑΛΛΑΙΑΣ					
Δ.Δ.Αστυπαλαίας	ΑΓ	Η	1.385	713	672
Αστυπάλαια,η			1.090	554	536
0-4			59	28	31
5-9			61	30	31
10-14			69	40	29
15-19			63	31	32
20-24			74	35	39
25-29			91	44	27
30-34			79	35	44
35-39			99	50	49
40-44			80	54	26
45-49			69	44	25
50-54			71	37	34
55-59			52	25	27
60-64			48	26	22
65-69			51	21	30
70-74			57	26	31
75-79			32	15	17
80-84			21	8	13
85+			14	5	9
Ανάληψις,η			240	130	110
0-4			16	9	7
5-9			12	8	4
10-14			20	10	10
15-19			21	11	10
20-24			14	9	5
25-29			18	11	7
30-34			21	10	11
35-39			20	11	9
40-44			9	7	2
45-49			14	7	7
50-54			11	4	7
55-59			13	10	3
60-64			8	3	5
65-69			17	5	12
70-74			14	9	5
75-79			7	4	3
80-84			4	2	2
85+			1	0	1

Βαθύ,το			16	7	9
20-24			3	1	2
30-34			1	1	0
40-44			1	0	1
45-49			2	0	2
50-54			1	0	1
60-64			4	2	2
65-69			3	2	1
70-74			1	1	0
Λιβάδια,τα			39	22	17
10-14			2	0	2
20-24			2	2	0
30-34			1	1	0
35-39			1	1	0
40-44			3	1	2
45-49			2	2	0
50-54			5	2	3
55-59			4	2	2
60-64			2	1	1
65-69			2	2	0
70-74			5	2	3
75-79			2	1	1
80-84			5	4	1
85+			3	1	2
ΔΗΜΟΣ ΑΤΑΒΥΡΟΥ			2.429	1.272	1.157
Δ.Δ.Έμπωνα	ΑΓ	Ο	1.280	669	611
Έμπωνας,ο			1.086	571	515
0-4			75	49	26
5-9			58	32	26
10-14			57	29	28
15-19			48	24	24
20-24			73	41	32
25-29			94	45	49
30-34			74	43	31
35-39			68	35	33
40-44			51	27	24
45-49			90	49	41
50-54			75	43	32
55-59			56	31	25
60-64			62	32	30
65-69			56	18	38
70-74			63	29	34
75-79			50	24	26
80-84			26	13	13
85+			10	7	3
Μανδρικόν,το			194	98	96

0-4			7	4	3
5-9			5	2	3
10-14			13	8	5
15-19			20	9	11
20-24			15	8	7
25-29			14	8	6
30-34			9	5	4
35-39			9	4	5
40-44			12	6	6
45-49			11	5	6
50-54			19	9	10
55-59			14	5	9
60-64			15	11	4
65-69			4	2	2
70-74			10	3	7
75-79			7	5	2
80-84			3	1	2
85+			7	3	4
Δ.Δ.Αγίου Ισιδώρου	ΑΓ	Ο	349	179	170
Άγιος Ισίδωρος,ο			349	179	170
0-4			20	11	9
5-9			10	2	8
10-14			8	5	3
15-19			9	5	4
20-24			17	7	10
25-29			19	13	6
30-34			17	12	5
35-39			11	5	6
40-44			14	8	6
45-49			15	8	7
50-54			30	14	16
55-59			26	14	12
60-64			35	16	19
65-69			42	23	19
70-74			21	10	11
75-79			26	15	11
80-84			11	4	7
85+			18	7	11
Δ.Δ.Κρητηνίας	ΑΓ	Η	511	269	242
Κρητηνία,η			455	235	220
0-4			22	10	12
5-9			10	6	4
10-14			12	7	5
15-19			43	28	15
20-24			33	21	12
25-29			28	21	7
30-34			16	10	6

35-39			22	11	11
40-44			15	8	7
45-49			26	11	15
50-54			42	18	24
55-59			44	24	20
60-64			21	7	14
65-69			31	14	17
70-74			31	12	19
75-79			26	14	12
80-84			13	9	4
85+			20	4	16
Κάμειρος Σκάλα,η			56	34	22
0-4			2	0	2
5-9			3	1	2
10-14			4	3	1
15-19			1	1	0
20-24			3	2	1
25-29			3	2	1
30-34			5	3	2
35-39			2	2	0
40-44			3	1	2
45-49			4	2	2
50-54			6	3	3
55-59			5	3	2
60-64			5	2	3
65-69			3	3	0
70-74			3	2	1
75-79			4	4	0
Δ.Δ.Μονολίθου	ΑΓ	Ο	134	75	59
Μονόλιθος,ο			134	75	59
0-4			5	5	0
5-9			5	2	3
10-14			5	3	2
15-19			2	1	1
20-24			12	8	4
25-29			7	3	4
30-34			3	3	0
35-39			10	9	1
40-44			9	6	3
45-49			6	0	6
50-54			8	4	4
55-59			9	3	6
60-64			8	4	4
65-69			11	6	5
70-74			17	10	7
75-79			6	3	3
80-84			4	1	3

85+			7	4	3
Δ.Δ.Σιάνων	ΑΓ	Ο	155	80	75
Σιάνα,τα			140	70	70
0-4			5	1	4
5-9			1	0	1
10-14			6	3	3
15-19			10	4	6
20-24			9	5	4
25-29			6	5	1
30-34			11	7	4
35-39			9	3	6
40-44			10	3	7
45-49			5	4	1
50-54			12	6	6
55-59			6	5	1
60-64			7	4	3
65-69			12	3	9
70-74			14	9	5
75-79			11	5	6
80-84			3	1	2
85+			3	2	1
Λακκίων,το			15	10	5
25-29			1	0	1
30-34			1	1	0
50-54			3	2	1
55-59			4	2	2
60-64			3	2	1
65-69			1	1	0
70-74			2	2	0
ΔΗΜΟΣ ΑΦΑΝΤΟΥ			6.665	3.718	2.947
Δ.Δ.Αφάντου	ΑΣ	Π	5.897	3.246	2.651
Αφάντου,τα			5.474	2.965	2.509
0-4			342	177	165
5-9			328	149	179
10-14			287	132	155
15-19			449	302	147
20-24			593	400	193
25-29			556	310	246
30-34			451	230	221
35-39			348	188	160
40-44			327	169	158
45-49			333	167	166
50-54			409	208	201
55-59			289	160	129
60-64			230	124	106
65-69			190	107	83
70-74			139	58	81

75-79			104	43	61
80-84			47	20	27
85+			52	21	31
Κολύμπια,τα			423	281	142
0-4			10	4	6
5-9			13	7	6
10-14			14	7	7
15-19			73	64	9
20-24			68	59	9
25-29			48	35	13
30-34			23	11	12
35-39			10	4	6
40-44			20	10	10
45-49			27	17	10
50-54			28	18	10
55-59			24	14	10
60-64			26	16	10
65-69			10	5	5
70-74			11	6	5
75-79			8	3	5
80-84			5	1	4
85+			5	0	5
Δ.Δ.Αρχιπόλεως	ΑΓ	Η	768	472	296
Αρχίπολις,η			768	472	296
0-4			36	15	21
5-9			40	26	14
10-14			43	18	25
15-19			108	84	24
20-24			112	97	15
25-29			77	52	25
30-34			47	22	25
35-39			48	26	22
40-44			31	20	11
45-49			35	16	19
50-54			44	23	21
55-59			43	21	22
60-64			23	13	10
65-69			20	11	9
70-74			30	11	19
75-79			13	8	5
80-84			12	6	6
85+			6	3	3
ΔΗΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ			6.030	3.408	2.622
Δ.Δ.Ασφενδιού	ΑΣ	Η	3.211	1.744	1.467
Ζηπάριον,το			2.363	1.243	1.120
0-4			166	88	78
5-9			183	105	78

10-14			212	119	93
15-19			181	92	89
20-24			176	96	80
25-29			208	108	100
30-34			188	86	102
35-39			200	94	106
40-44			195	90	105
45-49			193	122	71
50-54			122	76	46
55-59			85	51	34
60-64			63	27	36
65-69			59	31	28
70-74			58	28	30
75-79			36	13	23
80-84			22	9	13
85+			16	8	8
Άγιος Δημήτριος,ο			3	2	1
25-29			2	1	1
70-74			1	1	0
Ασφενδιού,το			99	43	56
0-4			2	0	2
5-9			4	0	4
10-14			3	3	0
15-19			11	4	7
20-24			6	4	2
25-29			1	1	0
30-34			9	3	6
35-39			1	0	1
40-44			6	5	1
45-49			8	3	5
50-54			13	6	7
55-59			7	3	4
60-64			10	7	3
65-69			6	2	4
70-74			4	1	3
75-79			3	1	2
80-84			5	0	5
Λαγούδι-Ζια,το			201	116	85
0-4			4	3	1
5-9			6	4	2
10-14			16	11	5
15-19			14	11	3
20-24			16	13	3
25-29			11	9	2
30-34			10	7	3
35-39			9	4	5
40-44			12	7	5

45-49			14	6	8
50-54			19	8	11
55-59			5	1	4
60-64			6	4	2
65-69			18	10	8
70-74			17	6	11
75-79			12	4	8
80-84			5	2	3
85+			7	6	1
Δινοπότης,ο			321	221	100
0-4			17	10	7
5-9			10	6	4
10-14			13	7	6
15-19			47	40	7
20-24			64	56	8
25-29			39	32	7
30-34			21	13	8
35-39			18	8	10
40-44			19	13	6
45-49			12	10	2
50-54			11	3	8
55-59			9	4	5
60-64			8	4	4
65-69			7	4	3
70-74			9	4	5
75-79			6	2	4
80-84			6	3	3
85+			5	2	3
Τυγκάκιον,το			224	119	105
0-4			11	5	6
5-9			13	5	8
10-14			15	6	9
15-19			10	6	4
20-24			18	6	12
25-29			23	16	7
30-34			22	13	9
35-39			21	13	8
40-44			23	8	15
45-49			16	10	6
50-54			18	10	8
55-59			13	10	3
60-64			4	3	1
65-69			2	1	1
70-74			7	2	5
75-79			3	2	1
80-84			3	2	1
85+			2	1	1

Δ.Δ.Πυλίου	ΑΓ	Η	2.819	1.664	1.155
Πυλίον,το			2.383	1.425	958
0-4			137	77	60
5-9			115	62	53
10-14			138	73	65
15-19			317	245	72
20-24			299	234	65
25-29			248	154	94
30-34			183	110	73
35-39			146	74	72
40-44			135	69	66
45-49			128	71	57
50-54			138	75	63
55-59			105	53	52
60-64			55	27	28
65-69			69	33	36
70-74			73	31	42
75-79			44	14	30
80-84			26	9	17
85+			27	14	13
Μαρμάρι,το			436	239	197
0-4			27	17	10
5-9			36	16	20
10-14			25	17	8
15-19			46	20	26
20-24			32	18	14
25-29			46	26	20
30-34			28	14	14
35-39			37	20	17
40-44			30	19	11
45-49			43	24	19
50-54			28	18	10
55-59			23	14	9
60-64			13	4	9
65-69			7	5	2
70-74			9	4	5
75-79			4	3	1
80-84			1	0	1
85+			1	0	1
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ			6.904	3.723	3.181
Δ.Δ.Αντιμαχείας	ΑΓ	Π	2.529	1.521	1.008
Αντιμάχεια,η			2.212	1.352	860
0-4			100	54	46
5-9			106	51	55
10-14			100	56	44
15-19			324	259	65

20-24			338	260	78
25-29			185	123	62
30-34			154	90	64
35-39			137	65	72
40-44			133	74	59
45-49			124	69	55
50-54			121	67	54
55-59			75	38	37
60-64			66	29	37
65-69			67	31	36
70-74			78	42	36
75-79			50	23	27
80-84			35	14	21
85+			19	7	12
Μαστιχάριον,το			317	169	148
0-4			21	11	10
5-9			17	9	8
10-14			13	7	6
15-19			26	16	10
20-24			25	10	15
25-29			27	14	13
30-34			26	19	7
35-39			23	11	12
40-44			30	14	16
45-49			21	14	7
50-54			19	12	7
55-59			17	8	9
60-64			11	5	6
65-69			13	6	7
70-74			10	6	4
75-79			8	5	3
80-84			7	2	5
85+			3	0	3
Δ.Δ.Καρδαμίνης	ΑΓ	Π	1.763	901	862
Καρδάμαινα,η			1.763	901	862
0-4			118	61	57
5-9			137	64	73
10-14			115	48	67
15-19			98	54	44
20-24			103	51	52
25-29			171	85	86
30-34			181	102	79
35-39			139	75	64
40-44			138	73	65
45-49			108	68	40
50-54			107	57	50
55-59			74	39	35

60-64			62	32	30
65-69			53	28	25
70-74			70	23	47
75-79			48	22	26
80-84			26	11	15
85+			15	8	7
Δ.Δ.Κεφάλου	ΑΣ	Π	2.612	1.301	1.311
Κέφαλος,η			2.467	1.227	1.240
0-4			157	80	77
5-9			157	74	83
10-14			144	70	74
15-19			184	96	88
20-24			176	85	91
25-29			180	101	79
30-34			239	108	131
35-39			167	84	83
40-44			180	100	80
45-49			166	93	73
50-54			145	79	66
55-59			105	45	60
60-64			106	64	42
65-69			112	47	65
70-74			102	50	52
75-79			78	32	46
80-84			41	11	30
85+			28	8	20
Καμάριον,το			32	18	14
0-4			1	0	1
5-9			1	1	0
10-14			1	1	0
15-19			3	0	3
20-24			6	2	4
25-29			4	3	1
30-34			6	5	1
35-39			2	2	0
50-54			1	0	1
60-64			4	3	1
65-69			2	1	1
85+			1	0	1
Κάμπος,ο			71	33	38
0-4			6	2	4
5-9			1	1	0
10-14			4	3	1
15-19			9	3	6
20-24			4	1	3
25-29			2	2	0
30-34			7	2	5

35-39			3	2	1
40-44			5	4	1
45-49			7	2	5
50-54			10	4	6
55-59			5	1	4
60-64			4	4	0
65-69			1	0	1
70-74			1	1	0
75-79			1	1	0
80-84			1	0	1
Όνια,η			42	23	19
0-4			3	1	2
5-9			3	2	1
10-14			3	2	1
15-19			2	2	0
20-24			3	1	2
25-29			4	1	3
30-34			3	1	2
35-39			3	2	1
40-44			6	4	2
45-49			1	0	1
50-54			4	3	1
55-59			3	2	1
60-64			1	0	1
65-69			1	0	1
70-74			2	2	0
ΔΗΜΟΣ ΙΑΛΥΣΟΥ			10.111	5.225	4.886
Δ.Δ.Ιαλυσού	ΑΣ	Π	10.111	5.225	4.886
Ιαλυσός,ο			10.111	5.225	4.886
0-4			684	335	349
5-9			648	325	323
10-14			576	328	248
15-19			672	399	273
20-24			843	440	403
25-29			937	475	462
30-34			990	489	501
35-39			782	405	377
40-44			706	366	340
45-49			728	365	363
50-54			683	347	336
55-59			490	270	220
60-64			425	235	190
65-69			330	177	153
70-74			238	106	132
75-79			190	87	103
80-84			115	54	61
85+			74	22	52

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ			9.749	5.446	4.303
Δ.Δ.Καλοθίων	ΑΣ	Π	5.454	3.072	2.382
Φαληράκιον,το			1.336	733	603
0-4			101	56	45
5-9			78	42	36
10-14			84	48	36
15-19			90	46	44
20-24			131	74	57
25-29			163	89	74
30-34			132	75	57
35-39			87	39	48
40-44			88	51	37
45-49			69	33	36
50-54			86	51	35
55-59			64	32	32
60-64			48	28	20
65-69			47	30	17
70-74			26	17	9
75-79			17	8	9
80-84			11	7	4
85+			14	7	7
Καλοθιαί,αι			4.118	2.339	1.779
0-4			259	134	125
5-9			291	159	132
10-14			241	113	128
15-19			392	290	102
20-24			522	370	152
25-29			457	262	195
30-34			364	193	171
35-39			266	137	129
40-44			250	132	118
45-49			220	125	95
50-54			217	106	111
55-59			153	79	74
60-64			146	79	67
65-69			114	60	54
70-74			86	38	48
75-79			66	32	34
80-84			39	14	25
85+			35	16	19
Δ.Δ.Κοσκινού	ΑΣ	Π	3.140	1.708	1.432
Κοσκινού,τα			2.536	1.298	1.238
0-4			178	86	92
5-9			176	88	88
10-14			160	87	73
15-19			165	76	89

20-24			197	106	91
25-29			209	104	105
30-34			226	110	116
35-39			214	116	98
40-44			161	77	84
45-49			163	92	71
50-54			213	120	93
55-59			123	61	62
60-64			105	63	42
65-69			87	44	43
70-74			62	28	34
75-79			45	15	30
80-84			33	13	20
85+			19	12	7
Αμμούδες,οι			76	43	33
0-4			11	6	5
5-9			16	10	6
10-14			5	3	2
15-19			1	1	0
20-24			2	1	1
25-29			8	4	4
30-34			9	5	4
35-39			4	3	1
40-44			12	6	6
45-49			3	2	1
50-54			1	0	1
55-59			1	1	0
70-74			3	1	2
Βρυσιά,τα			183	91	92
0-4			14	7	7
5-9			8	2	6
10-14			15	11	4
15-19			19	5	14
20-24			20	10	10
25-29			15	6	9
30-34			12	5	7
35-39			13	9	4
40-44			14	4	10
45-49			20	8	12
50-54			20	15	5
55-59			6	4	2
65-69			1	0	1
70-74			3	3	0
75-79			1	1	0
80-84			1	0	1
85+			1	1	0
Τσαίρι,το			345	276	69

0-4			10	4	6
5-9			13	6	7
10-14			9	4	5
15-19			87	84	3
20-24			116	106	10
25-29			36	30	6
30-34			17	12	5
35-39			9	5	4
40-44			10	6	4
45-49			12	5	7
50-54			8	3	5
55-59			4	3	1
60-64			5	4	1
65-69			3	1	2
70-74			3	1	2
75-79			2	1	1
80-84			1	1	0
Δ.Δ.Ψίνθου	ΑΓ	Η	1.155	666	489
Ψίνθος,η			1.155	666	489
0-4			58	30	28
5-9			78	43	35
10-14			59	28	31
15-19			133	94	39
20-24			146	104	42
25-29			95	59	36
30-34			90	55	35
35-39			70	34	36
40-44			70	35	35
45-49			72	41	31
50-54			65	38	27
55-59			47	24	23
60-64			40	22	18
65-69			44	18	26
70-74			28	13	15
75-79			37	19	18
80-84			10	5	5
85+			13	4	9
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ			16.576	8.271	8.305
Δ.Δ.Καλυμνίων	ΑΣ	Ο	16.576	8.271	8.305
Κάλυμνος,η			10.281	5.084	5.197
0-4			667	348	319
5-9			692	343	349
10-14			753	381	372
15-19			841	462	379
20-24			856	439	417
25-29			839	425	414

30-34			800	387	413
35-39			648	325	323
40-44			663	318	345
45-49			631	316	315
50-54			698	367	331
55-59			425	217	208
60-64			465	223	242
65-69			421	205	216
70-74			369	153	216
75-79			262	89	173
80-84			139	47	92
85+			112	39	73
Αργινώντα,τα			22	13	9
10-14			1	1	0
15-19			2	1	1
20-24			3	3	0
45-49			2	1	1
50-54			1	1	0
55-59			2	1	1
60-64			2	0	2
65-69			2	1	1
70-74			3	2	1
75-79			1	0	1
85+			3	2	1
Αργός,το			161	78	83
0-4			17	9	8
5-9			10	7	3
10-14			10	5	5
15-19			14	8	6
20-24			8	1	7
25-29			21	14	7
30-34			15	6	9
35-39			12	9	3
40-44			5	1	4
45-49			6	4	2
50-54			7	1	6
55-59			6	4	2
60-64			7	2	5
65-69			3	2	1
70-74			8	1	7
75-79			7	2	5
80-84			2	1	1
85+			3	1	2
Βαθύς,ο			586	291	295
0-4			27	13	14
5-9			31	13	18
10-14			50	19	31

15-19			61	33	28
20-24			45	25	20
25-29			40	24	16
30-34			29	15	14
35-39			32	11	21
40-44			31	16	15
45-49			33	18	15
50-54			43	25	18
55-59			24	13	11
60-64			35	13	22
65-69			33	19	14
70-74			32	12	20
75-79			24	12	12
80-84			8	5	3
85+			8	5	3
Βλυχάδια,τα			38	21	17
5-9			3	1	2
10-14			4	4	0
15-19			2	2	0
20-24			3	1	2
25-29			5	4	1
30-34			3	2	1
35-39			1	0	1
40-44			4	3	1
45-49			1	0	1
50-54			3	0	3
55-59			2	1	1
65-69			3	2	1
70-74			2	1	1
75-79			1	0	1
80-84			1	0	1
Βοθύνοι,οι			185	93	92
0-4			11	6	5
5-9			13	6	7
10-14			13	9	4
15-19			9	4	5
20-24			12	7	5
25-29			10	7	3
30-34			17	7	10
35-39			10	8	2
40-44			9	3	6
45-49			11	8	3
50-54			13	5	8
55-59			11	5	6
60-64			11	6	5
65-69			15	8	7
70-74			8	1	7

75-79			5	1	4
80-84			4	1	3
85+			3	1	2
Εμπορείος,ο			68	33	35
0-4			4	2	2
5-9			5	3	2
10-14			6	2	4
15-19			4	1	3
20-24			4	2	2
25-29			7	3	4
30-34			2	2	0
35-39			5	2	3
40-44			2	1	1
45-49			6	4	2
50-54			5	4	1
55-59			2	0	2
60-64			5	1	4
70-74			5	3	2
75-79			4	2	2
80-84			2	1	1
Καλόλιμνος,η (νησίς)			28	27	1
15-19			15	15	0
20-24			9	8	1
25-29			2	2	0
35-39			2	2	0
Καμάριον,το			85	39	46
0-4			3	2	1
5-9			4	0	4
10-14			9	8	1
15-19			7	2	5
20-24			7	4	3
25-29			2	0	2
30-34			7	3	4
35-39			5	3	2
40-44			6	3	3
45-49			6	0	6
50-54			6	5	1
55-59			3	2	1
60-64			5	1	4
65-69			6	2	4
70-74			2	1	1
75-79			6	3	3
85+			1	0	1
Μορτέαι,αι			205	105	100
0-4			10	8	2
5-9			13	5	8
10-14			11	7	4

15-19			11	3	8
20-24			13	7	6
25-29			21	10	11
30-34			9	3	6
35-39			9	6	3
40-44			15	5	10
45-49			20	9	11
50-54			14	7	7
55-59			16	12	4
60-64			14	10	4
65-69			8	2	6
70-74			8	5	3
75-79			6	3	3
80-84			3	0	3
85+			4	3	1
Πάνορμος,η			1.412	700	712
0-4			114	56	58
5-9			100	50	50
10-14			98	62	36
15-19			117	53	64
20-24			94	46	48
25-29			92	49	43
30-34			101	46	55
35-39			100	44	56
40-44			89	46	43
45-49			100	44	56
50-54			97	64	33
55-59			67	27	40
60-64			79	40	39
65-69			60	29	31
70-74			33	20	13
75-79			33	10	23
80-84			24	11	13
85+			14	3	11
Πλάτη,η (νησίς)			2	1	1
40-44			1	0	1
50-54			1	1	0
Σκαλιά,τα			29	15	14
5-9			1	0	1
15-19			2	1	1
20-24			3	2	1
25-29			1	1	0
30-34			1	1	0
35-39			2	1	1
40-44			3	2	1
45-49			2	1	1
50-54			1	0	1

55-59			1	1	0
60-64			5	2	3
65-69			1	0	1
70-74			4	2	2
80-84			1	0	1
85+			1	1	0
Τέλενδος,η (νησίς)			54	31	23
0-4			1	1	0
5-9			2	2	0
10-14			2	2	0
15-19			4	2	2
20-24			2	1	1
25-29			8	4	4
30-34			3	2	1
35-39			2	1	1
40-44			3	2	1
45-49			6	2	4
50-54			2	1	1
55-59			3	2	1
60-64			3	2	1
65-69			2	2	0
70-74			5	1	4
75-79			1	1	0
80-84			4	3	1
85+			1	0	1
Χωρίον,το			3.296	1.649	1.647
0-4			237	126	111
5-9			209	121	88
10-14			246	136	110
15-19			288	155	133
20-24			303	150	153
25-29			291	146	145
30-34			259	124	135
35-39			180	92	88
40-44			245	117	128
45-49			194	100	94
50-54			220	99	121
55-59			148	78	70
60-64			125	71	54
65-69			103	45	58
70-74			98	43	55
75-79			64	20	44
80-84			43	14	29
85+			43	12	31
Ψέριμος,η (νησίς)			124	91	33
0-4			2	0	2
5-9			2	1	1

10-14			3	2	1
15-19			21	19	2
20-24			36	33	3
25-29			9	6	3
30-34			4	4	0
35-39			2	1	1
40-44			4	3	1
45-49			6	2	4
50-54			4	3	1
55-59			6	4	2
60-64			7	4	3
65-69			10	5	5
70-74			6	3	3
75-79			2	1	1
ΔΗΜΟΣ ΚΑΜΕΙΡΟΥ			4.878	2.473	2.405
Δ.Δ.Σορωνής	ΑΓ	Π	1.213	620	593
Σορωνή,η			1.213	620	593
0-4			60	33	27
5-9			95	50	45
10-14			69	39	30
15-19			69	31	38
20-24			75	35	40
25-29			92	46	46
30-34			95	51	44
35-39			86	44	42
40-44			103	55	48
45-49			60	32	28
50-54			81	39	42
55-59			88	41	47
60-64			68	39	29
65-69			55	24	31
70-74			53	31	22
75-79			31	13	18
80-84			19	12	7
85+			14	5	9
Δ.Δ.Απόλλωνα	ΑΓ	Η	899	447	452
Απόλλωνα,τα			899	447	452
0-4			61	30	31
5-9			46	24	22
10-14			40	23	17
15-19			42	17	25
20-24			81	38	43
25-29			67	39	28
30-34			66	41	25
35-39			53	28	25
40-44			55	23	32

45-49			54	26	28
50-54			71	37	34
55-59			67	29	38
60-64			54	26	28
65-69			28	15	13
70-74			51	23	28
75-79			27	14	13
80-84			26	10	16
85+			10	4	6
Δ.Δ.Διμυλιάς	ΑΓ	Η	496	252	244
Διμυλιά,η			252	124	128
0-4			13	5	8
5-9			21	11	10
10-14			25	13	12
15-19			16	6	10
20-24			12	5	7
25-29			14	9	5
30-34			26	9	17
35-39			17	7	10
40-44			19	13	6
45-49			14	9	5
50-54			20	11	9
55-59			9	4	5
60-64			13	7	6
65-69			11	5	6
70-74			3	2	1
75-79			11	5	6
80-84			3	1	2
85+			5	2	3
Ελεούσα,η			244	128	116
0-4			12	7	5
5-9			16	11	5
10-14			18	9	9
15-19			13	5	8
20-24			30	15	15
25-29			17	12	5
30-34			17	7	10
35-39			11	6	5
40-44			16	9	7
45-49			20	10	10
50-54			18	9	9
55-59			17	7	10
60-64			13	9	6
65-69			10	4	4
70-74			7	3	4
75-79			8	4	4
80-84			1	1	0

Δ.Δ.Καλαβάρδα	ΑΓ	Π	486	239	247
Καλαβάρδα,τα			486	239	247
0-4			39	18	21
5-9			25	12	13
10-14			26	14	12
15-19			20	7	13
20-24			58	23	35
25-29			39	21	18
30-34			37	23	14
35-39			21	12	9
40-44			23	11	12
45-49			33	16	17
50-54			42	27	15
55-59			29	14	15
60-64			25	11	14
65-69			25	10	15
70-74			13	9	4
75-79			12	5	7
80-84			9	2	7
85+			10	4	6
Δ.Δ.Πλατανίων	ΑΓ	Η	341	191	150
Πλατάνια,τα			341	191	150
0-4			22	15	7
5-9			15	8	8
10-14			15	7	7
15-19			38	24	14
20-24			42	27	15
25-29			33	21	12
30-34			26	17	9
35-39			16	6	10
40-44			18	10	8
45-49			19	9	10
50-54			26	10	16
55-59			20	11	9
60-64			21	11	10
65-69			11	5	6
70-74			5	2	3
75-79			8	4	4
80-84			6	4	2
Δ.Δ.Σαλάκου	ΑΓ	Η	562	282	280
Σάλακος,η			545	267	278
0-4			26	10	16
5-9			40	24	16
10-14			31	14	17
15-19			24	10	14
20-24			36	18	18
25-29			43	22	21

30-34			32	13	19
35-39			29	18	11
40-44			30	19	11
45-49			30	15	15
50-54			33	20	13
55-59			41	18	23
60-64			34	17	17
65-69			32	13	19
70-74			35	15	20
75-79			22	11	11
80-84			13	5	8
85+			14	5	9
Καπίον,το			2	0	2
15-19			1	0	1
45-49			1	0	1
Προφήτης Ηλίας,ο			15	15	0
15-19			5	5	0
20-24			7	7	0
25-29			3	3	0
Δ.Δ.Φανών	ΑΓ	Π	881	442	439
Φάναι,αι			881	442	439
0-4			52	29	23
5-9			39	20	19
10-14			43	22	21
15-19			60	28	32
20-24			79	36	43
25-29			75	48	27
30-34			48	24	24
35-39			60	35	25
40-44			52	25	27
45-49			71	37	34
50-54			60	27	33
55-59			53	26	27
60-64			57	26	31
65-69			44	24	20
70-74			34	14	20
75-79			26	12	14
80-84			15	3	12
85+			13	6	7
ΔΗΜΟΣ			5.881	3.003	2.878
ΚΑΡΠΑΘΟΥ					
Δ.Δ.Καρπάθου	ΑΣ	Η	2.180	1.164	1.016
Κάρπαθος,η			2.180	1.164	1.016
0-4			149	75	74
5-9			134	65	69
10-14			119	69	50
15-19			173	104	69

20-24			173	101	72
25-29			238	128	110
30-34			234	129	105
35-39			166	96	70
40-44			147	83	64
45-49			128	70	58
50-54			99	53	46
55-59			91	44	47
60-64			82	38	44
65-69			58	30	28
70-74			72	29	43
75-79			64	31	33
80-84			35	14	21
85+			18	5	13
Δ.Δ.Απερίου	ΑΓ	Θ	470	225	245
Απέριον,το			468	224	244
0-4			22	12	10
5-9			21	11	10
10-14			21	13	8
15-19			33	17	16
20-24			23	16	7
25-29			28	15	13
30-34			33	15	18
35-39			34	18	16
40-44			37	23	14
45-49			35	15	20
50-54			28	17	11
55-59			15	6	9
60-64			22	7	15
65-69			29	12	17
70-74			24	7	17
75-79			33	7	26
80-84			16	9	7
85+			14	4	10
Μυρτώνας,ο			2	1	1
40-44			1	0	1
50-54			1	1	0
Δ.Δ.Αρκάσας	ΑΓ	Η	507	256	251
Αρκάσα,η			481	243	238
0-4			22	10	12
5-9			19	9	10
10-14			19	8	11
15-19			12	9	3
20-24			32	16	16
25-29			40	23	17
30-34			45	22	23
35-39			30	18	12

40-44			24	15	9
45-49			26	15	11
50-54			28	15	13
55-59			30	12	18
60-64			40	16	24
65-69			33	21	12
70-74			27	14	13
75-79			21	7	14
80-84			14	7	7
85+			19	6	13
Φοινίκιον,το			26	13	13
0-4			2	1	1
25-29			3	1	2
30-34			1	1	0
40-44			2	0	2
45-49			1	1	0
50-54			4	3	1
55-59			1	0	1
60-64			3	2	1
70-74			3	1	2
75-79			1	1	0
80-84			1	1	0
85+			4	1	3
Δ.Δ.Βολάδας	ΑΓ	Ο	418	209	209
Βολάδα,η			405	198	207
0-4			13	10	3
5-9			17	6	11
10-14			21	10	11
15-19			26	12	14
20-24			26	15	11
25-29			28	14	14
30-34			30	13	17
35-39			22	12	10
40-44			25	14	11
45-49			25	12	13
50-54			30	14	16
55-59			19	11	8
60-64			25	13	12
65-69			26	14	12
70-74			27	10	17
75-79			22	8	14
80-84			10	4	6
85+			13	6	7
Λάστος,η			13	11	2
10-14			1	0	1
25-29			1	1	0
30-34			3	3	0

35-39			2	2	0
45-49			4	4	0
65-69			1	1	0
75-79			1	0	1
Δ.Δ.Μενετών	ΑΓ	Η	760	374	386
Μενεταί,αι			485	231	254
0-4			21	9	12
5-9			35	20	15
10-14			27	12	15
15-19			23	13	10
20-24			25	15	10
25-29			30	10	20
30-34			40	18	22
35-39			32	12	20
40-44			28	17	11
45-49			36	17	19
50-54			27	17	10
55-59			27	15	12
60-64			22	6	16
65-69			26	9	17
70-74			37	20	17
75-79			27	15	12
80-84			10	3	7
85+			12	3	9
Αγιος Ιωάννης			62	32	30
Αφιάρτη,ο					
0-4			6	2	4
5-9			2	0	2
10-14			1	0	1
15-19			5	3	2
20-24			6	2	4
25-29			10	5	5
30-34			5	5	0
35-39			3	1	2
40-44			4	2	2
45-49			4	3	1
50-54			5	3	2
55-59			1	0	1
60-64			4	2	2
65-69			2	2	0
75-79			3	2	1
80-84			1	0	1
Κήπος Αφιάρτη,ο			120	60	60
0-4			6	1	5
5-9			7	5	2
10-14			9	5	4
15-19			11	3	8

20-24			2	1	1
25-29			9	3	6
30-34			8	5	3
35-39			8	5	3
40-44			10	3	7
45-49			8	5	3
50-54			7	6	1
55-59			9	4	5
60-64			4	2	2
65-69			6	3	3
70-74			3	2	1
75-79			6	5	1
80-84			5	1	4
85+			2	1	1
Λακκί,το			93	51	42
0-4			1	0	1
10-14			3	3	0
15-19			7	4	3
20-24			7	5	2
25-29			8	4	4
30-34			2	2	0
35-39			4	3	1
40-44			7	2	5
45-49			10	5	5
50-54			7	5	2
55-59			6	4	2
60-64			4	0	4
65-69			1	0	1
70-74			9	5	4
75-79			11	5	6
80-84			3	3	0
85+			3	1	2
Δ.Δ.Μεσοχωρίου	ΑΓ	Ο	446	227	219
Μεσοχώριον,το			333	162	171
0-4			12	4	8
5-9			12	7	5
10-14			25	16	9
15-19			16	10	6
20-24			13	6	7
25-29			14	6	8
30-34			14	8	6
35-39			29	12	17
40-44			23	7	16
45-49			23	17	6
50-54			27	15	12
55-59			12	4	8
60-64			16	4	12

65-69			23	10	13
70-74			23	9	14
75-79			24	12	12
80-84			10	8	2
85+			17	7	10
Κάτω Λευκός,ο			79	45	34
0-4			7	5	2
5-9			5	3	2
10-14			6	4	2
15-19			5	4	1
20-24			5	3	2
25-29			4	2	2
30-34			3	2	1
35-39			5	2	3
40-44			13	6	7
45-49			5	4	1
50-54			2	2	0
55-59			7	3	4
60-64			2	0	2
65-69			2	2	0
70-74			1	1	0
75-79			5	2	3
80-84			1	0	1
85+			1	0	1
Λευκός,ο			34	20	14
0-4			1	0	1
5-9			1	0	1
10-14			1	1	0
15-19			1	1	0
20-24			2	1	1
25-29			3	2	1
30-34			2	1	1
35-39			2	1	1
40-44			3	1	2
45-49			4	3	1
50-54			3	2	1
55-59			2	1	1
65-69			1	1	0
70-74			3	1	2
75-79			2	1	1
80-84			2	2	0
85+			1	1	0
Δ.Δ.Όθους	ΑΓ	Ο	385	198	187
Όθος,το			375	190	185
0-4			16	10	6
5-9			24	10	14
10-14			22	13	9

15-19			29	16	13
20-24			24	10	14
25-29			20	11	9
30-34			24	9	15
35-39			28	11	17
40-44			27	18	9
45-49			21	11	10
50-54			22	11	11
55-59			14	7	7
60-64			23	10	13
65-69			23	11	12
70-74			17	8	9
75-79			16	8	8
80-84			14	8	6
85+			11	8	3
Στες,οι			10	8	2
15-19			1	0	1
25-29			1	1	0
35-39			1	1	0
45-49			2	2	0
50-54			1	1	0
55-59			1	0	1
65-69			1	1	0
70-74			1	1	0
75-79			1	1	0
Δ.Δ.Πυλών	ΑΓ	Ο	414	204	210
Πυλαί,αι			414	204	210
0-4			22	12	10
5-9			26	18	8
10-14			27	11	16
15-19			28	14	14
20-24			27	11	16
25-29			32	13	19
30-34			44	18	26
35-39			26	15	11
40-44			24	15	9
45-49			26	14	12
50-54			31	20	11
55-59			12	6	6
60-64			13	7	6
65-69			14	4	10
70-74			23	9	14
75-79			16	6	10
80-84			9	5	4
85+			14	6	8
Δ.Δ.Σπόων	ΑΓ	Ο	301	146	155
Σπόα,τα			242	109	133

0-4			7	3	4
5-9			9	4	5
10-14			14	6	8
15-19			7	4	3
20-24			10	5	5
25-29			16	10	6
30-34			14	8	6
35-39			14	10	4
40-44			21	8	13
45-49			16	9	7
50-54			23	9	14
55-59			12	5	7
60-64			15	7	8
65-69			24	9	15
70-74			16	3	13
75-79			10	5	5
80-84			2	0	2
85+			12	4	8
Άγιος Νικόλαος,ο			59	37	22
0-4			1	1	0
5-9			2	0	2
10-14			1	1	0
15-19			5	4	1
20-24			5	3	2
25-29			7	6	1
30-34			5	4	1
35-39			10	5	5
40-44			1	0	1
45-49			10	7	3
50-54			3	1	2
55-59			2	1	1
60-64			3	1	2
65-69			1	1	0
70-74			1	1	0
75-79			1	0	1
80-84			1	1	0
ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΟΥ			1.013	517	496
Δ.Δ.Κάσου	ΑΓ	Ο	1.013	517	496
Φρό,το			313	174	139
0-4			9	5	4
5-9			11	6	5
10-14			16	11	5
15-19			14	9	5
20-24			27	16	8
25-29			17	12	5
30-34			24	12	12
35-39			24	15	9

40-44			21	13	8
45-49			18	8	10
50-54			16	8	8
55-59			18	7	11
60-64			25	13	12
65-69			29	14	15
70-74			25	13	12
75-79			15	6	9
80-84			6	6	0
85+			1	0	1
Αγία Μαρίνα,η			404	201	203
0-4			22	12	10
5-9			22	11	11
10-14			25	16	9
15-19			19	8	11
20-24			24	9	15
25-29			19	11	8
30-34			21	10	11
35-39			29	13	16
40-44			27	17	10
45-49			17	9	8
50-54			21	12	9
55-59			24	9	15
60-64			30	10	20
65-69			33	17	16
70-74			25	14	11
75-79			17	11	6
80-84			15	6	9
85+			14	6	8
Αρβανιτοχώριον,το			175	83	92
0-4			4	2	2
5-9			4	0	4
10-14			10	5	5
15-19			15	8	7
20-24			7	3	4
25-29			5	3	2
30-34			7	4	3
35-39			12	3	9
40-44			13	8	5
45-49			9	5	4
50-54			10	4	6
55-59			18	7	11
60-64			8	5	3
65-69			17	10	7
70-74			15	7	8
75-79			11	6	5
80-84			5	3	2

85+			5	0	5
Παναγία,η			17	8	9
0-4			1	0	1
10-14			1	1	0
30-34			2	1	1
40-44			3	2	1
60-64			2	0	2
65-69			4	1	3
75-79			3	2	1
80-84			1	1	0
Πόλιον,το			104	51	53
0-4			3	0	3
5-9			7	5	2
10-14			6	5	1
15-19			11	4	7
20-24			6	4	2
25-29			7	3	4
30-34			3	0	3
35-39			8	7	1
40-44			10	3	7
45-49			8	2	6
50-54			9	6	3
55-59			2	0	2
60-64			3	1	2
65-69			4	3	1
70-74			6	2	4
75-79			5	1	4
80-84			3	3	0
85+			3	2	1
ΔΗΜΟΣ ΚΩ			17.894	9.505	8.389
Δ.Δ.Κω	ΑΣ	Η	17.894	9.505	8.389
Κως,η			17.894	9.505	8.389
0-4			1.112	559	553
5-9			1.123	586	537
10-14			1.071	562	509
15-19			1.273	793	480
20-24			1.666	1.039	627
25-29			1.835	991	844
30-34			1.751	900	851
35-39			1.471	762	709
40-44			1.240	644	596
45-49			1.097	576	521
50-54			1.170	589	581
55-59			758	395	363
60-64			681	355	326
65-69			556	286	270
70-74			437	200	237

75-79			303	124	179
80-84			194	77	117
85+			156	67	89
ΔΗΜΟΣ ΛΕΙΨΩΝ			687	346	341
Δ.Δ.Λειψών	ΑΓ	Π	687	346	341
Λειψοί,οι			687	346	341
0-4			40	16	24
5-9			61	29	32
10-14			30	18	12
15-19			46	22	24
20-24			52	24	28
25-29			56	27	29
30-34			62	30	32
35-39			52	31	21
40-44			36	22	14
45-49			37	18	19
50-54			41	26	15
55-59			32	16	16
60-64			33	18	15
65-69			28	16	12
70-74			38	12	26
75-79			24	15	9
80-84			12	4	8
85+			7	2	5
ΔΗΜΟΣ ΛΕΡΟΥ			8.172	4.284	3.888
Δ.Δ.Λέρου	ΑΣ	Π	8.172	4.284	3.888
Αγία Μαρίνα,η			2.703	1.341	1.362
0-4			175	87	91
5-9			131	72	59
10-14			150	83	67
15-19			156	81	75
20-24			185	89	96
25-29			206	103	103
30-34			240	111	129
35-39			178	86	92
40-44			181	98	83
45-49			185	103	82
50-54			209	105	104
55-59			138	68	70
60-64			163	83	80
65-69			131	64	67
70-74			106	43	63
75-79			88	33	55
80-84			47	22	25
85+			34	13	21
Άλινδα,τα			539	278	261
0-4			35	15	20

5-9			38	22	16
10-14			37	21	16
15-19			34	14	20
20-24			31	16	15
25-29			34	19	15
30-34			49	23	26
35-39			42	22	20
40-44			28	16	12
45-49			40	19	21
50-54			44	27	17
55-59			29	12	17
60-64			33	16	17
65-69			25	17	8
70-74			15	8	7
75-79			14	9	5
80-84			4	2	2
85+			7	0	7
Γούρνα,η			281	142	139
0-4			19	9	10
5-9			21	9	12
10-14			20	14	6
15-19			16	9	7
20-24			21	12	9
25-29			22	10	12
30-34			23	12	11
35-39			21	6	15
40-44			17	10	7
45-49			16	8	8
50-54			18	12	6
55-59			15	5	10
60-64			17	10	7
65-69			18	8	10
70-74			9	3	6
75-79			2	2	0
80-84			4	3	1
85+			2	0	2
Δρομών,ο			213	109	104
0-4			13	7	6
5-9			10	4	6
10-14			11	3	8
15-19			14	8	6
20-24			19	10	9
25-29			28	14	14
30-34			15	10	5
35-39			8	5	3
40-44			18	7	11
45-49			11	6	5

50-54			9	6	3
55-59			10	4	6
60-64			8	5	3
65-69			11	5	6
70-74			12	5	7
75-79			9	5	4
80-84			5	3	2
85+			2	2	0
Καμάρα,η			563	290	273
0-4			41	20	21
5-9			37	20	17
10-14			41	21	20
15-19			32	20	12
20-24			39	22	17
25-29			55	26	29
30-34			48	20	28
35-39			36	20	16
40-44			39	20	19
45-49			33	18	15
50-54			46	27	19
55-59			26	15	11
60-64			25	9	16
65-69			18	10	8
70-74			16	10	6
75-79			17	8	9
80-84			8	3	5
85+			6	1	5
Κίναρος,η (νησίς)			2	1	1
55-59			2	1	1
Κόκκαλη,η			155	82	73
0-4			16	11	5
5-9			7	4	3
10-14			10	6	4
15-19			10	3	7
20-24			16	9	7
25-29			15	8	7
30-34			10	6	4
35-39			9	3	6
40-44			13	5	8
45-49			14	8	6
50-54			15	9	6
55-59			5	4	1
60-64			4	1	3
65-69			5	2	3
70-74			3	2	1
75-79			1	1	0
80-84			1	0	1

85+			1	0	1
Λακκίων,το			1.970	957	1.013
0-4			116	63	53
5-9			116	59	57
10-14			99	49	50
15-19			79	36	43
20-24			133	67	66
25-29			158	79	79
30-34			159	81	78
35-39			152	79	73
40-44			155	78	77
45-49			144	68	76
50-54			171	88	83
55-59			93	42	51
60-64			92	41	51
65-69			99	47	52
70-74			88	29	59
75-79			56	24	32
80-84			33	14	19
85+			27	13	14
Λέβιθα,τα (νησίς)			9	6	3
0-4			1	1	0
20-24			2	1	1
25-29			1	1	0
30-34			2	1	1
50-54			1	0	1
55-59			1	1	0
60-64			1	1	0
Εηρόκαρπος,ο			881	557	324
0-4			49	19	30
5-9			54	23	31
10-14			39	21	18
15-19			59	41	18
20-24			67	49	18
25-29			46	25	21
30-34			58	33	25
35-39			44	23	21
40-44			65	41	24
45-49			70	48	22
50-54			64	40	24
55-59			45	31	14
60-64			63	49	14
65-69			62	42	20
70-74			42	31	11
75-79			24	15	9
80-84			13	11	2
85+			17	15	2

Παρθένιον,το			242	209	33
0-4			5	3	2
5-9			1	0	1
10-14			4	1	3
15-19			89	88	1
20-24			54	53	1
25-29			35	33	2
30-34			7	5	2
35-39			6	5	1
40-44			9	6	3
45-49			6	3	3
50-54			4	2	2
55-59			3	2	1
60-64			6	3	3
65-69			3	1	2
70-74			5	2	3
75-79			2	1	1
80-84			3	1	2
Πλάκες,οι			142	67	75
0-4			13	9	4
5-9			15	5	10
10-14			8	3	5
15-19			10	2	8
20-24			6	3	3
25-29			11	3	8
30-34			16	10	6
35-39			4	3	1
40-44			6	2	4
45-49			8	5	3
50-54			13	7	6
55-59			7	3	4
60-64			6	4	2
65-69			6	2	4
70-74			2	1	1
75-79			7	2	5
80-84			2	2	0
85+			2	1	1
Τεμένια,τα			398	200	198
0-4			35	15	20
5-9			26	16	10
10-14			37	29	8
15-19			19	10	9
20-24			32	11	21
25-29			29	15	14
30-34			36	15	21
35-39			22	9	13
40-44			25	14	11

45-49			22	10	12
50-54			30	17	13
55-59			23	14	9
60-64			14	7	7
65-69			13	4	9
70-74			14	4	10
75-79			8	5	3
80-84			5	3	2
85+			8	2	6
Φαρμακονήσιον,το (νησίς)			74	45	292
0-4			5	3	2
5-9			2	1	1
10-14			2	0	2
15-19			22	18	4
20-24			8	6	2
25-29			3	0	3
30-34			5	2	3
35-39			4	2	2
40-44			6	3	3
50-54			6	4	2
55-59			3	3	0
60-64			1	0	1
70-74			1	1	0
75-79			3	2	1
80-84			1	0	1
85+			2	0	2
ΔΗΜΟΣ ΑΙΝΑΙΩΝ			3.411	1.846	1.565
Δ.Δ.Λίνδου	ΑΓ	Β	1.103	586	517
Λίνδος,η			823	432	391
0-4			58	35	23
5-9			54	33	21
10-14			51	28	23
15-19			45	21	24
20-24			66	36	30
25-29			65	34	31
30-34			85	43	42
35-39			62	33	29
40-44			53	30	23
45-49			42	25	17
50-54			47	26	21
55-59			42	20	22
60-64			40	17	23
65-69			30	12	18
70-74			24	14	10
75-79			24	13	11
80-84			18	5	13

85+			17	7	10
Πεύκοι,οι			280	154	126
0-4			21	11	10
5-9			17	9	8
10-14			12	7	5
15-19			17	10	7
20-24			19	12	7
25-29			22	12	10
30-34			22	12	10
35-39			29	11	18
40-44			17	8	9
45-49			19	13	6
50-54			27	16	11
55-59			21	12	9
60-64			12	6	6
65-69			9	4	5
70-74			5	4	1
75-79			1	1	0
80-84			7	4	3
85+			3	2	1
Δ.Δ.Καλάθου	ΑΓ	Η	372	249	123
Κάλαθος,η			372	249	123
0-4			14	6	8
5-9			12	8	4
10-14			19	10	9
15-19			80	76	4
20-24			65	57	8
25-29			31	18	13
30-34			20	9	11
35-39			17	10	7
40-44			22	8	14
45-49			12	8	4
50-54			16	6	10
55-59			12	5	7
60-64			10	6	4
65-69			16	9	7
70-74			14	8	6
75-79			9	5	4
80-84			2	0	2
85+			1	0	1
Δ.Δ.Λαέρμων	ΑΓ	Η	318	183	135
Λαέρμα,τα			318	183	135
0-4			12	7	5
5-9			12	8	4
10-14			11	8	3
15-19			14	9	5
20-24			20	12	8

25-29			20	12	8
30-34			21	13	8
35-39			21	12	9
40-44			16	12	4
45-49			18	10	8
50-54			26	13	13
55-59			21	10	11
60-64			31	16	15
65-69			29	13	16
70-74			16	10	6
75-79			11	7	4
80-84			10	5	5
85+			9	6	3
Δ.Δ.Λάρδου	ΑΓ	Π	1.148	583	565
Λάρδος,η			1.148	583	565
0-4			62	34	28
5-9			78	41	37
10-14			81	36	45
15-19			71	33	38
20-24			89	45	44
25-29			107	55	52
30-34			100	48	52
35-39			81	46	35
40-44			76	39	37
45-49			83	43	40
50-54			80	41	39
55-59			52	32	20
60-64			56	30	26
65-69			37	17	20
70-74			41	18	23
75-79			18	9	9
80-84			17	9	8
85+			19	7	12
Δ.Δ.Πυλώνας	ΑΓ	Η	470	245	225
Πυλών,ο			470	245	225
0-4			36	23	13
5-9			32	21	11
10-14			25	13	12
15-19			28	15	13
20-24			41	18	23
25-29			44	21	23
30-34			41	22	19
35-39			33	19	14
40-44			31	12	19
45-49			39	19	20
50-54			28	22	6
55-59			13	4	9

60-64			14	7	7
65-69			26	11	15
70-74			18	11	7
75-79			12	3	9
80-84			4	3	1
85+			5	1	4
ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ			403	270	133
Δ.Δ.Μεγίστης	ΑΓ	Π	403	270	133
Μεγίστη,η			369	237	132
0-4			17	13	7
5-9			16	9	4
10-14			18	8	10
15-19			42	30	12
20-24			50	46	4
25-29			25	15	10
30-34			28	15	13
35-39			32	22	10
40-44			31	16	15
45-49			15	10	5
50-54			21	13	8
55-59			11	5	6
60-64			17	8	9
65-69			23	11	12
70-74			8	3	5
75-79			9	8	1
80-84			6	5	1
Ρω,η (νησίς)			21	21	0
5-9			1	1	0
15-19			9	9	0
20-24			8	8	0
25-29			2	2	0
30-34			1	1	0
Στρογγυλή,η (νησίς)			13	12	1
15-19			4	4	0
20-24			6	6	0
25-29			3	2	1
ΔΗΜΟΣ ΝΙΣΥΡΟΥ			928	484	444
Δ.Δ.Μανδρακίου	ΑΓ	Ο	696	364	332
Μανδράκιον,το			667	346	321
0-4			34	18	16
5-9			36	14	22
10-14			40	17	23
15-19			53	34	19
20-24			38	26	12
25-29			49	33	16
30-34			54	27	27
35-39			54	26	28

40-44			55	29	26
45-49			32	20	12
50-54			48	26	22
55-59			40	21	19
60-64			35	15	20
65-69			28	13	25
70-74			29	13	16
75-79			20	6	14
80-84			13	4	9
85+			9	4	5
Γυαλί,το (νησίς)			13	12	1
20-24			1	1	0
30-34			2	2	0
35-39			1	1	0
40-44			1	1	0
45-49			4	4	0
50-54			1	1	0
55-59			2	2	0
70-74			1	0	1
Λουτρά,τα			16	6	10
5-9			2	2	0
10-14			3	0	3
15-19			1	0	1
30-34			2	0	2
35-39			2	1	1
45-49			2	1	1
55-59			1	1	0
60-64			1	0	1
65-69			2	1	1
Δ.Δ.Εμπορείου	ΑΓ	Ο	185	93	92
Εμπορείός,ο			25	11	14
0-4			2	1	1
15-19			1	0	1
20-24			2	2	0
25-29			3	1	2
30-34			2	2	0
40-44			2	0	2
45-49			1	1	0
50-54			3	2	1
55-59			2	0	2
65-69			2	1	1
70-74			1	0	1
75-79			2	1	1
80-84			1	0	1
85+			1	0	1
Πάλοι,οι			160	82	78
0-4			14	7	7

5-9			14	7	7
10-14			11	6	5
15-19			3	2	1
20-24			10	4	6
25-29			21	11	10
30-34			17	6	11
35-39			10	6	4
40-44			6	5	1
45-49			4	1	3
50-54			11	6	5
55-59			7	4	3
60-64			13	8	5
65-69			7	4	3
70-74			4	3	1
75-79			4	1	3
80-84			2	0	2
85+			2	1	1
Δ.Δ.Νικιών	ΑΓ	Ο	47	27	20
Νικιά,τα			47	27	20
0-4			1	1	0
5-9			2	2	0
10-14			1	1	0
15-19			2	1	1
25-29			1	1	0
30-34			3	2	1
35-39			7	5	2
40-44			3	1	2
45-49			1	0	1
55-59			3	1	2
60-64			4	1	3
65-69			4	1	3
70-74			4	1	3
75-79			7	5	2
80-84			3	3	0
85+			1	1	0
ΔΗΜΟΣ ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ			3.432	1.749	1.683
Δ.Δ.Γενναδίου	ΑΓ	Π	594	306	288
Γεννάδιον,το			594	306	288
0-4			27	17	10
5-9			30	18	12
10-14			31	17	14
15-19			35	18	17
20-24			38	15	23
25-29			43	22	21
30-34			52	28	24
35-39			51	30	21

40-44			48	24	24
45-49			28	17	11
50-54			38	19	19
55-59			35	14	21
60-64			41	20	21
65-69			29	16	13
70-74			23	9	14
75-79			24	13	11
80-84			10	5	5
85+			11	4	7
Δ.Δ.Απολακκιάς	ΑΓ	Π	277	145	132
Απολακκιά,η			277	145	132
0-4			15	8	7
5-9			10	3	7
10-14			8	4	4
15-19			9	6	3
20-24			13	8	5
25-29			11	4	7
30-34			12	8	4
35-39			13	6	7
40-44			13	7	6
45-49			15	9	6
50-54			20	8	12
55-59			22	9	13
60-64			22	9	13
65-69			39	24	15
70-74			25	12	13
75-79			18	13	5
80-84			6	4	2
85+			6	3	3
Δ.Δ.Αρνίθας	ΑΓ	Η	167	76	91
Αρνίθα,η			167	76	91
0-4			3	2	1
5-9			7	5	2
10-14			10	5	5
15-19			2	1	1
20-24			4	1	3
25-29			10	3	7
30-34			10	3	7
35-39			8	4	4
40-44			8	6	2
45-49			9	4	5
50-54			18	6	12
55-59			9	5	4
60-64			10	5	5
65-69			16	6	10
70-74			21	11	10

75-79			12	5	7
80-84			5	3	2
85+			5	1	4
Δ.Δ.Ασκληπιείου	ΑΓ	Π	585	324	261
Ασκληπιείον,το			470	245	225
0-4			32	15	17
5-9			23	11	12
10-14			21	12	9
15-19			17	10	7
20-24			29	18	11
25-29			37	24	13
30-34			43	24	19
35-39			41	26	15
40-44			23	8	15
45-49			27	14	13
50-54			34	15	19
55-59			34	15	19
60-64			21	15	6
65-69			28	7	21
70-74			26	14	12
75-79			24	12	12
80-84			8	5	3
85+			2	0	2
Κιοτάρι,το			115	79	36
0-4			7	5	2
5-9			3	2	1
10-14			4	2	2
15-19			9	5	4
20-24			10	8	2
25-29			10	8	2
30-34			15	10	5
35-39			9	7	2
40-44			6	5	1
45-49			10	8	2
50-54			12	8	4
55-59			7	4	3
60-64			3	2	1
65-69			4	0	4
70-74			3	3	0
75-79			3	2	1
Δ.Δ.Βατίου	ΑΓ	Η	101	48	53
Βάτιον,το			101	48	53
0-4			3	1	2
5-9			3	1	2
10-14			3	1	2
15-19			1	0	1
20-24			1	0	1

25-29			5	3	2
30-34			8	5	3
35-39			3	3	0
40-44			6	3	3
45-49			6	1	5
50-54			6	4	2
55-59			11	7	4
60-64			10	3	7
65-69			15	6	9
70-74			8	5	3
75-79			4	3	1
80-84			4	1	3
85+			4	1	3
Δ.Δ.Ιστριού	ΑΓ	Η	415	194	221
Ίστριος,η			415	194	221
0-4			21	9	12
5-9			22	14	8
10-14			16	8	8
15-19			24	13	11
20-24			30	16	14
25-29			34	14	20
30-34			25	15	10
35-39			28	13	15
40-44			29	11	18
45-49			35	14	21
50-54			41	20	21
55-59			28	13	15
60-64			17	8	9
65-69			22	10	12
70-74			19	8	11
75-79			12	4	8
80-84			8	3	5
85+			4	1	3
Δ.Δ.Καταβίας	ΑΓ	Π	534	278	256
Καταβία,η			416	214	202
0-4			21	10	11
5-9			15	9	6
10-14			25	14	11
15-19			32	19	13
20-24			22	15	7
25-29			28	13	15
30-34			25	15	10
35-39			27	14	13
40-44			23	10	13
45-49			24	13	11
50-54			41	20	21
55-59			30	15	15

60-64			32	16	16
65-69			18	12	6
70-74			21	10	11
75-79			20	5	15
80-84			6	3	3
85+			6	1	5
Άγιος Παύλος,ο			55	26	29
0-4			1	1	0
5-9			2	1	1
10-14			5	3	2
15-19			6	4	2
20-24			6	3	3
25-29			3	1	2
30-34			3	1	2
35-39			4	1	3
40-44			3	0	3
45-49			7	4	3
50-54			2	1	1
55-59			3	2	1
60-64			4	2	2
65-69			3	0	3
70-74			2	2	0
85+			1	0	1
Μαχαιριά,η			37	23	14
0-4			3	2	1
5-9			2	1	1
10-14			1	1	0
15-19			1	0	1
20-24			2	1	1
25-29			10	6	4
30-34			4	3	1
35-39			3	3	0
40-44			2	1	1
45-49			3	0	3
50-54			3	2	1
55-59			2	2	0
70-74			1	1	0
Πλημμόρι,το			26	15	11
0-4			1	1	0
5-9			1	1	0
10-14			1	0	1
15-19			2	1	1
20-24			2	0	2
25-29			1	0	1
30-34			3	2	1
35-39			3	1	2
40-44			4	2	2

45-49			2	2	0
50-54			3	2	1
55-59			1	1	0
60-64			1	1	0
65-69			1	1	0
Δ.Δ.Λαχανιάς	ΑΓ	Π	306	161	145
Λαχανιά,η			306	161	145
0-4			12	7	5
5-9			16	8	8
10-14			16	7	9
15-19			19	11	8
20-24			13	6	7
25-29			16	12	4
30-34			26	13	13
35-39			35	18	17
40-44			21	11	10
45-49			22	10	12
50-54			31	19	12
55-59			22	10	12
60-64			22	15	7
65-69			8	3	5
70-74			14	4	10
75-79			7	5	2
80-84			3	1	2
85+			3	1	2
Δ.Δ.Μεσαναγρού	ΑΓ	Η	132	63	69
Μεσαναγρός,ο			132	63	69
0-4			4	4	0
5-9			4	2	2
10-14			3	1	2
15-19			5	3	2
20-24			8	4	4
25-29			10	6	4
30-34			8	6	2
35-39			7	4	3
40-44			9	4	5
45-49			10	5	5
50-54			10	2	8
55-59			16	6	10
60-64			9	2	7
65-69			6	4	2
70-74			11	6	5
75-79			7	3	4
80-84			3	1	2
85+			2	0	2
Δ.Δ.Προφίλιας	ΑΓ	Η	321	154	167
Προφίλια,η			321	154	167

0-4			17	7	10
5-9			27	11	16
10-14			23	13	10
15-19			24	10	14
20-24			23	9	14
25-29			20	6	14
30-34			26	11	15
35-39			31	19	12
40-44			22	14	8
45-49			19	10	9
50-54			23	10	13
55-59			22	12	10
60-64			8	3	5
65-69			8	6	2
70-74			11	6	5
75-79			6	1	5
80-84			4	2	2
85+			7	4	3
ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΜΟΥ			3.053	1.532	1.521
Δ.Δ.Πάτμου	ΑΓ	Π	3.053	1.532	1.521
Πάτμος,η			646	332	314
0-4			16	10	6
5-9			17	11	6
10-14			25	14	11
15-19			66	53	13
20-24			45	28	17
25-29			57	38	19
30-34			37	15	22
35-39			31	13	18
40-44			48	24	24
45-49			38	18	20
50-54			60	28	32
55-59			38	17	21
60-64			37	8	29
65-69			35	13	22
70-74			43	23	20
75-79			28	12	16
80-84			11	5	6
85+			14	2	12
Αρκοί,οι (νησίς)			50	29	21
0-4			2	1	1
5-9			1	1	0
15-19			1	1	0
20-24			5	3	2
25-29			5	3	2
30-34			4	3	1
35-39			2	1	1

40-44			6	4	2
45-49			5	4	1
50-54			4	2	2
55-59			3	1	2
60-64			2	1	1
65-69			2	1	1
70-74			1	0	1
75-79			6	3	3
85+			1	0	1
Γρίγος,ο			63	34	29
0-4			5	5	0
5-9			6	4	2
10-14			2	0	2
15-19			1	0	1
20-24			6	3	3
25-29			3	2	1
30-34			3	1	2
35-39			3	0	3
40-44			5	4	1
45-49			7	4	3
50-54			5	2	3
55-59			5	3	2
60-64			4	2	2
65-69			2	0	2
70-74			3	2	1
75-79			2	1	1
80-84			1	1	0
Κάμπος,ο			583	314	269
0-4			33	22	11
5-9			29	20	9
10-14			24	14	10
15-19			53	23	30
20-24			43	22	21
25-29			35	17	18
30-34			51	26	25
35-39			47	25	22
40-44			39	25	14
45-49			45	24	21
50-54			45	22	23
55-59			33	21	12
60-64			27	12	15
65-69			21	12	9
70-74			29	11	18
75-79			12	8	4
80-84			7	5	2
85+			10	5	5
Μάραθος,η (νησίς)			6	4	2

40-44			1	1	0
45-49			1	1	0
50-54			2	0	2
55-59			2	2	0
Σκάλα,η			1.705	819	886
0-4			119	48	71
5-9			94	48	46
10-14			94	47	47
15-19			112	49	63
20-24			124	58	66
25-29			149	77	72
30-34			143	68	75
35-39			127	55	72
40-44			126	70	56
45-49			127	58	69
50-54			114	63	51
55-59			82	48	34
60-64			72	39	33
65-69			72	31	41
70-74			63	28	35
75-79			43	16	27
80-84			24	6	18
85+			20	10	10
ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ			11.842	6.484	5.358
Δ.Δ.Κρεμαστής	ΑΣ	Π	4.301	2.288	2.013
Κρεμαστή,η			4.256	2.258	1.998
0-4			282	166	116
5-9			288	166	122
10-14			242	134	108
15-19			291	157	134
20-24			395	224	171
25-29			420	240	180
30-34			367	202	165
35-39			280	145	135
40-44			250	111	139
45-49			283	146	137
50-54			334	169	165
55-59			226	120	106
60-64			158	81	77
65-69			123	53	70
70-74			103	45	58
75-79			95	44	51
80-84			72	33	39
85+			47	22	25
Αερολιμήν,ο			45	30	15
0-4			1	1	0

10-14			2	1	1
15-19			2	1	1
20-24			8	4	4
25-29			6	5	1
30-34			6	5	1
35-39			1	1	0
40-44			4	2	2
45-49			6	5	1
50-54			3	1	2
55-59			3	2	1
60-64			2	2	0
65-69			1	0	1
Δ.Δ.Δαματριάς	ΑΓ	Π	489	269	220
Δαματρία,η			489	269	220
0-4			29	14	15
5-9			36	19	17
10-14			36	21	15
15-19			32	26	6
20-24			44	33	11
25-29			40	22	18
30-34			37	19	18
35-39			36	18	18
40-44			34	16	18
45-49			27	14	13
50-54			25	16	9
55-59			24	9	15
60-64			33	15	18
65-69			29	14	15
70-74			11	6	5
75-79			7	5	2
80-84			4	1	3
85+			5	1	4
Δ.Δ.Θεολόγου	ΑΓ	Π	862	565	297
Θεολόγος,ο			608	316	292
0-4			41	21	20
5-9			29	16	13
10-14			43	21	22
15-19			29	16	13
20-24			45	21	24
25-29			56	30	26
30-34			48	31	17
35-39			39	17	22
40-44			39	17	22
45-49			36	20	16
50-54			51	29	22
55-59			40	19	21
60-64			39	15	24

65-69			20	15	5
70-74			16	8	8
75-79			21	12	9
80-84			8	3	5
85+			8	5	3
Επάνω Καλαμών,ο			254	249	5
5-9			1	1	0
15-19			88	88	0
20-24			130	129	1
25-29			23	23	0
30-34			3	3	0
40-44			2	1	1
45-49			1	0	1
55-59			4	2	2
70-74			1	1	0
75-79			1	1	0
Δ.Δ.Μαριτσών	ΑΓ	Η	1.734	959	775
Μαριτσά,τα			1.734	959	775
0-4			98	53	45
5-9			97	50	47
10-14			119	63	56
15-19			164	110	54
20-24			161	98	63
25-29			151	88	63
30-34			136	70	66
35-39			123	61	62
40-44			114	63	51
45-49			106	61	45
50-54			112	65	47
55-59			86	44	42
60-64			86	43	43
65-69			64	26	38
70-74			43	26	17
75-79			35	19	16
80-84			21	11	10
85+			18	8	10
Δ.Δ.Παραδεισίου	ΑΣ	Π	2.652	1.347	1.305
Παραδείσιον,το			2.609	1.315	1.294
0-4			142	75	67
5-9			145	73	72
10-14			164	86	78
15-19			183	89	94
20-24			192	99	93
25-29			216	97	119
30-34			190	94	96
35-39			188	92	96
40-44			167	93	74

45-49			184	102	82
50-54			169	82	87
55-59			134	68	66
60-64			117	59	58
65-69			151	73	78
70-74			103	53	50
75-79			95	47	48
80-84			34	15	19
85+			35	18	17
Βαγιές,οι			43	32	11
0-4			3	1	2
5-9			7	4	3
10-14			5	3	2
15-19			8	6	2
20-24			13	12	1
25-29			3	3	0
30-34			2	2	0
55-59			1	0	1
60-64			1	1	0
Δ.Δ.Παστίδας	ΑΓ	Π	1.804	1.056	748
Παστίδα,η			1.804	1.056	748
0-4			120	60	60
5-9			86	40	46
10-14			103	70	33
15-19			237	184	53
20-24			243	176	67
25-29			177	111	66
30-34			132	72	60
35-39			94	45	49
40-44			119	54	65
45-49			104	54	50
50-54			118	64	54
55-59			69	40	29
60-64			59	30	29
65-69			55	20	35
70-74			32	14	18
75-79			34	12	22
80-84			10	7	3
85+			12	3	9
ΔΗΜΟΣ ΣΥΜΗΣ			2.594	1.402	1.192
Δ.Δ.Σόμης	ΑΣ	Ο	2.594	1.402	1.192
Σόμη,η			2.435	1.321	1.114
0-4			127	74	53
5-9			135	71	64
10-14			142	82	60
15-19			192	124	68
20-24			211	143	68

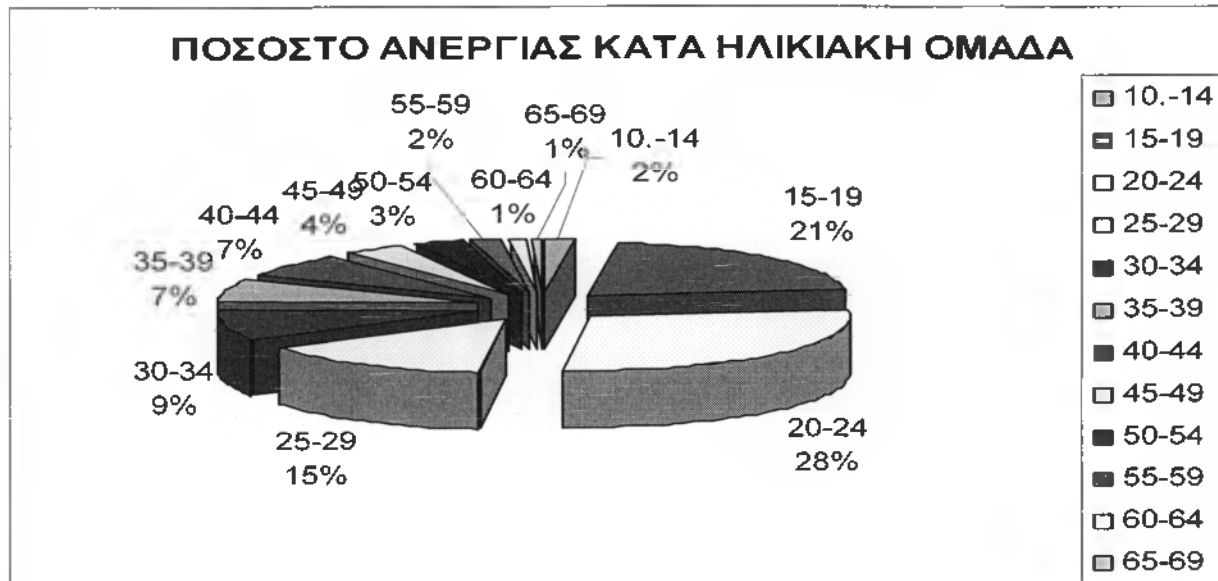
25-29			204	114	90
30-34			164	84	80
35-39			156	87	69
40-44			156	83	73
45-49			152	73	79
50-54			169	97	72
55-59			86	44	42
60-64			134	62	72
65-69			133	58	75
70-74			103	51	52
75-79			87	39	48
80-84			46	22	24
85+			38	13	25
Εμπορείος,ο			9	6	3
20-24			1	1	0
30-34			1	1	0
45-49			1	0	1
50-54			1	1	0
65-69			3	1	2
70-74			1	1	0
85+			1	1	0
Ξίσος,το			4	2	2
45-49			1	0	1
60-64			1	1	0
70-74			1	0	1
75-79			1	1	0
Πανομίτης,ο			39	20	19
0-4			1	1	0
15-19			1	1	0
25-29			4	3	1
30-34			1	1	0
35-39			1	0	1
45-49			5	2	3
50-54			5	2	3
55-59			4	2	2
60-64			5	3	2
70-74			6	4	2
75-79			3	1	2
80-84			1	0	1
85+			2	0	2
Πέδιον,το			103	50	53
0-4			4	4	0
5-9			6	3	3
10-14			3	2	1
15-19			2	1	1
20-24			6	3	3
25-29			4	0	4

30-34			12	7	5
35-39			7	5	2
40-44			4	2	2
45-49			5	3	2
50-54			8	3	5
55-59			6	4	2
60-64			10	3	7
65-69			8	3	5
70-74			3	3	0
75-79			4	1	3
80-84			5	2	3
85+			6	1	5
Ρουκουνιώτης,ο			3	2	1
15-19			1	1	0
55-59			1	0	1
60-64			1	1	0
Συκίδι,το			1	1	0
50-54			1	1	0
ΔΗΜΟΣ ΤΗΛΟΥ			521	295	226
Δ.Δ.Μεγάλου Χωρίου (τ.Τήλου)	ΑΓ	Ο	254	146	108
Μεγάλον Χωρίον,το (τ.Τήλος,η)			233	135	98
0-4			3	1	2
5-9			8	3	5
10-14			11	7	4
15-19			25	18	7
20-24			18	12	6
25-29			20	15	5
30-34			12	4	8
35-39			16	10	6
40-44			11	6	5
45-49			21	10	11
50-54			24	13	11
55-59			18	13	5
60-64			8	4	4
65-69			13	7	6
70-74			13	8	5
75-79			6	3	3
80-84			2	1	1
85+			4	0	4
Άγιος Αντώνιος,ο			21	11	10
0-4			1	1	0
5-9			1	0	1
10-14			2	1	1
15-19			1	0	1
20-24			1	0	1

30-34			2	1	1
35-39			2	1	1
40-44			4	3	1
45-49			2	1	1
50-54			1	1	0
55-59			1	0	1
60-64			2	1	1
65-69			1	1	0
Δ.Δ.Λιβαδίων	ΑΓ	Ο	267	149	118
Λιβάδια,τα			267	149	118
0-4			10	3	7
5-9			10	0	10
10-14			9	2	7
15-19			19	12	7
20-24			14	11	3
25-29			21	12	9
30-34			23	15	8

Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού της Δωδεκανήσου παρουσιάζεται το 1991 χαμηλότερο συγκριτικά με αυτό της Χώρας. Συγκεκριμένα, οι πτυχιούχοι Ανωτάτων και Ανωτέρων Σχολών στα Δωδεκάνησα αποτελούν το 6,8% του συνολικού της πληθυσμού, ενώ στη Χώρα αποτελούν το 8,6% του πληθυσμού. Οι απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Δωδεκανήσου είναι κατά δυο ποσοστιαίες μονάδες λιγότεροι από αυτούς της Χώρας (18,7% του Νομού έναντι 20,6% της Χώρας). Αντίθετα, οι απόφοιτοι Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του Νομού είναι περισσότεροι σε σχέση με αυτούς στη Χώρα. Φτάνουν το 12,1 % του πληθυσμού, ενώ στη Χώρα το 10,8%. Επίσης, οι απόφοιτοι Στοιχειώδους εκπαίδευσης (42,4% στο Νομό έναντι 39,6% στη Χώρα). Το ίδιο ισχύει με τους αναλφάβητους (7,3% στο Νομό έναντι 6,8% στη Χώρα) και με όσους δεν περάτωσαν τη Στοιχειώδη εκπαίδευση (11,5% στο Νομό έναντι 10,6% στη Χώρα).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Παρατηρώντας τα ποσοστά ανεργίας κατά ηλικιακές ομάδες ξεχωριστά για κάθε επαρχείο μπορούμε να καταλήξουμε στο ότι από τα τέσσερα επαρχεία το μεγαλύτερο ποσοστό σε άνεργους των ηλικιών 20 - 34 το έχει το Επαρχείο Κω και Ρόδου, δηλ το ανεπτυγμένο τμήμα της Δωδεκανήσου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 20 : Ποσοστά ανεργίας στις ηλικιακές ομάδες 20-34 & 35-54 στα Δωδεκάνησα

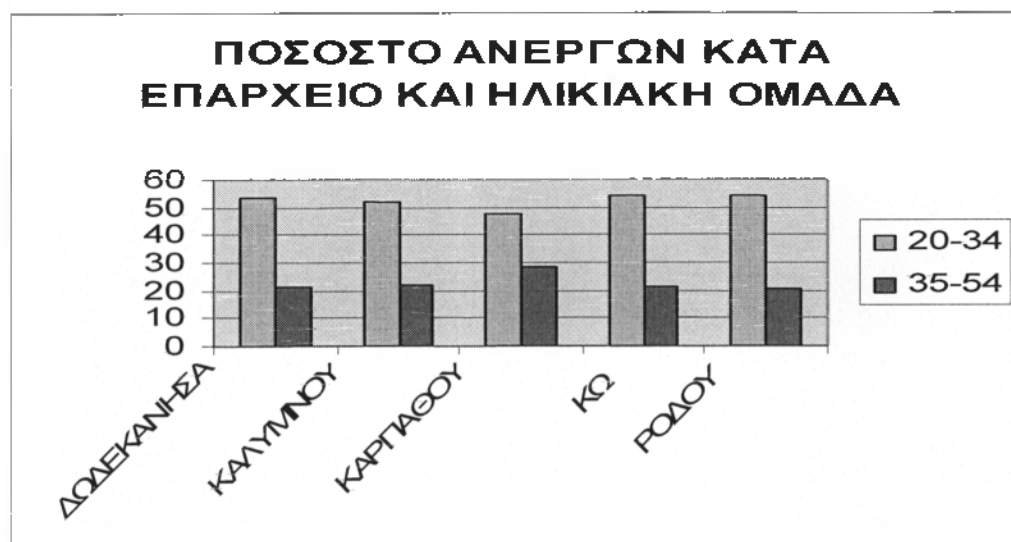
ΤΟΠΟΣ	ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	
	20 - 34	35-54
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	53,44%	21,01%
ΕΠΑΡΧΕΙΟ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	52,11%	21,82%
ΕΠΑΡΧΕΙΟ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	47,43%	28,56%
ΕΠΑΡΧΕΙΟ ΚΩ	54,42%	20,91%
ΕΠΑΡΧΕΙΟ ΡΟΔΟΥ	54,23%	20,72%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Αυτό μπορεί να σημαίνει:

- είτε ότι οι νεότερες ηλικίες παρουσιάζουν μεγαλύτερα ποσοστά συνέχισης της εκπαίδευσής τους σε δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια επίπεδα και μπαίνουν στην αγορά εργασίας σε πιο μεγάλη ηλικία
- είτε ότι η αγορά εργασίας αρχίζει να είναι κορεσμένη και δεν δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας που θα μπορούσαν να απορροφήσουν το νέο εργατικό δυναμικό.
- είτε ότι οι μετανάστες έχουν απορροφήσει ένα κομμάτι της αγοράς εργασίας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

Το Επαρχείο Καρπάθου παρουσιάζει μεγάλα ποσοστά ανεργίας σε όλες σχεδόν τις ηλικιακές ομάδες, πράγμα που δικαιολογεί και το μεγάλο δείκτη ανεργίας που παρουσιάζει.

Το ποσοστό διάρθρωσης της ανεργίας με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης, στηρίζεται σε στοιχεία της περιφέρειας του Ν. Αιγαίου που δεν περιγράφουν απόλυτα την κατάσταση στο Νομό αλλά δίνουν μια εικόνα του. Γίνεται εμφανές ότι το ποσοστό ανεργίας, στο Ν. Αιγαίο αυξάνεται όσο το επίπεδο εκπαίδευσης των ανέργων βελτιώνεται. Με εξαίρεση τους αποφοίτους ΑΕΙ, όσο μεγαλώνει το επίπεδο εκπαίδευσης μεγαλώνει και το αντίστοιχο ποσοστό ανεργίας. Τα υψηλότερα από τα ποσοστά παρατηρούνται στους απόφοιτους Λυκείου και ΤΕΙ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 21 : Ποσοστό ανεργίας ανά επίπεδο εκπαίδευσης στο Ν. Αιγαίο

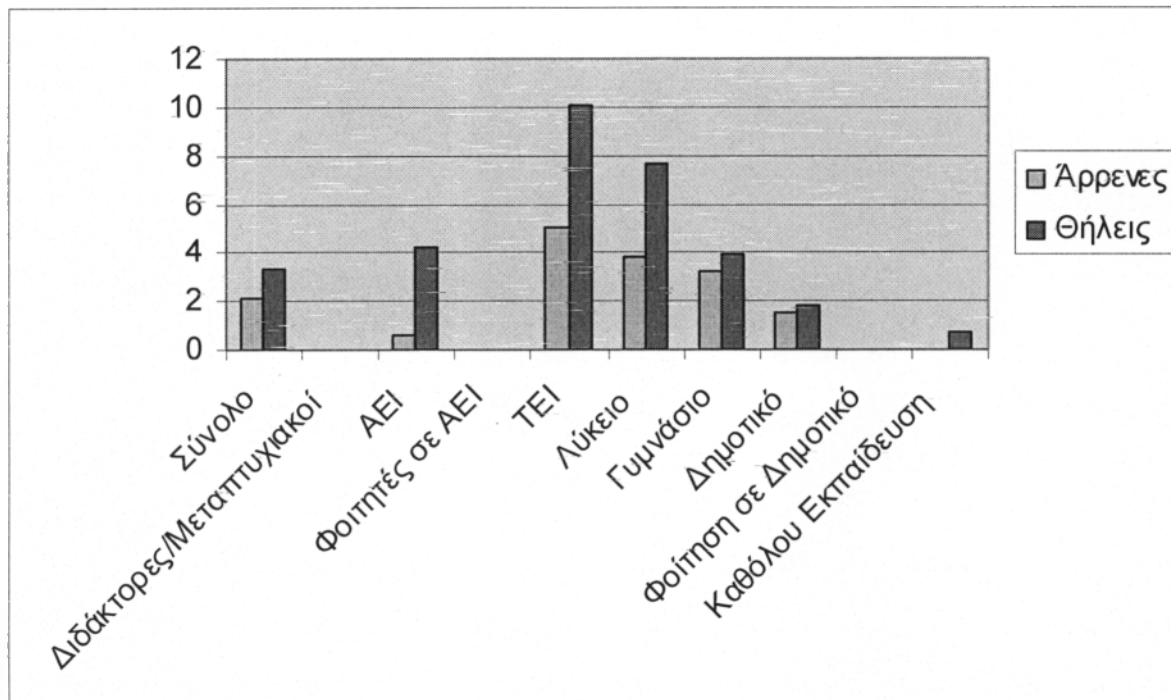
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες
ΣΥΝΟΛΟ	2,74	2,14	3,31
Διδάκτορες./Μεταπτυχιακοί	0,00	0,00	0,00
ΑΕΙ	2,06	0,59	4,20
Φοιτητές σε ΑΕΙ	0,00	0,00	0,00
ΤΕΙ	7,01	5,03	10,12
Λύκειο	5,81	3,80	7,68
Γυμνάσιο	3,57	3,27	3,90
Δημοτικό	1,66	1,48	1,85
Φοίτηση σε Δημοτικό	0,00	0,00	0,00
Καθόλου Εκπαίδευση	0,54	0,00	0,75

Πηγή: Έρευνα της Αγοράς Εργασίας στο Ν. Δωδεκανήσου, 1998

Αν εξετάσουμε μαζί με το επίπεδο εκπαίδευσης και τον παράγοντα φύλο παρατηρούμε ότι η γυναικεία ανεργία είναι κατά αρκετά μεγάλο ποσοστό υψηλότερη από την αντίστοιχη ανδρική. Έτσι ενώ στους άνδρες μόνο σε μια περίπτωση ξεπερνάμε το ποσοστό του 4 %, στις γυναίκες προσεγγίζουμε και το 10 %. Δηλαδή η γυναικεία ανεργία αποτελεί τον λόγο, βάσει του οποίου τα ποσοστά ανεργίας ανά επίπεδο εκπαίδευσης για το σύνολο προσαυξάνονται σημαντικά.

Αποκλειστικά για τον ανδρικό πληθυσμό τυπικά δεν υφίσταται ανεργία, της οποίας τα ποσοστά παραμένουν κάτω των ορίων του 4% και 4,5% που προδιαγράφουν την φυσική ανεργία. Πάντως τα υψηλά ποσοστά της γυναικείας ανεργίας προβληματίζουν καθώς πιστοποιούν την ύπαρξη κάποιας μορφής κοινωνικής ανισορροπίας αλλά και υποαπασχόλησης των υφιστάμενων δυνατοτήτων σε Εργατικό δυναμικό δεδομένου ότι η βασική οικονομική δραστηριότητα της περιοχής (τουρισμός) δεν είναι ανδροκεντρική.

Ποσοστό Ανεργίας ανά επίπεδο Εκπαίδευσης για Άρρενες και Θήλεις στο Ν. Αιγαίο 1996

1.3. Μοντέλο τοπικής ανάπτυξης

Όπως έχει προαναφερθεί οικονομία της περιοχής μέχρι και τη δεκαετία του '50 στηριζόταν στη γεωργία, την αλιεία-πογγαλιεία, την παραδοσιακή βιοτεχνία και το εμπόριο, με ευνοϊκό ειδικό δασμολογικό καθεστώς.

Η μεταστροφή της τοπικής οικονομίας προς τον τουρισμό ξεκίνησε από τα μέσα της 10ετίας του '60 με επίκεντρο αρχικά τη Ρόδο λόγω:

- ύπαρξης σημαντικής τουριστικής υποδομής
- φυσικής ομορφιάς - πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς
- και κρατικής στήριξης με τη μορφή χρηματοδότησης έργων υποδομής και θέσπισης αναπτυξιακών κινήτρων.

Τα παραπάνω συνέβαλλαν σημαντικά και στη δραστηριοποίηση τοπικών επιχειρηματιών που οδήγησαν στο σημερινό τουριστικό κεντρικό μοντέλο ανάπτυξης.

Η κύρια ενασχόληση και επομένως κλάδος δραστηριότητας στα Δωδεκάνησα αφορά τον τουρισμό και τους συναφείς τομείς. Ο συγκεκριμένος αυτός χαρακτήρας της οικονομικής ζωής επιδρά και ως προς τον χαρακτήρα της ανεργίας η οποία χαρακτηρίζεται ως εποχική και μη σταθερή. Παράλληλα, επισημαίνεται η ιδιαίτερη δυσχέρεια καταγραφής της εξαιτίας κυρίως της εποχικότητας της οικονομικής δραστηριότητας.

Η ανάπτυξη των υποδομών (τηλεπικοινωνιών, μεταφορών και κρατικών υπηρεσιών) που θεωρούνται ως άμεσα απαραίτητες δεν δείχνουν να έχουν τον χαρακτήρα δημιουργίας συγκριτικών πλεονεκτημάτων αλλά εντάσσονται στα πλαίσια της ευρύτερης ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού των προσφερόμενων υπηρεσιών σε περιφερειακό επίπεδο και σε Πανελλήνια κλίμακα.

Σε κάθε περίπτωση η γενική εντύπωση που προκύπτει είναι ότι τα πληθυσμιακά κέντρα στο νομό Δωδεκανήσου διαθέτουν τις κατά το ελάχιστον αποδεκτές υποδομές για να φιλοξενήσουν επιχειρηματικές δραστηριότητες όχι όμως σε ικανοποιητικά ανταγωνιστικό επίπεδο με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου για την περίοδο 2000-2006 οι κύριοι στόχοι ανάπτυξης της περιφέρειας δεν διαφέρουν από αυτούς των τελευταίων δεκαετιών και είναι οι ακόλουθοι:

- **Στόχος 1:** Προστασία και αξιοποίηση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.

Ο στόχος αυτός εκφράζεται αφενός με την έννοια της δημιουργίας δομών και υποδομών προστασίας του περιβάλλοντος και αφετέρου με την επιδίωξη αειφορικής διαχείρισης των φυσικών πόρων στην ανάπτυξη του χώρου.

Αποτελεί μαζί με τον επόμενο Στόχο 2 τους δύο κύριους μοχλούς για μια μακροπρόθεσμη και αυτόνομη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της Περιφέρειας.

- **Στόχος 2:** Εξασφάλιση επαρκούς συστήματος μεταφορών και επικοινωνιών

Με το στόχο αυτό επιδιώκεται η αντιμετώπιση και επίλυση του προβλήματος της "προσπελασιμότητας" όπως ήδη αναφέρθηκε, που αποτελεί τη βάση τόσο της συγκράτησης του πληθυσμού στις απομακρυσμένες περιοχές και νησιά της Περιφέρειας, όσο και της ανάπτυξης οποιασδήποτε οικονομικής δραστηριότητας.

- **Στόχος 3 :** Έλεγχος της τουριστικής ανάπτυξης και νέες κατευθύνσεις

Η προσπάθεια μείωσης των αρνητικών επιπτώσεων της τουριστικής δραστηριότητας με τη μορφή και την ένταση που σήμερα ασκείται, οδηγεί κατά προτεραιότητα στην προσέλκυση τουρισμού υψηλότερου εισοδήματος, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος, τη διάχυση στο χώρο της τουριστικής κίνησης, την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την ενίσχυση άλλων μορφών τουρισμού (πολιτιστικού, θαλάσσιου, συνεδριακού, οικολογικού, κλπ) επιδιώξεις που εξειδικεύουν το στόχο αυτό.

- Στόχος 4 : Άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και διαφορών

Η διατύπωση αυτού του γενικού στόχου εμπεριέχει όλο το φάσμα των απαραίτητων βελτιώσεων στο επίπεδο των τεχνικών υποδομών, του κοινωνικού εξοπλισμού, της αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού, της διοικητικής οργάνωσης και των εξυπηρετήσεων και της ποιότητας ζωής.

Η χωρική κατανομή των δράσεων και των πόρων που θα εξυπηρετήσουν το στόχο αυτό απαιτεί την εφαρμογή αυστηρών κριτηρίων προτεραιότητας λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος και τη διαφοροποίηση των σχετικών αναγκών.

Στον ίδιο στόχο εντάσσεται η προσπάθεια ολοκληρωμένης παρέμβασης με ειδικές δράσεις σε νησιά που παρουσιάζουν έντονα προβλήματα καθορισμού της αναπτυξιακής τους φυσιογνωμίας.

Ιδιαίτερη βαρύτητα σε κάθε ένα από τους παραπάνω στόχους θα δοθεί στην αναβάθμιση και αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού.

Ως άξονες προτεραιότητας σε αντιστοιχία με τους ως άνω 4 βασικούς στρατηγικούς στόχους, διατυπώνονται οι εξής:

- Άξονας 1 : Αντιμετώπιση των προβλημάτων τουνησιωτικού χαρακτήρα
Βασικές υποδομές.
- Άξονας 2 : Προστασία περιβάλλοντος και βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων.
- Άξονας 3 : Έλεγχος της τουριστικής ανάπτυξης και αναπροσανατολισμός της.
- Άξονας 4 : Ενίσχυση και αξιοποίηση των δυναμικών νησιωτικών κέντρων ανάπτυξης.
- Άξονας 5 : Ενίσχυση νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης - Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών περιοχών.

Αναλυτικά, το περιεχόμενο και οι επιδιώξεις κάθε άξονα προτεραιότητας είναι:

Άξονας 1: Αντιμετώπιση των προβλημάτων του νησιωτικού χαρακτήρα – Βασικές υποδομές.

Με τον άξονα αυτό επιδιώκεται η αντιμετώπιση και επίλυση του προβλήματος της «προσπελασιμότητας» όπως ήδη αναφέρθηκε, που αποτελεί βάση τόσο της συγκράτησης του πληθυσμού στις απομακρυσμένες περιοχές και νησιά της Περιφέρειας, όσο και της ορθολογικής ανάπτυξης οποιασδήποτε οικονομικής δραστηριότητας.

Περιλαμβάνει δράσεις και έργα εξασφάλισης ενός επαρκούς συστήματος μεταφορών (εναέριων, θαλάσσιων και χερσαίων) και δικτύου υπηρεσιών στους τομείς εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας καθώς και δράσεις ενίσχυσης του πρωτογενή τομέα.

Άξονας 2: Προστασία περιβάλλοντος και βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων.

Αναφέρεται σε όλες τις ενέργειες και έργα που σχετίζονται με τις υποδομές του περιβάλλοντος, την προστασία φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και την αειφορική προσέγγιση στη διαχείριση των φυσικών πόρων με κύριο βάρος στους υδάτινους πόρους.

Άξονας 3: Έλεγχος της τουριστικής ανάπτυξης και αναπροσανατολισμός της.

Η προσπάθεια μείωσης των αρνητικών επιπτώσεων της τουριστικής δραστηριότητας με τη μορφή και την ένταση που σήμερα ασκείται, οδηγεί κατά προτεραιότητα στην προσέλκυση τουρισμού υψηλότερου εισοδήματος, στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος, στη διάχυση στο χώρο της τουριστικής κίνησης, στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και στην ενίσχυση άλλων μορφών τουρισμού (πολιτιστικού, θαλάσσιου, συνεδριακού, οικολογικού, κλπ.)

Στον άξονα αυτό περιλαμβάνονται δράσεις και υποδομές προώθησης ειδικών μορφών τουρισμού με έμφαση στον θαλάσσιο και στον πολιτισμικό τουρισμό, αλλά και ενίσχυση του εκσυγχρονισμού της τουριστικής υποδομής και της βελτίωσης των υπηρεσιών, καθώς και συμπληρωματικές καινοτόμες δράσεις προβολής και προώθησης άλλων μορφών τουρισμού και νέων προορισμών.

Άξονας 4: Ενίσχυση και αξιοποίηση των δυναμικών νησιωτικών κέντρων ανάπτυξης.

Ο άξονας αυτός αναφέρεται στην ενίσχυση των τοπικών δυναμικών κέντρων ώστε να ισχυροποιήσουν και να σταθεροποιήσουν τον επιτελικό τους ρόλο στον χώρο επιρροής τους, να συμβάλλουν στην διάχυση της ανάπτυξης και να μειώσουν ακόμη περισσότερο τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες.

Περιλαμβάνει τις ενέργειες προώθησης της απασχόλησης, (προγράμματα και δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης, ένταξης στις νέες συνθήκες της αγοράς εργασίας ανέργων, γυναικών, υποαπασχολούμενων και ήδη εργαζομένων), ανάπτυξης και ενδυνάμωσης των κοινωνικών υπηρεσιών υποστήριξης. Προβλέπονται δράσεις βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, στήριξης των ΜΜΕ, ενίσχυση της διοίκησης και των υπηρεσιών και δράσεις που θα εμπεριέχουν καινοτόμες προωθητικές δραστηριότητες (όπως π.χ. υποδομές μεταποίησης, ΒΙΠΕ, ανάπτυξη δικτύων υπηρεσιών και πληροφόρησης κλπ).

Περιέχονται επίσης δράσεις αναβάθμισης της ποιότητας ζωής και προώθησης προηγμένης τεχνολογίας και καινοτόμων εφαρμογών σε επιτελικούς τομείς.

Στον άξονα αυτό περιλαμβάνονται επίσης δράσεις νέων μορφών οικονομικής δραστηριότητας που αφορούν στο νησί της Λέρου, έτσι ώστε να συνεχισθούν οι ήδη ανειλημμένες προσπάθειες για τον αναπροσανατολισμό της τοπικής οικονομίας. Τέλος, περιέχονται έργα και ενέργειες αναβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος, σε περιοχές που παρουσιάζουν αστική υποβάθμιση.

Άξονας 5 : Ενίσχυση νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών περιοχών.

Ο άξονας αυτός ενδυναμώνει την προταθείσα στα πλαίσια του ΣΠΑ προσέγγιση των βασικών προτεραιοτήτων.

Κύρια επιδίωξη του Άξονα 5 είναι η εξασφάλιση μιας περισσότερο ισορροπημένης χωρικής κατανομής των πόρων του ΣΕΠ υπέρ των περιοχών χαμηλής ανάπτυξης οι οποίες, στα πλαίσια του ΠΕΠ 1994-'99, ωφελήθηκαν από ένα ποσοστό περίπου 5% των συνολικών πόρων. Η προγραμματική δέσμευση ενός ποσοστού περί το 10% των πόρων του νέου Προγράμματος είναι σκόπιμη και εξασφαλίζεται ουσιαστικά και διαχειριστικά κατά μεγάλο ποσοστό με την ύπαρξη του άξονα 5.

Στον άξονα αυτό περιλαμβάνονται δράσεις και έργα σε όλους τους τομείς όπως τεχνικές υποδομές, αγροτικές δράσεις, δημιουργία θέσεων απασχόλησης κλπ., καθώς και ειδικές καινοτόμες δράσεις που αποσκοπούν στην αύξηση του εισοδήματος, προσαρμοσμένες στις συνθήκες και ανάγκες των περιοχών αυτών.

Οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών περιοχών του νησιωτικού χώρου που αντιμετωπίζουν προβλήματα οικονομικής και κοινωνικής ανισότητας, καλύπτονται από το σύνολο των μέτρων του παρόντος άξονα, με έργα και ενέργειες βελτίωσης της υποδομής, διευκόλυνσης της προσπέλασης προς τις περιοχές αυτές, στήριξης της επιχειρηματικής δραστηριότητας των κατοίκων και επανασχεδιασμού του προτύπου ανάπτυξης των περιοχών αυτών στις συνθήκες των νέων δεδομένων.

1.4. Καταγραφή αναγκών επιχειρήσεων

Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης αναδεικνύει την εξάρτηση της περιοχής από τον

τριτογενή τομέα και ειδικότερα τον τουρισμό. Σύμφωνα με το μητρώο επιχειρήσεων 1994-95 της ΕΣΥΕ (Επιχειρήσεις, μέση ετήσια απασχόληση μισθωτών υπαλλήλων και τζίρος κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, για το Νομό Δωδεκανήσου, οι επιχειρήσεις που συνδέονται με τουριστικές δραστηριότητες αθροιστικά καλύπτουν πάνω από το 60-65% του συνόλου. Λαμβάνοντας υπόψη και τις ατομικές επιχειρήσεις ή αυτοαπασχολούμενους που δεν καταγράφονται στο μητρώο και έχουν αντίστοιχο προσανατολισμό με μεγαλύτερη ένταση διατυπώνεται η εκτίμηση ότι τουλάχιστον το 75% των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του Νομού Δωδεκανήσου ενεργοποιούνται για την ικανοποίηση των καταναλωτικών αναγκών των τουριστών. Υπό αυτή την οπτική γωνία, οι επιχειρηματικές δραστηριότητες κατατάσσονται σε 3 κατηγορίες Άμεσες (Χαρακτηριστικές) Τουριστικές Επιχειρηματικές Δραστηριότητες, Έμμεσες Επιχειρηματικές Δραστηριότητες και τέλος Υποστηρικτικές /Τροφοδοτικές Επιχειρηματικές Δραστηριότητες.

Σύμφωνα με την μελέτη «τουρισμός και τοπικά προϊόντα στο νομό Δωδεκανήσου» του Πανεπιστημίου Αιγαίου συνάγεται το βασικό συμπέρασμα ότι ο Νομός Δωδεκανήσου έχει μία οικονομική διάρθρωση προσανατολισμένη σχεδόν αποκλειστικά προς την τουριστική κατανάλωση ως ιδιαίτερα διαμορφούμενη ιδιωτική κατανάλωση. Αυτό καταδεικνύεται από τις ενεργοποιούμενες οικονομικές δραστηριότητες, οι οποίες αναπτύχθηκαν με σχεδόν αποκλειστικό σκοπό την ικανοποίηση των καταναλωτικών αναγκών των τουριστών. Η μεταποιητική Δωδεκανησιακή δραστηριότητα επιβιώνει στο βαθμό που σχετίζεται με τον τουρισμό.

Ο στρατηγικός στόχος ανάπτυξης της παραγωγής και διάθεσης προϊόντων του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο στο βαθμό που οι δύο τομείς συσχετιστούν και συναρτήσουν την όποια παραγωγή τους με την τουριστική κατανάλωση, όπως αυτή διαμορφώνεται στη συγκεκριμένη χωρική ενότητα. Οι κλάδοι παραγωγής σε επίπεδο προϊόντων που παρουσιάζουν μία δυναμική και ευκαιρίες αγοράς που προκύπτουν από την τουριστική ζήτηση.

Στη συνέχεια επιχειρείται μία σύνθεση προτάσεων που έχουν αναπτυχθεί σε μελέτες του Πανεπιστημίου Αιγαίου και της ΑΝΔΩ για το νομό Δωδεκανήσου και διατυπώνεται ένα Σχέδιο Πολιτικής για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων παραγωγής της τοπικής οικονομίας και την

ορθολογική και αποτελεσματική παρέμβαση για οργανική διασύνδεση της παραγωγής με τον τουρισμό με κεντρικό στόχο την άμεση και μελλοντική ενίσχυση της τοπικής παραγωγής του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα στο Νομό Δωδεκανήσου.

Το σχέδιο πολιτικής συνίσταται σε μία σφαιρική και συντονισμένη παρέμβαση τόσο από μέρους της πολιτείας, όσο και των τοπικών φορέων του δημοσίου, κοινωνικού και επιχειρηματικού τομέα, με τρόπο ώστε να είναι αποτελεσματικό.

Οι στρατηγικοί στόχοι είναι:

- η διερεύνηση των περιθωρίων ανάπτυξης και προώθησης του υφιστάμενου παραγωγικού δυναμικού.
- η υποκατάσταση εισαγόμενων προϊόντων με τοπικώς παραγόμενα
- ο πλήρης και εξειδικευμένος καθορισμός των δυναμικών προϊόντων
- η οργανωμένη και ορθολογική διάθεση των παραγομένων προϊόντων.

Οι προτάσεις λαμβάνουν υπόψη τις δημιουργούμενες συνθήκες και εξελίξεις που προκύπτουν από τα διάφορα υλοποιηθέντα ή υλοποιούμενα προγράμματα και κοινοτικές πρωτοβουλίες, με τρόπο ώστε να δημιουργηθεί η ανάλογη συνέργια.

Οι προτάσεις περιλαμβάνουν μία δέσμη ενεργειών:

- Σύσταση και λειτουργία ενός Παρατηρητήριου Παραγωγικών Δραστηριοτήτων στο Νομό Δωδεκανήσου.
- Πλήρης απογραφή και καταγραφή των τοπικών πόρων και των παραγωγικών δραστηριοτήτων της γεωργίας, κτηνοτροφίας, αλιείας και ορυχείων (σε συνδυασμό με το παραπάνω Παρατηρητήριο)
- Κατάρτιση για ενίσχυση της επιχειρηματικότητας

Προτείνονται επίσης μία σειρά μέτρων:

- Για τα γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα: Αναδιάρθρωση των κλήρων, Ολοκληρωμένη πολιτική «σημάτων ποιότητας», Χρησιμοποίηση βιολογικών μεθόδων παραγωγής για οικολογικά και βιολογικά προϊόντα και τέλος το ζήτημα της τυποποίησης.
- Για τη μεταποιητική παραγωγή: Άμεση συνάρθρωση του τομέα με τον πρωτογενή, δημιουργία επωνύμων προϊόντων υψηλής ποιότητας, βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας τους, αντιμετώπιση προβλημάτων μεταφορών και ενέργειας, υποστήριξη επιχειρηματικότητας, δημιουργία συνθηκών συνεργασίας των επιχειρήσεων με τις

αντίστοιχες επιχειρήσεις του πρωτογενή και των υπηρεσιών.

- Μέτρα κοινά για τα προϊόντα και των δύο τομέων: Προώθηση ενός ευνοϊκού θεσμικού πλαισίου για δημιουργία επιχειρήσεων μεγάλης κεφαλαιακής βάσης ή / και κοινοπραξιών ΜΜΕ, ενός προγράμματος βελτίωσης της ποιότητας με καθιέρωση σήματος ποιότητας ή εγγύησης ποιότητας, δημιουργία ενός επιχειρηματικού σχήματος κοινής προβολής-προώθησης εμπορίας και των ντόπιων προϊόντων - ένας οργανισμός προώθησης τοπικών προϊόντων - και ιδιαίτερα των προϊόντων με εγγυημένη ποιότητα. Πρόγραμμα ανάληψης κοινών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Οι ανάγκες των επιχειρήσεων είναι κλαδικά προσανατολισμένες στις υπηρεσίες και ειδικότερα στον τουρισμό παρουσιάζοντας την ιδιομορφία της εξάρτησης του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα από τον τριτογενή. Το μοντέλο περιφερειακής ανάπτυξης που προωθείται από τη κεντρική διοίκηση δεν ανατρέπει αλλά ενισχύει αυτή την τάση με πρόθεση ορθολογικοποίησης των αναπτυξιακών διαδικασιών για την συμμετοχή και των υπολοίπων κλάδων. Αναδεικνύεται ως βασικός στόχος η εξισορρόπηση της διακλαδικής επιχειρηματικής δραστηριότητας για την βελτιστοποίηση των ωφελειών στην τοπική οικονομία στα πλαίσια των υφιστάμενων κατευθύνσεων.

Ανάγεται συνεπώς σε σημαντική δραστηριότητα για το Επιμελητήριο η υποστήριξη των επιχειρήσεων για την αξιοποίηση του εθνικού και ευρωπαϊκού πλαισίου ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας (αξιοποίηση Γ' ΚΠΣ, εθνικών πολιτικών, μεταφορά καλών πρακτικών από τρίτους, ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ τοπικών φορέων, βελτίωση υποδομών, προσαρμογές θεσμικού πλαισίου κλπ). Μία πρώτη προσέγγιση δυνητικών υπηρεσιών γίνεται στο επόμενο κεφάλαιο. Ειδικότερη παρουσίαση συγκεκριμένων ενεργειών θα γίνει στη δεύτερη και Τρίτη φάση της μελέτης.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

ΖΗΤΗΣΗ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ

Σύμφωνα με την έρευνα πεδίου της ΠΑΕΠ που διενεργήθηκε το 2003 σε αντιπροσωπευτικό δείγμα επιχειρήσεων όλης της χώρας, στο νομό Δωδεκανήσων δραστηριοποιούνται 17.951 ιδιωτικές επιχειρήσεις. Τα αποτελέσματα για το νομό προκύπτουν από 168 επιχειρήσεις. Το μεγαλύτερο μερίδιο των επιχειρήσεων δραστηριοποιείται στο εμπόριο, ακολουθούμενο κατά πρώτο λόγο από εκείνο των κλάδων των ξενοδοχείων και εστιατορίων και κατά δεύτερο από τον κλάδο της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας. Συγκριτικά με το σύνολο της χώρας, στο νομό Δωδεκανήσων υπερεκπροσωπείται η δραστηριότητα στους κλάδους του εμπορίου, των ξενοδοχείων και εστιατορίων, της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, ενώ υποεκπροσωπείται η δραστηριότητα στους κλάδους των μεταποιητικών βιομηχανιών, των κατασκευών, των μεταφορών-αποθήκευσης-επικοινωνιών. Το μέγεθος των επιχειρήσεων στο νομό Δωδεκανήσων παρουσιάζει μικρή διαφοροποίηση σε σχέση με αυτό του συνόλου της χώρας, αφού στο νομό Δωδεκανήσων το ποσοστό των επιχειρήσεων που απασχολούν περισσότερα από 10 άτομα ανέρχεται στο 3,2% του συνόλου των επιχειρήσεων, έναντι 3,7% στο σύνολο της χώρας. Η κλαδική διάρθρωση των ιδιωτικών επιχειρήσεων στο νομό Δωδεκανήσων παρουσιάζεται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Κλαδική διάρθρωση των ιδιωτικών επιχειρήσεων στο νομό Δωδεκανήσων

Κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας	Αριθμός επιχειρήσεων	Ποσοστό
Αλιεία	84	0,5%
Μεταποιητικές βιομηχανίες	1.462	8,1%
Κατασκευές	1.174	6,5%
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	8.361	46,6%
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	4.050	22,6%
Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες	618	3,4%
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις, εμπορικές δραστηριότητες	1.791	10,0%
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού συνόλου και άλλων υπηρεσιών κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα	411	2,3%
ΣΥΝΟΛΟ	17.951	100,0%

Πηγή: Έρευνα πεδίου ΠΑΕΠ 2003

Στις 17.951 ιδιωτικές επιχειρήσεις του νομού απασχολούνται 57.841 εργαζόμενοι, εκ των οποίων το 62% είναι άνδρες και το 38% γυναίκες. Οι κλάδοι των ξενοδοχείων-εστιατορίων και του εμπορίου συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος της απασχόλησης στο νομό (34% και 33,3% των απασχολούμενων αντίστοιχα), ακολουθούμενοι από τους κλάδους της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (9,3%) και της μεταποίησης (8,2%). Οι άνδρες υπερεκπροσωπούνται στους κλάδους της αλιείας, της μεταποίησης, των κατασκευών και της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας. Η διάρθρωση της απασχόλησης στους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας παρουσιάζεται στον πίνακα 2.

Πίνακας 2: Διάρθρωση της απασχόλησης των ιδιωτικών επιχειρήσεων στο νομό Δωδεκανήσων κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας	Αριθμός εργαζομένων	Ποσοστό
Αλιεία	145	0,25%
Μεταποιητικές βιομηχανίες	4.769	8,2%
Κατασκευές	3.544	6,1%
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	19.254	33,3%
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	19.714	34,0%
Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες	3.729	6,4%
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις, εμπορικές δραστηριότητες	5.360	9,3%
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού συνόλου και άλλων υπηρεσιών κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα	1327	2,3%
ΣΥΝΟΛΟ	57.841	100,0%

Πηγή: Έρευνα πεδίου ΠΑΕΠ 2003

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε συνοπτικά στοιχεία για τη ζήτηση ειδικοτήτων και δεξιοτήτων στο νομό Δωδεκανήσων στηριζόμενοι στην ανάλυση των στοιχείων της έρευνας πεδίου. Αρχικά παρουσιάζουμε τις κλαδικές εκτιμήσεις των επιχειρήσεων του νομού σχετικά με την εκτιμώμενη μεταβολή της απασχόλησης σε 3 έτη. Στη συνέχεια παρουσιάζουμε την επαγγελματική διάρθρωση της απασχόλησης το 2003 και την προσδοκώμενη επαγγελματική διάρθρωση της απασχόλησης το 2006 σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των υπευθύνων των επιχειρήσεων. Ακολουθεί η παρουσίαση των κενών θέσεων στις επιχειρήσεις κατά επάγγελμα, κλάδο και διάρκεια κατά την οποία οι θέσεις παραμένουν κενές. Τέλος, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με τις δεξιότητες και τα προσόντα των εργαζομένων.

Για την παρουσίαση των κλαδικών εκτιμήσεων μεταβολής της απασχόλησης χρησιμοποιούνται δύο δείκτες οι οποίοι περιέχονται στον πίνακα 3:

- i) στην πέμπτη στήλη του πίνακα υπολογίζεται για κάθε κλάδο ο αριθμός των επιχειρήσεων οι οποίες αναμένουν αύξηση του προσωπικού τους σε 3 έτη μείον τις επιχειρήσεις που αναμένουν μείωση του προσωπικού τους το ίδιο διάστημα,
- ii) στην έκτη στήλη του πίνακα συγκρίνεται ο προηγούμενος δείκτης με τον αριθμό επιχειρήσεων του κάθε κλάδου.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των δεικτών αυτών ιδιαίτερα θετικές κρίνονται οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων στους κλάδους των μεταφορών-αποθήκευσης-επικοινωνιών, διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, κατασκευών και μεταποίησης. Αντίθετα, στους δύο πιο σημαντικούς κλάδους του νομού, δηλαδή στο εμπόριο και τα ξενοδοχεία-εστιατόρια, που συγκεντρώνουν και τις περισσότερες επιχειρήσεις, καθώς και τους περισσότερους απασχολούμενους του νομού, οι προσδοκίες φαίνονται πολύ λιγότερο θετικές. Στους δύο αυτούς κλάδους αναμένονται σημαντικές αναδιαρθρώσεις οι οποίες δεν είναι σαφές αν θα επιδράσουν θετικά ή αρνητικά στη συνολική απασχόληση των κλάδων. Ο κλάδος της αλιείας παρουσιάζει στασιμότητα στο νομό Δωδεκανήσων ενώ στο σύνολο της χώρας είναι δυναμικός. Έλλειψη δυναμισμού χαρακτηρίζει τον κλάδο των «άλλων δραστηριοτήτων παροχής υπηρεσιών» ενώ στο σύνολο της χώρας και ο κλάδος αυτός είναι δυναμικός. Το σύνολο των επιχειρήσεων του νομού Δωδεκανήσου χαρακτηρίζεται από λίγο υψηλότερο δυναμισμό από ότι το σύνολο των επιχειρήσεων της χώρας αλλά και από την προσδοκία αρκετών αναδιαρθρώσεων.

Πίνακας 3: Κατανομή των ιδιωτικών επιχειρήσεων του νομού Δωδεκανήσων ανάλογα με την αναμενόμενη μεταβολή της απασχόλησης σε τρία έτη κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	Σύνολο επιχειρήσεων του κλάδου (Α)	Αριθμός επιχειρήσεων που αναμένουν αύξηση του προσωπικού (Β)	Αριθμός επιχειρήσεων που αναμένουν μείωση του προσωπικού (Γ)	$\Delta=B-Γ$	$\Delta/A*100$
Αλιεία	84	0	0	0	0
Μεταποιητικές βιομηχανίες	1.462	258	2	256	17,5%
Κατασκευές	1.174	319	0	319	27,2%
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	8.361	930	530	400	4,8%
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	4.050	113	258	-145	-3,6%
Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες	618	260	0	260	42%
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	1791	597	81	516	28,8%
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	411	72	258	-186	-45,3%
ΣΥΝΟΛΟ	17.951	2.550	1.129	1.421	7,9%

Πηγή: Έρευνα πεδίου ΠΑΕΠ 2003

Η επαγγελματική διάρθρωση της απασχόλησης το 2003 και η προσδοκώμενη επαγγελματική διάρθρωση της απασχόλησης το 2006 παρουσιάζεται στον Πίνακα 4. Συνολικά, από τους υπεύθυνους των επιχειρήσεων, αναμένεται συνολική αύξηση της απασχόλησης κατά 4.124 θέσεις (ή κατά 7,13%). Οι επαγγελματικές κατηγορίες που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη αύξηση είναι οι πωλητές, οι τεχνίτες στην αποπεράτωση κτιρίων και άλλων δομικών έργων και διάφορες άλλες τεχνικές ειδικότητες στη μεταποίηση και την παροχή υπηρεσιών, καθώς και οι οδηγοί μέσων μεταφοράς και χειριστές κινητού εξοπλισμού. Αύξηση αναμένεται να υπάρχει επίσης σε επαγγέλματα που σχετίζονται με τα λογιστικά και με άλλες δραστηριότητες οικονομικής κατεύθυνσης. Από την άλλη πλευρά, μείωση αναμένεται για τους διευθύνοντες και προϊστάμενους μικρών επιχειρήσεων, σε συνδυασμό προφανώς με τις συντελούμενες διαδικασίες αναδιάρθρωσης της οικονομικής δραστηριότητας τόσο στο νομό, όσο και στο σύνολο της χώρας, κάτι που απλά σημαίνει ότι θα μειωθεί ο αριθμός των μικρών επιχειρήσεων τα επόμενα χρόνια. Μείωση επίσης αναμένεται και στην, σημαντική για το νομό, επαγγελματική κατηγορία των απασχολούμενων στην παροχή προσωπικών υπηρεσιών. Αναμένεται επίσης μικρή αύξηση των ανειδίκευτων εργατών και των οικιακών βοηθών στο νομό.

Πίνακας 4: Υφιστάμενη και αναμενόμενη διάρθρωση της απασχόλησης στις ιδιωτικές επιχειρήσεις του νομού Δωδεκανήσων¹

Ειδικότητες	Αριθμός εργαζομένων το 2003	Προσδοκώμενος αριθμός εργαζομένων το 2006	Μεταβολή απασχόλησης 2006-2003
Διευθύνοντες και ανώτερα στελέχη μεγάλων επιχειρήσεων και οργανισμών (με απασχόληση 10 πρόσωπα και άνω)	1468	1635	167
Διευθύνοντες επιχειρηματίες και προϊστάμενοι μικρών	15.907	15.486	-421

¹ Επισημαίνεται ότι η απασχόληση αφορά κυρίως μισθωτούς και ιδιοκτήτες σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Ορισμένες κατηγορίες αυτοαπασχολούμενων δεν καλύπτονται από την έρευνα.

πιχειρήσεων (με απασχόληση μέχρι 9 πρόσωπα)			
Φυσικοί, μαθηματικοί (εκτός εκπαιδευτικών)	10	10	0
Αρχιτέκτονες, μηχανικοί απόφοιτοι Πολυτεχνίου)	855	855	0
Βιολόγοι, γιατροί	952	955	3
Λογιστές και άλλα στελέχη επιχειρήσεων (απόφοιτοι ΛΕΙ)	1.051	1329	278
Πρόσωπα που ασκούν πιστημονικά, καλλιτεχνικά επαγγέλματα που δεν κατατάσσονται αλλού	452	452	0
Τεχνολόγοι και τεχνικοί βοηθοί των επιστημών της φυσικής και της μηχανικής	564	564	0
Τεχνολόγοι και τεχνικοί βοηθοί των επιστημών βιολογίας και υγείας	5	5	0
Ειδικευμένοι επί των πωλήσεων, χρηματιστές, τμηματομεσίτες, απασχολούμενοι στην εξυπηρέτηση των επιχειρήσεων	484	598	114
Ύπαλληλοι γραφείου	2.802	3.295	493
Ύπαλληλοι εξυπηρέτησης ελατών	2.840	2.947	107
Απασχολούμενοι στην αρωχή προσωπικών	8.878	8.371	-507

υπηρεσιών			
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών προστασίας	5	5	0
Πωλητές	5.096	7.034	1.938
Γεωργοί ειδικοποιημένοι κυρίως σε μία ετήσια καλλιέργεια	317	317	0
Ειδικοποιημένοι κτηνοτρόφοι	34	34	0
Ειδικοποιημένοι αλιείς	108	106	-2
Τεχνίτες ανέγερσης και υποπεράτωσης κτιρίων και άλλων δομικών έργων	4.228	5.002	774
Κύστες μετάλλων, συγκολλητές, λασματοουργοί, τεχνίτες μεταλλικών δομικών κατασκευών, σιδηρουργοί	1.228	1.262	34
Μηχανικοί, εφαρμοστές και συντηρητές μηχανών και ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού	1.981	2.258	277
Τεχνίτες επεξεργασίας ορυφίμων	191	223	32
Τεχνίτες επεξεργασίας γύψου, επιπλαστικοί	516	516	0
Τεχνίτες υφαντουργίας, υφάσμων ενδύσεως	614	619	5
Χειριστές σταθερών μηχανομηχανικών εγκαταστάσεων	7	7	0
Χειριστές μηχανών	96	105	9

παραγωγής χημικών προϊόντων και προϊόντων από πλαστικό και καουτσούκ			
χειριστές μηχανών παραγωγής λωστοϋφαντουργικών προϊόντων, γούνινων και μερμάτινων προϊόντων	68	68	0
χειριστές μηχανών παραγωγής ειδών διατροφής, ποτών και καπνού	1.684	1.674	-10
δυναμολογητές (μονταδόροι)	12	17	5
οδηγοί μέσων μεταφοράς και χειριστές κινητού εξοπλισμού	3.438	4.086	648
βιολογικοί πωλητές, οικιακοί βοηθοί	1.594	1.708	114
ανειδίκευτοι αγρεργάτες, κλιμακωτοί	10	10	0
ανειδίκευτοι εργάτες κτιρίων, κατασκευών, μεταποίησης και μεταφορών	343	410	67
ΣΥΝΟΛΟ	57.837	61.961	4.124 (+7,13%)

Πηγή: Έρευνα πεδίου ΠΑΕΠ 2003

Η ύπαρξη κενών θέσεων στις ιδιωτικές επιχειρήσεις ανά επάγγελμα, κλάδο και διάστημα κατά το οποίο οι θέσεις παραμένουν κενές παρουσιάζεται στον Πίνακα 5. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την εξέταση των κενών θέσεων συμπύκνωση σε γενικές γραμμές με τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη σύγκριση της υφιστάμενης και της προσδοκώμενης μεταβολής της επαγγελματικής διάρθρωσης της απασχόλησης. Οι περισσότερες κενές θέσεις που

δηλώνονται από τους υπεύθυνους των επιχειρήσεων αναφέρονται σε τεχνίτες ανέγερσης και αποπεράτωσης κτιρίων και άλλων δομικών έργων (όχι όμως στις κατασκευές, αλλά σε επιχειρήσεις της μεταποίησης και των υπηρεσιών), στους οδηγούς μέσων μεταφοράς, στους πωλητές και τέλος στους μηχανικούς εφαρμοστές-συντηρητές και στους οικιακούς βοηθούς. Στην περίπτωση ορισμένων τεχνικών επαγγελματικών ειδικοτήτων, όπως των τεχνιτών ανέγερσης και αποπεράτωσης κτιρίων, καθώς και των οδηγών μέσων μεταφοράς και χειριστών κινητού εξοπλισμού, τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου δείχνουν ότι υπάρχει πρόβλημα εξεύρεσης προσωπικού, στο βαθμό που η μεγάλη πλειονότητα των αντίστοιχων θέσεων εργασίας παραμένουν κενές για διάστημα περισσότερο από 6 μήνες. Γενικά τα δύο τρίτα περίπου των ζητούμενων θέσεων που δηλώνονται από τις επιχειρήσεις, παραμένουν κενές για διάστημα μεγαλύτερο των 6 μηνών και αφορούν κατά κύριο λόγο τις επαγγελματικές ειδικότητες που προαναφέρθηκαν. Αντίθετα, οι πολλές κενές θέσεις που δηλώνονται λ.χ. για πωλητές στον κλάδο του εμπορίου, παραμένουν κενές για διάστημα μικρότερο των 6 μηνών στην πλειονότητά τους, κάτι που σημαίνει ότι η εξεύρεση προσωπικού των ειδικοτήτων αυτών από τις επιχειρήσεις είναι, συγκριτικά, πολύ πιο εύκολη υπόθεση.

Πίνακας 5: Κενές θέσεις ανά επάγγελμα, κλάδο και διάρκεια μη πλήρωσής τους

Επάγγελμα	Αριθμός κενών θέσεων	Κλάδος/κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας	Αριθμός θέσεων που παραμένουν κενές για διάστημα μικρότερο από 6 μήνες	Αριθμός θέσεων που παραμένουν κενές για διάστημα μεγαλύτερο από 6 μήνες
Ειδικευμένοι επί των πωλήσεων, χρηματιστές, εμπορευματομεσσίτες, απασχολούμενοι στην εξυπηρέτηση των επιχειρήσεων	2	Αλιεία	2	0
Υπάλληλοι γραφείου	27	Κατασκευές	0	27
Πωλητές	850	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	774	77
Τεχνίτες ανέγερσης και αποπεράτωσης κτιρίων και άλλων δομικών έργων	2.580	Μεταποιητικές βιομηχανίες, Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	516	2.064
Μηχανικοί, εφαρμοστές και συντηρητές μηχανών και ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού	95	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο-επισκευή οχημάτων, Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	0	95

Οδηγοί μέσων μεταφοράς και χειριστές πτητικού εξοπλισμού	283	Κατασκευές, Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες	2	281
Πλανόδιοι πωλητές, οικιακοί βοηθοί	81	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	0	81
ΣΥΝΟΛΟ	3.919		1.294	2.625

Πηγή: Έρευνα πεδίου ΠΑΕΠ 2003

Οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων του νομού Δωδεκανήσων εκτιμούν ότι τις περισσότερες φορές οι εργαζόμενοι δεν παρουσιάζουν ουσιαστικές ελλείψεις σε ό,τι αφορά μια σειρά προσόντων και δεξιοτήτων αναγκαίων για την παραγωγική διαδικασία, όπως: ύπαρξη πτυχίου, εμπειρία, γνώση ξένων γλωσσών, γνώση χειρισμού ηλεκτρονικού υπολογιστή, ικανότητα εργασίας σε ομάδα, ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, ευελιξία, προσαρμοστικότητα, διάθεση για δουλειά, καθώς και ειδικές ικανότητες για το κάθε συγκεκριμένο επάγγελμα και θέση. Οι πιο σημαντικές ελλείψεις που καταγράφονται αφορούν τις ελλείψεις γνώσεων ηλεκτρονικού υπολογιστή και τη γνώση ξένων γλωσσών. Η έλλειψη γνώσης ηλεκτρονικού υπολογιστή καταγράφεται σε σημαντικό βαθμό για συγκεκριμένες κατηγορίες τεχνικών ειδικοτήτων, όπως στους χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων και μηχανημάτων (κατά το 35,5% των επιχειρήσεων) και σε άλλες ειδικότητες ειδικευμένων τεχνιτών (18,1%), καθώς και για υπαλλήλους γραφείου (10,1%) και διοικητικά και διευθυντικά στελέχη (9,8%).

Το 34,5% των επιχειρήσεων που εκτιμούν ότι οι θέσεις εργασίας στον κλάδο τους θα αυξηθούν την επόμενη τριετία, θεωρεί ότι το καταλληλότερο επίπεδο εκπαίδευσης/κατάρτισης ανά επάγγελμα είναι αυτό της Τεχνικής Σχολής (ΟΑΕΔ κ. α.). Το 28,9% αυτών των επιχειρήσεων εκτιμά ότι το καταλληλότερο επίπεδο εκπαίδευσης/κατάρτισης των θέσεων που έχουν μεγάλη ζήτηση και προβλέπεται να αυξηθούν αντιστοιχεί στο απολυτήριο λυκείου. Το 13,8% εκτιμά ως καταλληλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο αυτό του ΙΕΚ, ενώ το 5,3% και το 4,9% των επιχειρήσεων αντίστοιχα προκρίνουν το πτυχίο ΤΕΙ και ΑΕΙ.

Ως προς το καταλληλότερο επίπεδο εκπαίδευσης / κατάρτισης ανά επάγγελμα και σε σχέση με τις επαγγελματικές ειδικότητες των οποίων η ζήτηση αναμένεται να αυξηθεί (με βάση τις εκτιμήσεις των υπευθύνων των δοσμένων επιχειρήσεων), μπορούν να σημειωθούν τα εξής: Για το επάγγελμα του σερβιτόρου, οι θέσεις εργασίας στο οποίο εκτιμάται από τις εν λόγω επιχειρήσεις ότι θα αυξηθούν (και το οποίο επάγγελμα κατέχει σημαντική θέση στην οικονομική δραστηριότητα του

νομού, λόγω του προσανατολισμού της τελευταίας στον τουρισμό και τις υπηρεσίες), αναφέρονται όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης πλην ΑΕΙ. Και παρότι οι περισσότερες επιχειρήσεις ορίζουν ως καταλληλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο γι' αυτό το επάγγελμα το απολυτήριο λυκείου ή και γυμνασίου, εντούτοις είναι πολύ σημαντικά είναι τα ποσοστά των επιχειρήσεων που δηλώνουν βέλτιστο επίπεδο εκπαίδευσης / κατάρτισης του σερβιτόρου την φοίτηση σε τεχνική σχολή, ΙΕΚ, αλλά και ΤΕΙ. Για την ειδικότητα των πωλητών σε καταστήματα, ένα σημαντικό μέρος των επιχειρήσεων (που εκτιμούν ότι θα αυξηθούν οι θέσεις εργασίας στο συγκεκριμένο επάγγελμα) θεωρούν ως καταλληλότερο επίπεδο εκπαίδευσης / κατάρτισης αυτό του ΙΕΚ, ενώ ακολουθεί αυτό του λυκείου, της τεχνικής σχολής και τέλος του ΤΕΙ. Επίσης, σχετικά με τις ειδικότητες των διαχειριστών, οικονόμων, αρχιθαλαμηπόλων, οι επιχειρήσεις προκρίνουν ως καταλληλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο εξίσου αυτό του λυκείου και της τεχνικής σχολής.

Από την εξέταση των απαντήσεων των επιχειρήσεων σε αυτό το ερώτημα αναδεικνύεται η μεγάλη ζήτηση για εργαζόμενους συγκεκριμένων ειδικοτήτων που έχουν εκπαιδευτεί σε ειδική τεχνική επαγγελματική σχολή. Λόγω της ιδιαιτερότητας της οικονομικής δραστηριότητας στον εν λόγω νομό, η τεχνικο-επαγγελματική εκπαίδευση που έχει ζήτηση αφορά περισσότερο φυσικά στις υπηρεσίες και δη στις υπηρεσίες που συνδέονται με τον τουρισμό. Ένα επιπλέον σημαντικό στοιχείο που προκύπτει από τις απαντήσεις των υπευθύνων των επιχειρήσεων είναι η χαμηλή ζήτηση σε ειδικότητες που συνδέονται με την Ανώτατη Εκπαίδευση, αλλά και με την Ανώτερη Τεχνική και Τεχνολογική Εκπαίδευση. Ταυτόχρονα, εκτός των ειδικοτήτων που συνδέονται άμεσα με τον κυρίαρχο προσανατολισμό της οικονομικής δραστηριότητας του νομού (τουρισμός, υπηρεσίες), προκύπτει ότι υπάρχει μεγάλη ζήτηση για τεχνικές ειδικότητες που εξυπηρετούν τη συντήρηση και ανάπτυξη των υποδομών, για τις οποίες δηλώνονται κενές θέσεις εργασίας μακράς διάρκειας και οι οποίες συνδέονται κατ' εξοχήν με την ανάγκη εκπαίδευσης σε τεχνικές σχολές (του ΟΑΕΔ ή και άλλες). Φαίνεται λοιπόν πως μια ενίσχυση των μέσων τεχνικών επαγγελματικών σχολών και της αντίστοιχης εκπαίδευσης είναι πιθανό να συντελούσε σημαντικά στην εξυπηρέτηση της οικονομικής ανάπτυξης του νομού.

Η εξέταση της ζήτησης των ειδικοτήτων στο νομό Δωδεκανήσων, καθώς και οι ίδιες οι εκτιμήσεις των περισσότερων επιχειρήσεων για τις προοπτικές τους δείχνουν ότι υπάρχει ένα γενικά αισιόδοξο κλίμα σε ό,τι αφορά την περαιτέρω ανάπτυξη του νομού τουλάχιστον σε ορισμένους κλάδους. Παράλληλα καταγράφεται η προσδοκία αναδιαρθρώσεων σε σημαντικούς κλάδους για το νομό Δωδεκανήσου (εμπόριο, ξενοδοχεία-εστιατόρια). Επίσης, έχει τη σημασία το γεγονός ότι τη μεγαλύτερη «απαισιοδοξία» και ανησυχία σε ό,τι αφορά το μέλλον εκφράζουν οι υπεύθυνοι μικρών

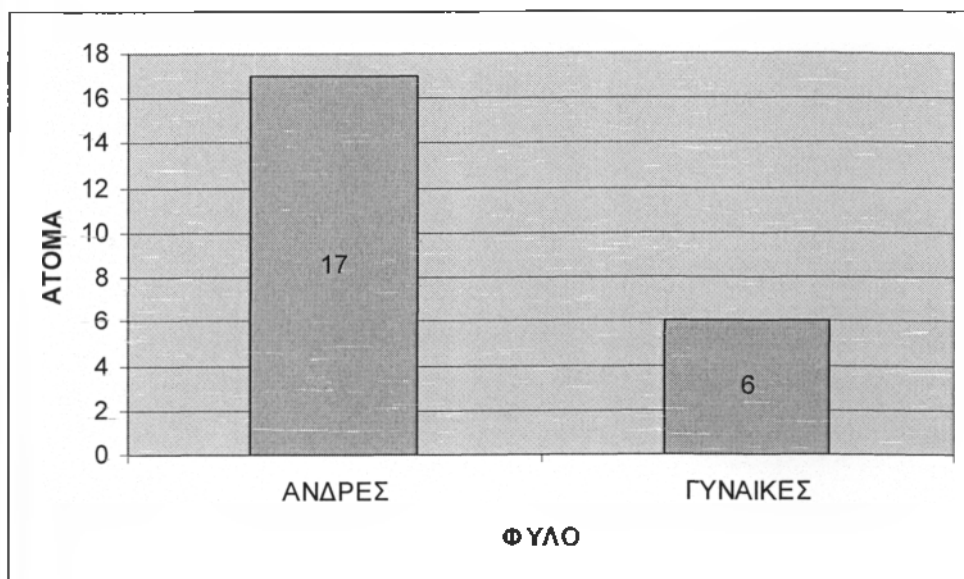
και κυρίως μονοπρόσωπων επιχειρήσεων του νομού. Πρόκειται για μια αντίληψη που επίσης αντανάκλα τις διαδικασίες αναδιαρθρώσεων σε πολλούς κλάδους της χώρας.

Τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου της ΠΑΕΠ για το νομό Δωδεκανήσων δείχνουν ότι υπάρχει ζήτηση συγκεκριμένων ειδικοτήτων από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, καθώς και, σε μια σειρά περιπτώσεων, δυσκολία εξεύρεσης του κατάλληλου εργατικού δυναμικού, κάτι που συνδέεται και με προβλήματα ανάπτυξης των διαδικασιών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για τις επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους του νομού. Ως εκ τούτου τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας της ΠΑΕΠ θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για το σχεδιασμό και την εκπόνηση των αναγκαίων προγραμμάτων απασχόλησης / επαγγελματικής εμπειρίας και εκπαίδευσης / κατάρτισης, σύμφωνα με τις ανάγκες ανάπτυξης της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας του νομού.

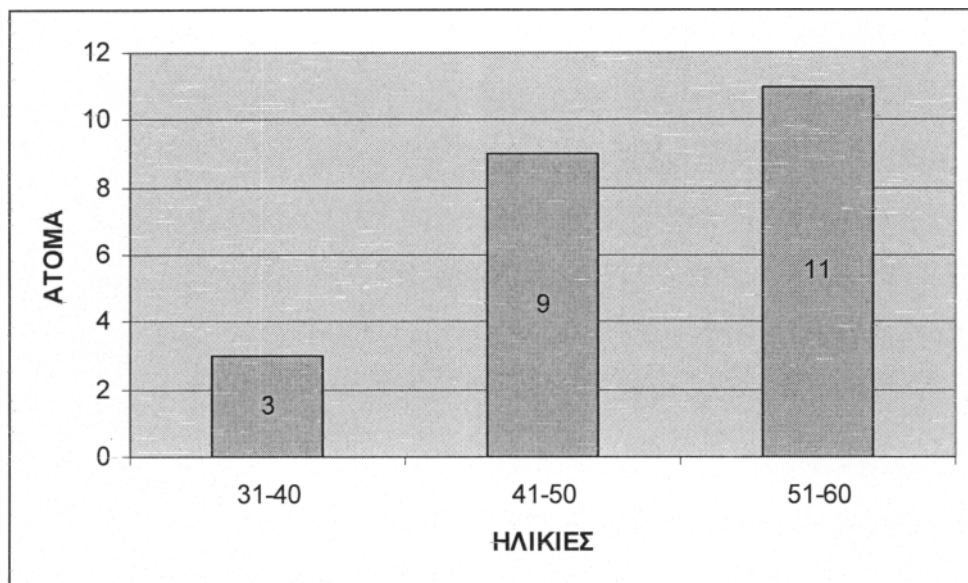
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΑΚΤΙΚΩΝ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΝΟΜΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑΣ 2007-2010

ΕΠΑΡΧΙΑ ΡΟΔΟΥ

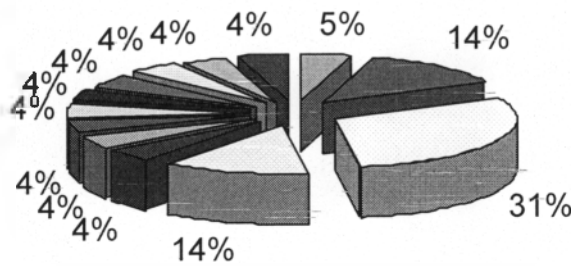
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

■ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ

■ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ

□ ΙΑΤΡΟΣ

□ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

■ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΣ

■ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

■ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΕΛ.ΤΑ.

□ Δ/ΝΤΡΙΑ ΑΣΦΑΛ. ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

■ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

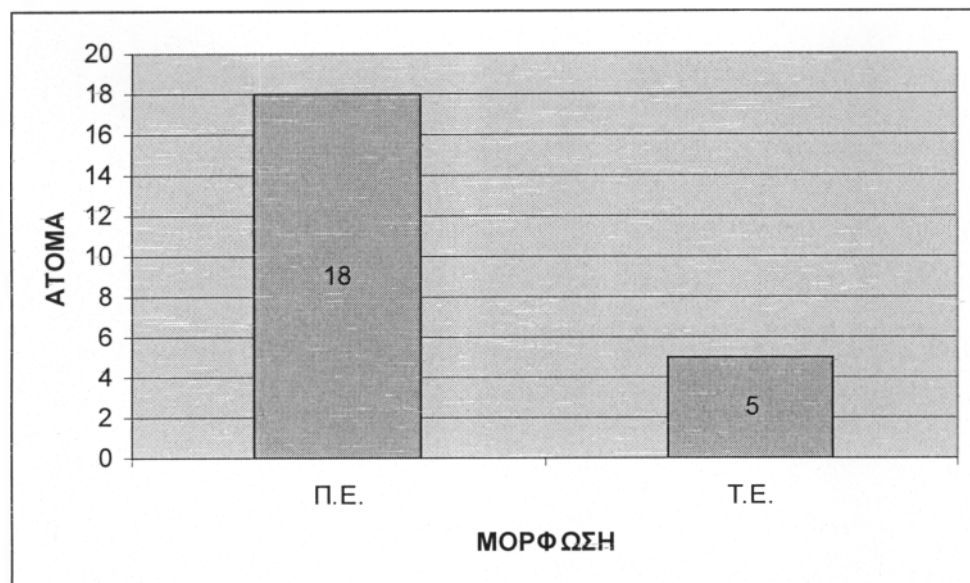
■ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ Ο.Α.Ε.Δ.

□ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

□ ΕΡΓΟΔΗΓΟΣ ΔΕΥΑΡ

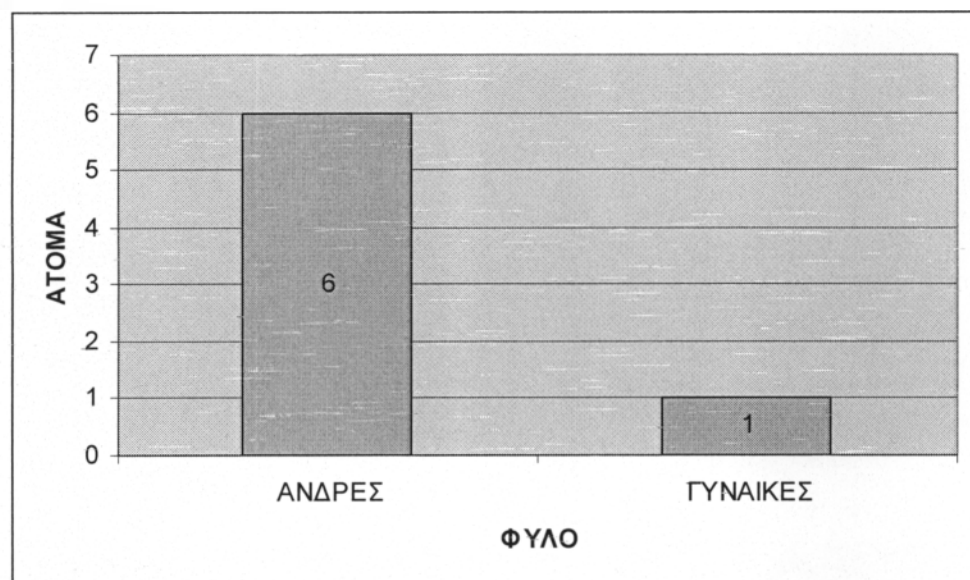
■ ΑΓΡΟΝΟΜΟΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

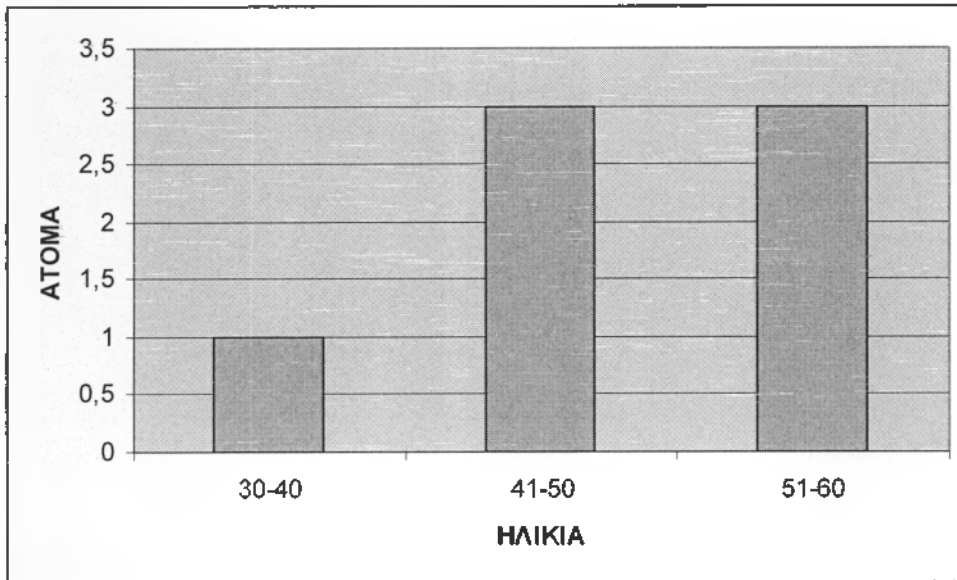

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΩ

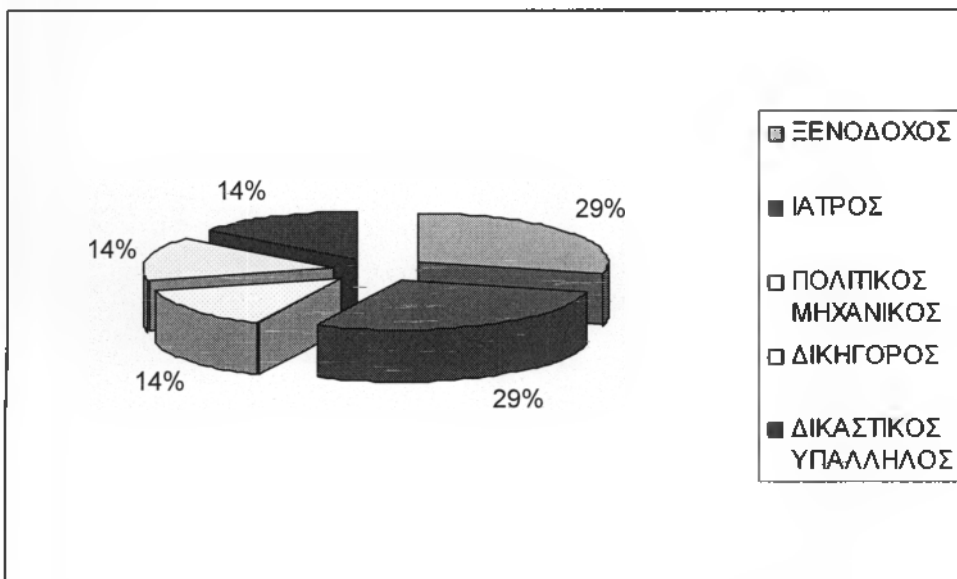
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

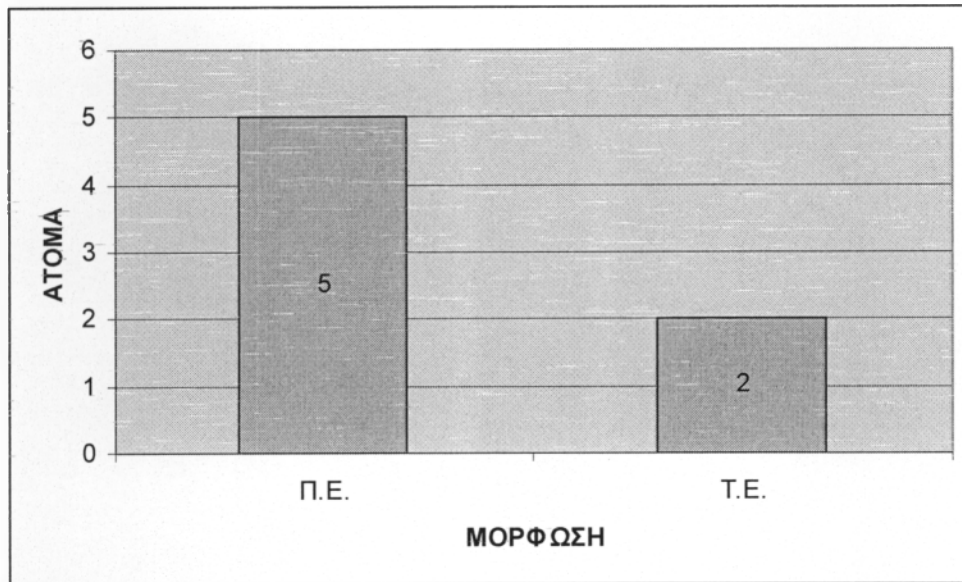
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

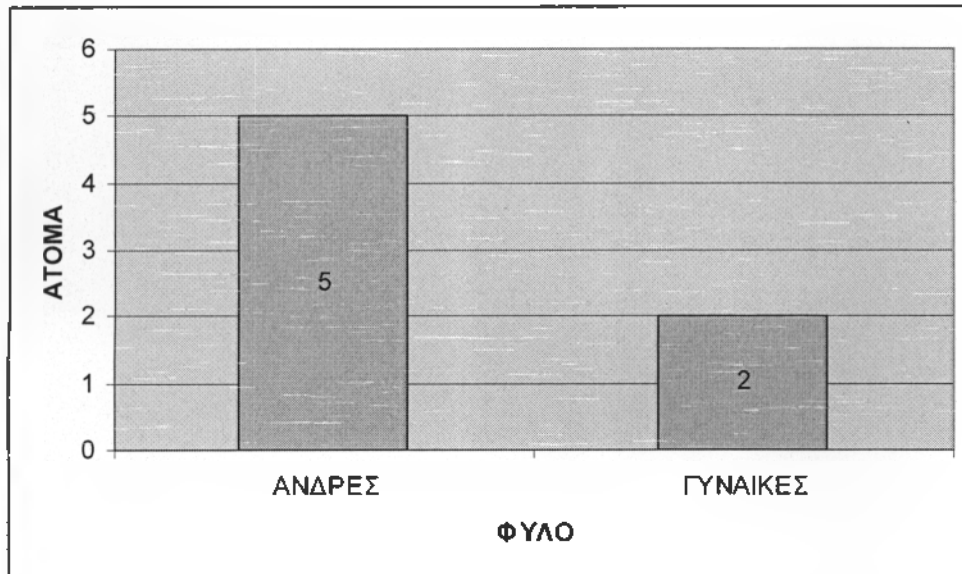

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

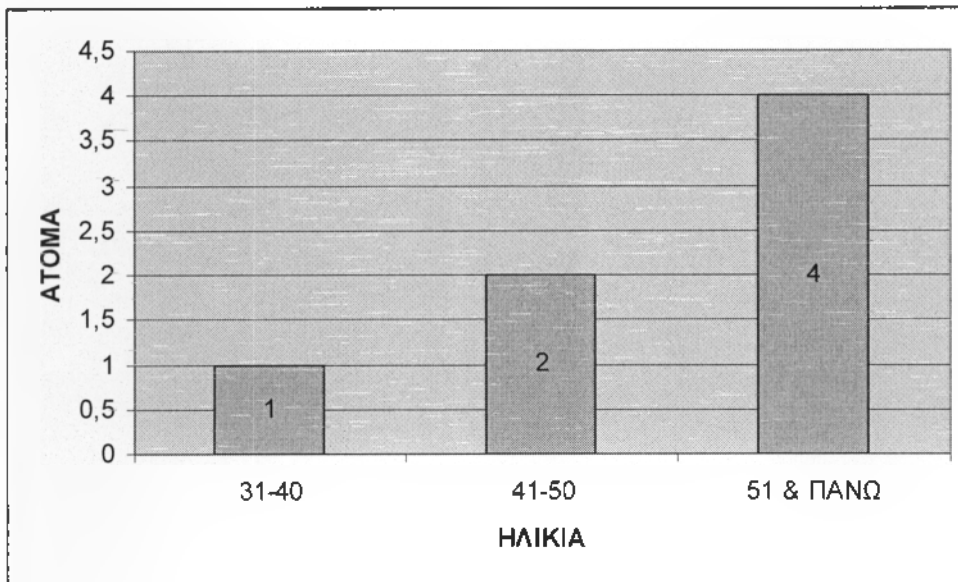

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΛΥΜΝΟΥ

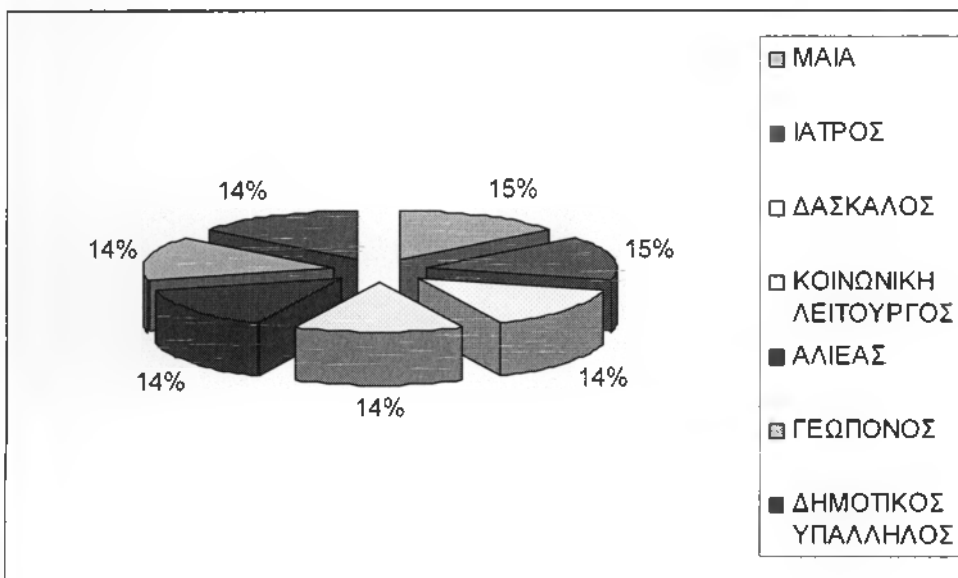
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

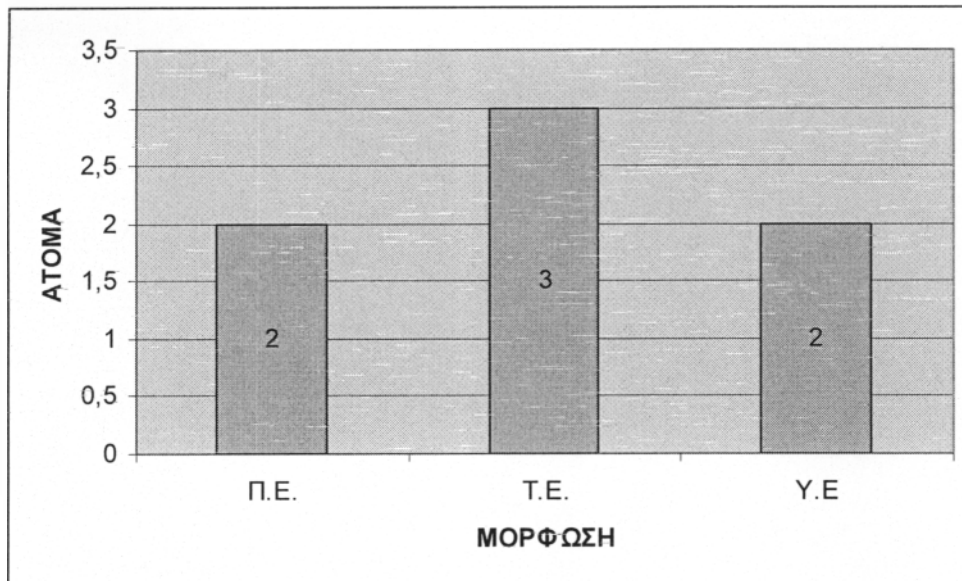
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

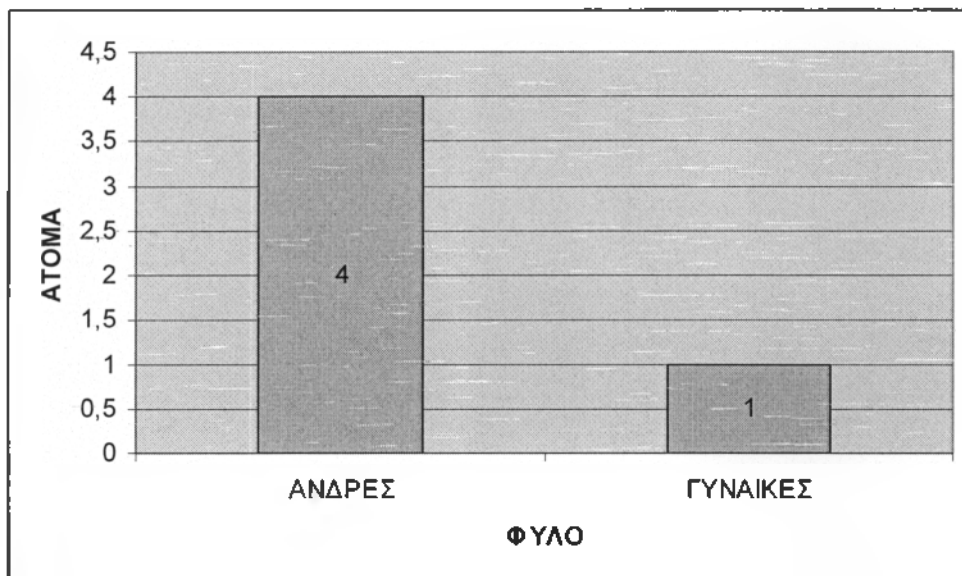

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

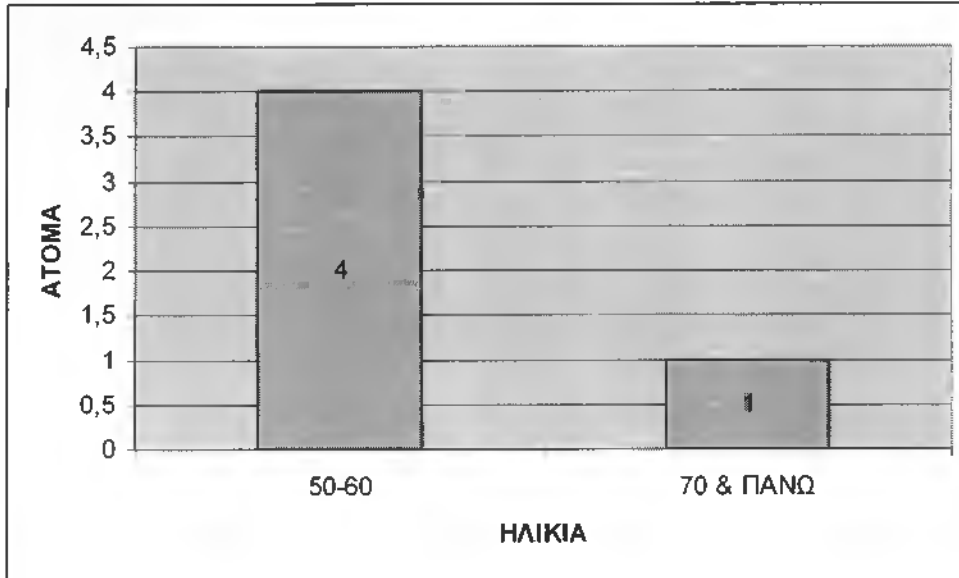

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΡΠΑΘΟΥ

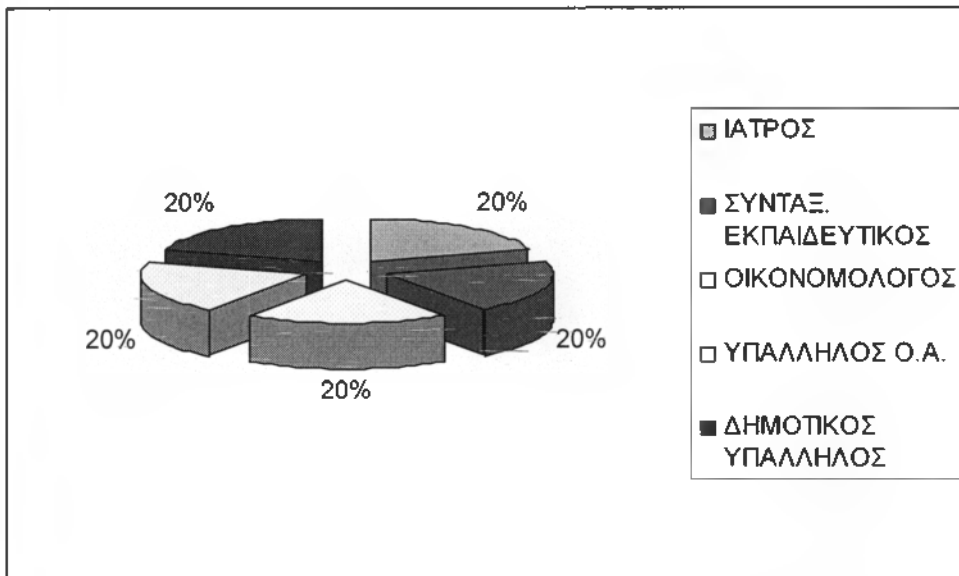
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

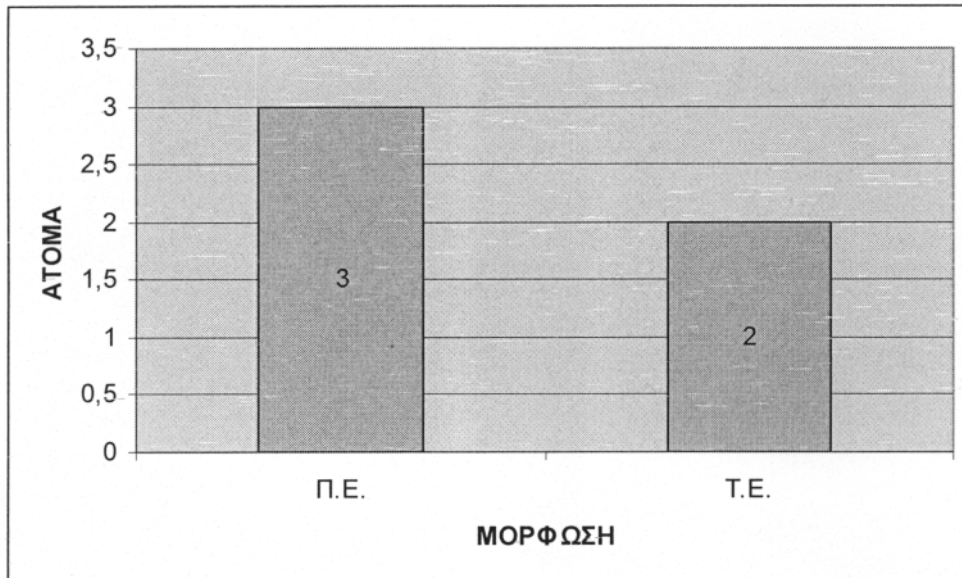
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

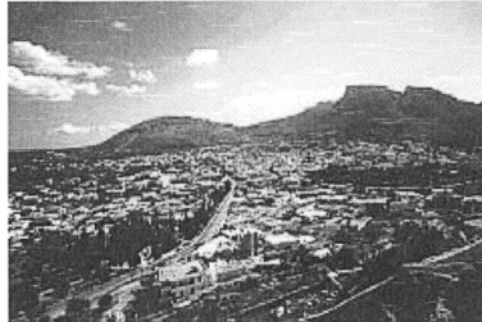
ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ

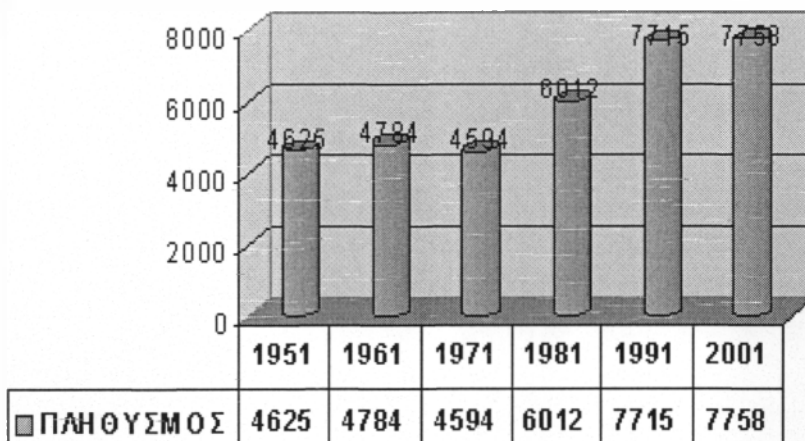

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο Δήμος Αρχαγγέλου προήλθε από τη συνένωση των κοινοτήτων ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ, ΜΑΛΩΝΑ, ΜΑΣΑΡΗ. Οριοθετείται μεταξύ Δήμου Αφάντου στα βόρεια, Δήμου Λινδίων στα νότια, Δήμου Καμείρου στα ανατολικά και της θάλασσας στα δυτικά. Η περιοχή απέχει περίπου 35 χλμ. από την πόλη της Ρόδου. Η συνολική του έκταση είναι 115 τ. χλμ γεγονός που τον κατατάσσει πέμπτο δήμο σε μέγεθος στο νησί και στην επαρχία της Ρόδου.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ

Εξέλιξη Πληθυσμού με βάση τις απογραφές

Πηγή : Απογραφές Πληθυσμού ΕΣΥΕ

Σημείωση : Τα στοιχεία αυτά αφορούν το σύνολο των στοιχείων των 3 οικισμών από τους οποίους δημιουργήθηκε ο Δήμος Αρχαγγέλου

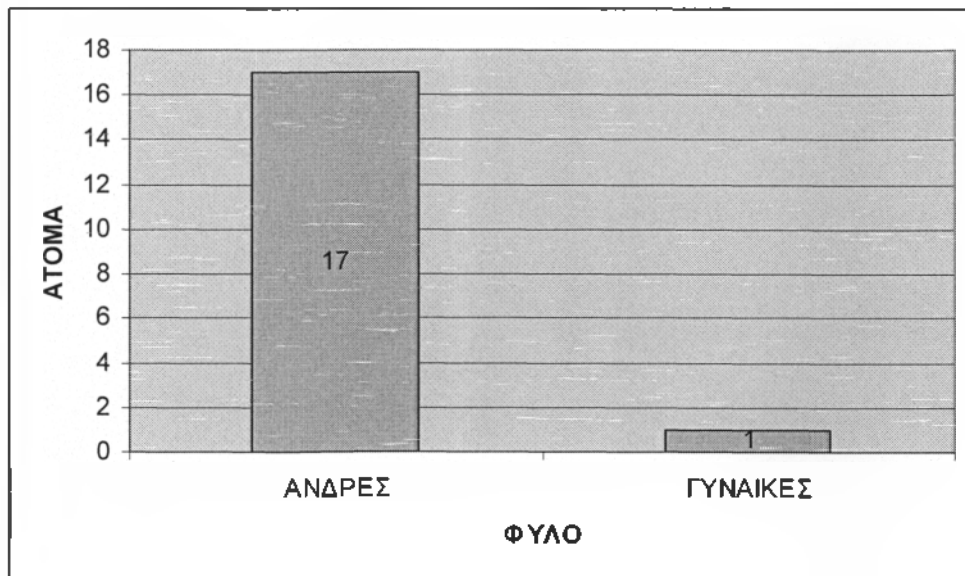
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

	Α' ΓΕΝΗΣ	Β' ΓΕΝΗΣ	Γ' ΓΕΝΗΣ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΟΙΚΟΝ. ΕΝΕΡΓΟΙ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 25	ΑΝΕΡΓΟΙ
ΓΕΛΟΥ	68	760	1146	166	2140	2205	386	65
ΩΝΑΣ	155	57	124	49	385	395	78	10
ΡΩΝ	24	86	234	8	352	363	70	11
ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΛΟΥ	247	903	1504	223	2877	2963	534	86

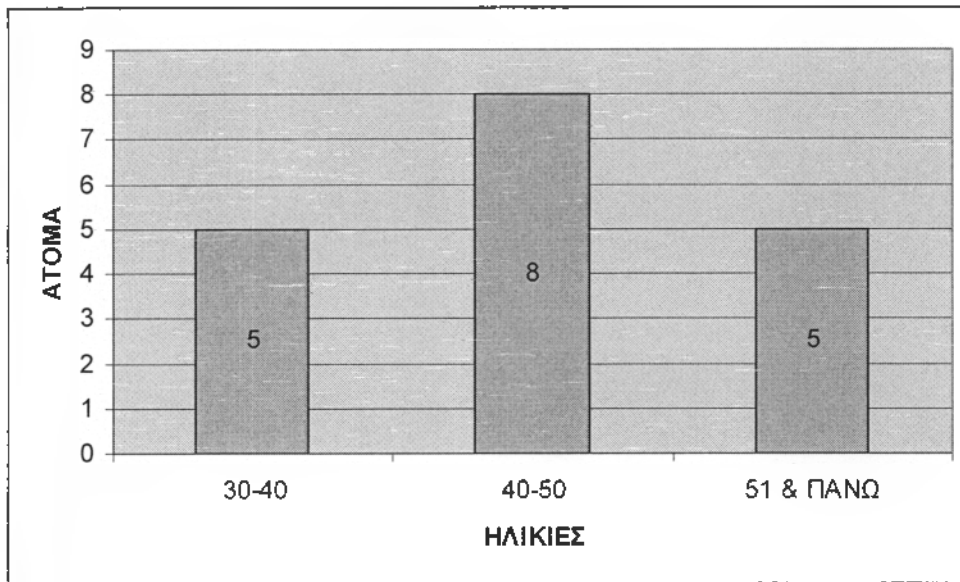
Πηγή : ΕΣΥΕ 1991

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ

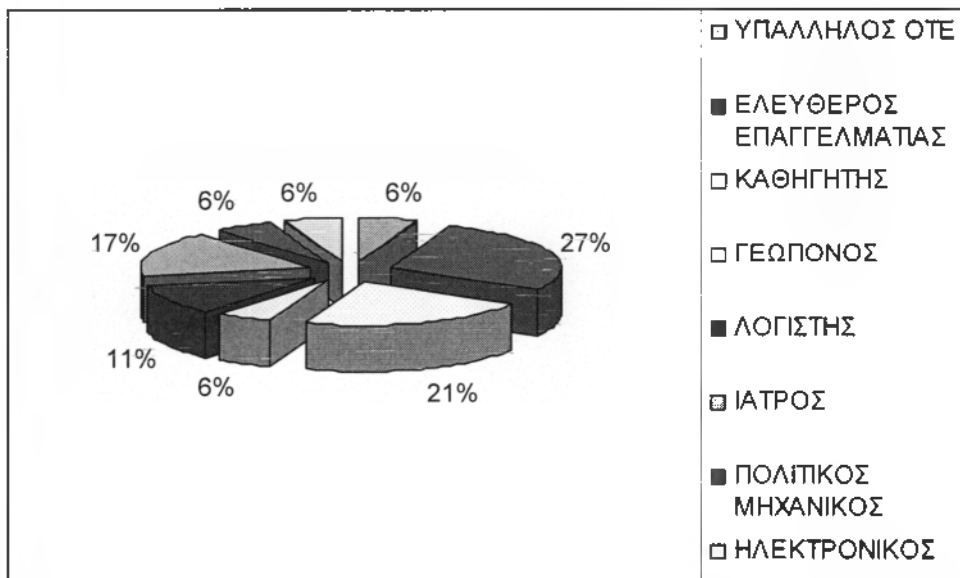
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

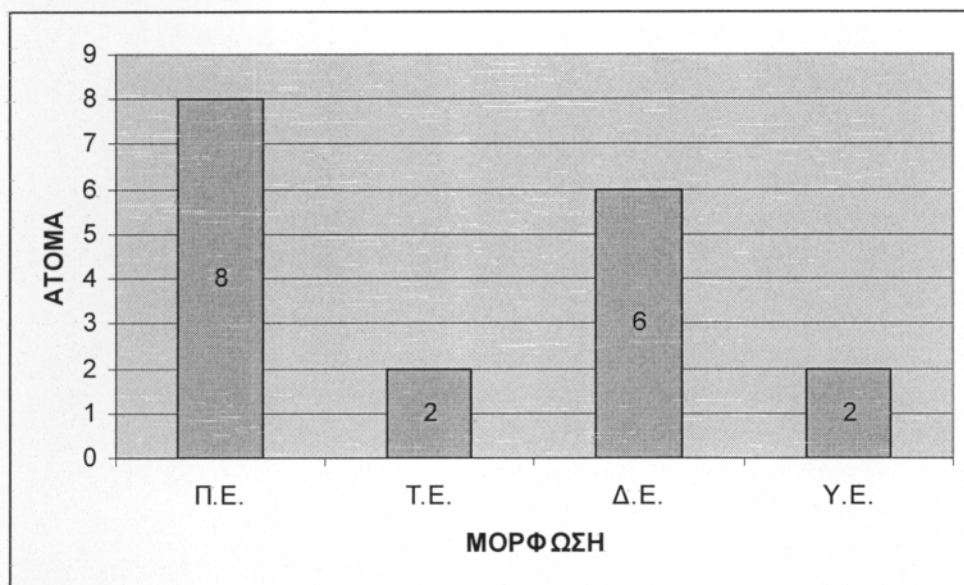
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

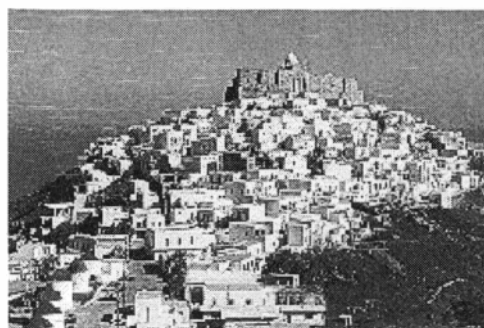
ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ

1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ

Η Αστυπάλαια ή Σταμπάλια είναι το πέμπτο κατά σειρά νησί των Δωδεκανήσων. Διοικητικά υπάγεται στην Επαρχία Καλύμνου αποτελώντας και τον ομώνυμο Δήμο. Έχει έκταση 96,7 τ. χλμ. και μήκος ακτών 110 χλμ.. Νησί άνυδρο και ξηρό καλύπτεται κατά 97,8% από σκληρόφυλλους θάμνους, που χρησιμοποιούνται για βοσκή και μελισσοκομία.

Η επικοινωνία τόσο με την έδρα της Δωδεκανήσου, τη Ρόδο όσο με τα άλλα νησιά και με την Αθήνα είναι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα του νησιού που έχει επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στις οικονομικές δραστηριότητες, την κοινωνική ζωή και γενικά την ανάπτυξη του νησιού.

2.0 ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

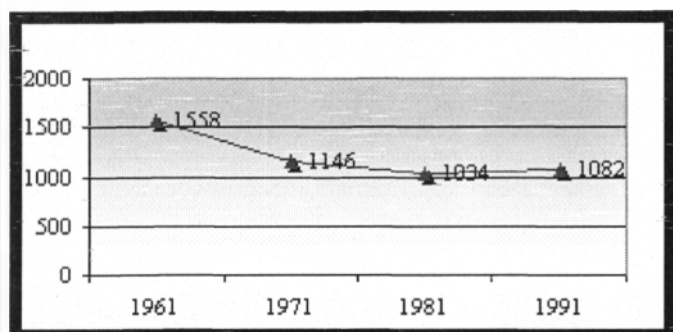
Ο πληθυσμός κατανέμεται σε τέσσερις οικισμούς : την Αστυπάλαια, Ανάληψη, Λιβάδια και Βαθύ. Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού (76,4%) βρίσκεται στην Αστυπάλαια. Ο πληθυσμός παρουσιάζει από το 1961 συνεχή μείωση. Μόλις το 1991 παρουσίασε μια μικρή αύξηση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΕΤΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
1961	1558
1971	1146
1981	1034
1991	1082
2001	1238

Πηγή : ΕΣΥΕ - Χωροταξική οργάνωση Νομού - Μελέτες Οικισμών < 2000 κατοίκων (ΥΧΟΠ)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

3.0 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Σήμερα στην Αστυπάλεια υπάρχει ένα Νηπιαγωγείο, ένα Δημοτικό σχολείο και ένα Γυμνάσιο - Λύκειο. Συνολικά, σε όλες τις βαθμίδες φοιτούν περίπου 200 παιδιά. Όλα τα παιδιά παίρνουν τη βασική εκπαίδευση, το 70% συνεχίζει μέχρι το Λύκειο. Από του 10 μαθητές ο ένας περνά σε κάποια ανώτερη ή ανώτατη βαθμίδα.

4.0 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1991, το εργατικό δυναμικό ανέρχεται στα 357 άτομα. Από αυτά τα 40 δήλωσαν άνεργοι. Πιο συγκεκριμένα :

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Τομέας Απασχόλησης	Άτομα
A' γενής	82
B' γενής	91
Γ' γενής	139
Δεν δήλωσαν	5
Άνεργοι	40
ΣΥΝΟΛΟ	357

4.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεύθυνσης Γεωργίας το 1992 υπήρχαν στο νησί 5.800 μανταρινιές και 3.740 ελαιόδεντρα. Αρκετές στο νησί είναι και οι ροδιές, αχλαδιές, αμυγδαλιές και οι ντοματιές. Η παραγωγή τους όμως, απευθύνεται κυρίως στην εσωτερική αγορά.

Στην Αστυπάλεια εκτρέφονται, με ελευθεροβοσκή, αιγοπρόβατα, ο αριθμός των οποίων υπολογίζεται γύρω στα 10.000 κεφάλια, χωρίς οργανωμένη μονάδα σφαγείου. Οι ανάγκες καλύπτονται από πρόχειρες εγκαταστάσεις, οι οποίες βρίσκονται εντός των ορίων του οικισμού. Υπολογίζεται ότι σφάζονται 4.000 ζώα το χρόνο.

Όσον αφορά τον αλιευτικό τομέα, οι ψαράδες υπολογίζονται γύρω στους 50 και τα αλιευτικά σκάφη στα 14 (Ε.Σ.Υ.Ε , 1992) και η ποσότητα αλιευμάτων τους στους 200τ. Στο νησί λειτουργεί μια

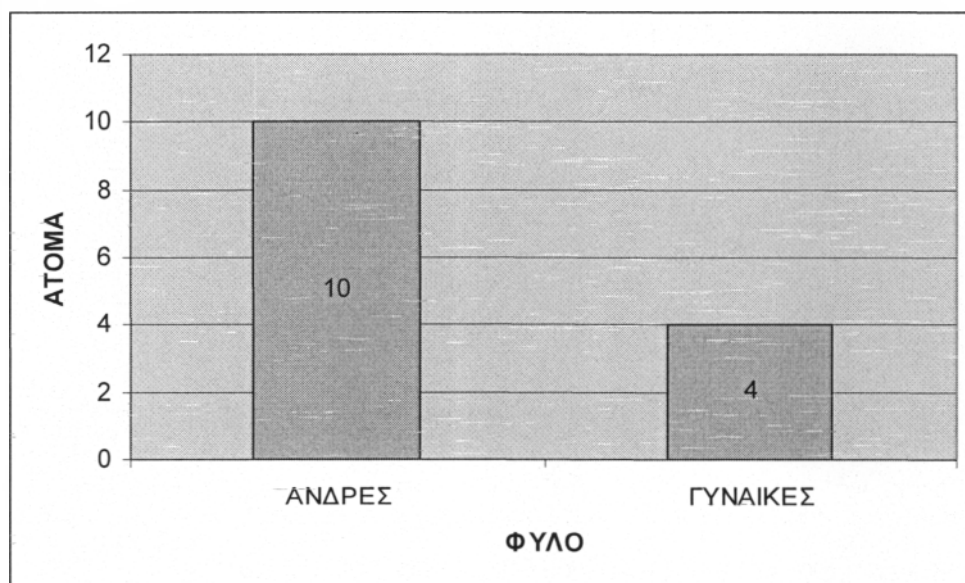
μονάδα ιχθυοκαλλιέργειας, στη θέση Γλινό, η οποία παράγει κυρίως τσιπούρες και λαυράκια. Η ετήσια παραγωγή υπολογίζεται 80τ και 84τ. αντίστοιχα.

4.2 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

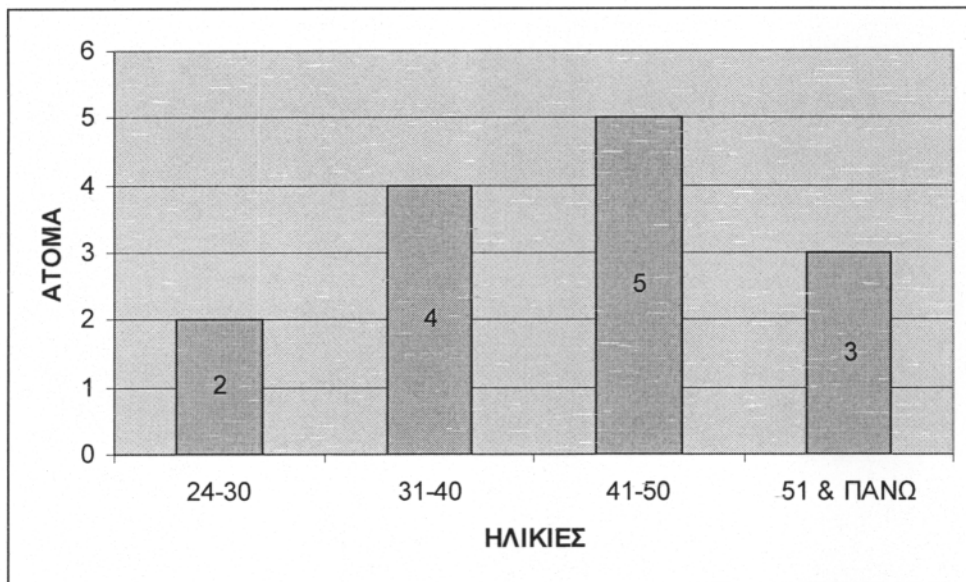
Σύμφωνα με στοιχεία του Δήμου Αστυπάλαιας οι ξενοδοχειακές μονάδες βρίσκονται κυρίως στις θέσεις Πέρα Γιαλός και Ανάληψη. Η δυναμικότητά τους ανέρχεται στις 107 κλίνες. Στο νησί υπάρχουν επίσης, πολλά ενοικιαζόμενα δωμάτια δυναμικότητας 900 κλινών και ένα camping στη θέση Β' Μαρμάρι, δυναμικότητας 30 θέσεων.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΑΣΤΥΠΑΛΛΑΙΑΣ

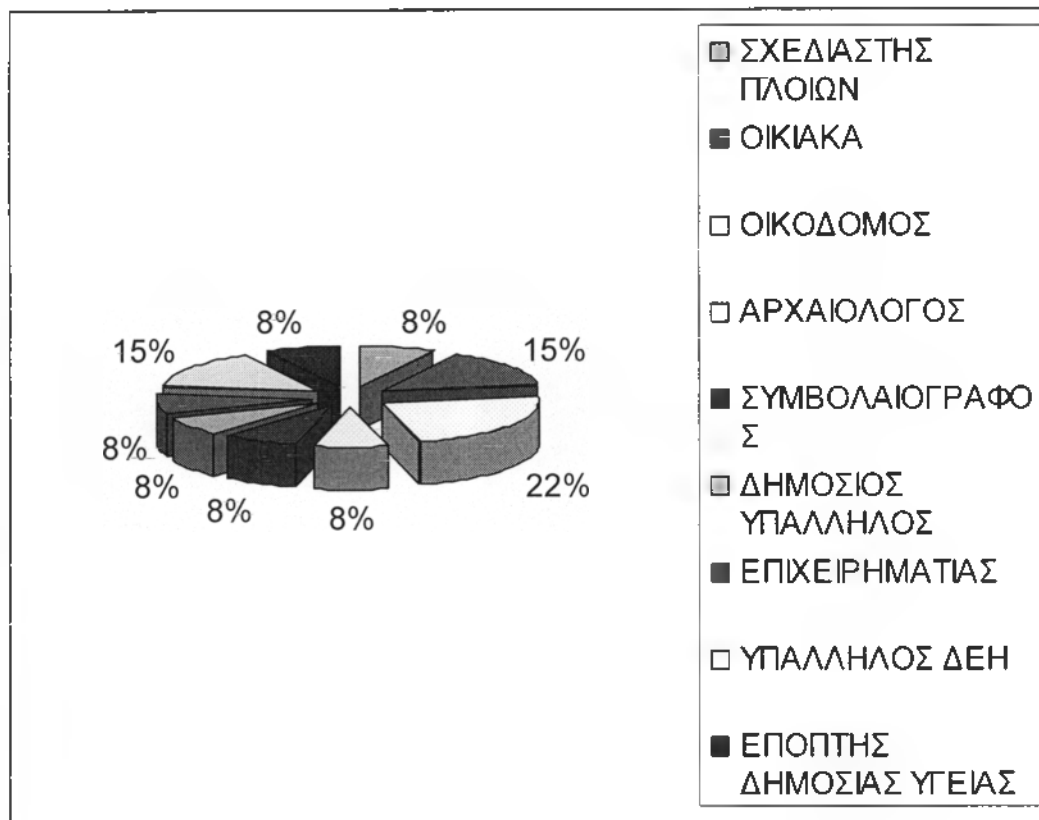
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

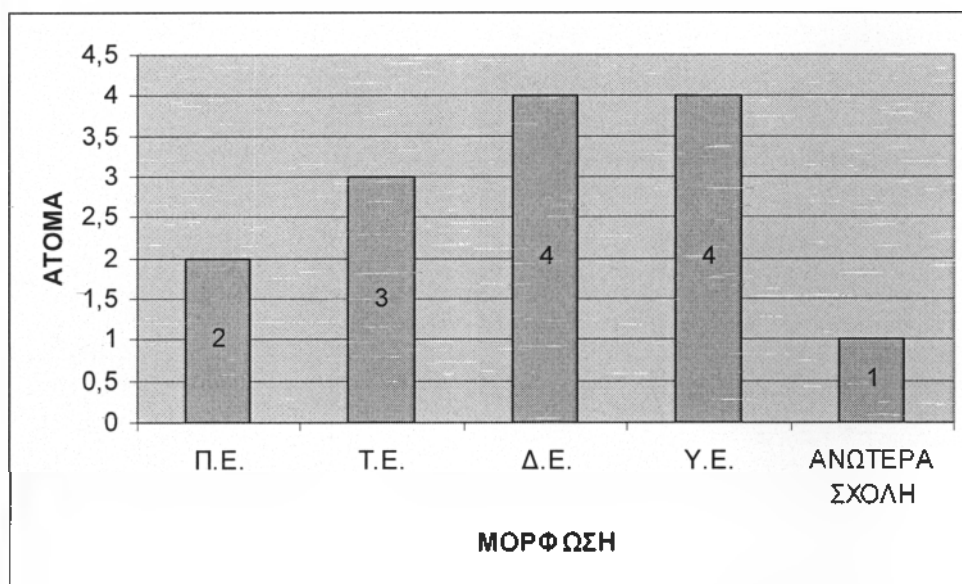
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΑΤΑΒΥΡΟΥ

Ο Δήμος Αταβύρου προήλθε από τη συνένωση των κοινοτήτων ΚΡΗΤΗΝΙΑ - ΕΜΠΩΝΑ - ΑΓΙΟΣ ΙΣΙΔΩΡΟΣ - ΣΙΑΝΝΑ - ΜΟΝΟΛΙΘΟΣ.

Είναι περιοχή κυρίως ορεινή με αρκετά οροπέδια και λίγες πεδινές εκτάσεις.

Το μεγαλύτερο μέρος του Δήμου έχει μείνει αγροτο- κτηνοτροφικό. Εξαίρεση αποτελεί η περιοχή της Εμπώνας, που –ενώ παραμένει κατά βάση γεωργο-κτηνοτροφική περιοχή- παρουσιάζει κάποια τουριστική δραστηριότητα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

Η οικονομική στασιμότητα αρκετών οικισμών της περιοχής καθώς και η πληθυσμιακή τους αποδυνάμωση, οφείλεται στην απομόνωσή τους λόγω της κακής οδικής σύνδεσης με την πόλη της Ρόδου και στην έλλειψη βασικών έργων υποδομής.

Στο Δήμο Αταβύρου την κυρίαρχη θέση έχει ο πρωτογενής με ποσοστό 40,9% στο σύνολο των εργαζομένων έναντι 5,6% της επαρχίας. Στη δεύτερη θέση βρίσκεται ο τριτογενής τομέας με ποσοστό 37,5% έναντι 67,4% της επαρχίας. Τέλος ο δευτερογενής (υποτονικός σε όλη την επαρχία, αλλά σταθερά στη δεύτερη θέση) εδώ έρχεται τρίτος με ποσοστό 18% κατά τι μικρότερο από αυτό της επαρχίας (21,6%).

Η διάρθρωση αυτή αποτελεί φαινόμενο μοναδικό για τα δεδομένα της Επαρχίας Ρόδου και δείχνει ότι ο Δήμος Αταβύρου παραμένει μια περιοχή που δεν ακολούθησε το μοντέλο ανάπτυξης της υπόλοιπης Ρόδου. Παρά το ότι τα μεγέθη του Δήμου σε σχέση με αυτά της επαρχίας είναι ιδιαίτερα περιορισμένα μπορεί κανείς να ισχυρισθεί ότι ο Δήμος Αταβύρου αποτελεί ένα σημαντικό χώρο- αντίποδα της μονόπλευρης ανάπτυξης της επαρχίας.

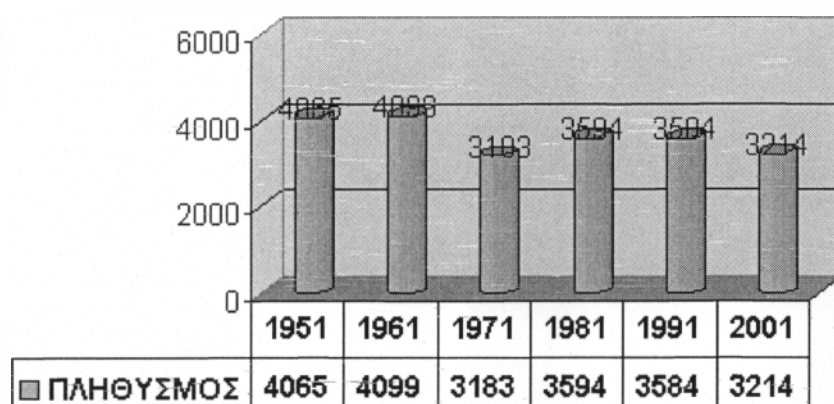
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Οι άνθρωποι του συγκεκριμένου γεωγραφικού χώρου έχουν προσαρμοστεί στο φυσικό τους περιβάλλον. Έχουν ρυθμίσει τις ενέργειες τους και χρησιμοποιούν όλα τα μέσα για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους και να ευημερήσουν. Ένας αδιάκοπος αγώνας να δαμαστεί το άγριο εδαφοκλιματολογικό περιβάλλον που τον πλαισιώνει. Οι άνθρωποι χρησιμοποιούν τις γνώσεις τους και δραστηριοποιούνται προς την **γεωργία, κτηνοτροφία, μελισσοκομία, υφαντική, χειροτεχνία, υποδηματοποιία, κηροποιεία, σιδηρουργεία.**

Στην έδρα του Δήμου υπάρχουν Μπωνιάτισσες κεντήστρες που πλουμίζουν τις φορεσιές ο χώρος τους είναι επισκέψιμος. Στον Αγ. Ισίδωρο υπάρχει υποδηματοποιός που φτιάχνει τις παραδοσιακές μπότες με μια μεγάλη σειρά από εργαλεία παραδοσιακά. ,ο χώρος είναι επισκέψιμος. Υπάρχουν ορισμένοι **αργαλειοί** στην περιοχή που και μέχρι τώρα είναι σε λειτουργία . Ο αγροτικός χαρακτήρας της περιοχής ωθεί τους κατοίκους στην παραγωγή λαδιού κρασιού (**υπάρχει στην έδρα του δήμου παραδοσιακό οινοποιείο**) μελιού ,σούμας ,οπωροκηπευτικών (σε θερμοκήπια και τροφοδοτούν με αυτά το κέντρο) και τυρί που το φτιάχνουν οι κτηνοτρόφοι σε μικρές ποσότητες όμως κατόπιν παραγγελίας για προσωπική χρήση ή για πώληση στις λαϊκές αγορές που έχουμε συγκεντρώσει παραγωγών.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ

Εξέλιξη Πληθυσμού με βάση τις απογραφές

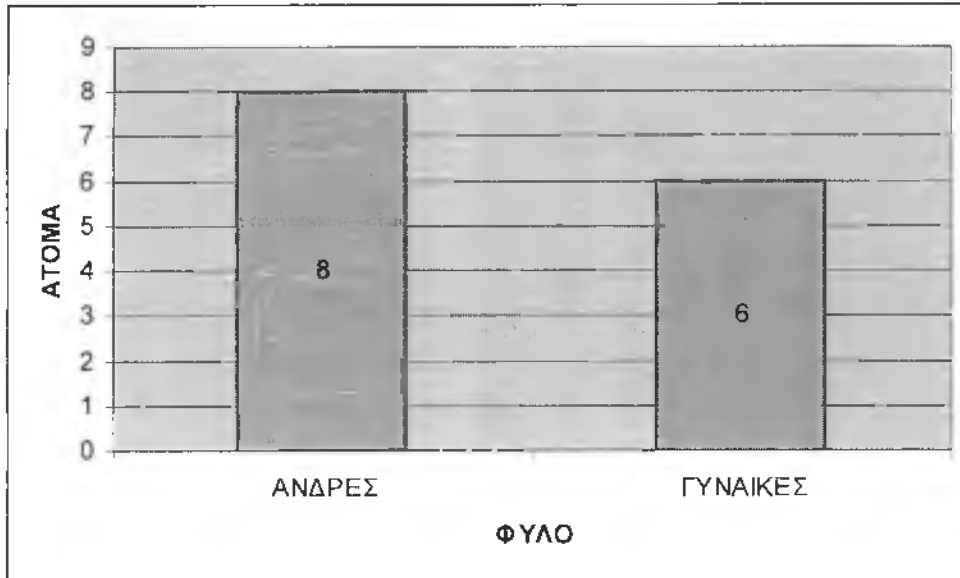

Πηγή : Απογραφές Πληθυσμού ΕΣΥΕ

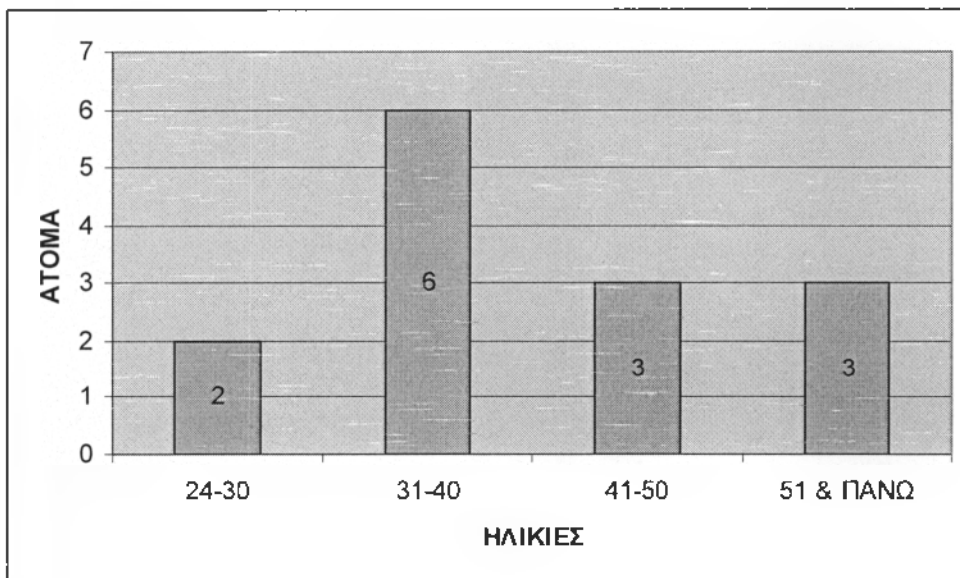
Σημείωση : Τα στοιχεία αυτά αφορούν το σύνολο των στοιχείων των οικισμών από τους οποίους δημιουργήθηκε ο Δήμος

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΑΤΑΒΥΡΟΥ

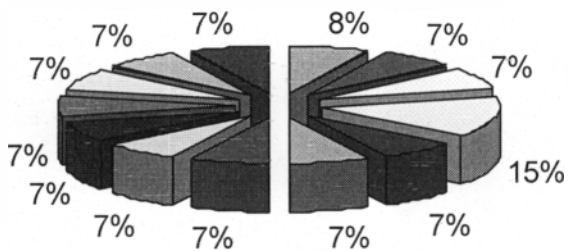
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

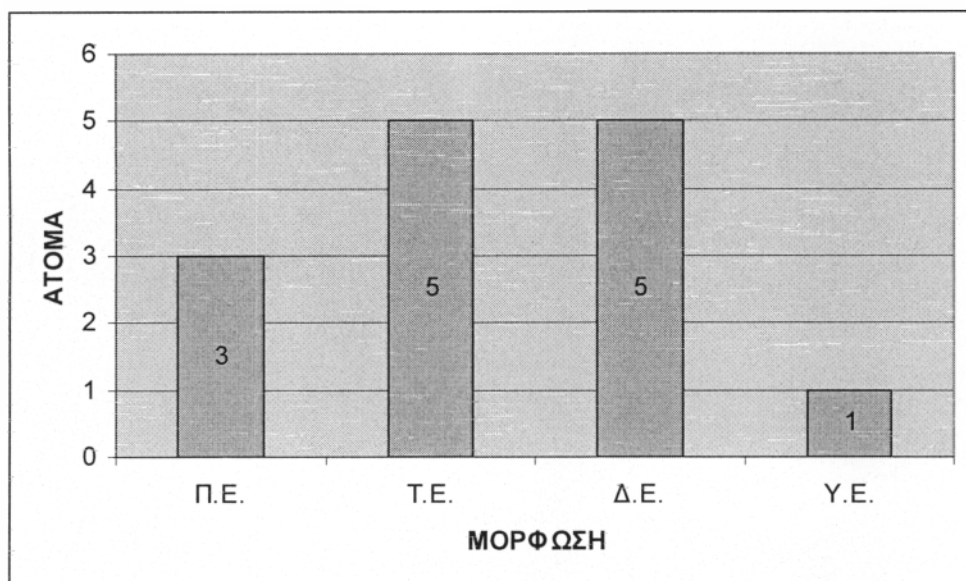

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

- ΛΟΓΙΣΤΗΣ
- ΝΟΣΗΛΕΥΤΡΙΑ
- ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
- ΓΕΩΠΟΝΟΣ
- ΑΓΡΟΤΙΣΣΑ
- ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ
- ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ
- ΤΥΡΙΣΤΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ
- ΑΙΣΘΗΤΙΚΟΣ
- ΣΥΝΤΑΞ. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ
- ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΣ
- ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ
- ΟΔΗΓΟΣ ΤΑΞΙ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΑΦΑΝΤΟΥ

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο Δήμος Αφάντου βρίσκεται στη βορειοανατολική πλευρά της Νήσου Ρόδου σε απόσταση 20 χλμ. από το Νομαρχιακό Μέγαρο. Προήλθε από τη συνένωση δυο Ο.Τ.Α. του Δήμου Αφάντου και της Κοινότητας Αρχίπολης. Τα σύνορά του είναι στα βόρεια ο Δήμος Καλλιθέας, στα νότια ο δήμος Αρχαγγέλου, στα δυτικά ο δήμος Καμείρου και στα ανατολικά η θάλασσα. Είναι από τους μικρότερους δήμους στην επαρχία Ρόδου, με έκταση που δεν ξεπερνά τα 46 τ. χλμ. Ο Δήμος κατά ένα μεγάλο μέρος του είναι παραθαλάσσιος. Οι ακτές του είναι ομαλές, με κύριο χαρακτηριστικό τη μεγάλη αμμώδη παραλία, που αποτελεί έδαφος πρόσφορο για τουριστική ανάπτυξη.

Η περιοχή του πρώην Δήμου Αφάντου ήταν παλιότερα αγροτική, αλλά τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της και η μικρή απόσταση από την πόλη της Ρόδου συνετέλεσαν ώστε να μετεξελιχθεί σε τουριστικό προορισμό προς τον οποίο “αποκεντρώθηκε” ο τουρισμός της Πόλης της Ρόδου. Η περιοχή της πρώην κοινότητας της Αρχίπολης η οποία αποτελεί και την ενδοχώρα του δήμου παρέμεινε κατά βάση αργοτο- κτηνοτροφική

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η απογραφή του 1951 βρήκε το δήμο Αφάντου με πληθυσμό 3.309 κατοίκους και ποσοστό συμμετοχής στον πληθυσμό της Ρόδου 5,1%. Τα πρώτα χρόνια ο πληθυσμός ακολούθησε φθίνουσα τάση και στην απογραφή του 1961 μειώθηκε κατά 5,1% και έφθασε στους 3.140 κατοίκους.

Η συρρίκνωση του πληθυσμού συνεχίστηκε εντονότερα στην επόμενη δεκαετία με αποτέλεσμα το 1971 οι κάτοικοί του να περιορισθούν σε 2.823 με μείωση 10,1 %.

Η φθίνουσα τάση του πληθυσμού αναστράφηκε και έγινε θετική στη δεκαετία 1971-81 και μάλιστα με εντυπωσιακούς ρυθμούς της τάξεως του 57,7% και 41,6% στις δεκαετίες 1971-81 και 1981-91 αντίστοιχα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1991 ο πληθυσμός έφθασε τις 6.306 κατοίκους, περίπου στο διπλάσιο του πληθυσμού του 1951.

Η φθίνουσα τάση του πληθυσμού του δήμου Αφάντου στις δεκαετίες 1951-61 και 1961-71 οφείλεται στη μετανάστευση, φαινόμενο κοινό την εποχή εκείνη για την ελληνική και τη δωδεκανησιακή πραγματικότητα. Η αναστροφή της τάσης από αρνητικής σε θετική αργότερα είναι αποτέλεσμα της παλιννόστησης και της τουριστικής ανάπτυξης που δημιούργησαν προϋποθέσεις απασχόλησης στην περιοχή.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ρυθμοί ανόδου του πληθυσμού μετά το 1971 είναι σαφώς μεγαλύτεροι από αυτούς της επαρχίας Ρόδου και υποδηλώνουν τη βίαιη μεταβολή στο είδος και στα μεγέθη ανάπτυξης. Αποτέλεσμα των υψηλότερων ρυθμών μεταβολής του πληθυσμού είναι η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής της περιοχής στο σύνολο του πληθυσμού της επαρχίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

	1951	1961	1971	1981	1991	1997
Δήμος Αφάντου	3309	3140	2823	4453	6306	
Επαρχία Ρόδου	65206	68873	70110	90963	101348	
% Συμμετοχή Πληθυσμού Αφάντου στην επαρχία Ρόδου	5,1	4,6	4,0	4,9	6,2	
% μεταβολής πληθυσμού		-5,1	-10,1	57,7	41,6	

Αφάντου						
%μεταβολής πληθυσμού Επαρχίας		5,6	1,8	29,7	11,4	

Πηγή : ΕΣΥΕ

Οικισμός	1951	1961	1971	1981	1991	1997
Αφάντου	2946	2775	2489	3925	5634	
Αρχιπολης	363	365	334	528	672	
ΣΥΝΟΛΟ	3309	3140	2823	4453	6306	
Ποσοστό συμμετοχής						
Αφάντου	89,0	88,4	88,2	88,1	89,3	
Αρχιπολης	11,0	11,6	11,8	11,9	10,7	
ΣΥΝΟΛΟ	100	100	100	100	100	
Ποσοστό μεταβολής						
Αφάντου		-5,8	-10,3	57,7	43,5	
Αρχιπολης		0,6	-8,5	58,1	27,3	

Οι δυο Ο.Τ.Α. που απετέλεσαν το Δήμο Αφάντου παρουσιάζουν σχεδόν παρόμοια τάση μεταβολής του πληθυσμού, γεγονός που υποδηλώνει ότι η Αρχιπολη, παρά το ότι είναι μια περιοχή με χαρακτηριστικά που διαφέρουν σημαντικά από την περιοχή της πρώην κοινότητας Αφάντου, ακολούθησε τους ρυθμούς ανάπτυξης των παράκτιων περιοχών. Η αιτία γι 'αυτό βρίσκεται προφανώς στη μικρή απόσταση των δυο οικισμών.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου Αφάντου , σύμφωνα με την απογραφή του 1991, ανερχόταν στα 2.487 άτομα. Από αυτά τα 172 ασχολούνται στον πρωτογενή τομέα, τα 389 στο δευτερογενή και τα 1657 στον τριτογενή. 143 άτομα δήλωσαν άνεργα και 126 δεν δήλωσαν καθόλου.

	Δήμος Αφάντου			Επαρχία Ρόδου		
	Αριθμός ατόμων	% απασχόλησης	% οικ/κά ενεργού πληθ.	Αριθμός ατόμων	% απασχόλησης	% οικ/κά ενεργού πληθ.
Πρωτογενής τομέας	172	7,3	6,9	2261	5,9	5,6
Δευτερογενής τομέας	389	16,6	15,6	8252	21,6	20,6
Τριτογενής τομέας	1657	70,7	66,6	25703	67,4	64,2
Δεν δήλωσαν	126	5,4	5,1	1904	5,0	4,8
Σύνολο	2344	100,0	94,3	38120	100,0	95,2
Οικονομικά ενεργοί	2487		100,0	40045		100,0
Οικονομικά ενεργοί κάτω των 25	449		18,1	7236		18,1
Άνεργοι	143		5,7	1925		4,8

Πηγή ΕΣΥΕ

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι ο Δήμος Αφάντου παρουσιάζει παρόμοια διάρθρωση απασχόλησης μ' αυτήν του συνόλου της επαρχίας Ρόδου. Όπως για την επαρχία έτσι και για το δήμο την κυρίαρχη θέση στην απασχόληση έχει ο τριτογενής τομέας. Όμως τα ποσοστά εξειδίκευσης στον τριτογενή τομέα είναι για το Δήμο υψηλότερα. Συγκεκριμένα το ποσοστό συμμετοχής του τριτογενή τομέα είναι στο Δήμο πάνω από 70% ενώ στην επαρχία δεν ξεπερνά το 67%. Ο δευτερογενής τομέας έρχεται δεύτερος σε απασχόληση για το Δήμο Αφάντου με ποσοστό σαφώς χαμηλότερο συγκριτικά με το μέσο της επαρχίας. Τέλος ο πρωτογενής κατέχει την τελευταία θέση αν και το σχετικό ποσοστό του είναι κατά τι μεγαλύτερο από την επαρχία.

Η διάρθρωση αυτή αποτελεί συνέπεια του ότι ο Δήμος Αφάντου ακολούθησε με χρονικά μικρή υστέρηση κατά πόδας την ανάπτυξη της Πόλης της Ρόδου, αποτελώντας περιοχή προς την οποία αποκεντρώθηκε ο τουρισμός ευθύς μόλις τα πρώτα σημάδια ανάγκης αύξησης της τουριστικής προσφοράς άρχισαν να εμφανίζονται στο νησί.

Οι λόγοι που οδήγησαν στην εικόνα αυτή της απασχόλησης είναι:

- Λόγοι γεωγραφικοί και συγκεκριμένα η μικρή απόσταση από το επίκεντρο του τουρισμού που είναι η πόλη της Ρόδου και οι ομαλές αμμώδεις και συνεχείς παραλίες της περιοχής
- Λόγοι κοινωνικο-οικονομικοί και συγκεκριμένα το συγκριτικό πλεονέκτημα στον τουρισμό και η παλιννόστηση μεταναστών που είχαν ασχοληθεί στον τομέα των υπηρεσιών στα μέρη όπου είχαν μεταναστεύσει
- υποδομής και κυρίως η καλή συγκοινωνία μέσω του οδικού άξονα Ρόδου- Λίνδου.

ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Το ξενοδοχειακό δυναμικό της περιοχής εμφανίζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ Δ. ΑΦΑΝΤΟΥ 1997

	ΑΑ		Α		Β		C		D		E		ΣΥΝΟΛΑ	
	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.
ΑΦΑΝΤΟ			9	2347	20	2139	12	982	2	56	2	52	45	5576
Υ														
ΣΥΝΟΛΟ			9	2347	20	2139	12	982	2	56	2	52	45	5576

Πηγή : ΕΟΤ, Τμήμα Δωδ/σου

Από αυτόν φαίνεται ότι η περιοχή διαθέτει 5576 κλίνες σε 45 μονάδες (μέσο μέγεθος 124 κλίνες). Η αναλογία κλινών ανά κάτοικο πλησιάζει το 1:1 (συγκεκριμένα αναλογεί 1 κλίνη ανά 0,9 κατοίκους). Στην περιοχή υπάρχει μεγάλη συμμετοχή μονάδων και κλινών υψηλής και μέσης κατηγορίας. Συγκεκριμένα το 64% των μονάδων και το 80% των κλινών είναι Α και Β τάξης

Αξίζει να σημειωθεί ότι παρόλη την ομοιότητα η τουριστική ανάπτυξη στο Δήμο Αφάντου έχει ιδιαιτερότητες που κάνουν την περιοχή να διαφέρει από το κλασικό μοντέλο της υπόλοιπης Ρόδου.

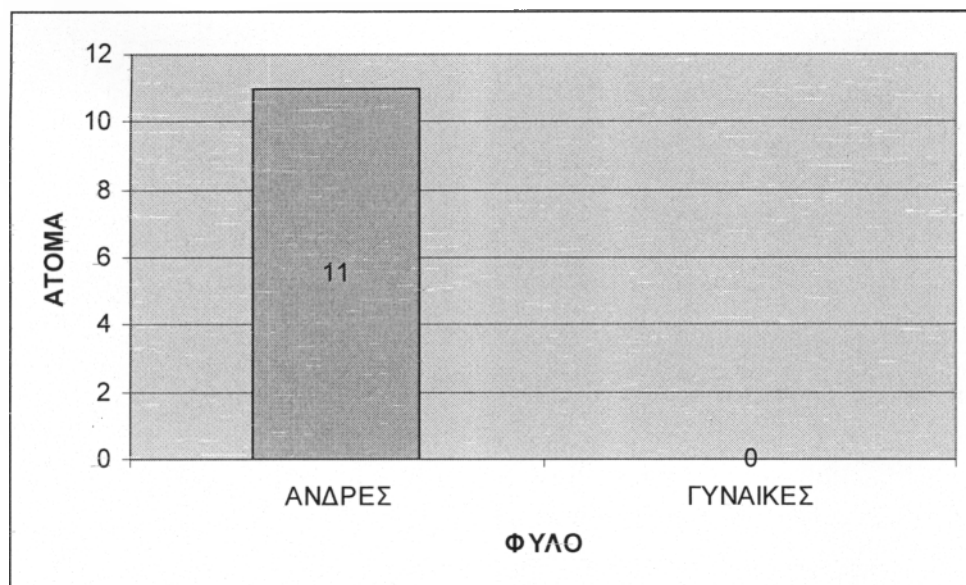
Εδώ, συναντά κανείς δύο είδη τουριστικής ανάπτυξης:

Σε ένα μεγάλο μέρος της περιοχής οι τουριστικές μονάδες δεν εκτείνονται κατά μήκος της παραλίας – αντίθετα με ό,τι συμβαίνει σε μεγάλη έκταση στο Δήμο Καλλιθέας και η αιτία βρίσκεται στο ότι ένα μεγάλο μέρος της παραλίας είχε δεσμευθεί από τη ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ. Έτσι ένα μεγάλο μέρος των ξενοδοχειακών μονάδων είναι κτισμένες κατά μήκος του οδικού άξονα Ρόδου- Λίνδου και είναι ως επί το πλείστον μικρού και μεσαίου μεγέθους.

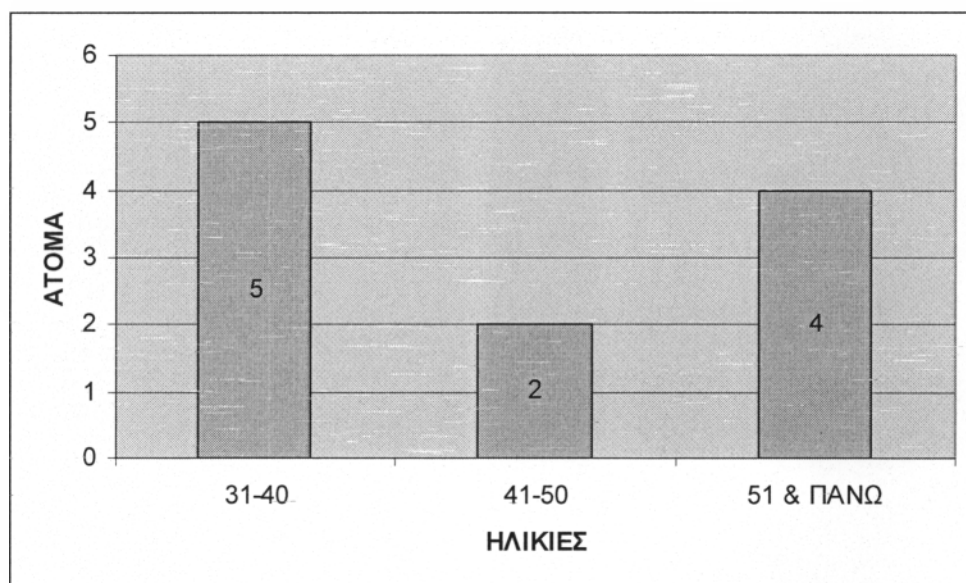
Σε ένα συγκεκριμένο σημείο- πόλο, στα Κολύμπια, που βρίσκεται στο νοτιοανατολικό μέρος του Δήμου, στα σύνορα με το δήμο Αρχαγγέλου, υπάρχει έντονη τουριστική ανάπτυξη με μονάδες μεγάλες και μεσαίου μεγέθους υψηλής κατηγορίας. Ο πόλος αυτός δημιουργήθηκε πρόσφατα, στη δεκαετία του 1980, και εξελίχθηκε με ταχείς ρυθμούς, σε περιοχή που παλιότερα ήταν αγροτική και επί Ιταλοκρατίας αποτελούσε πρότυπο αγροτικό οικισμό.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΑΦΑΝΤΟΥ

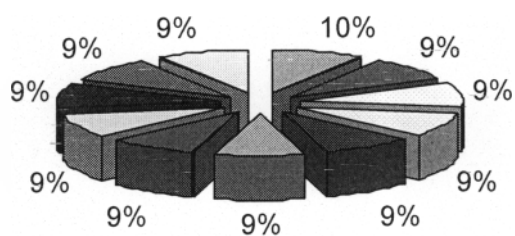
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

■ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

■ ΑΓΡΟΤΗΣ

□ ΕΡΓΟΛΑΒΟΣ
ΟΙΚΟΔΟΜΩΝ

□ ΣΥΝΤΑΞ. ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ

■ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ Α'
ΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

▣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ

■ ΓΥΜΝΑΣΤΗΣ

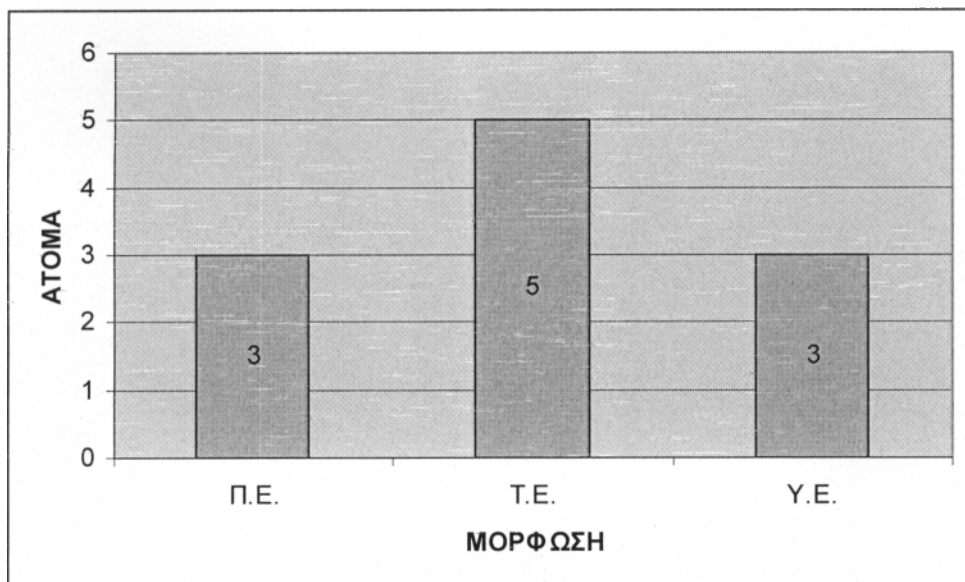
□ ΛΟΓΙΣΤΗΣ

■ ΔΗΜΟΣΙΟΣ
ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

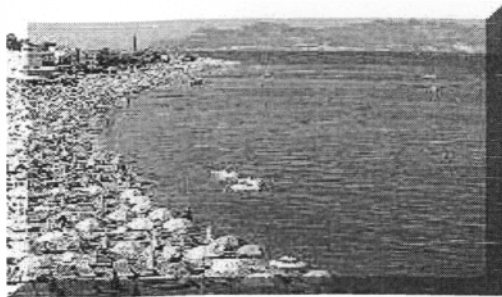
▣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

□ ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΞΕΝ.
ΕΠΙΧΕΙΡ.

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

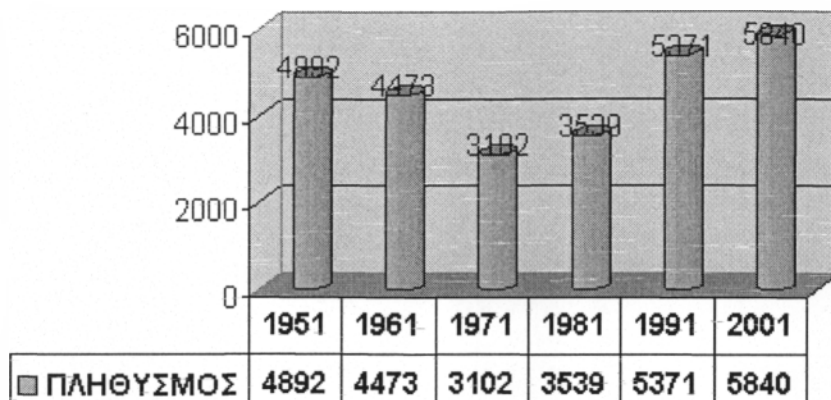

ΔΗΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ

Εξέλιξη Πληθυσμού με βάση τις απογραφές

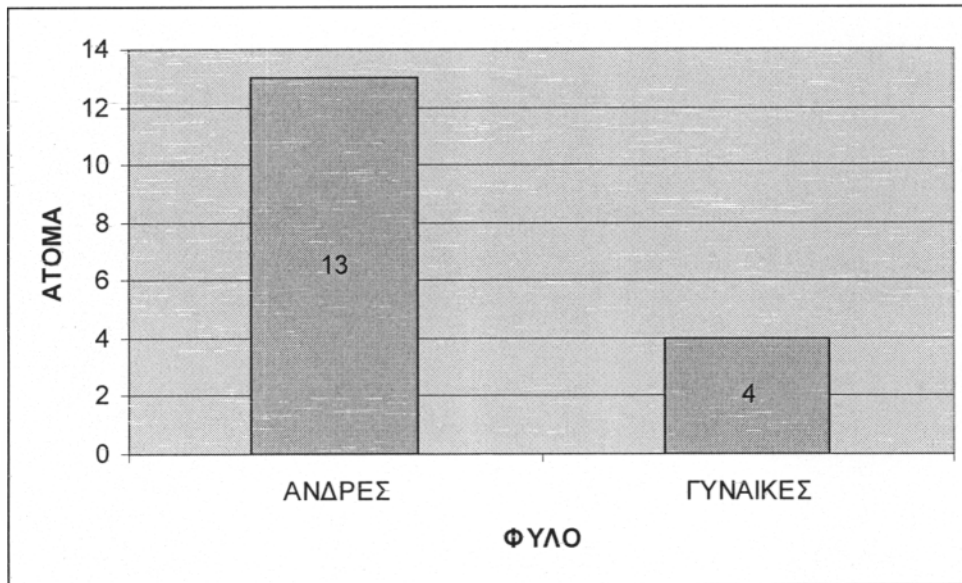

Πηγή : Απογραφές Πληθυσμού ΕΣΥΕ

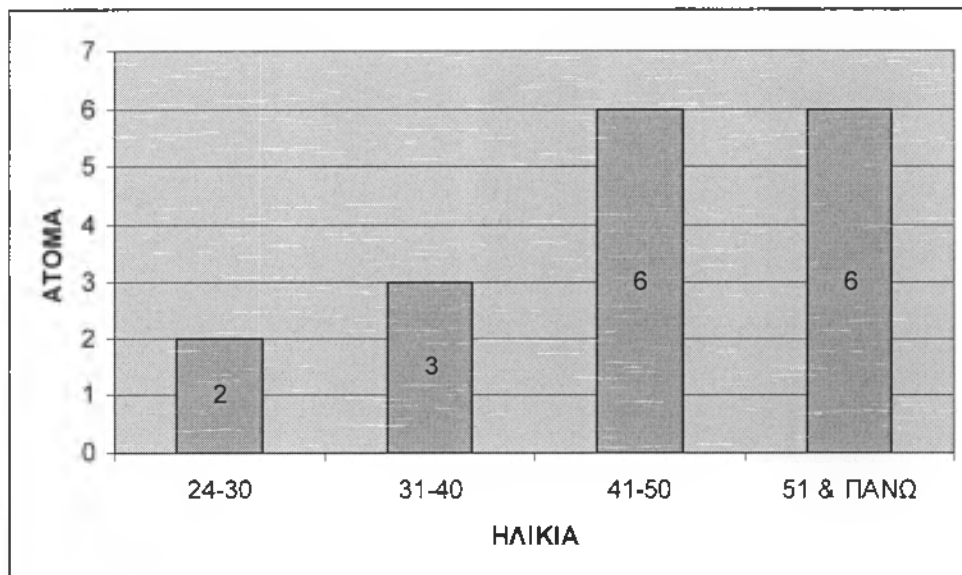
Σημείωση : Τα στοιχεία αυτά αφορούν το σύνολο των στοιχείων των οικισμών από τους οποίους δημιουργήθηκε ο

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

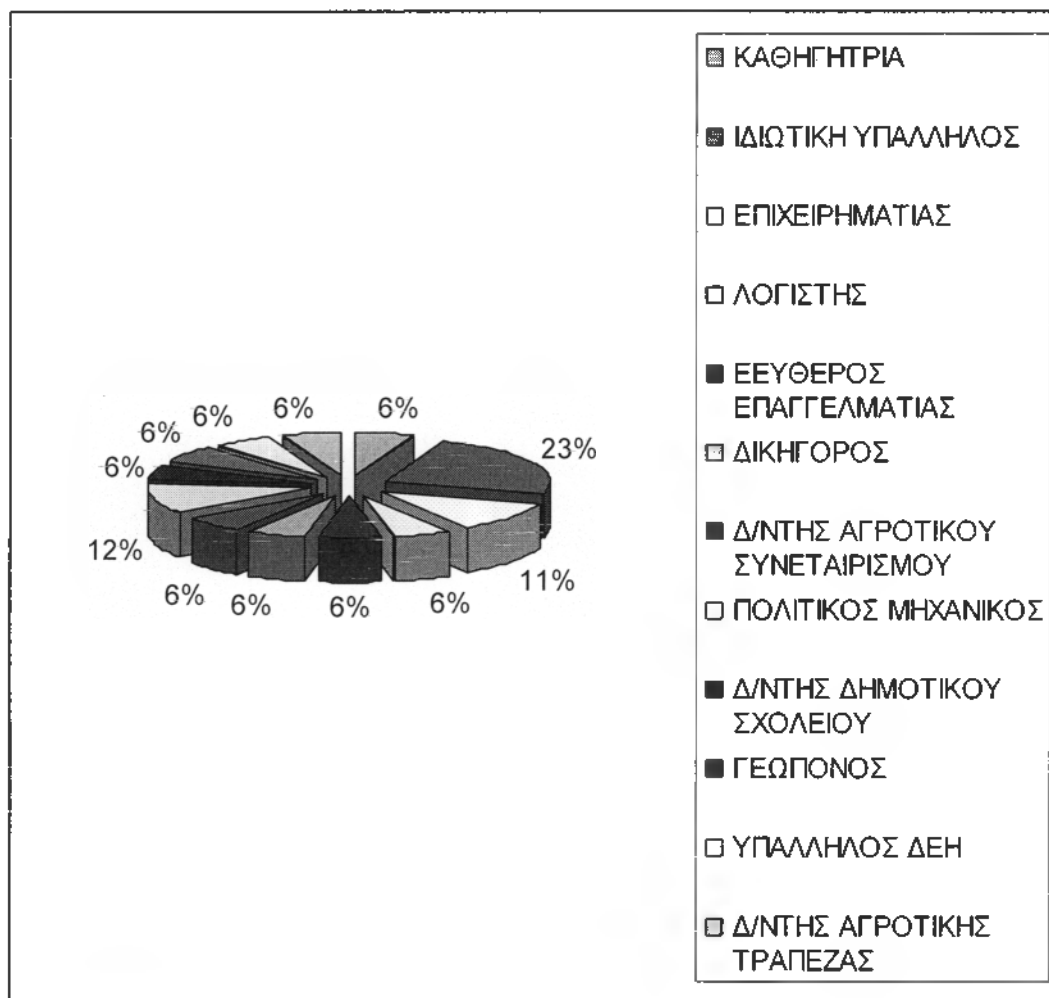
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

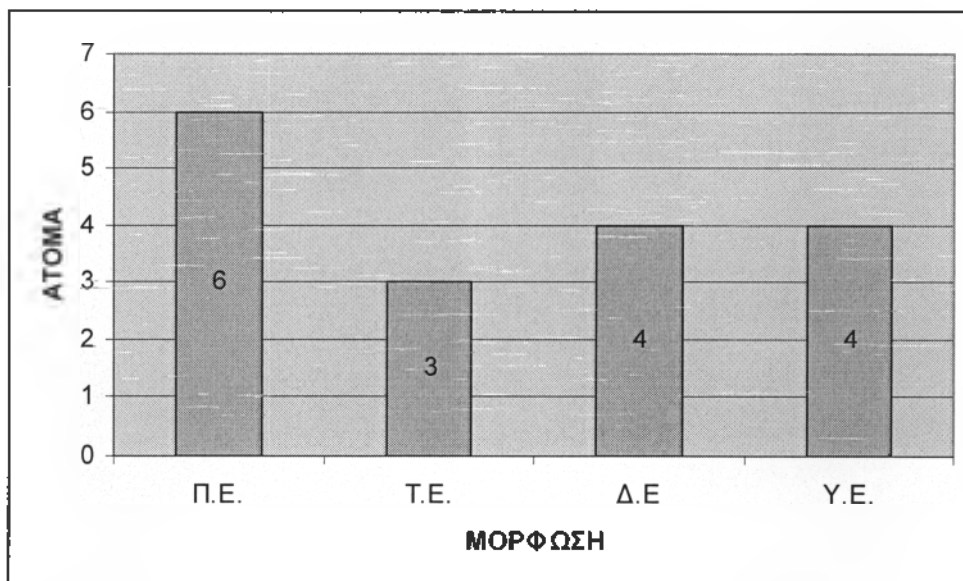
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

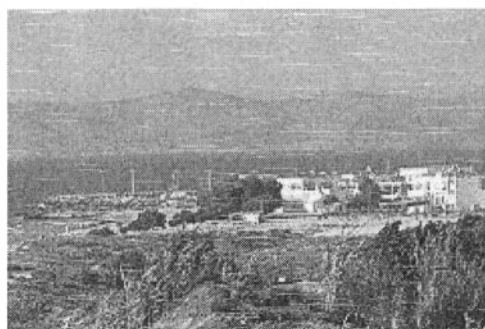
ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

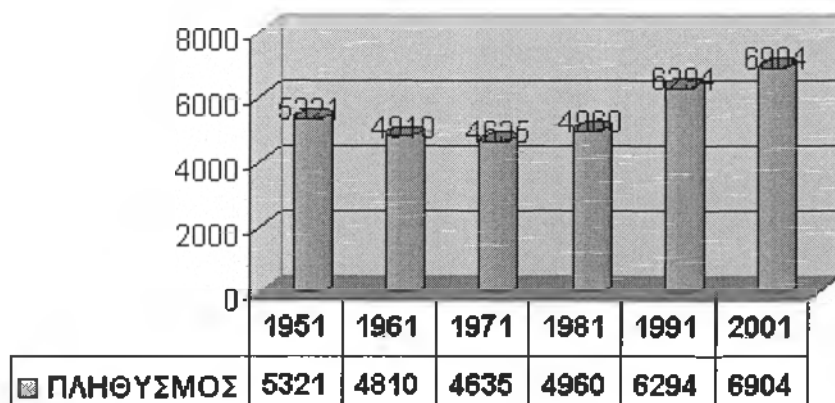

ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ

Εξέλιξη Πληθυσμού με βάση τις απογραφές

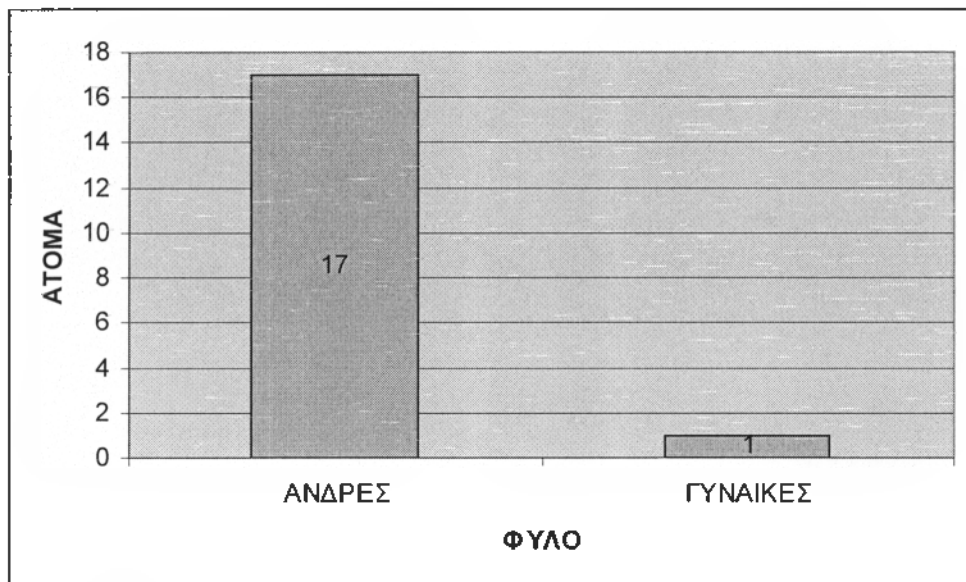

Πηγή : Απογραφές Πληθυσμού ΕΣΥΕ

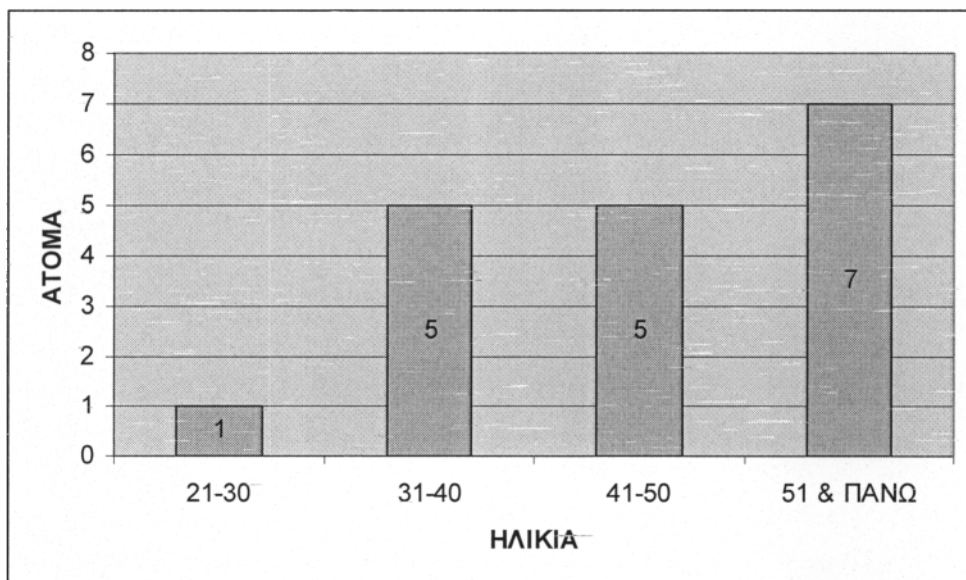
Σημείωση : Τα στοιχεία αυτά αφορούν το σύνολο των στοιχείων των οικισμών από τους οποίους δημιουργήθηκε ο Δήμος

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ

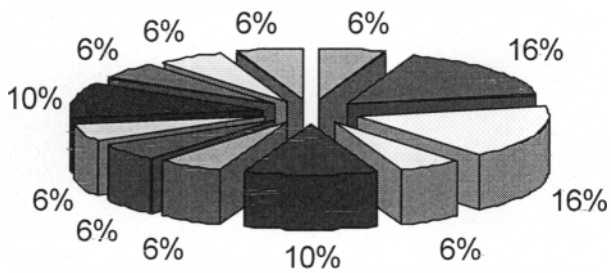
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

■ ΑΓΡΟΤΗΣ

■ ΛΟΓΙΣΤΗΣ

□ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

□ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ

■ ΣΥΝΤΑΞ. ΔΗΜΟΣΙΟΥ

■ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΥΠΑ

■ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΟΣ

□ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΙΣΤΗΣ

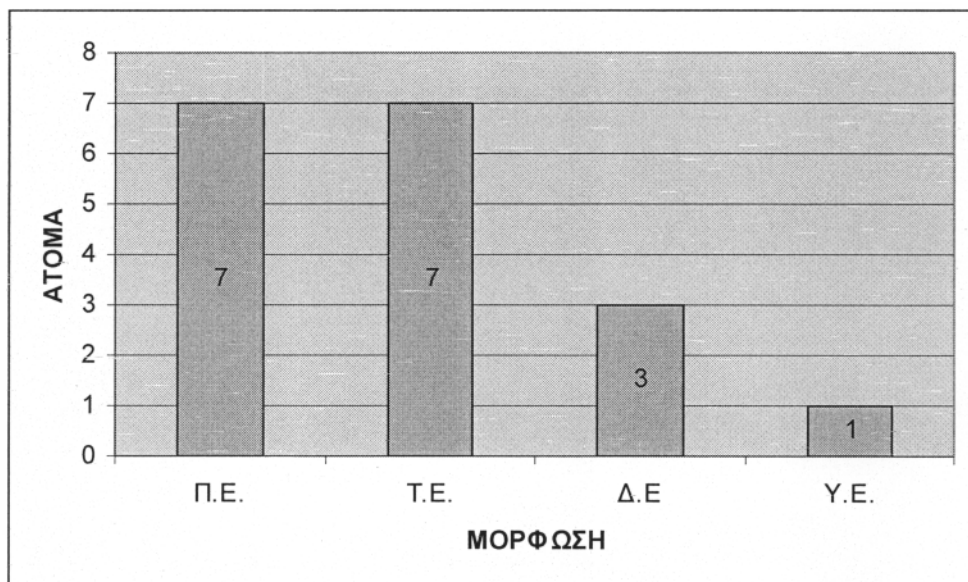
■ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ

■ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΕΚΟ

□ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ
ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ

■ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΙΑΛΥΣΟΥ

ΓΕΝΙΚΑ

Ο Δήμος Ιαλυσού βρίσκεται στο Βόρειο -Δυτικό τμήμα της Νήσου Ρόδου, σε απόσταση 8 χλμ από το Νομαρχιακό Μέγαρο. Εκτείνεται κατά μήκος του βασικού οδικού άξονα Ρόδου- Αεροδρομίου- Καμείρου.

Στο βόρειο σύνορό του βρίσκεται ο Δήμος Ρόδου, στο Νότιο ο Δήμος Πεταλουδών, ανατολικά ο Δήμος Καλλιθέας και δυτικά η θάλασσα (Κόλπος των Τριαντών).

Η ονομασία του οφείλεται στο ότι στα διοικητικά όριά του βρίσκονται τα ερείπια της αρχαίας Ιαλυσού μιας από τις τρεις πόλεις- κράτη που στα 408 π.χ. αποφάσισαν να συνενωθούν σε μια -τη σημερινή πόλη της Ρόδου.

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και της Ιταλοκρατίας ο Δήμος Ιαλυσού ήταν γεωργικός. Στα διοικητικά του όρια έχτιζαν οι δημότες Ρόδου παραθεριστικές κατοικίες («πύργους») για να περάσουν εκεί τα καλοκαίρια τους.

Η θέση του δήμου Ιαλυσού, η γειτνίασή του κατά κύριο λόγο με το Δήμο Ρόδου και τη θάλασσα και κατά δεύτερο λόγο με το αεροδρόμιο και το Δήμο Πεταλουδών αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες της μορφής ανάπτυξης.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Ο δήμος Ιαλυσού αποτελεί ένα από τους μικρότερους σε έκταση δήμους της νήσου και από τους μεγαλύτερους σε πληθυσμό.

Συμφωνα με την απογραφή του 1991 έχει πληθυσμό 7193 κατοίκους, γεγονός που του δίνει την τρίτη θέση από άποψη πληθυσμιακού μεγέθους στο νησί και στην Επαρχία Ρόδου.

Η εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού του δήμου Ιαλυσού παρουσιάζεται στον πίνακα 1

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Οικισμός	1951	1961	1971	1981	1991	2001
Ιαλυσός	2822	3162	3485	7212	7193	1027 5
ποσοστό 10ετίας	%	12,0	10,2	106,9	-0,3	42,8

Πηγή : ΕΣΥΕ

Σύμφωνα με τον πίνακα αυτόν, η διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού παρουσίασε μεγάλη ανοδική τάση ιδιαίτερα στο παρελθόν. Από το 1951 ως το 1961 η άνοδος ήταν της τάξεως του 12% και από το 1961 έως το 1971 ήταν της τάξεως του 10,2%. Εντυπωσιακός είναι ο υπερδιπλασιασμός του πληθυσμού του δήμου μεταξύ των ετών 1971 και 1981, οπότε από 3.485 κατοίκους έφθασε τις 7.212 (ποσοστό μεταβολής 106,9%). Από τότε μέχρι το 1991, ο πληθυσμός παρουσιάζει στασιμότητα (και μάλιστα μια ελαφρά κάμψη της τάξεως του 0,003%).

Πάντως ο πραγματικός του πληθυσμός υπολογίζεται ότι είναι αρκετά μεγαλύτερος από αυτόν που εμφανίζουν τα επίσημα στοιχεία. Η απόκλιση –που είναι δύσκολο να εκτιμηθεί– οφείλεται στο ότι από άποψη οικιστική ο Δήμος Ιαλυσού αποτελεί

συνέχεια του Δήμου Ρόδου και σ' αυτόν έχουν την κατοικία τους πολλοί δημότες Ρόδου.

Γεωγραφικά αλλά και από οικιστική άποψη μπορούμε να διακρίνουμε στο δήμο Ιαλυσού τέσσερις ενότητες:

Η πρώτη περιλαμβάνει τον πυρήνα του οικισμού, με πυκνή δόμηση όπου βρίσκονται συγκεντρωμένες οι παραδοσιακές δραστηριότητες του Δήμου, οι οποίες κατά κύριο λόγο εξυπηρετούν τις ανάγκες των κατοίκων του οικισμού. Γύρω από τον οικισμό, η δόμηση αραιώνει και βρίσκει κανείς κατοικίες – επαύλεις προς τις οποίες «εκτονώνεται» οικιστικά τόσο ο δήμος Ρόδου όσο και ο Δήμος Ιαλυσού.

Η δεύτερη εκτείνεται κατά μήκος της οδού Ρόδου- αεροδρομίου. Εδώ οι κατοικίες διακόπτονται συχνά από μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες οι οποίες αποτέλεσαν χρονικά τις πρώτες τουριστικές μονάδες «εκτός Ρόδου».

Η τρίτη περιλαμβάνει την παραθαλάσσια περιοχή που έχει κατά μήκος της μεγάλα και μετρίου μεγέθους τουριστικά συγκροτήματα και μικρές μονάδες βοηθητικές των ξενοδοχείων (εστιατόρια κλπ).

Τέλος η ενδοχώρα (στην ανατολική πλευρά του οικισμού) χαρακτηρίζεται από το λόφο του Φιλερήμου (χώρο αρχαιολογικού και οικολογικού ενδιαφέροντος) και από αραιή δόμηση ανάμεσα σε εκτάσεις που άλλοτε καλλιεργούνταν αλλά σήμερα προορίζονται για οικιστική χρήση.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η οικονομία της Ιαλυσού είναι συνδεδεμένη με την οικονομία του Δήμου Ρόδου και συνυφασμένη με την ραγδαία εξέλιξη του τουρισμού στο νησί. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ στα 1991 ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου ήταν 2.831 κάτοικοι και οι εργαζόμενοι 2716.

Η κατανομή του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ανά τομέα δίδεται παρακάτω:

ΠΙΝΑΚΑΣ : ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΙΑΛΥΣΟΥ, 1991

	Αριθμός ατόμων	% εργαζομένων	% οικονομικά ενεργού πληθυσμού
Πρωτογενής	109	4	4
Δευτερογενής	608	22	21
Τριτογενής	1847	68	65
Δεν δήλωσαν	152	6	5
ΣΥΝΟΛΟ	2716	100	96
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΙ	2831		100
ΟΙΚΟΝ. ΕΝΕΡΓΟΙ < 25 ετών	557		20
ΑΝΕΡΓΟΙ	115		4

Πηγή : ΕΣΥΕ

Από τον πίνακα αυτόν είναι εμφανής ο προσανατολισμός της οικονομίας του Δήμου προς τον τομέα των υπηρεσιών και μάλιστα προς τον τουρισμό.

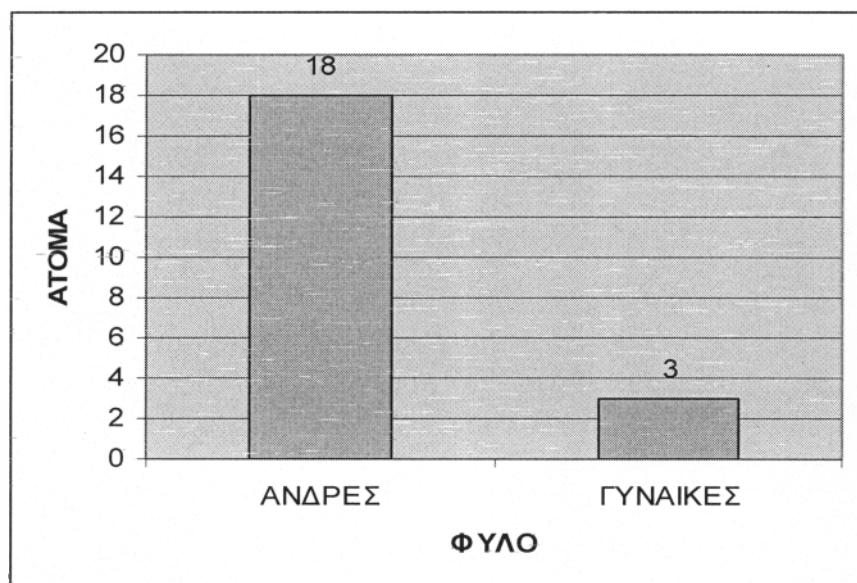
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Η προσφορά τουριστικών κλινών δίδεται στον πίνακα που ακολουθεί:

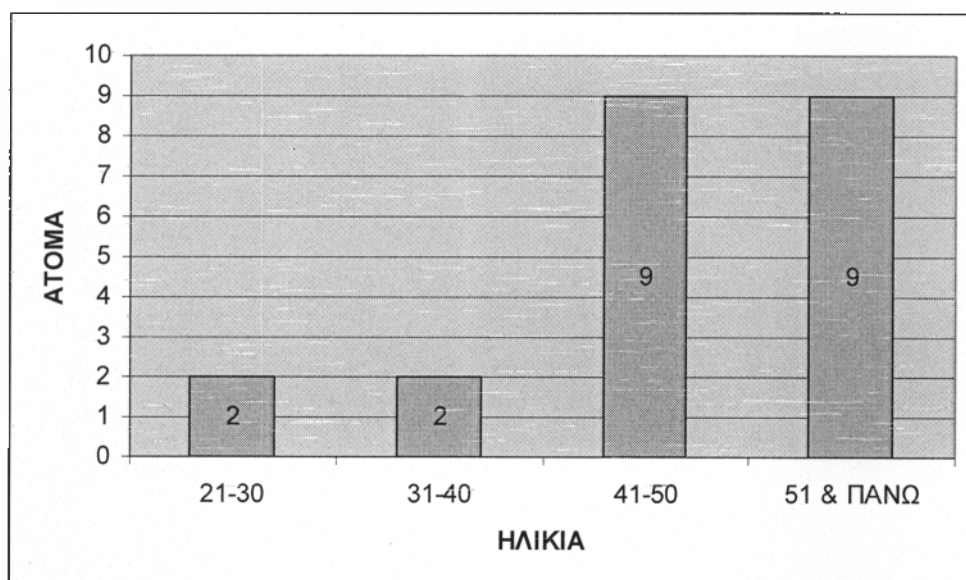
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ Δ. ΙΑΛΥΣΟΥ 1997

	ΑΑ	A	B	C	D	E	ΠΡΔ.	ΣΥΝΟΛΑ							
	ΜΚ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	ΜΚ.	ΜΚ.	Μ Κ.							
ΙΑΛΥΣΟ	5	4544	30	7793	20	1456	24	1296	10	375				89	15464

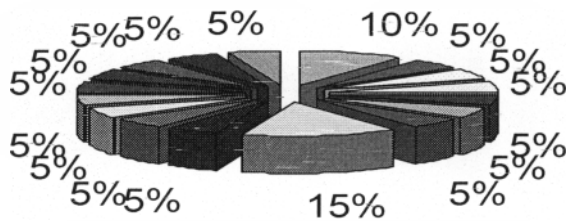
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

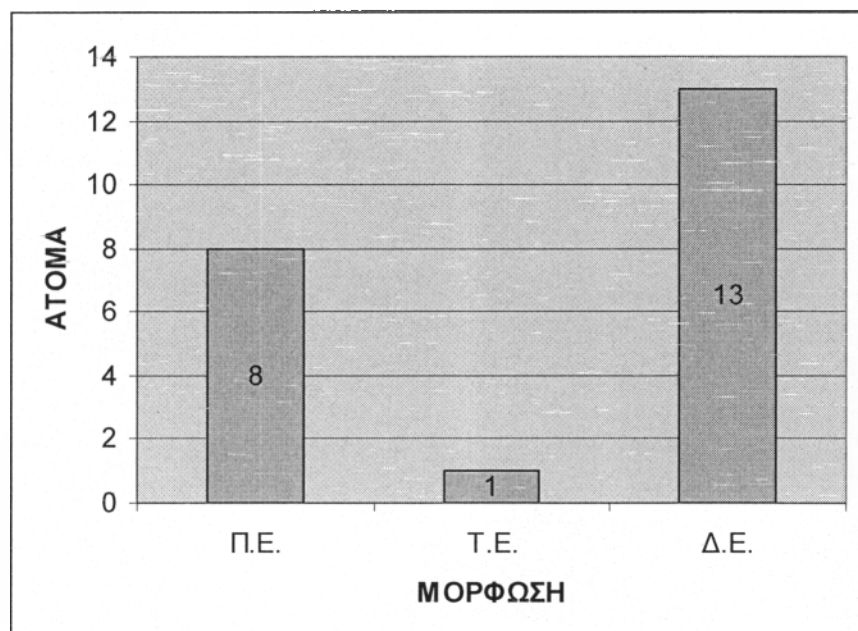

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

- ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ
- ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΕΛΤΑ
- ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΔΕΗ
- ΟΔΟΝΤΟΤΕΧΝΙΤΗΣ
- Δ/ΝΤΗΣ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ
- ΙΑΤΡΟΣ
- ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΣ
- ΙΔΩΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ
- ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ
- ΛΟΓΙΣΤΗΣ
- ΟΙΚΙΑΚΑ
- ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ
- ΧΗΜΙΚΟΣ
- ΞΕΝΟΔΟΧΟΣ
- ΚΤΗΜΑΤΟΜΕΣΙΤΗΣ
- ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ

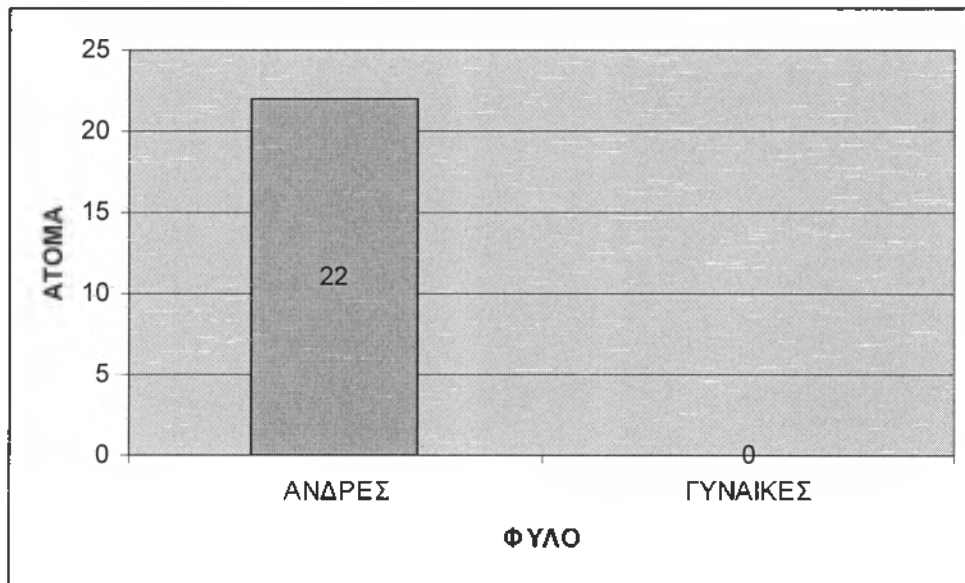

Το Δημοτικό Διαμέρισμα Καλυθιές, βρίσκεται στο ΒΔ τμήμα του νησιού σε απόσταση 15 χλμ από την πόλη της Ρόδου. Το Φαληράκι βρίσκεται στην άλλοτε "Ζώνη της Αρχαίας Πόλης Ιαλυσού" και ο υψόμενος κόλπος ήταν στην αρχαιότητα προνομιούχος Ναυτικός Σταθμός. Το Φαληράκι σήμερα είναι μία από τις πιο ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές του νησιού, με την καλά οργανωμένη παραλία μήκους πέντε χλμ και με δυνατότητες φιλοξενίας- αναψυχής πάνω από 25.000 ατόμων. Στο Φαληράκι επίσης υπάρχουν εγκαταστάσεις ελλιμενισμού μικρών πλοίων και θαλάσσιων σπορ

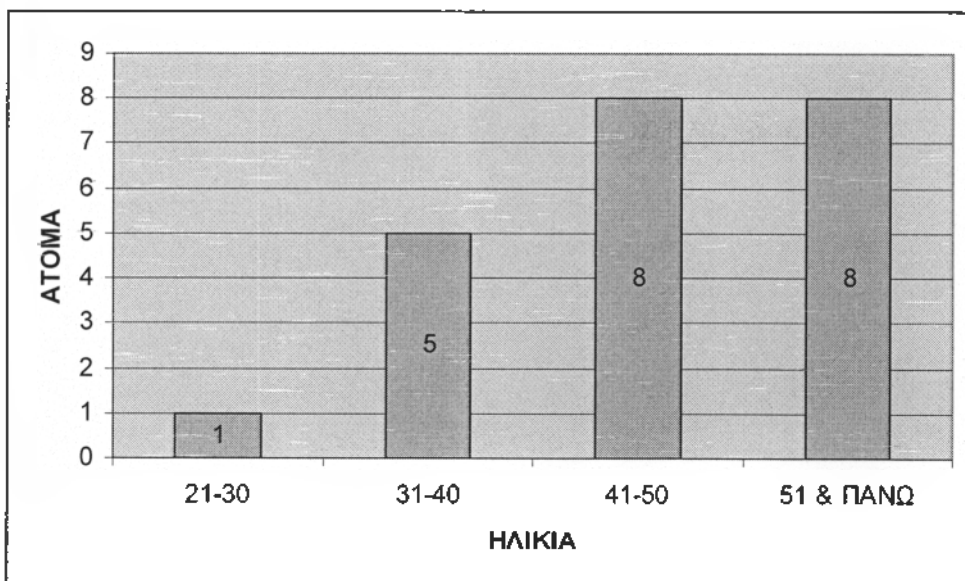
Η Ψίνθος βρίσκεται χτισμένη σε φυσικό οροπέδιο σε υψόμετρο 300μ. και είναι επίσης ένας ανακηρυγμένος «παραδοσιακός οικισμός». Χαρακτηριστικό της είναι το αναλλοίωτο φυσικό τοπίο σε συνδυασμό με την ύπαρξη πολλών φυσικών πηγών και υγροτόπων. Οι κάτοικοι ασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα (ελαιοκομία, μελισσοτροφία) και τον τουρισμό.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ

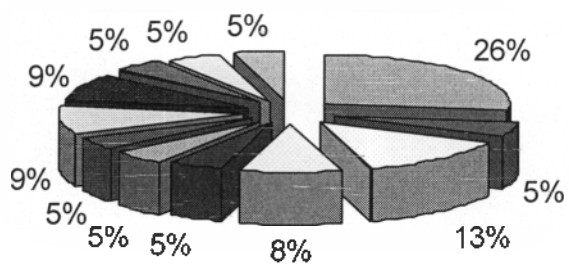
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

■ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ

■ ΕΜΠΟΡΟΣ

□ ΕΡΓΟΛΑΒΟΣ
ΟΙΚΟΔΟΜΩΝ

□ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ

■ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

■ ΥΔΡΑΥΛΙΚΟΣ

■ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

□ ΙΑΤΡΟΣ

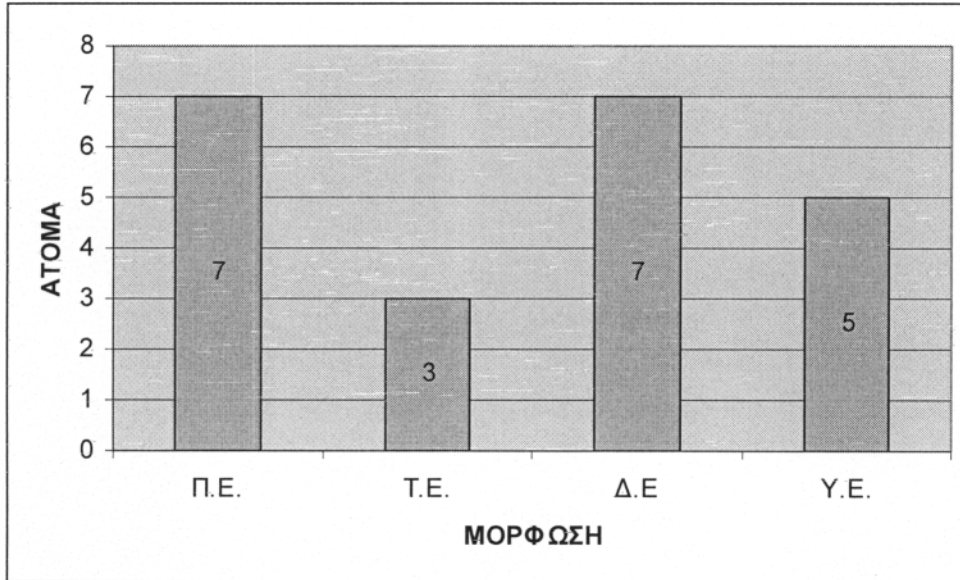
■ ΛΟΓΙΣΤΗΣ

■ ΚΡΕΟΠΩΛΗΣ

□ ΧΗΜΙΚΟΣ

■ ΣΥΝΤΑΞ.
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

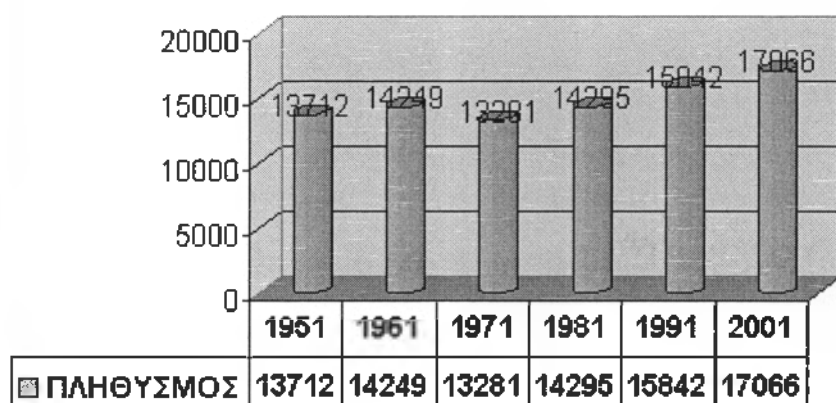

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ

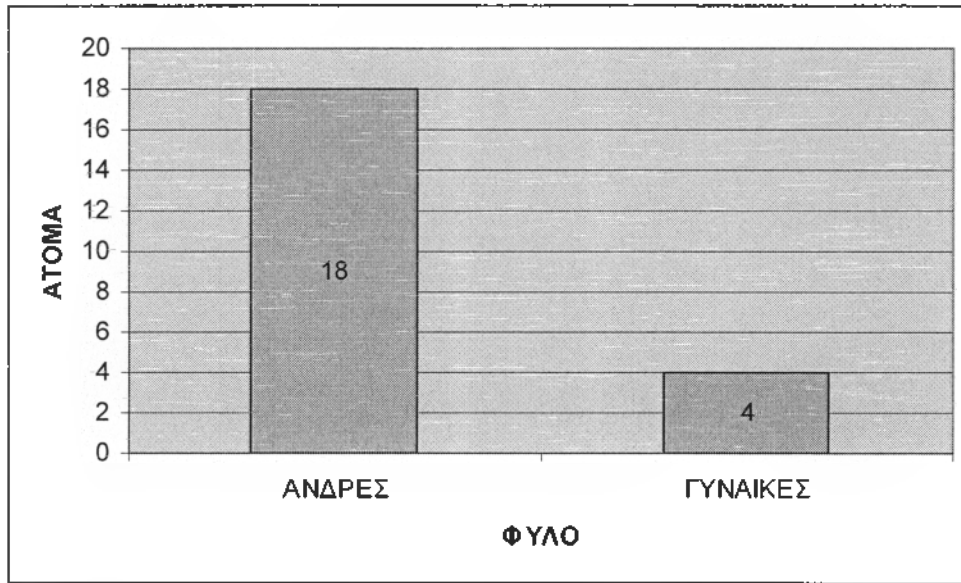
Εξέλιξη Πληθυσμού με βάση τις απογραφές

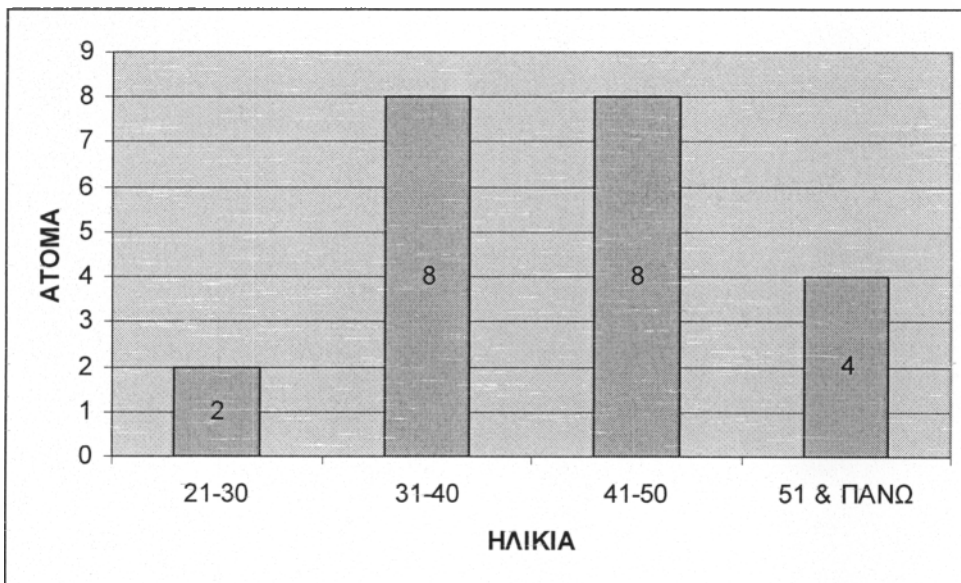
Πηγή : Απογραφές Πληθυσμού ΕΣΥΕ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΥΜΝΟΥ

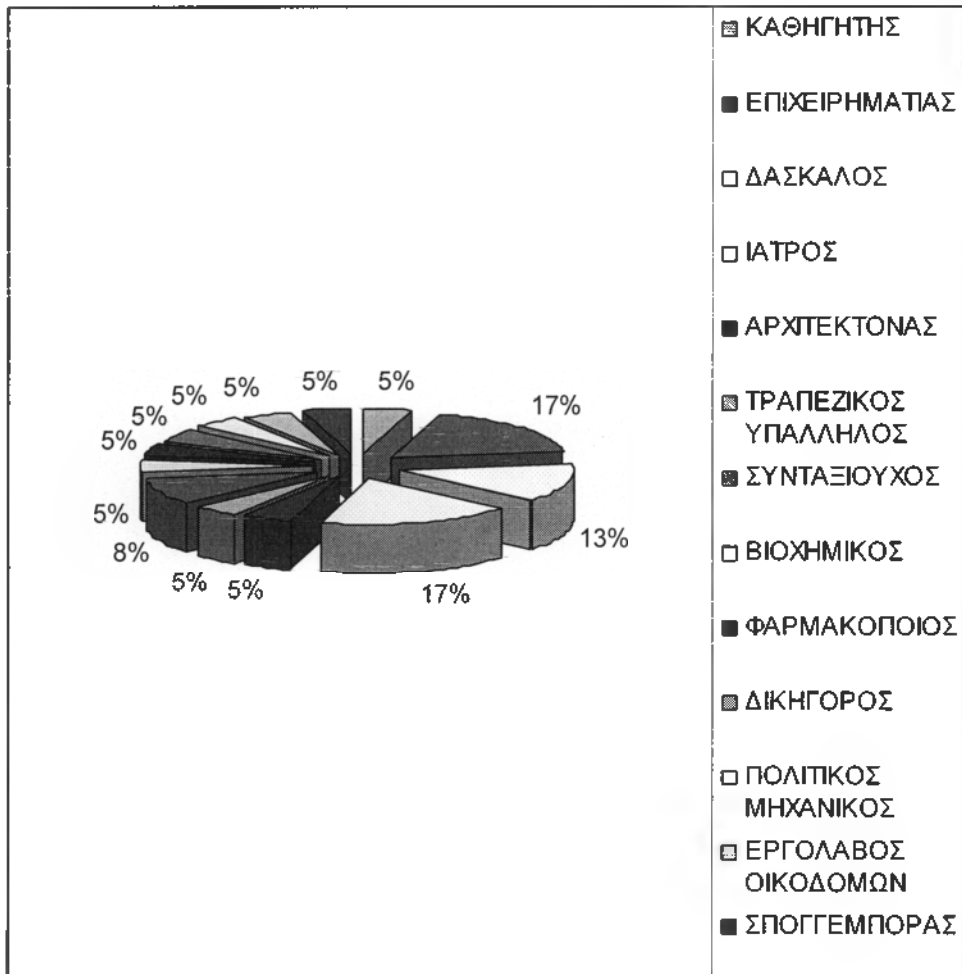
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

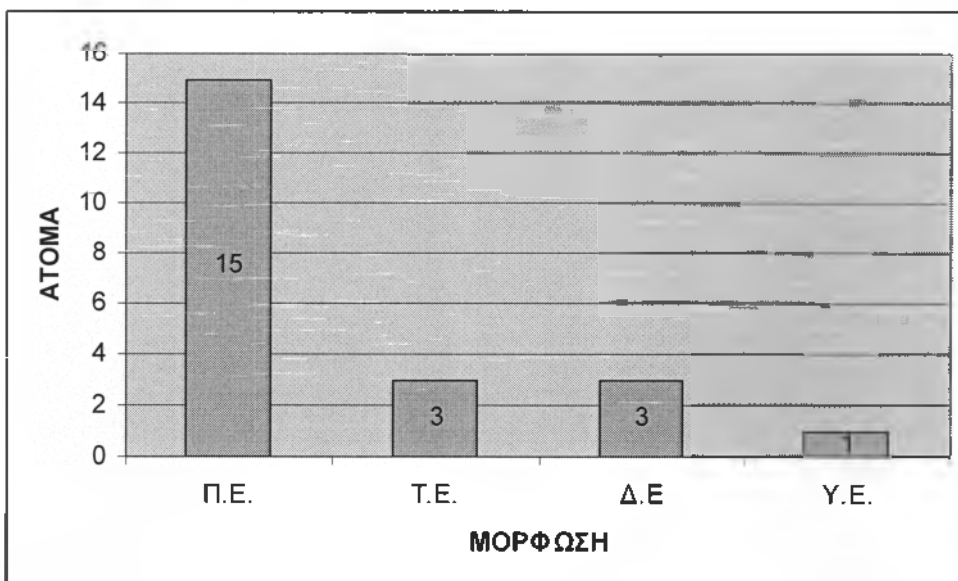
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΚΑΜΕΙΡΟΥ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η περιοχή του Δήμου Καμείρου προήλθε από τη συνένωση των πρώην κοινοτήτων Σορωνής, Φανών, Καλαβάρδων, Σαλάκου, Απολλώνων, Διμυλιάς και Πλατανιών. Ο Δήμος εντάσσεται γεωγραφικά και διοικητικά στην Επαρχία Ρόδου και στο Νομό Δωδεκανήσου.

Βρίσκεται στο ΒΔ τμήμα του νησιού της Ρόδου και οριοθετείται μεταξύ Δήμου Πεταλουδών βόρεια, Δήμου Πεταλουδών και Καλλιθέας, Αφάντου και Αρχαγγέλου ανατολικά, Λίνδου και Εμπωνας νότια και Έμπωνας δυτικά. Το βόρειοανατολικό τμήμα του Δήμου, προς τη θάλασσα έχει μήκος ακτών 16 χλμ. περίπου, και προσφέρεται για τουριστική ανάπτυξη. Να σημειωθεί ότι οι οικισμοί του δήμου δεν απέχουν από την ακτή ένα περίπου χιλιόμετρο και σε μια συγκεκριμένη περίπτωση (της Σαλάκου) 7 περίπου χλμ.

Η περιοχή του δήμου έχει έκταση 212 τ. χλμ και αυτό τον κάνει τον τρίτο σε έκταση Δήμο της νήσου (μετά το Δήμο Νότιας Ρόδου και Ατταβύρου). Από άποψη γεωμορφολογική παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία. Περιλαμβάνει ένα τμήμα πεδινό (περιοχές Σορωνή, Φάνες, Καλαβάρδα) κι ένα ορεινό/ ημιορεινό (Σάλακος, Απόλλωνα, Διμυλιά και Πλατάνια). Το ανατολικό τμήμα του Δήμου, προς τη θάλασσα έχει μήκος ακτών 16 χλμ. Περίπου.

Να σημειωθεί ότι οι οικισμοί του δήμου απέχουν από την ακτή ένα περίπου χιλιόμετρο και σε μια συγκεκριμένη περίπτωση (της Σαλάκου) 7 περίπου χλμ.

Η περιοχή, με τα δεδομένα της απογραφής του 1991, να εμφανίζει χαμηλό δείκτη πληθυσμιακής πυκνότητας (28,4).

Η περιοχή βρίσκεται σε εξάρτηση από το βόρειο τρίγωνο του νησιού. Είναι ενταγμένη στις οικονομικές δραστηριότητες και λειτουργεί συμπληρωματικά ως προς τις βόρειες και δυτικές περιοχές του της Ρόδου.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Ο πραγματικός πληθυσμός της περιοχής κατά την τελευταία απογραφή ανέρχεται σε 5122 κατοίκους.

Η εξέλιξη του πληθυσμού του δήμου ακολουθεί αυτήν του νομού Δωδεκανήσου. Συγκεκριμένα ο πληθυσμός στα 1951 ήταν 3.989 κάτοικοι και το ποσοστό συμμετοχής στον πληθυσμό της επαρχίας Ρόδου 6,1%. Τα πρώτα χρόνια ο πληθυσμός ακολούθησε μικρή ανοδική τάση κατά 7,7% και στην απογραφή του 1961 έφθασε στους 4297 κατοίκους. Ακολούθησε κάμψη του πληθυσμού κατά 13,8%, αποτέλεσμα της μεταναστευτικής τάσης που χαρακτηρίζει τη δεκαετία 1961-71 και στα 1971 ο πληθυσμός κατέβηκε στους 3702 κατοίκους.

Η φθίνουσα τάση του πληθυσμού αναστράφηκε και έγινε θετική στις επόμενες δεκαετίες με σταθερούς ρυθμούς της τάξεως του 17-18% ανά δεκαετία. Συγκεκριμένα το ποσοστό μεταβολής της τάξεως του 17,3% κατά τη δεκαετία 1971-81 οδηγώντας σε πληθυσμό 4344 κατοίκων στα 1981 και 17,9% κατά τη δεκαετία 1981-91 καταλήγοντας σε πληθυσμό 5122 κατοίκων, στα 1991 περίπου 28% παραπάνω από τον πληθυσμό του 1951. Παρά την αυξητική τάση στα 1991 το ποσοστό συμμετοχής του δήμου στο σύνολο του πληθυσμού της επαρχίας είναι μόλις 5,1%, δηλαδή χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό στα 1951.

Αξίζει να τονισθεί ότι ενώ στη δεκαετία 1971-81 ο ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού βρισκόταν σε κατώτερα επίπεδα από αυτόν της επαρχίας Ρόδου, στη δεκαετία 1981-91 κυμαίνεται σε επίπεδα υψηλότερα. Οι διαφορές αυτές καταδεικνύουν ότι το μοντέλο ανάπτυξης στο δήμο δεν ακολουθεί την ίδια πορεία με αυτόν της επαρχίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΗΜΟΥ

	1951	1961	1971	1981	1991	1997
Δήμος Καμείρου	3989	4297	3702	4344	5122	
Επαρχία Ρόδου	65206	68873	70110	90963	101348	
% Συμμετοχή Πληθυσμού δήμου	6,1	6,2	5,3	4,8	5,1	
% μεταβολής πληθυσμού δήμου		7,7	-13,8	17,3	17,9	
%μεταβολής πληθυσμού Επαρχίας		5,6	1,8	29,7	11,4	

Πηγή : ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΗΜΟΥ ΑΝΑ ΟΙΚΙΣΜΟ

Οικισμός	1951	1961	1971	1981	1991	1997
Οικισμός	1951	1961	1971	1981	1991	1997
Σορωνή	866	886	854	926	1232	
Φάνες	634	722	697	903	972	
Καλαβάρδα	389	417	362	449	488	
Σάλακος	874	727	580	580	594	
Διμυλιά	541	408	357	422	481	
Πλατάνια	177	300	174	225	317	
Απόλλωνα	851	837	678	839	1038	
ΣΥΝΟΛΟ						
Ποσοστό συμμετοχής						
Σορωνή	20,0	20,6	23,1	21,3	24,1	
Φάνες	14,6	16,8	18,8	20,8	19,0	

Καλαβάρδα	9,0	9,7	9,8	10,3	9,5	
Σάλακος	20,2	16,9	15,7	13,4	11,6	
Διμυλιά	12,5	9,5	9,6	9,7	9,4	
Πλατάνια	4,1	7,0	4,7	5,2	6,2	
Απόλλωνα	19,6	19,5	18,3	19,3	20,3	
ΣΥΝΟΛΟ	100	100	100	100	100	
Ποσοστό μεταβολής						
Σορωνή		2,3	-3,6	8,4	33,0	
Φάνες		13,9	-3,5	29,6	7,6	
Καλαβάρδα		7,2	-13,2	24,0	8,7	
Σάλακος		-16,8	-20,2	0,0	2,4	
Διμυλιά		-24,6	-12,5	18,2	14,0	
Πλατάνια		69,5	-42,0	29,3	40,9	
Απόλλωνα		-1,6	-19,0	23,7	23,7	

Οι επτά κοινότητες που αποτέλεσαν το Δήμο Καμείρου παρουσιάζουν μια σχετική ομοιογένεια όσον αφορά την κατεύθυνση της μεταβολής. Τα ποσοστά μεταβολής όμως διαφέρουν σημαντικά από περιοχή σε περιοχή, με ιδιαίτερα υψηλούς τους πρόσφατους ρυθμούς μεταβολής στη Σορωνή, τα Πλατάνια, και τα Απόλλωνα.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου Καμείρου, σύμφωνα με την απογραφή του 1991, ανερχόταν στα 2.062 άτομα. Από αυτά τα 262 ασχολούνται στον πρωτογενή τομέα, τα 496 στο δευτερογενή και τα 1172 στον τριτογενή. 84 άτομα δήλωσαν άνεργα και 48 δεν δήλωσαν καθόλου.

	Δήμος Καμείρου			Επαρχία Ρόδου		
	Αριθμός ατόμων	% απασχόλησης	% οικ/κά ενεργού πληθ.	Αριθμός ατόμων	% απασχόλησης	% οικ/κά ενεργού πληθ.
Πρωτογενής τομέας	262	13,2	12,7	2261	5,9	5,6

Δευτερογενής τομέας	496	25,1	24,1	8252	21,6	20,6
Τριτογενής τομέας	1172	59,3	56,8	25703	67,4	64,2
Δεν δήλωσαν	48	2,4	2,3	1904	5,0	4,8
Σύνολο	1978	100,0	95,9	38120	100,0	95,2
Οικονομικά ενεργοί	2062		100,0	40045		100,0
Οικονομικά ενεργοί κάτω των 25	365		17,7	7236		18,1
Ανεργοί	84		4,1	1925		4,8

Πηγή ΕΣΥΕ

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι ο Δήμος παρουσιάζει διάρθρωση απασχόλησης που μοιάζει μ' αυτήν του συνόλου της επαρχίας Ρόδου. Όπως για την επαρχία έτσι και για το δήμο την κυρίαρχη θέση στην απασχόληση έχει ο τριτογενής τομέας. Όμως τα ποσοστά εξειδίκευσης στον τριτογενή τομέα είναι για το Δήμο χαμηλότερα. Συγκεκριμένα το ποσοστό συμμετοχής του τριτογενή τομέα είναι για το Δήμο 56,8% ενώ στην επαρχία είναι γύρω στο 64.2%.

Ο δευτερογενής τομέας έρχεται δεύτερος σε απασχόληση για το Δήμο με ποσοστό 24,1 %, δηλαδή υψηλότερο συγκριτικά με το μέσο της επαρχίας που είναι 20,6%. Τέλος ο πρωτογενής κατέχει την τελευταία θέση αν και το σχετικό ποσοστό του (12,7%) είναι σημαντικά υψηλότερο από το αντίστοιχο της επαρχίας (5,6%).

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΤΑΠ της 6^{ης} γεωγραφικής ενότητας, στην περιοχή ο πρωτογενής τομέας παρουσιάζει φθίνουσα τάση. Η γεωργία και η κτηνοτροφία, που άλλοτε αποτελούσαν την κύρια απασχόληση των κατοίκων σήμερα αντιπροσωπεύουν μόλις το 27% του εισοδήματός τους. Ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της υπαίθρου έχει μετασηματισθεί σε οικονομικά ενεργό πληθυσμό του τριτογενή τομέα διατηρώντας κατά ένα μέρος την επαφή του με τον γεωργικό τομέα ως συμπληρωματική απασχόληση σε κλάδους κυρίως που δεν απαιτούν την συνεχή παρουσία του στο χωράφι κατά τους μήνες της τουριστικής αιχμής.

Τέτοιοι κλάδοι της γεωργίας είναι η ελαιοκομία και η αμπελουργία, που είναι και οι κυριότερες καλλιέργειες της περιοχής αφού καλύπτουν πάνω από το 50% του αγροτικού εισοδήματος του φυτικού τομέα. Ένα ποσοστό 30% καλύπτουν οι κηπευτικές καλλιέργειες (υπαίθριες και θερμοκηπίων) που αποτελούν δραστηριότητες κατά κανόνα αμιγών γεωργών και οι υπόλοιπες καλλιέργειες αφορούν κυρίως κτηνοτροφικά φυτά, για τον κτηνοτροφικό τομέα που είναι διάσπαρτος σ' όλες τις Κοινότητες της περιοχής, αντιπροσωπεύοντας το 20% περίπου του συνόλου του γεωργοκτηνοτροφικού εισοδήματος.

Το 45% της κτηνοτροφικής δραστηριότητας συγκεντρώνεται στη Διμυλιά και στη Σάλακο όπου λειτουργεί οργανωμένη κτηνοτροφική μονάδα που καλύπτει το 50% περίπου των αναγκών σε αυγά της Ρόδου.

Στ' Απόλλωνα, Διμυλιά, Καλαβάρδα και Σορωνή κυρίαρχη καλλιέργεια είναι η ελαιοκομία, ενώ η αμπελουργία κυριαρχεί στη Σάλακο, στις Φάνες και λιγότερο στα Καλαβάρδα και τη Σορωνή. Οι κηπευτικές καλλιέργειες και τα πεπονοειδή καλλιεργούνται σ' όλες τις Κοινότητες της περιοχής. Σημαντικό μέρος των αγροτικών προϊόντων της περιοχής αυτοκαταναλίσκεται και το υπόλοιπο προωθείται στην αγορά της Ρόδου.

Στις παράλιες Κοινότητες παρατηρείται δραστηριότητα στον τομέα της αλιείας σε συνδυασμό με επισιτιστικές τουριστικές δραστηριότητες (ψαροταβέρνες), που θα εξυπηρετούν την ευρύτερη περιοχή. Το μικρό αλιευτικό καταφύγιο στις Φάνες αποτελεί σημαντική υποδομή στον τομέα αυτόν.

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ιδιαίτερα σημαντική θέση στην οικονομία της Καμείρου εμφανίζει ο δευτερογενής τομέας κυρίως λόγω της παρουσίας στο Δήμο του εργοστασίου της ΔΕΗ. Η γειτνίασή του με την παραλία της Σορωνής και του Θεολόγου, έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον και υποβαθμίζει τις δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή.

ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ο τουρισμός στην περιοχή του Δήμου Καμείρου από άποψη προσφοράς τουριστικών κλινών εμφανίζεται στον παρακάτω πίνακα:

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ Δ. ΚΑΜΕΙΡΟΥ 1997

	ΑΑ		Α		Β		C		D		E		ΠΡΔ.		ΣΥΝΟΛΑ			
	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.		
ΚΑΛΑΒΑΡΔΩ Ν									1	27					1	27		
ΣΑΛΑΚΟΥ												1	10	1	10			
ΣΥΝΟΛΟ									1	27			1	10	2	37		

Πηγή : ΕΟΤ, Τμήμα Δωδ/σου

Συνδυάζοντας το υψηλό επίπεδο απασχόλησης στον τριτογενή τομέα με τη μικρή συγκέντρωση τουριστικών κλινών καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η περιοχή δεν έχει "πρωτογενή τουρισμό" δεν παράγει δηλαδή επί τόπου τουριστικές υπηρεσίες, αλλά συμμετέχει δια του πληθυσμού της στην παραγωγή τουριστικών υπηρεσιών, σε άλλους δήμους της περιοχής. Λείπει δηλαδή από την περιοχή η «αυτόνομη» ανάπτυξη.

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Η περιοχή του Δήμου Καμείρου συγκαταλέγεται μεταξύ εκείνων του νησιού της Ρόδου, που παρουσιάζουν έντονο ενδιαφέρον τόσο από πλευράς μνημειακής και γενικότερα πολιτιστικής κληρονομιάς, όσο και από πλευράς φυσικής ομορφιάς και αισθησιακού τοπίου. Δύο είναι τα κυρίαρχα στοιχεία:

1. Η Αρχαία Κάμειρος μια από τις τρεις πόλεις της Αρχαίας Ρόδου και
2. το δασικό συγκρότημα του Προφήτη Ηλία, ένα μοναδικό φυσικής ομορφιάς αισθητικό δάσος.

Η Κάμειρος που βρίσκεται μεταξύ Καλαβαρδών και Σαλάκου αποτελεί σημαντικό πόλο τουριστικής έλξης της περιοχής δεδομένου ότι περιλαμβάνεται στα προγράμματα των οργανωμένων διαδρομών - εκδρομών, που σημαίνει ότι ένα μεγάλο μέρος των τουριστών της Ρόδου επισκέπτονται τον αρχαιολογικό αυτό χώρο.

Από την άλλη μεριά το αισθητικό δάσος του Προφήτη Ηλία, με τις ξενοδοχειακές του εγκαταστάσεις, με τις λοιπές κατασκηνωτικές εγκαταστάσεις, που σήμερα είναι αδρανοποιημένες και με την πλούσια πανίδα και χλωρίδα μπορεί ν' αποτελέσει ένα σημαντικό πόλο τουριστικής έλξης προς όφελος όχι μόνο των χωριών (Σάλακος, Απόλλωνα, Πλατάνια και Διμυλιά) αλλά και ολόκληρου του νησιού της Ρόδου.

Η τουριστική αξιοποίηση του δάσους του Προφήτη Ηλία, για το οποίο υπάρχει προμελέτη του Δασαρχείου για την οργάνωσή του σε " εθνικό δρυμό ", μπορεί να συνδυαστεί με την αξιοποίηση και άλλων δασικών συνόλων της γύρω περιοχής όπως είναι το δάσος στο βουνό "Περιολι "μεταξύ Διμυλιάς - Πλατανιών, με πυκνή βλάστηση πεύκων, πλατανιών και με πηγές ("Κοσκινιστής") η πηγή της "Νύμφης", ο βιότοπος με τις πεταλούδες και οι παλιοί αγροτικοί οικισμοί "Καμαράκι" και "Καπί" με πηγές και κήπους στη περιοχή Σαλάκου και η τοποθεσία "Καρύνα" στην περιοχή Απολλώνων με πλούσια βλάστηση και το εξωκλήσι της θαυματουργής Παναγιάς, που το εικόνισμά της μεταφέρθηκε το 1513 με διάταγμα του Μεγ. Μαγίστρου στο φρούριο του Φερακλού για να το προστατεύσει από τους βαρβάρους επιδρομείς.

Η φυσική ομορφιά της περιοχής τα αισθητικά της δάση και οι πλούσιες πηγές της, αποτελούν σημαντικούς πόρους για την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού για άτομα που λατρεύουν τη φύση και βρίσκουν την ψυχική τους ηρεμία και τη σωματική υγεία σ' ένα τέτοιο περιβάλλον.

Σημαντική είναι και η παρουσία αξιόλογων βυζαντινών μνημείων στην περιοχή, όπως ο ναός του Αγίου Νικολάου με ωραίες τοιχογραφίες στο Φουντουκλί (πάνω από τη Διμυλιά) καθώς και η εκκλησία της "Κοίμησης της Θεοτόκου" της Σαλάκου, δύο μνημεία του 13ου ή 14ου αιώνα. Στην περιοχή της Σαλάκου εκτός από το γνωστό από το 1474 Μεσαιωνικό φρούριο, υπάρχουν και ερείπια παλαιών εκκλησιών, όπως η "Παλιοκκλησιά" και ο "Αγ. Παύλος".

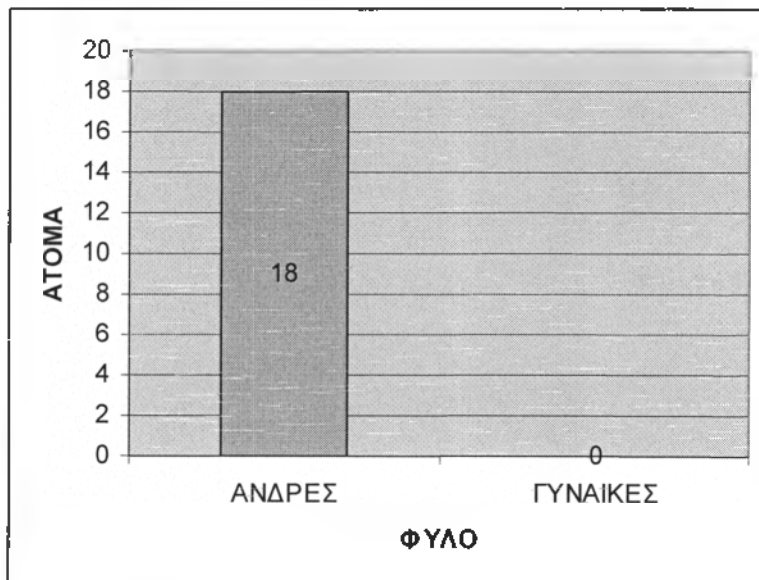
Στην περιοχή της Σορωνής, αξιόλογη τοποθεσία είναι ο Άγιος Σουλάς (Σύλας), όπου υπάρχει αισθητικό δάσος με πηγή, της οποίας το νερό θεωρείται θεραπευτικό και εγκαταστάσεις αθλητικές με υποτυπώδεις ιπποδρόμιο, όπου οργανώνονται ιπποδρομίες κατά το πανηγύρι του

ομώνυμου Αγίου (30 Ιουλίου). Η περιοχή προσφέρεται για τη δημιουργία αθλητικού κέντρου και ενός οργανωμένου ιπποδρομίου για αθλητικούς και ψυχαγωγικούς σκοπούς των επισκεπτών της Ρόδου.

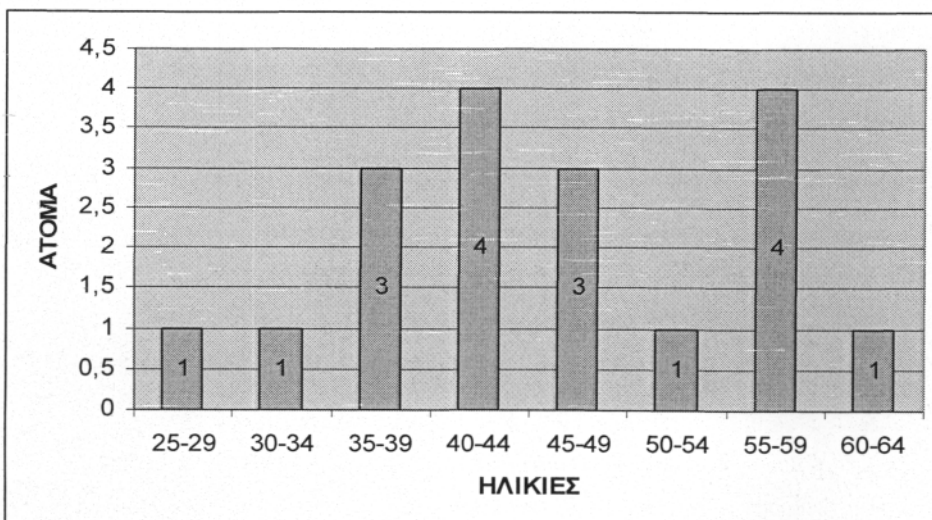
Στα φυσικά και πολιτιστικά στοιχεία της περιοχής ανήκουν αναμφισβήτητα και οι ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες οι οποίες αποτελούν βασικούς παράγοντες για επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και ανάπτυξη μορφών τουρισμού που συνδέονται με την αποκατάσταση της ψυχικής υγείας.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΚΑΜΕΙΡΟΥ

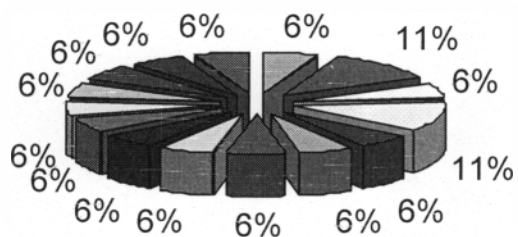
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

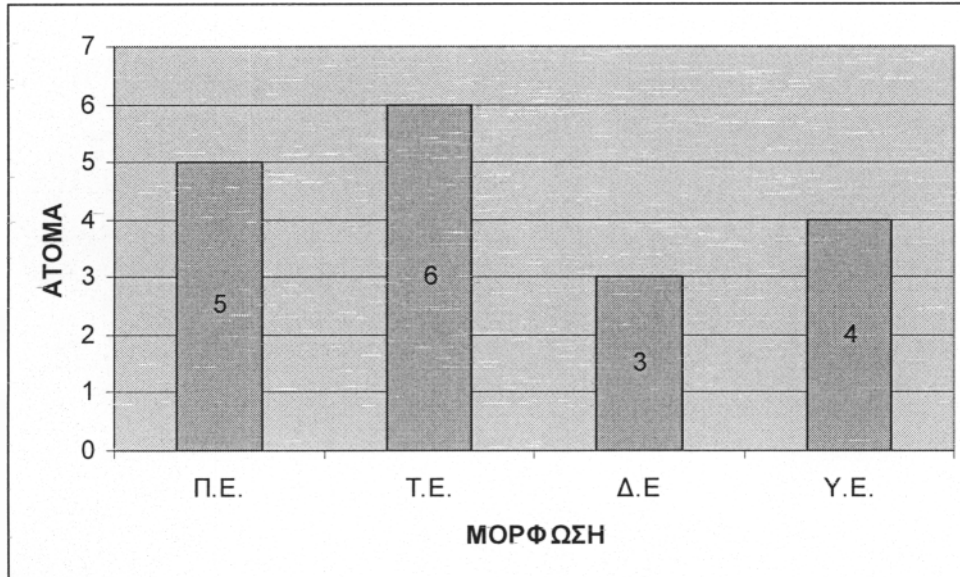

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

- ΙΑΤΡΟΣ
- ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ
- ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ
- ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ
- ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ
- ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
- ΝΟΣΟΚΟΜΟΣ
- ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ
- ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΣ
- ΟΔΗΓΟΣ
- ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ
- ΓΕΩΡΓΟΣ
- ΕΛΑΙΟΧΡΩΜΑΤΙΣΤΗΣ
- ΑΓΡΟΤΗΣ
- ΛΟΓΙΣΤΗΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΔΕΗ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ

1.0 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΡΠΑΘΟΥ

Η Κάρπαθος είναι το δεύτερο σε μέγεθος νησί της Δωδεκανήσου (μετά τη Ρόδο) με έκταση 301 τ. χλμ. και μήκος ακτών 160 χλμ. και βρίσκεται μεταξύ της Ρόδου και της Κρήτης. Έχει σχήμα μακρόστενο, μήκους 48 χλμ. και πλάτους 12 χλμ. στο πλατύτερο της σημείο το οποίο γίνεται 1 χλμ. στο στενότερο της σημείο. Ορεινοί όγκοι διατρέχουν κατά μήκος όλο το νησί της Καρπάθου δημιουργώντας ένα έντονο ανάγλυφο με μεγάλες κλίσεις, βαθιές χαράδρες και ρέματα. Οι περισσότερες από τις λίγες πεδινές εκτάσεις του νησιού εντοπίζονται κυρίως στα νότια και νοτιανατολικά παράλια του νησιού, ενώ οι βόρειες ακτές είναι κυρίως απόκρημνες και βραχώδεις.

Το νησί της Καρπάθου περιλαμβάνει συνολικά 12 χωριά (Πηγάδια, Απέρι, Αρκάσα, Φοινίκι, Βωλάδα, Μενετές, Μεσοχώρι, Όθος, Όλυμπος, Διαφάνι, Πυλές και Σπόα) και εννέα οικισμούς (Μερτώνας, Κατόδιο, Κυρά Παναγιά, Λακκί, Άη Γιάννης, Κήπος Αφιάρτη, Λευκός, Αυλώνα, Άγιος Νικόλαος). Με την απελευθέρωση και την ενσωμάτωση της η Κάρπαθος εντάχθηκε διοικητικά στην Επαρχία Καρπάθου που περιλαμβάνει εκτός της ομώνυμης νήσου και τη νήσο Κάσο.

2.0 ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η εξέταση του πληθυσμού της Καρπάθου, οι μεταβολές και οι τάσεις που παρατηρούνται κατά περιόδους θα μελετηθεί σε βάθος όσον αφορά τη χρονική τους διάσταση και πάντοτε ως συνάρτηση των ειδικών πολιτικοοικονομικών συνθηκών των Δωδεκανήσων.

Σύμφωνα με στοιχεία που προέκυψαν από τις απογραφές που διενέργησε η Ιταλική διοίκηση ο πληθυσμός του νησιού έφτανε περίπου τους 10.000 κατοίκους το 1912. Μετά από το 1912 και την έναρξη της Ιταλικής κατοχής στο νησί άρχισε να διαφαίνεται μια μεγαλύτερη τάση των κατοίκων για μετανάστευση. Η Μ. Ασία, η Αίγυπτος και φυσικά η Αθήνα ήταν τα τρία μεγαλύτερα μεταναστευτικά κέντρα για τους Καρπάθιους στις αρχές του αιώνα. Κατά την περίοδο του μεσοπολέμου η μεταναστευτική τάση των Καρπάθιων για την Αμερική έγινε εντονότερη, ενώ πολλοί άρχισαν να ανακαλύπτουν και να κατευθύνονται σε χώρες του Νότιου Ημισφαιρίου (Αυστραλία και Νότια Αφρική). Η μετανάστευση συνεχίστηκε και μετά τον πόλεμο με μεγαλύτερους ρυθμούς, κυρίως τις δεκαετίες του '60 και '70. Το άμεσο αποτέλεσμα αυτής της πληθυσμιακής μετακίνησης είναι ορατό στην απογραφή του 1971 όπου η Κάρπαθος φαίνεται να έχει 5.433 κατοίκους, υπάρχει μια μείωση της τάξης του 18,9% η οποία συνεχίζεται και μέσα στη δεκαετία του 1970 με αποτέλεσμα η απογραφή του 1981 να εμφανίζει την Κάρπαθο με ακόμη μικρότερο πληθυσμό (4.649) μείωση δηλ. σε σχέση με το 1971 της τάξεως του 14,4%. Αυτός είναι ο μικρότερος αριθμός πληθυσμού που έχει καταγραφεί στο νησί, τη στιγμή που η Δωδεκάνησος ως σύνολο παρουσίαζε αύξηση του πληθυσμού της τάξεως του 19,8% κατοίκους.

Κατά τη διάρκεια του '80 παρατηρείται μια αντίστροφη πορεία αύξησης του πληθυσμού στο νησί. Η βελτίωση των οικονομικών συνθηκών, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, λόγω κυρίως της τουριστικής ανάπτυξης, η θέσπιση κινήτρων αποκέντρωσης από την πολιτεία και η καλύτερευση του βιοτικού επιπέδου είχε ως άμεσο αποτέλεσμα τον επαναπατρισμό των Καρπάθιων. Έτσι, το 1991 ο πληθυσμός της νήσου ανέρχεται στους 5.323 κατοίκους και παρουσιάζει μετά από πολλές δεκαετίες ανοδικές τάσεις σε ποσοστό 14,5%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

<i>ΕΤΟΣ</i>	<i>ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ</i>
1951	7.069
1961	6.707
1971	5.433
1981	4.649
1991	5.323

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Ως προς τη γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού η πρωτεύουσα, τα Πηγάδια (Κάρπαθος) συγκεντρώνει κατά την απογραφή του 1991 1.696 κατοίκους που αποτελούν και το 31,8% του συνολικού πληθυσμού του νησιού. Το Δήμο Καρπάθου σε πληθυσμό ακολουθούν οι Μενετές (696 κατ.), η Όλυμπος (575 κατ.), η Αρκάσα (478κατ.), το Απέρι (450 κατ.) και το

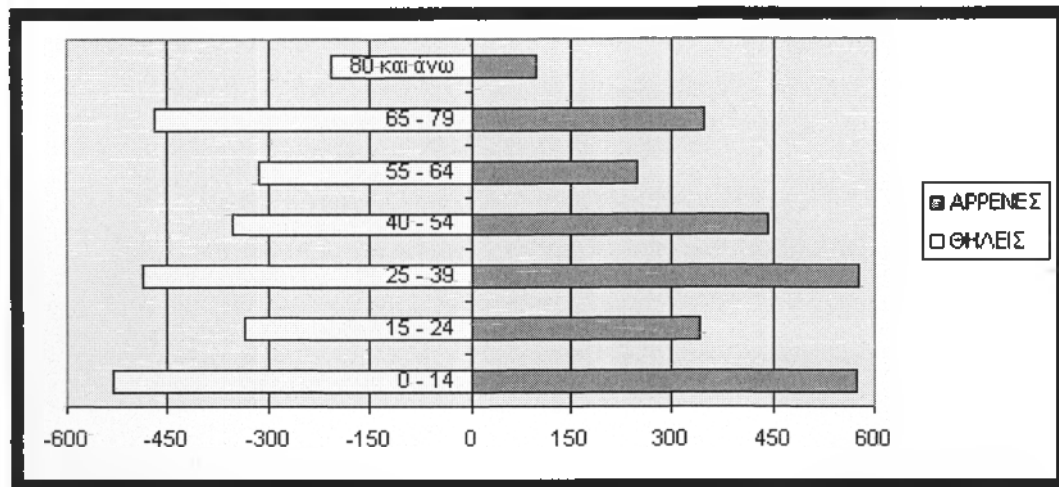
Μεσοχώρι με 406 κατ. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο πληθυσμός της πρωτεύουσας (Πηγάδια ή Κάρπαθος) αυξάνεται συνεχώς με αποτέλεσμα ενώ αποτελούσε το 1951 το 15% περίπου του συνολικού πληθυσμού του νησιού σήμερα να αποτελεί το διπλάσιο με 32% περίπου. Συμπερασματικά, συγκρίνοντας τα στοιχεία που προκύπτουν από τις μεταπολεμικές απογραφές και ειδικά από τις απογραφές του 1951 και του 1991 μπορούμε να διακρίνουμε μείωση του συνολικού αριθμού των κατοίκων των χωριών που φθάνει μέχρι και 57,1% στη περίπτωση της Ολύμπου και κυμαίνεται για τα υπόλοιπα από 15,6% έως 48,5%. Μόνο ο Δήμος Καρπάθου παρουσιάζει αύξηση του πληθυσμού του που φθάνει το 36% (σε σύγκριση πάντα με τ '51) ως αποτέλεσμα της μεταφοράς του κέντρου της εμπορικής και οικονομικής ζωής του νησιού στα πλαίσια του.

Όσον αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, ενώ υπάρχει ισορροπία στη φυλετική σύνθεση του πληθυσμού (άρρενες 49%, θήλεις 51%), δεν συμβαίνει το ίδιο και στις ηλικιακές ομάδες. Από τους 5.323 μόνιμους κατοίκους του νησιού οι 1.121 (21%) ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα άνω των 65 ετών. Το ποσοστό αυτό είναι σημαντικά μεγαλύτερο από αυτό της Δωδεκανήσου (11,2%) και από το αντίστοιχο ποσοστό σε εθνικό επίπεδο (13,6%). Αυτό κατατάσσει την Κάρπαθο σαν μια από τις περιοχές με γερασμένο πληθυσμό.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 2

ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΑΡΡΕΝΕΣ	ΘΗΛΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
0 - 14	572	532		20,7
15 - 24	342	334	676	12,7
25 - 39	575	487		20,0
40 - 54	443	354	797	15,0
55 - 64	250	313		10,6
65 - 79	347	468	815	15,3
80 και άνω	99	207		5,7
ΣΥΝΟΛΟ				100,0

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Ο παραγωγικός πληθυσμός του νησιού που περιλαμβάνει την ηλικιακή ομάδα 15 - 64 έτη αριθμεί 3.098 κατοίκους ποσοστό 58,2% έναντι ποσοστού 66,4% σε επίπεδο νομού και 67,1% σε εθνικό επίπεδο.

3.0 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το επίπεδο εκπαίδευσης σήμερα στην Κάρπαθο δε διαφέρει από το επίπεδο της Δωδεκανήσου γενικά και από το μέσο επίπεδο της επαρχίας στην Ελλάδα.

3.1 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι ενταγμένα 11 δημοτικά σχολεία και 9 νηπιαγωγεία. Σύμφωνα με καταγραφή που έγινε στο σύνολο των σχολείων, τα μισά περίπου διαθέτουν σύγχρονο εξοπλισμό (H/Y video) είτε για τη διευκόλυνση της διδασκαλίας, είτε για τη διεκπεραίωση εργασιών γραμματείας (εκτυπωτές, φωτοτυπικά) επίσης, το σύνολο των σχολείων διαθέτει αξιόλογες βιβλιοθήκες εκ των οποίων τρεις (Αρκάσα, Όθος, Πυλές) λειτουργούν και ως δανειστικές όχι μόνο για τους μαθητές αλλά και για το ευρύ κοινό.

Ιδιαίτερος λόγος πρέπει να γίνει για το δημοτικό σχολείο Πυλών, που παρά το γεγονός ότι είναι το μικρότερο (αριθμεί 12 μαθητές) από τα σχολεία του νησιού, είναι με τη μεγαλύτερη δραστηριότητα και σε άλλους εκτός του εκπαιδευτικού, τομείς. Αυτό χάρη στις προσπάθειες που καταβάλλει από την πρώτη μέρα διορισμού του (1989) ως δάσκαλος στο σχολείο ο Αρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος Μαυρολέων έχει μεταβάλλει το μικρό σχολείο σε πρότυπο εκπαιδευτικό κέντρο, γνωστό στους εκπαιδευτικούς κύκλους όχι μόνο όλης της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού (σύνδεση και συνεργασία με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα μέσω Internet) Το δημοτικό σχολείο Πυλών διαθέτει σήμερα αξιόλογο εξοπλισμό :

- Βιβλιοθήκη έξι αιθουσών με 3.500 τόμους βιβλίων
- Επτά Η/Υ και τρεις εκτυπωτές
- Tν - video και δυο μηχανές προβολής slides, καθώς projector video
- Επιδιασκόπιο
- Φωτοτυπικό μηχάνημα και θερμ. βιβλιοδέτη
- Fax

Με τη χρήση του δικτύου Internet το σχολείο έχει τη δυνατότητα επικοινωνίας με μαθητές και επιστήμονες 4.500 σχολείων σε 114 χώρες του κόσμου και συμμετοχή σε πρωτοποριακά προγράμματα όπως το ΛΟΓΟΜΑΘΕΙΑ, ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ, GLOBE/ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

3. 2 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Στα πλαίσια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης λειτουργούν στην Κάρπαθο ένα Γενικό Λύκειο, ένα ΤΕΛ, και τρία Γυμνάσια. Το ποσοστό επιτυχίας των μαθητών σε ΑΕΙ και ΤΕΙ κρίνεται ιδιαίτερα ικανοποιητικό και κυμαίνεται τα τελευταία χρόνια από 25% σε 35%. Σημαντικό ρόλο στη βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης στο νησί παίζουν τα τέσσερα φροντιστήρια ξένων γλωσσών που διδάσκουν Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ιταλικά και Ισπανικά.

4.0 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Οι δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις της Καρπάθου έχουν άμεσο αντίκτυπο με αρνητικές προοπτικές στον τομέα της απασχόλησης. Από τους 1.762 απασχολούμενους στο σύνολο της Επαρχίας Καρπάθου, οι 1.503 είναι κάτοικοι της νήσου Καρπάθου, οι υπόλοιποι είναι κάτοικοι της Κάσου. Οι 1.503 αυτοί απασχολούμενοι κατανέμονται κατά τομέα ως εξής :

- Ο Πρωτογενής Τομέας απασχολεί 209 άτομα ποσοστό 13,9% που δραστηριοποιούνται κυρίως στους κλάδους της γεωργίας, αλιείας, μελισσοκομίας και κτηνοτροφίας, χωρίς όμως ιδιαίτερες αξιώσεις όσον αφορά το παραγωγικό αποτέλεσμα
- Ο δευτερογενής Τομέας απασχολεί 465 άτομα (29,5%) κυρίως στους κλάδους βιοτεχνιών ειδών Βιοτικής Ανάγκης και στον κλάδο του κυκλώματος οικοδομικής δραστηριότητας
- Τέλος, ο Τριτογενής Τομέας απασχολεί το μεγαλύτερο αριθμό ενεργού πληθυσμού του νησιού (759 άτομα) που ως ποσοστό φτάνει το 48,1% και περιλαμβάνει τα μεταποιητικά επαγγέλματα, τον τουρισμό και τον κλάδο των υπηρεσιών

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Κλάδος Δραστηριότητας	Οικονομικής	Άτομα	Ποσοστό %
Πρωτογενής Τομέας			
Γεωργία, Κτηνοτρ, Δάση Αλιεία		209	13,24
Δευτερογενής Τομέας			
Ορυχεία		8	0,51
Μεταποίηση		115	7,29
Ηλεκτρισμός- Ύδρευση		20	1,27
Οικοδομήσεις - Δημόσια έργα		322	20,41
Τριτογενής Τομέας			

Εμπόριο, Εστιατόρια, Ξενοδοχεία	320	20,28
Μεταφορές - Επικοινωνίες	127	8,05
Τράπεζες - Ασφάλειες	20	1,27
Λοιπές Υπηρεσίες	292	18,50
Νέοι	50	3,17
Μη δηλώσαντες	93	5,89
ΣΥΝΟΛΟ	1.578	100,00

Από το παραπάνω πίνακα γίνεται φανερό ότι ο κλάδος των υπηρεσιών περιλαμβάνει το μεγαλύτερο αριθμό απασχολούμενων. Ακολουθούν οι κλάδοι εμπορίου και τουριστικών επαγγελμάτων και ο κλάδος των οικοδομικών κατασκευών.

4.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Η γεωργική γη καλύπτει το 7% της συνολικής έκτασης του νησιού. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτής της έκτασης το κατέχουν οι δενδρώδεις καλλιέργειες (ελιές, αμπέλια, συκιές, κτλ) ακολουθούν οι αροτραίες (σιτάρι, κριθάρι κτλ) και μετά τα κηπευτικά.

4.1.1 Γεωργία - Καλλιέργειες

Όσον αφορά τις δενδρώδεις καλλιέργειες, πλην των ελαιόδένδρων, την πρώτη θέση κατέχουν τα εσπεριδοειδή μετά ακολουθούν οι συκιές, οι ροδιές και αμυγδαλιές. Το κάθε κτήμα έχει μεγάλη ποικιλία δέντρων με στόχο να καλύπτει τις οικογενειακές ανάγκες του κάθε ιδιοκτήτη. Αξιόλογη είναι και η παρουσία των αμπελώνων, οι οποίοι οι μισοί περίπου είναι φυτεμένοι με οινάμπελα. Με τις αροτραίες καλλιέργειες (σιτάρι, κριθάρι, βρώμη, βίκος κτλ) ασχολούνται κυρίως οι κτηνοτρόφοι. Όσον αφορά τα κηπευτικά, στην Κάρπαθο καλλιεργούνται πολλά είδη αλλά σε κανένα είδος το νησί δεν έχει αυτάρκεια. Για το λόγο αυτό η αγορά της Καρπάθου προμηθεύεται κυρίως από την Κρήτη,

Ρόδο και Αθήνα. Από όλο το φυτικό κεφάλαιο της Καρπάθου τα ελαιόδεντρα είναι τα μόνα που αποδίδουν περισσότερο λάδι από ότι χρειάζεται ο πληθυσμός του νησιού. Στο νησί υπάρχουν 2 θερμοκήπια συνολικής έκτασης 5,5 στρεμμάτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

<i>ΟΜΑΔΑ ΚΑΛΛΙΕΡΓΩΝ</i>	<i>ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ</i>	<i>%</i>
Αροτριάιες Καλλιέργειες	1.150	5,06
Κηπευτική γη	490	2,16
Δενδρώδεις Καλλιέργειες	358	1,57
Άμπελοι - Σταφιδάμπελοι	731	3,22
Ελαιόδενδρα	20.007	88,00
ΣΥΝΟΛΟ	22.736	100,00

4.1.2. Κτηνοτροφία - Μελισσοκομία

Η κτηνοτροφία είναι ίσως ο σημαντικότερος κλάδος του πρωτογενή τομέα στην Κάρπαθο. Εξέχουσα θέση στον κλάδο αυτό κατέχουν τα αιγοπρόβατα, που φτάνουν περίπου τα 10.673 ζώα και είναι κυρίως ποιμενικά και λίγα οικόσιτα. Δεν υπάρχουν οργανωμένες μονάδες με αιγοπρόβατα, παρά οι κτηνοτρόφοι έχουν από ένα υποτυπώδες ποιμνιοστάσιο. Επίσης, δεν υπάρχει σφαγείο για τα ζώα, με αποτέλεσμα οι σφαγές να μη γίνονται με υγειονομικούς όρους.

Στο νησί υπάρχουν 30 περίπου αγελάδες, οι οποίες ανήκουν σε 2 μόνο κτηνοτρόφους. Υπάρχει ένα χοιροστάσιο, που είναι η πιο σύγχρονη κτηνοτροφική μονάδα του νησιού και μια από τις πιο σύγχρονες της Ελλάδας. Η μονάδα διαθέτει ένα σύγχρονο σφαγείο και βιολογικό καθαρισμό των αποβλήτων. Μια άλλη οργανωμένη κτηνοτροφική μονάδα είναι το ορνιθοτροφείο αυγοπαραγωγής.

Η μελισσοκομία στην Κάρπαθο πριν 15 χρόνια περίπου ήταν αρκετά ανεπτυγμένη. Όμως ένα παράσιτο της μέλισσας κατέστρεψε πολλά σμήνη. Σήμερα, κυψέλες συναντάμε σε όλο το μήκος και

πλάτος της Καρπάθου. Αυτές που είναι δηλωμένες είναι 2.400, ενεργές είναι περίπου οι 1.200 κυψέλες. Στο νησί υπάρχει μόνο ένας μελισσοκομικός συνεταιρισμός αυτός της Ολύμπου.

4.1.3 Αλιεία - Ιχθυοκαλλιέργειες

Τα παράλια και γενικότερα η θάλασσα γύρω από την Κάρπαθο είναι πλούσια σε αλιεύματα. Πολλά είναι τα είδη ψαριών που απαντώνται στην περιοχή, όπως ξιφίες, φαγκριά, συναγρίδες, μπαρμπούνια, γόπες, ροφοί, χταπόδια, καλαμάρια κα. Το πιο ονομαστό ψάρι είναι ο σκάρος της Καρπάθου. Ανασταλτικός παράγοντας για την ποσότητα των ψαριών που αλιεύονται είναι οι δυνατοί άνεμοι, που αναγκάζουν τα αλιευτικά σκάφη να παραμείνουν πολλές μέρες στα λιμάνια.

Στο νησί υπάρχουν 2 σύλλογοι αλιέων, που διαθέτουν 60 επαγγελματικά σκάφη. Οι επαγγελματίες ψαράδες είναι 112. Όλοι μαζί διαθέτουν περίπου 72.000μ. δίχτυα και 90.000 αγκίστρια στα παραγάδια. Στην Κάρπαθο δεν υπάρχουν ψυκτικοί θάλαμοι για τα αλιευτικά εκτός από ένα χωρητικότητας περίπου 20κμ. και ένα παγοποιείο, και τα δυο ανήκουν σε ιδιώτη.

4.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Στο δευτερογενή τομέα απασχολείται ένα ιδιαίτερα σημαντικό μέρος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του νησιού σε ποσοστό που φθάνει το 29,6%. Το μεγαλύτερο μέρος από αυτό το ποσοστό αφορά εργαζόμενους στο κλάδο των οικοδομικών κατασκευών - έργων (εργολαβικά συνεργεία οικοδομών, αλουμινοσιδηροκατασκευές- επιπλοποιεία - ξυλουργεία). Ένα μικρότερο ποσοστό του δευτερογενούς τομέα ασχολείται με βιοτεχνίες ειδών βιοτικής ανάγκης (αρτοποιεία- ζαχαροπλαστεία- εμφιαλωτήριο). Τέλος, ένα ακόμα μικρότερο ποσοστό ασχολείται με τις παραδοσιακές τέχνες (κατασκευές παραδοσιακών μουσικών οργάνων-κέντημα- υποδηματοποιεία). Ο δευτερογενής τομέας διοχετεύει το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητας του προς την κατεύθυνση της υποστήριξης του Τουριστικού Κυκλώματος, που αποτελεί και το βασικό άξονα οικονομικής ανάπτυξης του νησιού.

4.2.1 ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

Η Κάρπαθος ακόμη και πριν δυο δεκαετίες χαρακτηριζόταν από το μεγάλο αριθμό των κατοίκων της που ασχολούνταν με την κατασκευή παραδοσιακών αντικειμένων και έργων τέχνης. Η μοιραία αλλοτρίωση του πληθυσμού, η εξεύρεση νέων ενδιαφερόντων και η φυγή από το νησί, ήταν οι βασικοί λόγοι που οδήγησαν τον κλάδο σε μαρασμό.

Σήμερα παρ' όλα αυτά υπάρχει ένας περιορισμένος αριθμός κατοίκων που συνεχίζει την παράδοση κατασκευής έργων λαϊκής τέχνης. Πιο συγκεκριμένα υπάρχουν :

- Δυο λαϊκοί ζωγράφοι στο Όθος και την Όλυμπο
- Περί τους είκοσι κατασκευαστές παραδοσιακών μουσικών οργάνων (λίρα, λαούτο, τσαμπούνα) σε Όλυμπο, Όθος και Βωλάδα
- Ένας επισκευαστής παραδοσιακών ανεμόμυλων στα Σπόα
- Ένας κατασκευαστής παραδοσιακών Καρπάθιων υποδημάτων (στιβάνια) στην Όλυμπο
- Τέσσερις κατασκευαστές παραδοσιακών ενδυμάτων

Όσον αφορά την χειροτεχνία, σε ένα ποσοστό άνω του 50%, οι γυναίκες του νησιού γνωρίζουν παραδοσιακό πλεκτό και κέντημα, όμως δεν ασχολούνται επαγγελματικά. Αναφορικά με τις παραδοσιακές ξυλουργικές εργασίες (επιπλοποιεία, επένδυση παραδοσιακού Καρπάθιου σπιτιού και εκκλησιών) τις αναλαμβάνουν κατά παραγγελία τα υπάρχοντα ξυλουργία- επιπλοποιεία.

4.2.2 ΒΙΟΤΕΧΝΙΕΣ ΕΙΔΩΝ ΒΙΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

Οι βιοτεχνίες ειδών βιοτικής ανάγκης που λειτουργούν στην Κάρπαθο καλύπτουν κατά ένα ικανοποιητικό ποσοστό τις ανάγκες ζήτησης όχι μόνο του ντόπιου πληθυσμού αλλά και των επισκεπτών του.

Στο νησί λειτουργούν τέσσερα αρτοποιεία, τρία ζαχαροπλαστεία που εκτός των άλλων παρασκευάζουν και παραδοσιακά γλυκά, και ένα εμφιαλωτήριο ποτών- αναψυκτικών. Τέλος, υπάρχουν αρκετές οικοτεχνίες που ασχολούνται με την τυποποίηση και πώληση μελιού.

5.2.3 ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ

Στον ευρύτερο κλάδο των οικοδομικών κατασκευών που περιλαμβάνει ξυλουργεία - επιπλοποιεία, αλουμινοκατασκευές - σιδηροκατασκευές, μάντρες οικοδομικών υλικών και φυσικά εργολαβικά συνεργεία οικοδομών απασχολείται το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό του εργατικού δυναμικού του δευτερογενούς τομέα, ποσοστό που εκτιμάται γύρω στο 80%.

Η οικοδομική δραστηριότητα στην Κάρπαθο επέδειξε αξιόλογες ανοδικές τάσεις από τις αρχές της 10ετίας του '80 και μετά. Η στροφή της καρπάθικης οικονομίας στην κατεύθυνση της Τουριστικής ανάπτυξης δημιούργησε την άμεση αναγκαιότητα επέκτασης της ήδη υπάρχουσας τουριστικής υποδομής, αλλά κυρίως της ανέγερσης νέων τουριστικών εγκαταστάσεων. Από την άλλη πλευρά πολλοί απόδημοι Καρπάθιοι βλέποντας σαν τελικό τους προορισμό -είτε στο άμεσο μέλλον είτε σε μακροχρόνιο σχεδιασμό- την επιστροφή τους και μόνιμη εγκατάστασή τους στο νησί προχώρησαν στην ανέγερση νέων κατοικιών.

4.3 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Η οικονομία της Καρπάθου στηρίζεται και αναπτύσσεται ως επί το πλείστον μέσα από δραστηριότητες του Τριτογενούς τομέα. Με κύριο άξονα της οικονομικής δραστηριότητας τον τουρισμό και τις υπηρεσίες που τον στηρίζουν ή απορρέουν από αυτόν η οικονομία του νησιού έχει τη μορφή οικονομίας υπηρεσιών. Οι εργαζόμενοι στο τριτογενή τομέα φτάνουν το 51,9% του συνόλου των απασχολούμενων τη στιγμή που ο ίδιος δείκτης στο σύνολο της Δωδεκανήσου φτάνει στο 65,3% και πανελλαδικά το 42,7%. Ο κλάδος των μεταφορών και των επικοινωνιών στην Κάρπαθο δεν είναι ιδιαίτερα ανθηρός σαν οικονομική δραστηριότητα και παρουσιάζεται κατακερματισμένος. Το εμπόριο, όπως και στο σύνολο σχεδόν των νησιών της άγονης γραμμής έχει εποχιακό χαρακτήρα.

4.3.1 Τουρισμός

Στις αρχές της 10ετίας του '80 αρχίζει η Τουριστική αφύπνιση της Καρπάθου. Παρατηρείται μια αλματώδης αύξηση στις αφίξεις και διανυκτερεύσεις και έκτοτε την τελευταία δεκαετία υπάρχει μια σταθερή τάση αύξησης των αφίξεων - διανυκτερεύσεων με εξαίρεση τα έτη 1989, 1991 και 1994.

Στη δεκαετία 1986 - 1996 συνολικά σημειώθηκε αύξηση κατά 850% στις αφίξεις τουριστών και 1.027% στις διανυκτερεύσεις.

Η αύξηση δεν ήταν τυχαία. Στηρίχτηκε στα πολλά έργα υποδομής που εκτελέστηκαν στο νησί και είχαν σαν αποτέλεσμα να βελτιώσουν κατά πολύ το επίπεδο διαβίωσης στο νησί. Πιο συγκεκριμένα:

1. βελτιώθηκε το οδικό δίκτυο του νησιού,
2. κατασκευάστηκε ένα από τα μεγαλύτερα αεροδρόμια του Αιγαίου (τουλάχιστον όσον αφορά τον αριθμό και μήκος των διαδρόμων), κάτι που επιτρέπει την απευθείας σύνδεση του νησιού με την Ευρώπη με πτήσεις charters
3. επέκταση του κεντρικού λιμανιού στα Πηγάδια που επέτρεψε την προσέγγιση στο νησί μεγάλων εμπορικών - επιβατικών πλοίων.

Η ολοκλήρωση των παραπάνω έργων υποδομής με τη σειρά της έδωσε ώθηση σε ένα μεγάλο αριθμό Καρπαθίων να ασχοληθούν με τον τουρισμό. Κατά τη διάρκεια έτσι της 10ετίας του '80 δημιουργήθηκε το μεγαλύτερο μέρος - περίπου 70%- των ξενοδοχειακών μονάδων στην Κάρπαθο. Οι 374 κλίνες το 1986 έγιναν 3.369 κλίνες το 1996, σημειώνοντας συνολική αύξηση κατά 900%. Ταυτόχρονα άρχισαν να δημιουργούνται επιχειρήσεις άμεσα συνδεδεμένες με τον τουρισμό (τουριστικά γραφεία - ενοικιαζόμενα- χώροι εστίασης, ψυχαγωγίας κλπ). Πρέπει να σημειώσουμε ότι με τη βοήθεια του νόμου περί αγροτουρισμού ανεγέρθηκε ένας μεγάλος αριθμός ενοικιαζόμενων δωματίων, όχι πια μόνο στη περιοχή της πρωτεύουσας και της ευρύτερης περιοχής της νότιας Καρπάθου, αλλά και στην κεντρική και βόρεια Κάρπαθο.

Σήμερα στην Κάρπαθο υπάρχουν 66 ξενοδοχειακές μονάδες Β' και Γ' κατηγορίας συνολικής δυναμικότητας 3.369 κλινών και 76 μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων περίπου 1000 κλινών (Πηγή : Τουριστικό Επιμελητήριο Καρπάθου). Από το σύνολο των 142 μονάδων οι 75 δηλ. ποσοστό άνω του 50% βρίσκονται στην περιοχή της πρωτεύουσας. Στην υπόλοιπη νότια Κάρπαθο υπάρχουν 35 μονάδες, ενώ στη Βόρεια μόνο 32 μονάδες κυρίως ενοικιαζόμενων δωματίων.

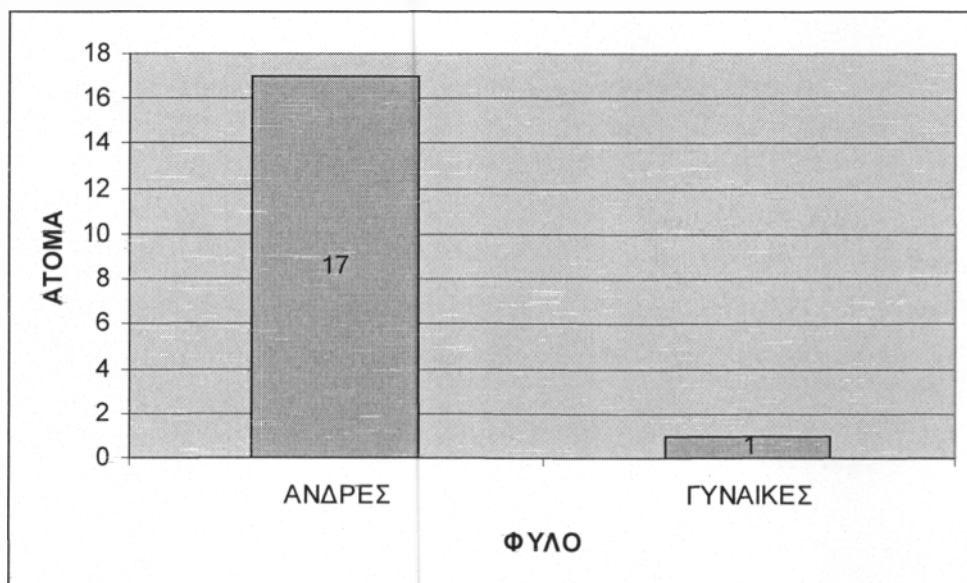
Η αύξηση της τουριστικής κίνησης και η γενικότερη ανάπτυξη της τουριστικής υποδομής οδήγησε και στην αύξηση των επενδύσεων για τη δημιουργία νέων χώρων εστίασης και ψυχαγωγίας. Σύμφωνα με την τελευταία καταγραφή υπάρχουν συνολικά 90 εστιατόρια- ταβέρνες , 19 bars και 38 καφενεία- cafi. Παράλληλα, γεννήθηκε η ανάγκη δημιουργίας νέων ή βελτίωσης των ήδη υφιστάμενων υπηρεσιών διακίνησης επισκεπτών από και προς την Κάρπαθο αλλά και μεταφοράς

τους σε όσο το δυνατόν περισσότερες περιοχές του νησιού. Έτσι, σήμερα υπάρχουν στο νησί 11 γραφεία γενικού τουρισμού, 5 τουριστικά λεωφορεία Δ.Χ καθώς και 12 γραφεία ενοικιάσεως Ε.Ι.Χ. αυτοκινήτων με 120 οχήματα και 6 γραφεία ενοικιάσεως μοτοσικλετών άνω των 50cc. Επίσης, καθ' όλη τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου υπάρχουν 4 ημερόπλοια που καλύπτουν όλες τις παραλίες.

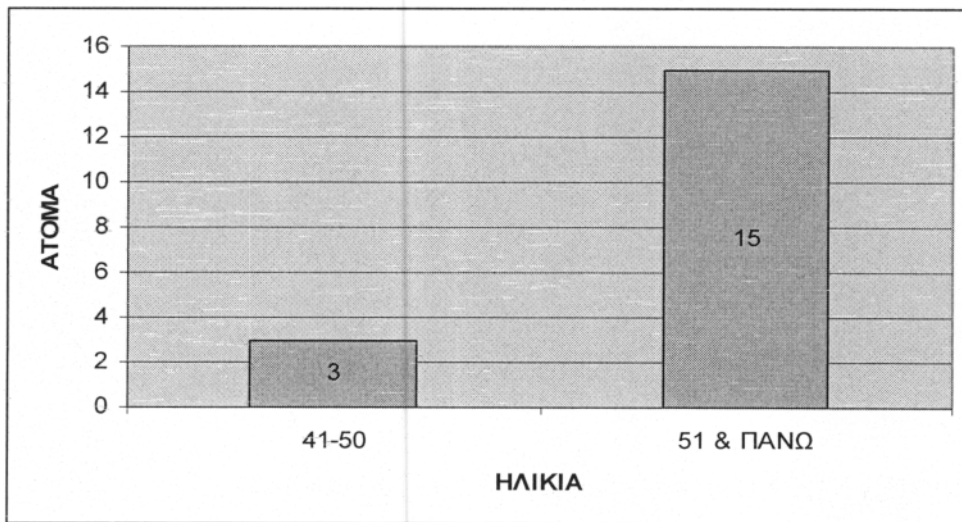
Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει για την περιοχή του Αφιάρτη, η οποία λόγω των ιδιαίτερων καιρικών συνθηκών που τη χαρακτηρίζουν (πνέουν συνεχείς ισχυροί άνεμοι ιδιαίτερα την καλοκαιρινή περίοδο) τείνει να γίνει ένα από τα πιο σημαντικά κέντρα άσκησης στο άθλημα της ιστιοσανίδας (wind-surf).

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΚΑΡΠΑΘΟΥ

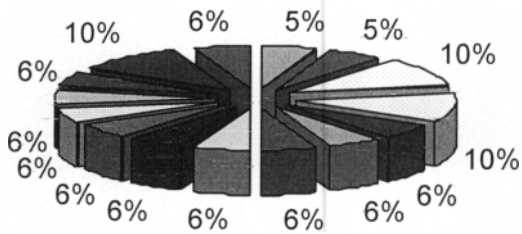
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

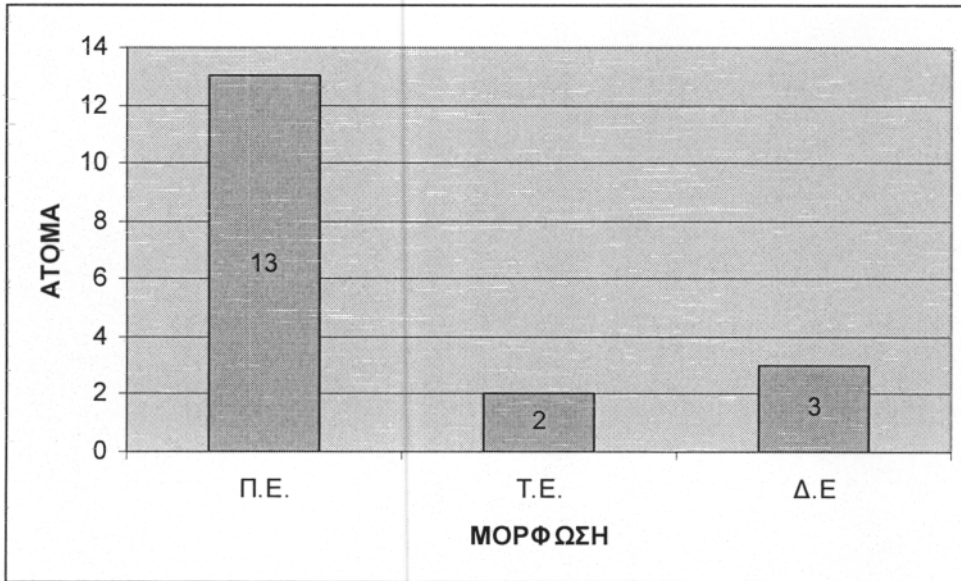

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

- ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ
- ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΣ
- ΔΑΣΚΑΛΟΣ
- ΙΑΤΡΟΣ
- ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ
- ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΟΤΕ
- ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΙΚΑ
- ΣΥΝΤΑΞ. ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΑΣ
- ΣΥΝΤΑΞ. ΔΑΣΚΑΛΟΣ
- ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
- ΣΥΝΤΑΞ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ
- ΔΑΣΟΝΟΜΟΣ
- ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ
- ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ
- ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΟΥ

1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΣΟΥ

Η Κάσος αποτελεί το νοτιότερο τμήμα του Δωδεκανησιακού συμπλέγματος και βρίσκεται μεταξύ Καρπάθου και Κρήτης. Η συνολική έκταση του νησιού είναι 62 τ. χλμ. και έχει μήκος ακτών 50 χλμ. Γύρω από την Κάσο υπάρχουν διάσπαρτες νησίδες και βραχονησίδες, γνωστές από την αρχαιότητα ως "Κασίων νήσοι" από τις οποίες οι μεγαλύτερες είναι τα Αρμαθιά, με ορυχείο γύψου σε αδράνεια και τα οποία παλαιότερα κατοικούνταν, καθώς και το Μακρονήσι.

Η Κάσος αποτελεί ενιαίο Δήμο με πρωτεύουσα το Φρυ και οικισμούς, χωριά την Αγια-Μαρίνα, το Αρβανιτοχώρι, την Παναγιά και το Πόλι. Όλα τα χωριά βρίσκονται στο Βόρειο Κεντρικό μέρος του νησιού και σε απόσταση από το Φρυ από 1 έως 3,5 χλμ. Σε όλα τα χωριά του νησιού υπάρχουν παραδοσιακοί πυρήνες και παλιά αρχοντικά σπίτια, τα περισσότερα από τα οποία είναι εγκαταλειμμένα, δεδομένου ότι οι σημερινοί μόνιμοι κάτοικοι της Κάσου (915 άτομα) αντιπροσωπεύουν μόλις το 13,6% των κατοίκων που ζούσαν στο νησί (6.700) το 1912, όταν κατέλαβαν τα νησιά οι Ιταλοί.

1. ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η Κάσος ανήκει στην ομάδα των μικρών άγονων νησιών της περιοχής που πληθυσμιακά φθίνουν, οικονομικά επιβιώνουν χάριν στα μεταβιβαζόμενα σε αυτά εισοδήματα (εμβάσματα, συντάξεις) και γενικά έχουν περιέλθει ως αυτό που και επίσημα έχει αποκληθεί απομόνωση. Μέχρι το 1961 διατηρούσε τον πληθυσμό της σημειώνοντας μια μικρή ετήσια αύξηση. Από το έτος όμως αυτό άρχισε η φθίνουσα πορεία με αποτέλεσμα σε 30 χρόνια (1961 - 1991) να χάσει το 1/4 του πληθυσμού της (340 άτομα) αφού από 1.422 κατήλθε σε 1.082.

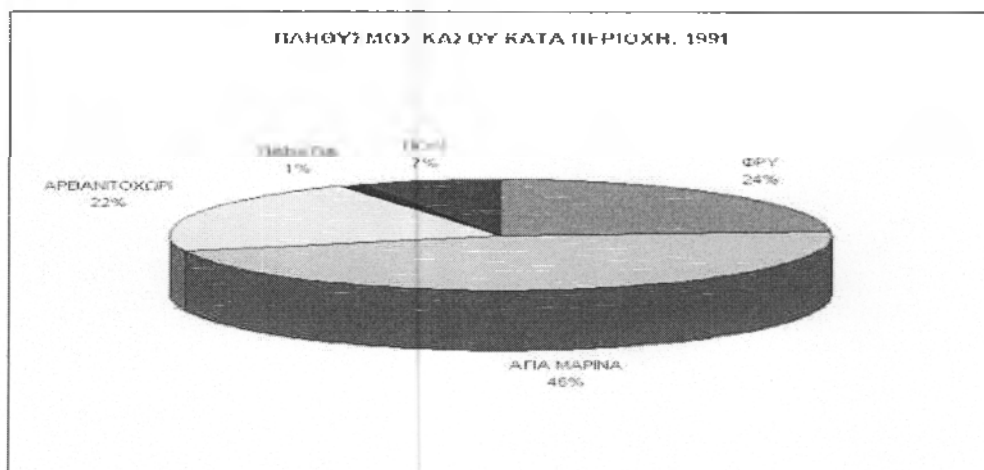
ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΠΑΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΣΟΥ 1947 - 1991		
ΕΤΟΣ	ΠΑΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ
1947	1.336	
1951	1.396	4,5%
1961	1.422	1,8%
1971	1.353	-4,9%
1981	1.184	-12,5%
1991	1.082	-8,6%
Μέση αύξηση	ετήσια	0,4%

Πηγή : ΕΣΥΕ

Ο σημερινός πληθυσμός είναι διάσπαρτος στους 4 οικισμούς- χωριά. Τους περισσότερους κατοίκους έχει η Αγια-Μαρίνα (493 άτομα) και ακολουθεί το Φρυ, με 265 άτομα. Το Αρβανιτοχώρι έχει 238 κατοίκους, ενώ το Πόλι 71 και η Παναγιά 15 (Πηγή : ΕΣΥΕ)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

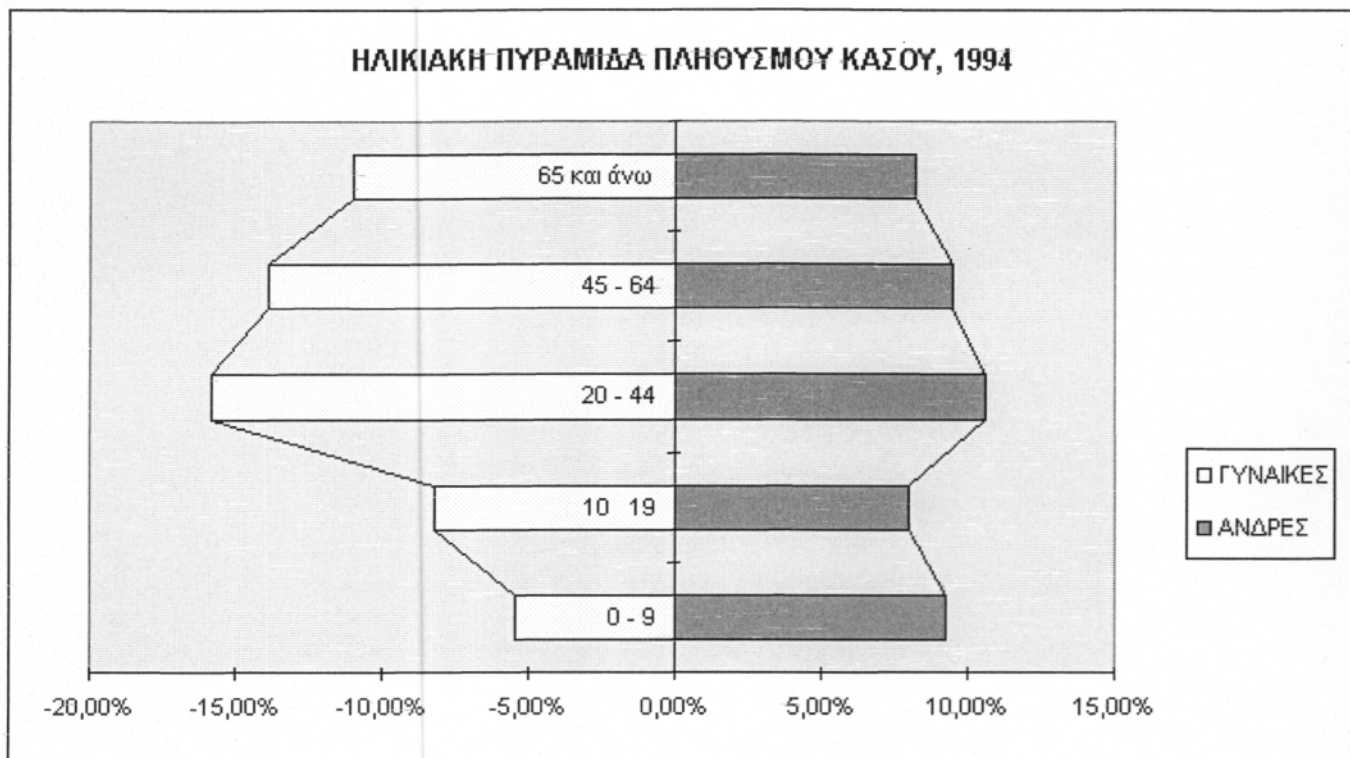
Οι άνδρες είναι 531 και οι γυναίκες 551. Από στοιχεία του Δήμου Κάσου το 1994 έχουμε μόνιμο πληθυσμό 915 που έχουν την εξής ηλικιακή κατανομή:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΗΛΙΚΙΕΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΑ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
0 - 9	135	85	50
10 - 19	148	73	75
20 - 44	242	97	145
45 - 64	214	87	127
65 και άνω	176	75	101
	915	417	498

Πηγή : Δήμος Κάσου, 1994

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Όπως φαίνεται κι από την πυραμίδα οι δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις του νησιού είχαν σαν αποτέλεσμα τη μείωση των παραγωγικών ηλικιών, οι οποίες έχουν συρρικνωθεί. Από το σύνολο του μόνιμου πληθυσμού των 915 κατοίκων οι 176 (19,2%) ανήκουν οι ηλικίες πάνω από 65 ετών, κυρίως συνταξιούχοι, οι 214 (23,4%) μεταξύ 45 - 64 ετών και οι 242 (26,4%) μεταξύ 20 - 44 ετών που είναι και οι παραγωγικές ηλικίες και που έχουν μεγάλες αποκλίσεις από τη μέση εθνική σύνθεση. Χαρακτηριστικό επίσης στοιχείο της δυσμενής σύνθεσης του πληθυσμού είναι και η κατά φύλο κατανομή του, όπου οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 54,4% του συνολικού πληθυσμού του νησιού.

1. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Οι δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις έχουν αρνητικές επιπτώσεις και στον τομέα του μαθητικού πληθυσμού, ο οποίος παρουσιάζει φθίνουσα πορεία, σύμφωνα με τα δεδομένα της περιόδου 1989 - 1994.

Η εκπαίδευση στο νησί εμφανίζεται κατά εκπαιδευτική βαθμίδα ως εξής:

Νηπιαγωγεία λειτουργούν στο Φρυ (9 μαθητές το 1994) και στην Αγία- Μαρίνα (12 μαθητές 1994). Στα δημοτικά σχολεία του Φρυ και της Αγίας Μαρίνας φοιτούσαν την ίδια χρονιά 86 μαθητές. Στο Γυμνάσιο 46 μαθητές και στο Λύκειο 35. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι απόφοιτοι του Γυμνασίου δεν εγγράφονται όλοι στο Λύκειο αφού οι γονείς τους αναγκάζονται να εγκαταλείψουν το νησί και να εγκατασταθούν κυρίως στην περιοχή της πρωτεύουσας, προκειμένου τα παιδιά τους να προετοιμασθούν καλύτερα για ανώτερες σπουδές.

Επίσης, η μεγάλη κινητικότητα που παρατηρείται στις μεταθέσεις των καθηγητών σε σημείο που σχεδόν κανένας καθηγητής δεν υπηρετεί στο νησί δεύτερο χρόνο, επηρεάζει αρνητικά το επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Ως προς την επαγγελματική σύνθεση του ενεργού πληθυσμού, όπως αυτή προκύπτει και από την απασχόληση κατά κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, ο πρωτογενής τομέας (γεωργία, κτηνοτροφία, μελισσοκομία, αλιεία) καλύπτει το 51,7%, ο δευτερογενής το 10,9% και ο τριτογενής το 37,4%. Του τριτογενή τομέα το 56,5% απασχολούνται στο εμπόριο και στα άλλα επαγγέλματα και το 43,5% σε δημόσιες υπηρεσίες και υπηρεσίες του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Υπάρχει μεγάλος αριθμός συνταξιούχων και αποδεκτών μεταβιβαζόμενων εισοδημάτων (εμβάσματα, ναυτιλλομένων ή μεταναστών), που συντηρεί σε μεγάλο βαθμό την οικονομία του νησιού.

Οι απασχολούμενοι σε όλους τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας του νησιού ανέρχονται σε 331 άτομα και αντιπροσωπεύουν το 36,2% του μόνιμου πληθυσμού. Οι κατά κλάδους σύνθεση των απασχολούμενων υποδηλώνει την εσωστρέφεια της οικονομίας του νησιού, καθώς ελάχιστα από τα παραγόμενα τοπικά προϊόντα βγαίνουν από το νησί. Οι 171 γεωργοί, κτηνοτρόφοι, μελισσοκόμοι και αλιείς εξυπηρετούν τις τοπικές ανάγκες καλύπτοντας και τις αντίστοιχες οικογενειακές τους ανάγκες. (αυτοκατανάλωση). Η απασχόληση στο δευτερογενή τομέα περιορίζεται σε 36 άτομα, που ασκούν τα απαραίτητα για την κάλυψη των βιοτικών αναγκών των κατοίκων του νησιού και για την εξυπηρέτηση των οικοδομικών έργων (ξυλουργοί, υδραυλικοί, ηλεκτρολόγοι κ.α.). Οι απασχολούμενοι στις μεταπρατικές δραστηριότητες ανέρχονται σε 70 και ασκούν επαγγέλματα που εξυπηρετούν τις βιοτικές και πολιτιστικές ανάγκες των κατοίκων και των επισκεπτών του νησιού.

Στον τριτογενή τομέα ανήκουν και οι απασχολούμενοι στις Δημόσιες Υπηρεσίες, στις Υπηρεσίες του Δήμου καθώς και στους Δημόσιους Οργανισμούς (ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΕΛΤΑ, ΟΑ) οι οποίοι ανέρχονται σε 54.

4.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Το νησί είναι ορεινό, πετρώδες και άνυδρο, με ελάχιστες βροχοπτώσεις. Η γεωργική γη υπολογίζεται μόλις σε 3000 στρέμματα (4% της συνολικής έκτασης του νησιού) και αποτελεί συμπληρωματική απασχόληση των κατοίκων του νησιού. Οι υπόλοιπες εκτάσεις θεωρούνται δημόσιες και χρησιμοποιούνται ως βοσκότοποι.

4.1.1 Γεωργία - Καλλιέργειες

Όσον αφορά τη γεωργική παραγωγή αυτή είναι μικρής εμβέλειας. Κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα και τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία δεν επιδέχονται οποιαδήποτε στατιστική ανάλυση. Πληροφοριακά παραθέτουμε: Οι κυριότερες καλλιέργειες είναι οι Αροτραίες (σιτάρι, βρώμη, κριθάρι) και οι Δενδρώδεις (λεμονιές, πορτοκαλιές, βερικοκιές, ροδακινιές, συκιές, ροδιές και ελαιόδεντρα) που καταλαμβάνουν το 62% και 30% αντίστοιχα της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης. Το υπόλοιπο 8% καταλαμβάνουν τα αμπέλια (3%), τα κηπευτικά (1%) και η αγρανάπαυση (4%).

Τα περισσότερα δέντρα εντοπίζονται στις αυλές των σπιτιών. Στο νησί υπάρχουν 2 θερμοκήπια. Το ένα το κατασκεύασε ο Δήμος και το άλλο στα πλαίσια του ΜΟΠ.

4.1.2. Κτηνοτροφία - Μελισσοκομία

Η κτηνοτροφία και ειδικότερα η εκτροφή προβάτων είναι κλάδος που δεσπόζει στην οικονομία της Κάσου. Κύριο χαρακτηριστικό είναι ο δυσανάλογα μεγάλος αριθμός προβάτων σε σχέση με τους διαθέσιμους βοσκότοπους. Τα ζώα εκτρέφονται ελεύθερα όλη τη διάρκεια του έτους σε όλη τη διαθέσιμη γη του νησιού. Τα επιδοτούμενα αιγοπρόβατα που έχουν καταγραφεί από τη στατιστική Υπηρεσία το 1990 ήταν 13.625. Ο ανεπίσημος αριθμός των αιγοπροβάτων είναι δύσκολο να εκτιμηθεί, λόγω της ελεύθερης βοσκής. Από επιτόπια έρευνα το 1991 υπολογίζεται να ανέρχονται γύρω στις 18.000 - 20.000 ζώα. Οι εκτιμήσεις διαφέρουν σημαντικά.

Αν και τα μεγέθη της μελισσοκομίας της Κάσου δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλα η μελισσοκομία ως κλάδος της κτηνοτροφικής δραστηριότητας έχει ιδιαίτερη σημασία για το νησί. Συνολικά υπάρχουν 410 κυψέλες από τις οποίες οι 195 είναι εγχώριες και οι 215 ευρωπαϊκές. Η μελισσοκομική δραστηριότητα ασκείται συμπληρωματικά μαζί με άλλες δραστηριότητες των κατοίκων.

4.1.3 Αλιεία - Ιχθυοκαλλιέργειες

Η θαλάσσια περιοχή της Κάσου χαρακτηρίζεται από πλούσια αλιευτικά πεδία σε ποσότητα και ποικιλία ειδών. Τα είδη που απαντώνται στην περιοχή είναι ξιφίας, μπαρμπούνια, θύννοι, μελανούρια, συναγρίδες, φαγκριά, χάνοι, πέρκες, σμέρνες, μουγριά, σάλπες, σκάροι, τόνος κλπ. καθώς και μαλάκια (χταπόδια, σουπιές, κλπ). Σήμερα ελλιμενίζονται 39 αλιευτικά σκάφη (32 λεμβολογημένα στην Κάσο και 7 στην Κάρπαθο), ενώ οι συστηματικοί επαγγελματίες ψαράδες ανέρχονται στους 30.

Παρά το μεγάλο αλιευτικό πλούτο της θαλάσσιας περιοχής της Κάσου η αλιεία ως επαγγελματική δραστηριότητα δεν έχει αναπτυχθεί στο επίπεδο που θα έπρεπε σύμφωνα με τα αλιευτικά αποθέματα. Σε αυτό έχουν συντελέσει πολλοί παράγοντες, ο κυριότερος των οποίων είναι οι ανεπαρκείς λιμενικές εγκαταστάσεις. Τα περισσότερα από τα σκάφη είναι μικρά με μικρή εμβέλεια με αποτέλεσμα οι ντόπιοι ψαράδες να δέχονται τον έντονο ανταγωνισμό των συναδέλφων τους από Κάλυμνο - Λέρο - Ιταλία, οι οποίοι διαθέτουν σκάφη 12 - 14 μέτρων ή και μεγαλύτερα και μπορούν να αλιεύουν σε ανοικτές θάλασσες. Επίσης, ο περιορισμός των 500 κατοίκων για την έκδοση επαγγελματικής άδειας (δεν εκδίδεται άδεια για περιοχές με περισσότερους από 500 κατοίκους) έχει επιδράσει ανασταλτικά στην επέκταση και εκσυγχρονισμό των αλιευτικών εκμεταλλεύσεων.

4.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Με εξαίρεση τη σχετικά σημαντική λατομική παρουσία (2 λατομικές μονάδες σε αδράνεια σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία ΕΣΥΕ - εκ των οποίων 1 η δημοτική επιχείρηση) η βιοτεχνική εν γένει, δραστηριότητα είναι περιορισμένη αν όχι οριακή. Μόνο 18 μικρά καταστήματα με 33 απασχολούμενους και αυτοαπασχολούμενους συγκροτούν το παραγωγικό και έμπυχο δυναμικό του τομέα και μάλιστα με εμφανείς τάσεις υποχώρησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧ/ΝΩΝ
ΛΑΤΟΜΕΙΑ ΑΔΡΑΝΩΝ ΥΛΙΚΩΝ (σε αδράνεια)	2	0
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΑ (Αρβανιτοχώρι - Αγία Μαρίνα)	2	6
ΑΡΤΟΠΟΙΑ	1	3
ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗ	1	2
ΞΥΛΟΥΡΓΕΙΑ - ΕΠΙΠΛΟΠΟΙΑ	5	12
ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΑΥΤΟΚ/ΤΩΝ & ΜΟΤ/ΤΩΝ	1	1
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΗΛ/ΚΩΝ ΣΥΣΚΕΥΩΝ & ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	1	1
ΕΚΣΚΑΦΕΣ - ΧΩΜΑΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΡΓΑ	3	6
ΥΔΡΑΥΛΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	2	2
ΣΥΝΟΛΟ	18	33

Πηγή : Δήμος - Έρευνα Μελετητών

Αξιόλογο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάπτυξη μιας άτυπης (μη καταγεγραμμένης) χειροτεχνικής δραστηριότητας. Το 1988 ξεκίνησε να λειτουργεί Γυναικείος Συνεταιρισμός Παραγωγής και Προώθησης Μορφών Λαϊκής Τέχνης. Ο Συνεταιρισμός Γυναικών προχώρησε και σε λειτουργία εστιατορίου το 1991, το οποίο βρίσκεται στο Φρυ και απασχολεί 3 γυναίκες.

4.3 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

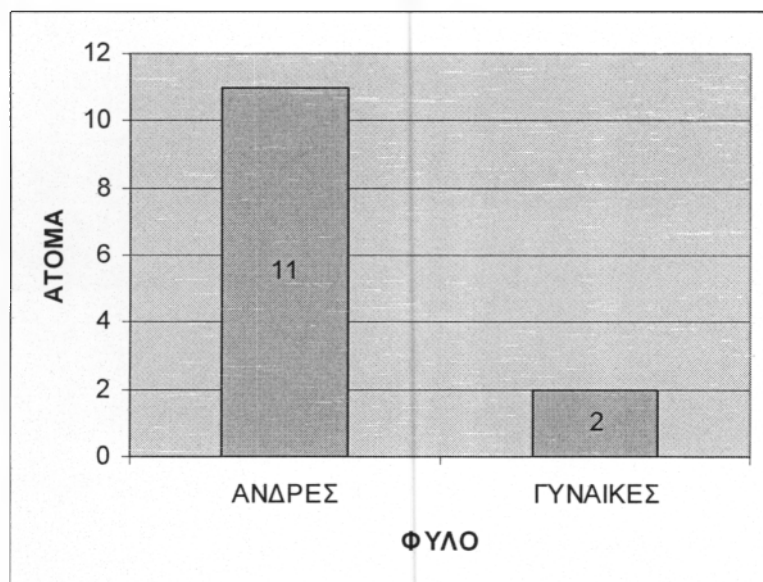
Οι τουριστικοί πόροι που διαθέτει η Κάσος διακρίνονται σε δυο κατηγορίες :

1. Στους φυσικούς πόρους που είναι το φυσικό τοπίο, οι παραλίες, ο σπηλαιολογικός πλούτος και τα διάσπαρτα γύρω μικρονήσια
2. Στους πολιτιστικούς πόρους, στους οποίους ανήκουν οι παραδοσιακοί οικισμοί, τα μοναστήρια και το ιστορικό παρελθόν του νησιού.

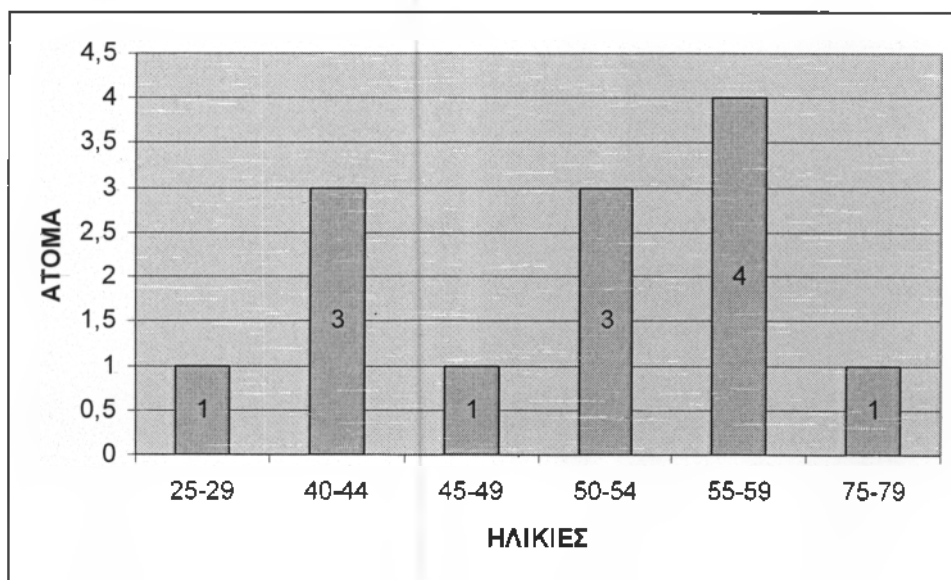
Η ταξιδιωτική και τουριστική κίνηση της Κάσου εμφανίζεται στα στοιχεία που δίνει ο Λιμενικός Σταθμός του νησιού για αυτούς που διακινούνται με το πλοίο και εκείνα που δίνει το τοπικό Γραφείο της Ολυμπιακής για αυτούς που διακινούνται αεροπορικώς. Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία αυτά ο μέσος όρος των επιβασθέντων στο νησί επιβατών της ακτοπλοΐας της περιόδου 1988 - 1993 ήταν 3.750 και αντίστοιχος σε αφίξεις της περιόδου 1989 - 1993 της Ολυμπιακής Αεροπορίας 1.990. Αυτό σημαίνει ότι στην Κάσο τον χρόνο εισέρχονται 5.740 άτομα. Υπολογίζεται ότι τα 2/3 περίπου από τους διακινηθέντες είναι μόνιμοι κάτοικοι του νησιού, που ταξιδεύουν για προσωπικούς λόγους (υγεία, υποθέσεις κ.α.) προς Κάρπαθο, Ρόδο, Πειραιά, Κρήτη και το 1/3 οι προσωρινοί επισκέπτες που μπορεί να είναι ή τουρίστες (παραθεριστές) ή ταξιδιώτες (κυβερνητικού υπάλληλοι, περιοδεύοντες αντιπρόσωποι κ.α.). Οι επισκέπτες αυτοί (1.800 περίπου) φιλοξενούνται στα υπάρχοντα 9 καταλύματα που διαθέτουν 106 κλίνες και σε φιλικά σπίτια ή μένουν στα δικά τους σπίτια, αφού οι περισσότεροι από αυτούς είναι Κασιώτες της διασποράς.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΚΑΣΟΥ

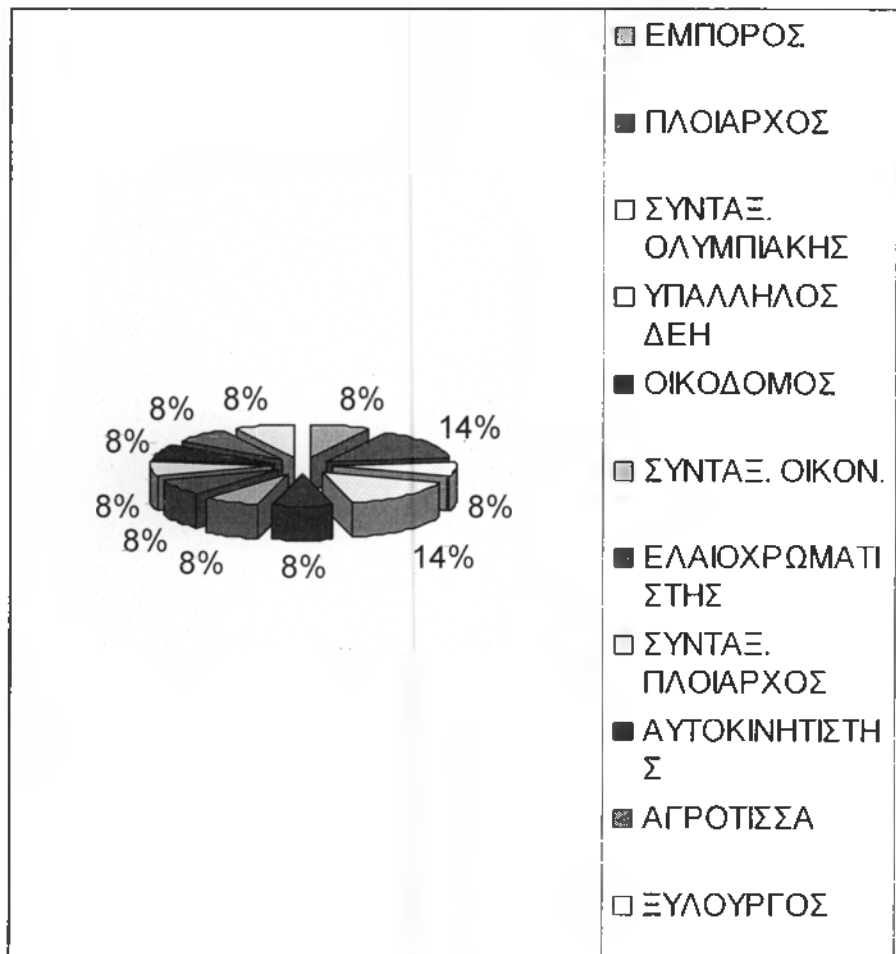
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

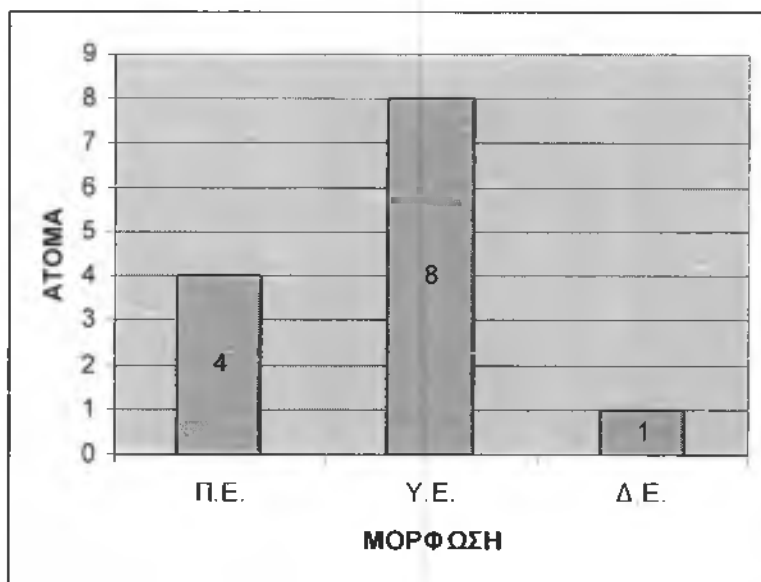
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

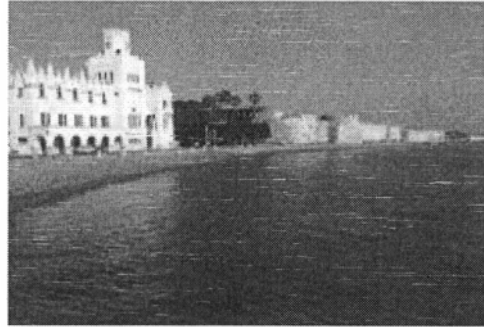
ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

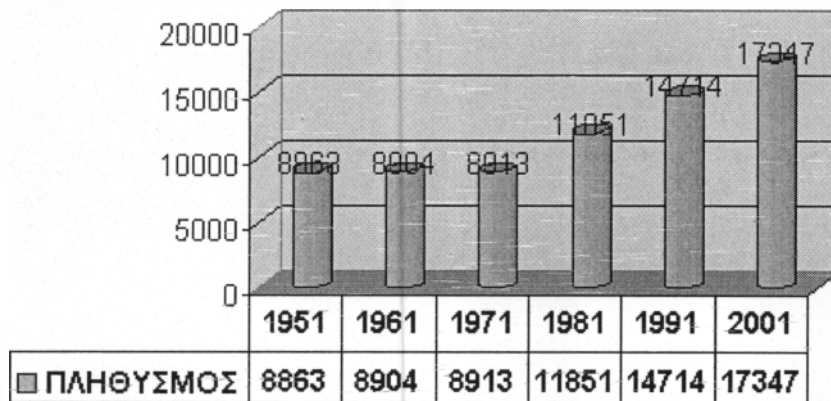

ΔΗΜΟΣ ΚΩ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ

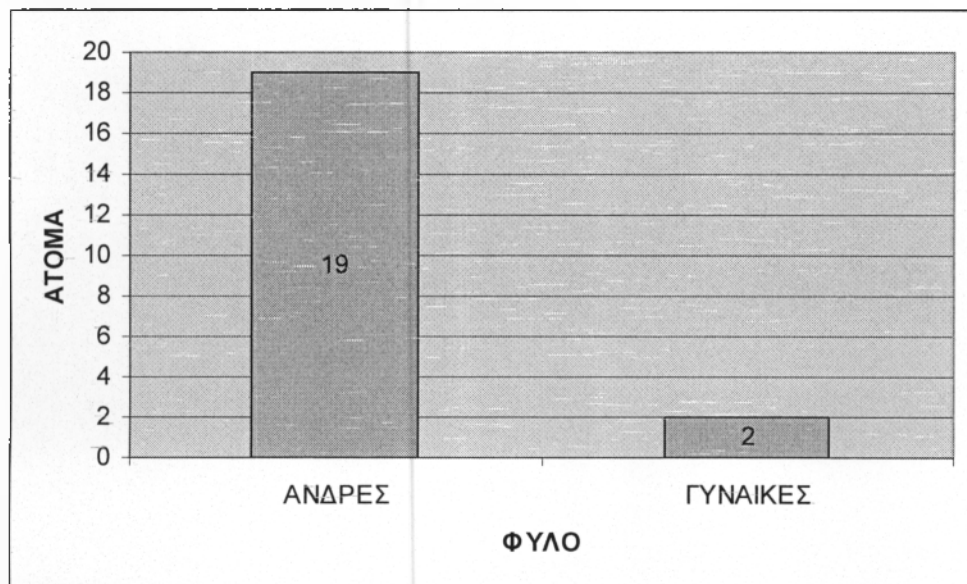
Εξέλιξη Πληθυσμού με βάση τις απογραφές

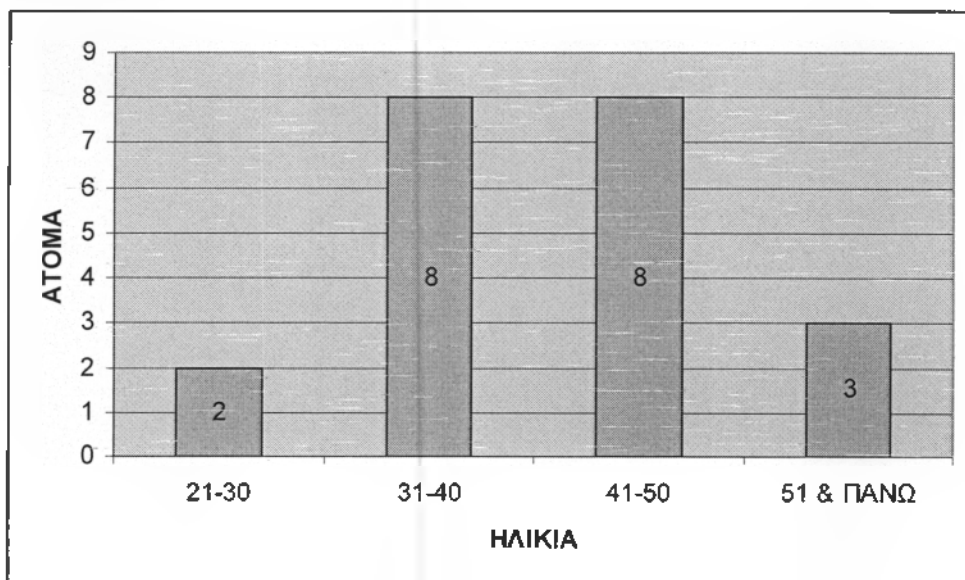
Πηγή : Απογραφές Πληθυσμού ΕΣΥΕ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΚΩ

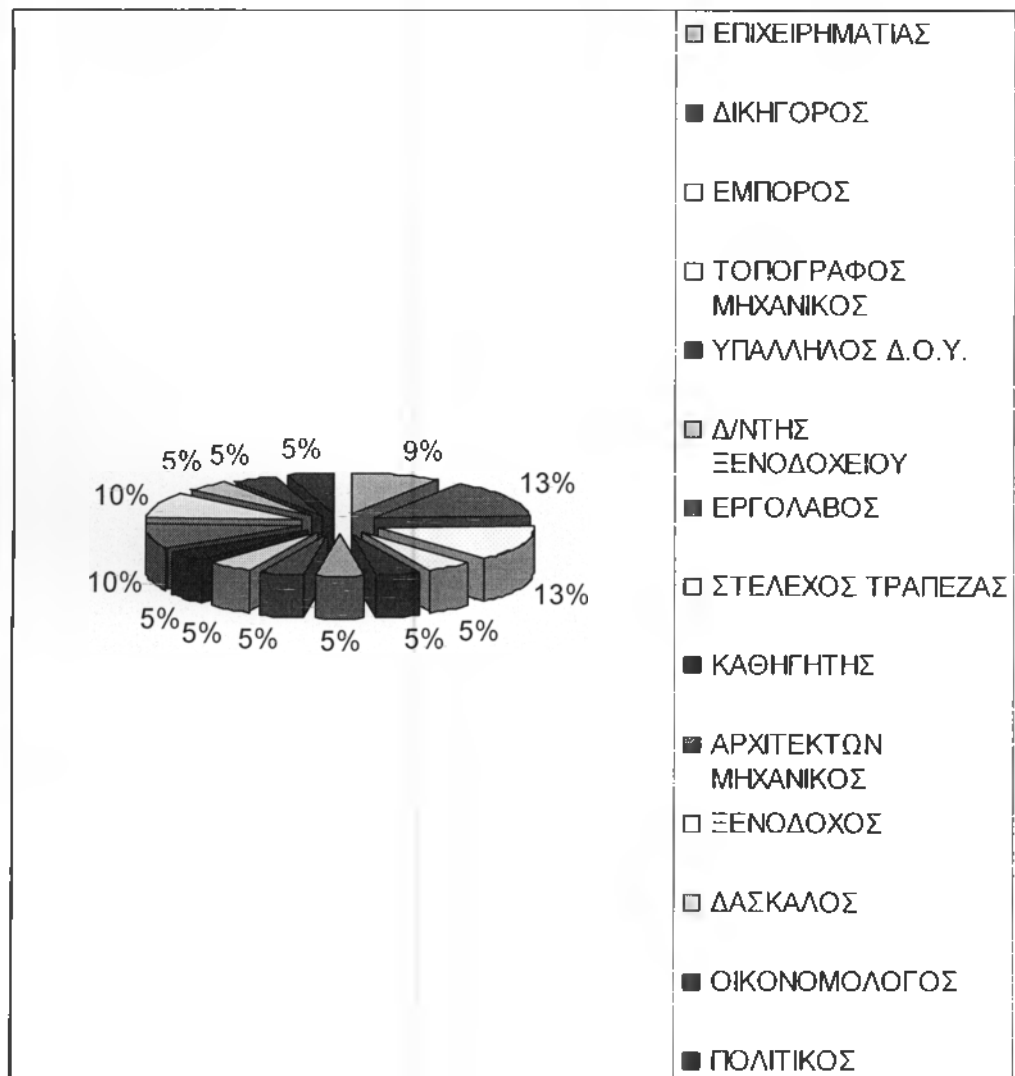
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

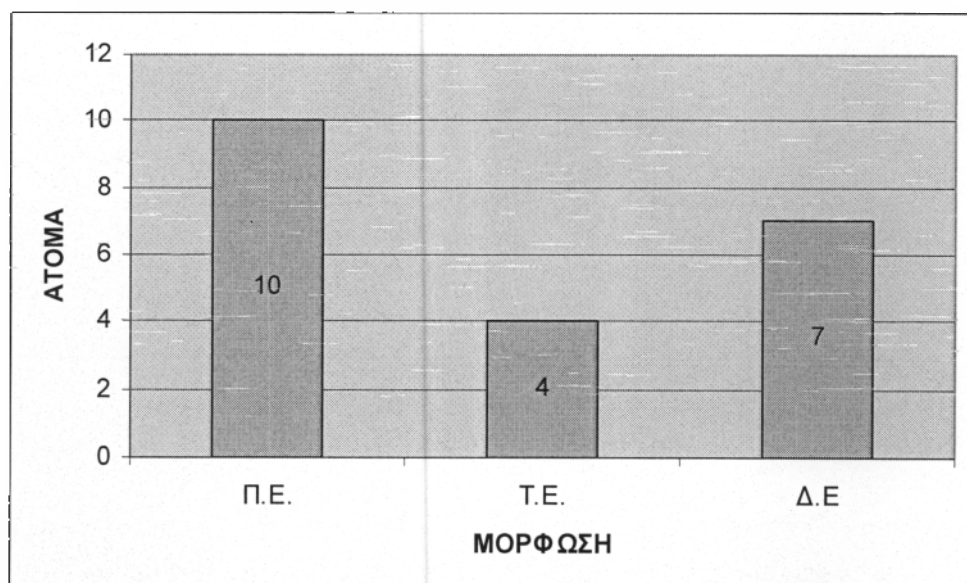
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

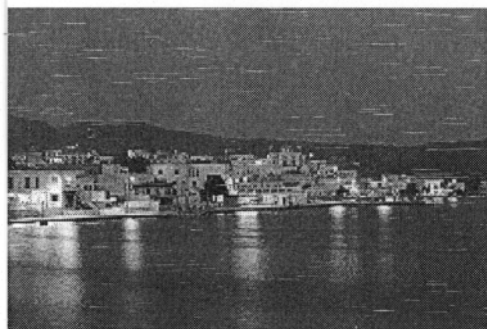
ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΛΕΙΨΩΝ

1.0 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΛΕΙΨΩΝ

Βορειανατολικά των Δωδεκανήσων, ανάμεσα στην Πάτμο και τη Λέρο, βρίσκεται μια συστάδα νησιών, με μεγαλύτερο τους Λειψούς. Έχουν έκταση 15,82 τ. χλμ. (χωρίς τις νησίδες) και μήκος ακτογραμμής 33,13 χλμ. περίπου.

2.0 ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού των Λειψών παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΟΙΚΙΣΜΟΣ	1951	1961	1971	1981	1991
Λειψοί	885	724	597	574	606
ποσοστό %		-18,2	-17,5	-3,85	5,57

Πηγή: Δήμος Λειψών

Παρατηρούμε ότι κατά την περίοδο 1951 - 1981 ο πληθυσμός παρουσιάζει μια φθίνουσα πτωτική τάση, η οποία αντιστρέφεται και γίνεται θετική μετά την περίοδο αυτή. Έτσι, στη 10ετία 1951 - 1961 ο πληθυσμός μειώθηκε κατά 18,2% ενώ στις 10ετίες 1961 - 1971 και 1971 - 1981 μειώθηκε κατά 17,5% και 3,85% αντίστοιχα. Στην δεκαετία 1981- 1991 παρουσιάζει αύξηση κατά 5,6%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

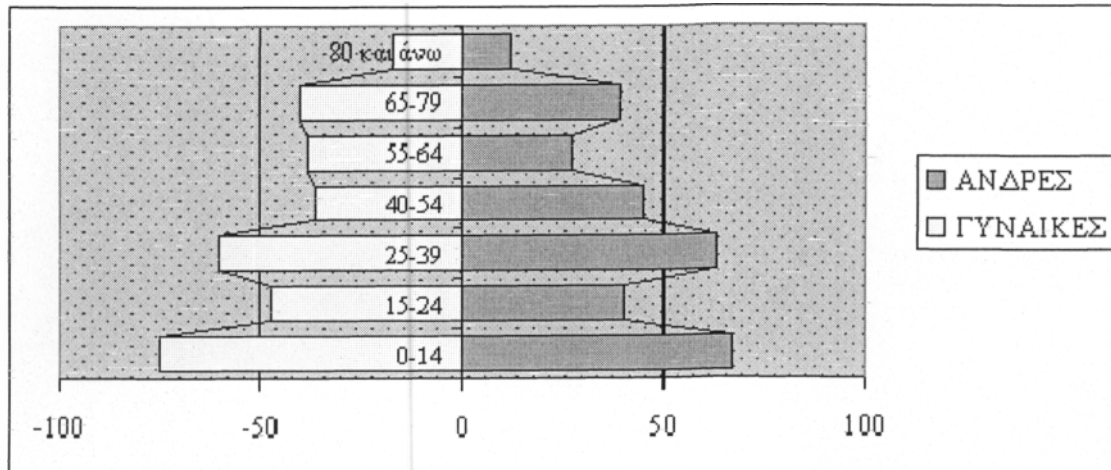
Όσον αφορά την ηλικιακή κατανομή αυτό που παρατηρούμε είναι ότι ο πληθυσμός στους Λειψούς αυξάνεται. Οι μικρές ηλικίες (0 - 14 ετών) καλύπτουν το 23,4%, και οι μέσες ηλικίες (από 15 - 39) το 34,7% του πληθυσμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

	0-14		15-24		25-39		40-54		55-64		65-79		80+	
	ΑΝΔ	ΓΥ	ΑΝΔ	ΓΥΝ	ΑΝΔ	ΓΥΝ	ΑΝΔ	ΓΥΝ	ΑΝΔ	ΓΥΝ	ΑΝΔ	ΓΥΝ	ΑΝΔ	ΓΥΝ
	P.	N.	P.	.	P.	.	P.	.
ΛΕΙΨΩ	67	75	40	47	63	60	45	36	27	38	39	40	12	17
N														

Πηγή : ΕΣΥΕ Απογραφές Πληθυσμού

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

3.0 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στους Λειψούς λειτουργούν σήμερα ένα νηπιαγωγείο με 25 μαθητές, ένα Δημοτικό Σχολείο με 55 μαθητές και ένα Γυμνάσιο και Λυκειακές τάξεις με 50 μαθητές.

4.0 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Στους Λειψούς το εργατικό δυναμικό ισομοιράζεται στους τρεις τομείς της παραγωγής. Ειδικότερα το 31,3% ασχολείται στον Α'γενή τομέα, το 30,7% στο Β'γενή και το 34,6% στο Γ'γενή. Το ποσοστό ανεργίας ανέρχεται στο 6,8%. Αναλυτικότερα στοιχεία δίνονται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΟΤΑ	Α' ΓΕΝΗ Σ	Β' ΓΕΝΗ Σ	Γ' ΓΕΝΗ Σ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣ ΑΝ	ΣΥΝΟΛ Ο	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓ ΟΙ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 25 ΟΙ	ΑΝΕΡΓ ΟΙ
ΛΕΙΨΩ Ν	56	55	62	6	179	192	44	13

Πηγή : ΕΣΥΕ 1991

4.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Περιλαμβάνει τη γεωργία και τις γεωργικές καλλιέργειες, την κτηνοτροφία και μελισσοκομία, την αλιεία και τις υδατοκαλλιέργειες, τους συνεταιρισμούς

Τι παραγωγή υπάρχει (γεωργία - καλλιέργειες) αλιεία - ιχθυοκαλλιέργειες - μελισσοκομία κτηνοτροφία Τα προϊόντα η ποσότητα και που διοχετεύονται.

4.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

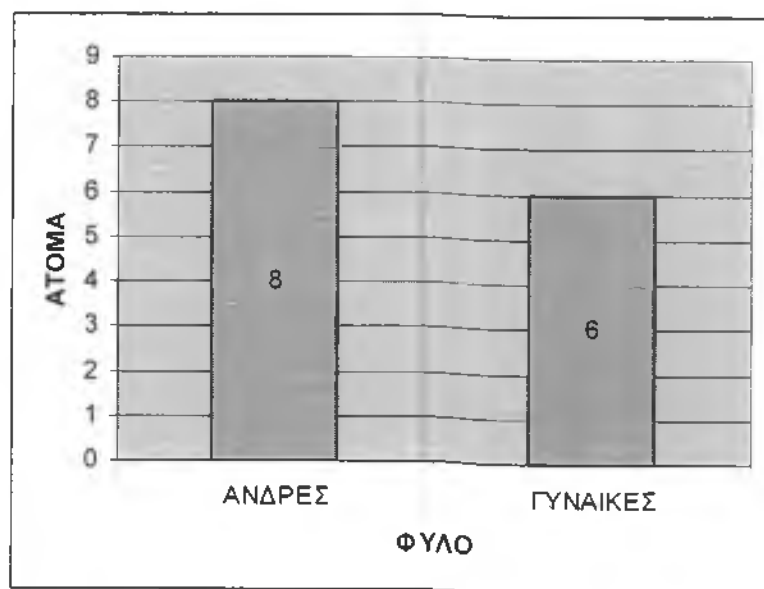
Ο δευτερογενής τομέας περιλαμβάνει βιοτεχνικές-βιομηχανικές δραστηριότητες, οικοδομικές δραστηριότητες και τεχνικά έργα, ενέργεια, ύδρευση και επισκευές. Μεταποίηση και βιοτεχνία (εργαστήρια κτλ)

4.3 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

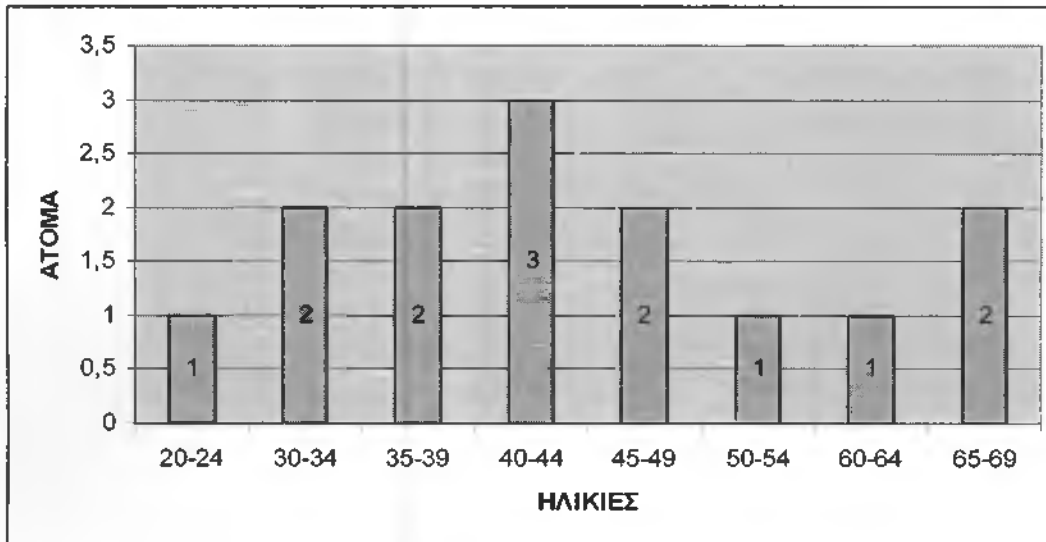
Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ΕΟΤ ("Τουριστική κίνηση Νομού Δωδεκανήσου έτους 1996" ΕΟΤ Ρόδος 1996) η δυναμικότητα του ξενοδοχειακού δυναμικού των Λειψών είναι 68 κλίνες σε ένα ξενοδοχείο και στα νοικιαζόμενα δωμάτια. Σύμφωνα όμως με τα στοιχεία του Δήμου οι συνολικές κλίνες το 1997 ανέρχονταν σε 350. Η μεγάλη διαφορά μεταξύ των κλινών του ΕΟΤ και των κλινών από τα στοιχεία του Δήμου οφείλεται στο ότι πολλά ενοικιαζόμενα δωμάτια δεν είναι καταγραμμένα από τον ΕΟΤ και επομένως δε συντάσσουν μηνιαία δελτία. Η τουριστική περίοδος εκτιμάται σε 122 μέρες. Ξεκινά το τελευταίο 15ήμερο του Μαΐου και τελειώνει το πρώτο 15ήμερο του Σεπτεμβρίου. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Δήμου Λειψών οι ημερήσιοι επισκέπτες ανέρχονται κατά μέσο όρο στους 350.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΛΕΙΨΩΝ

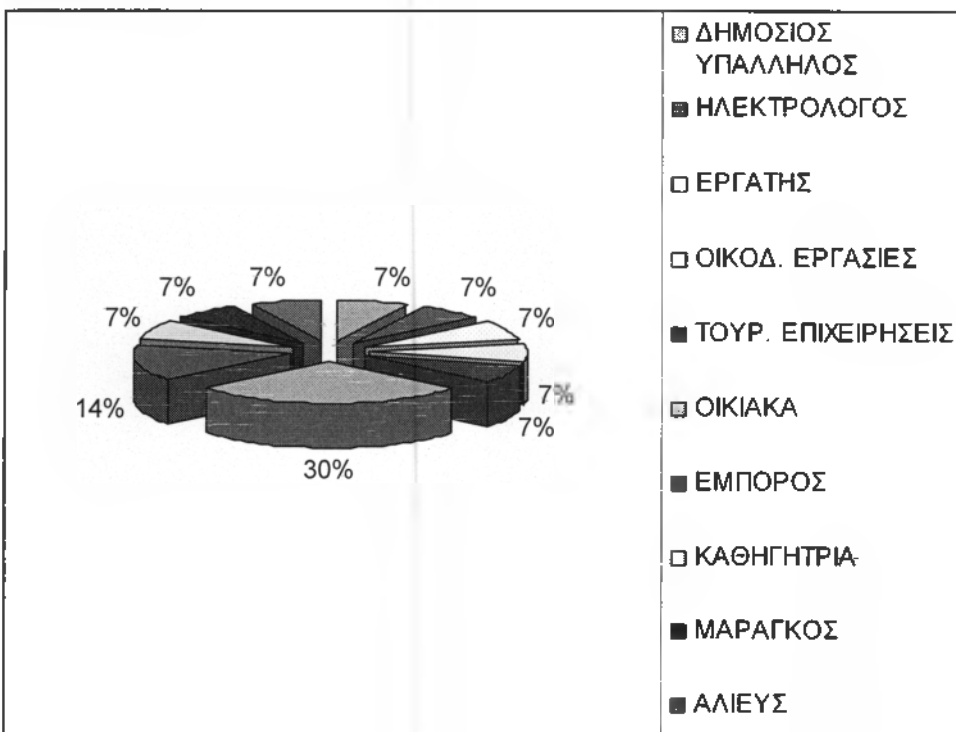
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

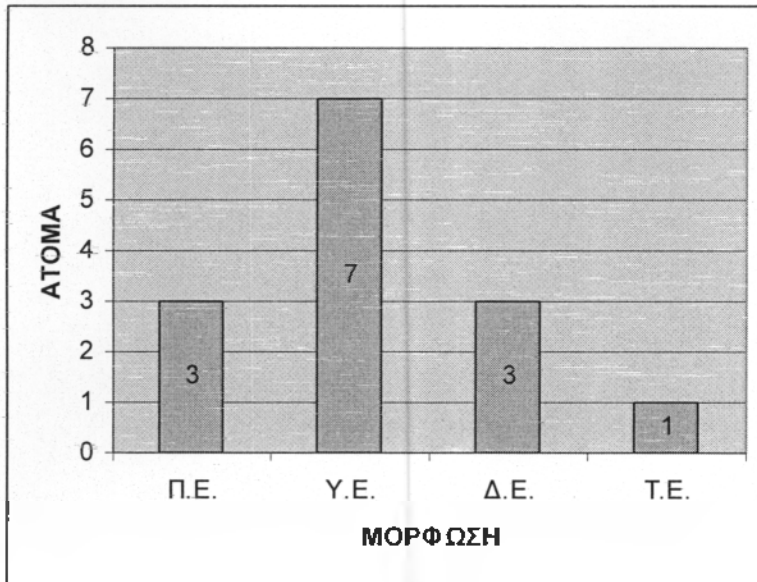
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΛΕΡΟΥ

1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΛΕΡΟΥ

Η Λέρος είναι το ένατο σε έκταση νησί του Νομού Δωδεκανήσου (έκταση 53 τ. χλμ. και μήκος ακτών 71 χλμ.). Είναι βραχώδες νησί με μικρές πεδινές εκτάσεις ανάμεσα στα διάφορα υψώματα. Οι ακτές του νησιού παρουσιάζουν μεγάλο διαμελισμό και σχηματίζουν ασφαλείς κόλπους. Στο Δήμο της περιλαμβάνονται και τα νησιά Φαρμακονήσι, Λέβιθα και Κίναρο, που σήμερα δεν κατοικούνται.

2. ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Στο νησί της Λέρου υπάρχουν 10 οικισμοί με συνολικό πληθυσμό 8.061 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή ΕΣΥΕ 1991). Μεγαλύτερος είναι η πρωτεύουσα του νησιού η Αγία- Μαρίνα με 2.493 κατοίκους και το Λακκί με 2.366 κατοίκους. Στο σύνολο των κατοίκων του νησιού οι 4.341 (54%) είναι άνδρες και 3.720 (46%) γυναίκες. Πρέπει να επισημάνουμε ότι ο πληθυσμός της Νήσου τις τελευταίες δεκαετίες μειώνεται (δεκαετία '71-'81 κατά -4,41% και δεκαετία '81-'91 κατά -0,92%) σε αντίθεση με το πληθυσμό των Δωδεκανήσων που αυξάνεται κατά 19,9% και 12,7% τις αντίστοιχες δεκαετίες και της Επαρχίας Καλύμνου που παρουσιάζει και αυτή αύξηση κατά 2,8% και 5,44% αντίστοιχα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

	1961	1971	1981	1991
ΔΗΜΟΣ ΛΕΡΟΥ	6.626	8.512	8.136	8.061
ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	26.032	26.182	26.941	28.409
ΝΟΜΟΣ ΔΩΔ/ΣΟΥ	123.021	121.017	145.071	163.476
ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ	8.388.553	8.768.941	9.706.687	10.264.156

Πηγή : ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 1991

Ο πληθυσμός της εμφανίζεται γηραιότερος σε σχέση με το Νομό και περίπου ίδιος σε σχέση με τη Χώρα. Συγκεκριμένα, το ποσοστό συντηρούμενων παιδιών (ηλικίας 0-14 ετών) φτάνει το 19,6% έναντι 22,4% του Νομού Δωδεκανήσου και 19,2% του συνόλου της Χώρας. Το ποσοστό των ατόμων παραγωγικής ηλικίας της Λέρου αποτελεί το 51,8% του συνολικού πληθυσμού της.

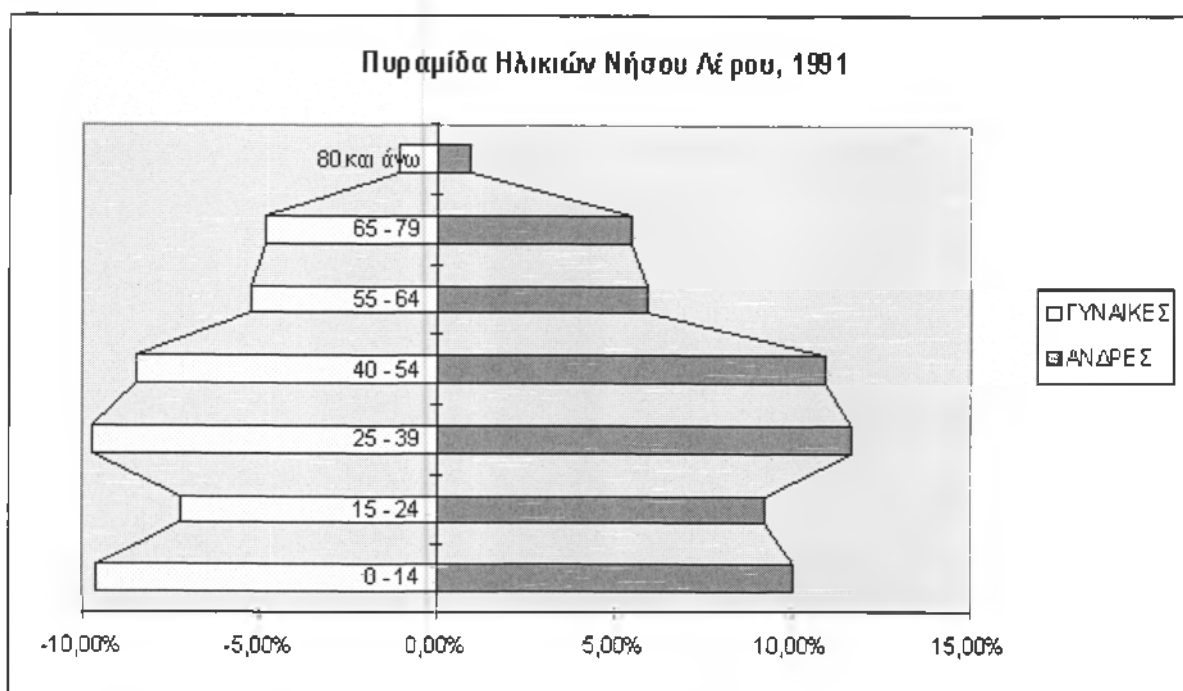
ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΗΛΙΚΙΕ Σ	ΣΥΝΟΛΙΚ Α	ΑΝΔΡΕ Σ	ΠΟΣΟΣΤ Ο	ΓΥΝΑΙΚΕ Σ	ΠΟΣΟΣΤ Ο	ΣΥΝΟΛΙΚ Ο ΠΟΣΟΣΤΟ
0 - 14	1.575	805	10%	770	9,6%	19,6%
15 - 24	1.322	745	9,2%	577	7,2%	16,4%
25 - 39	1.717	937	11,6%	780	9,7%	21,3%
40 - 54	1.558	876	10,9%	682	8,5%	19,4%

55 - 64	897	475	5,9%	422	5,2%	11,1%
65 - 79	824	432	5,4%	392	4,8%	10,2%
80 και άνω	168	71	0,9%	97	1,1%	2%
ΣΥΝΟΛΟ	8.061	4.341	53,9%	3.720	46,1%	100%

Πηγή : ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 1991

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

3. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού της Λέρου παρουσιάζεται το 1991 χαμηλότερο τόσο συγκριτικά με αυτό του Νομού, όσο και με αυτό της Χώρας. Συγκεκριμένα, οι πτυχιούχοι

Ανωτάτων και Ανωτέρων Σχολών στη Λέρο αποτελούν το 4,4% του συνολικού της πληθυσμού, ενώ στο Νομό και στη Χώρα αποτελούν το 6,8% και το 8,6% του πληθυσμού αντίστοιχα. Οι απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Νήσου είναι συγκριτικά λιγότεροι από αυτούς του Νομού και της Χώρας (11,4% της Νήσου, έναντι 18,7% του Νομού και 20,6% της Χώρας), όπως και οι απόφοιτοι Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (8,8% της Νήσου, έναντι 12,1% του Νομού και 10,8% της Χώρας). Αντίθετα, οι απόφοιτοι Στοιχειώδους εκπαίδευσης είναι περισσότεροι στη Νήσο σε σχέση με αυτούς στο Νομό και στη Χώρα (43,8% στη Νήσο έναντι 42,4% στο Νομό και 39,6% στη Χώρα). Το ίδιο ισχύει με τους αναλφάβητους, οι οποίοι παρουσιάζουν πολύ μεγάλη διαφορά (18,9% στη Νήσο έναντι 7,3% στο Νομό και 6,8% στη Χώρα) και με όσους δεν περάτωσαν τη Στοιχειώδη εκπαίδευση (12,3% στη Νήσο έναντι 11,5% στο Νομό και 10,6% στη Χώρα).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ	
	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Πτυχιούχοι Ανωτάτων σχολών & Μεταπτυχιακό	229	3,2%
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών	84	1,2%
Φοιτούν σε Ανώτερη ή Ανωτάτη Σχολή	28	0,4%
Απόφοιτος Μέσης Εκπαίδευσης	805	11,4%
Τέλειωσαν τουλάχιστον την Γ! τάξη Γυμνασίου	623	8,8%
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	3.106	43,8%
Δεν τελείωσαν τη στοιχειώδη Εκπαίδευση	868	12,3%
Αγράμματοι	1.342	18,9%
	7.085	100%

Πηγή : ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 1991

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά το 1971 υπάρχει μια συνεχής μείωση του πληθυσμού του νησιού, που οφείλετε στη μείωση των λειτουργιών του Κρατικού Θεραπευτηρίου. Διαχρονικά παρατηρείται μια σχεδόν σταθερή συμμετοχή του πληθυσμού του πολεοδομικού συγκροτήματος Αγία Μαρίνα, Λακκί και Ξεηρόκαμπος στο συνολικό πληθυσμό του νησιού (γύρω στο 75%).

Όσον αφορά την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού, ο πληθυσμός της Λέρου είναι γενικά γηραιότερος σε σύγκριση με το Νομό Δωδεκανήσου και λόγο νεότερος από της Χώρας.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων είναι χαμηλότερο από αυτό του Νομού και της Χώρας, με πολύ υψηλό δείκτη αγράμματων (18,9% του πληθυσμού)

5. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Στη Λέρο υπάρχει σαφή υπεροχή της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα (78,8%) που είναι αρκετά πιο μεγάλος έναντι του συνολικού ποσοστού του Ν. Δωδεκανήσου (62,8%) και του μέσου όρου του συνόλου της Χώρας (48,2%). Τα άτομα απασχολούνται κυρίως στο Κρατικό Θεραπευτήριο. Οι δραστηριότητες στο εμπόριο, στα ξενοδοχεία, στα εστιατόρια και στα καφέ μπαρ - αναψυκτήρια παρουσιάζουν ποσοστό απασχόλησης 16,7% λίγο πιο κάτω δηλ. από το μέσο όρο της χώρας (17%). Τη δεύτερη θέση στην απασχόληση, έχει ο δευτερογενής τομέας με ποσοστό 13% έναντι 21,6% της Δωδεκανήσου και 22,5% του συνόλου της Χώρας. Στον πρωτογενή τομέα απασχολείται μόλις το 6,7% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΤΟΜΕΙΣ/ ΚΛΑΔΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΝΗΣΟΣ ΛΕΡΟΣ	
	ΑΤΟΜΑ	ΠΟΣΟΣΤΑ
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	156	6,7%
ΓΕΩΡΓΙΑ, ΚΤΗΝΟΤ., ΔΑΣΗ, ΑΛΙΕΙΑ	156	6,7%
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	299	13%

ΟΡΥΧΕΙΑ	7	0,3%
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ, ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ	78	3,4%
ΗΛΕΚΤΡ. ΦΩΤ. ΑΤΜΟΣ, ΥΔΡΕΥΣΗ	9	0,4%
ΟΙΚΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ	205	8,9%
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	1.861	80,3%
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΑΠΟΘΗΚ., ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	106	4,6%
ΕΜΠΟΡΙΟ, ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	387	16,7%
ΤΡΑΠΕΖΑΣ, ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ	21	0,9%
ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	1.347	58,1%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	2.316	100%

Πηγή : ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 1991

Η συμμετοχή των γυναικών της Λέρου (29%) στη συνολική απασχόληση είναι περίπου η ίδια σε σχέση με τη Δωδεκάνησο (27%) και το σύνολο της Χώρας (30,5%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΟΜΑΔΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ	ΝΗΣΟΣ ΛΕΡΟΣ		
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	282	296	578
ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΕΡΑ ΣΤΕΛΕΧΗ	20	3	23
ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ	86	97	183
ΕΜΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΩΛΗΤΕΣ	162	71	233
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΗ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	419	173	592

ΓΕΩΡΓΟΙ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ, ΑΛΙΕΙΣ, ΚΤΛ	148	11	159
ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΕΡΓΑΤΕΣ, ΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ	538	29	567
ΣΥΝΟΛΟ	1.655	680	2.335

Πηγή : ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 1991

5.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Περιλαμβάνει τη γεωργία και τις γεωργικές καλλιέργειες, την κτηνοτροφία και μελισσοκομία, την αλιεία και σπογγαλιεία.

5.1.1 Γεωργία - Καλλιέργειες

Η αγροτική δραστηριότητα στη Λέρο χαρακτηρίζεται από εντεινόμενη στασιμότητα τα τελευταία χρόνια. Υπάρχει μια τάση περιθωριοποίησης της γεωργικής και κτηνοτροφικής δραστηριότητας και εγκατάλειψης σημαντικών τμημάτων της αγροτικής υπαίθρου. Οι αποδόσεις στα βασικά προϊόντα του νησιού (γάλα, τυρί, κηπευτικά, αλιευτικά προϊόντα) είναι χαρακτηριστικά χαμηλές. Η δεδομένη εικόνα της αγροτικής δραστηριότητας στη Λέρο δεν είναι άσχετη με την ιδιαιτερότητα της συνολικής, σχεδόν, απορρόφησης εργατικού δυναμικού από το Θεραπευτήριο.

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός, παρά τα 300 μέλη, βρίσκεται σε αδράνεια τα 4 τελευταία χρόνια. Οι πρωτοβουλίες για βελτίωση των όρων άσκησης της αγροτικής δραστηριότητας είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Ενδεικτικά σε όλη τη Λέρο λειτουργούν σήμερα μόνο 2 θερμοκηπιακές εγκαταστάσεις συνολικής έκτασης μόλις 2 στρέμματα και από τα δυο θερμοκήπια μόνο το ένα είναι θερμαινόμενο.

Οι αρδευόμενες εκτάσεις είναι ελάχιστες και ακόμη λιγότερα είναι τα σύγχρονα συστήματα που ενδείκνυνται για άρδευση κατάλληλα προσαρμοσμένη στις συνθήκες υδροδότησης των νησιών του Αιγαίου. Η απουσία πρωτοβουλιών για τη βελτίωση της υποδομής τω αγροτικού τομέα εκφράζεται και με την ουσιαστική ανυπαρξία πρωτοβουλιών για υποβολή σχεδίων βελτίωσης στα πλαίσια των σχετικών κανονισμών. Το εξαιρετικό ευνοϊκό πλαίσιο που συνθέτει ο ΚΑΝ. 2019/93 με τον οποίο

εξειδικεύεται το πρόγραμμα για αγροτικές επενδύσεις -αγροτουρισμό- αγροτοβιοτεχνία του ΚΑΝ. 2328/91 στα νησιά του Αιγαίου φαίνεται να μην έχει ουσιαστική εφαρμογή στη Λέρο.

5.1.2. Κτηνοτροφία - Μελισσοκομία

Και η κτηνοτροφία κινείται στα ίδια πλαίσια με τη γεωργία. Στο νησί υπάρχουν περίπου 40 συστηματικοί κτηνοτρόφοι. Ο κύριος όγκος της κτηνοτροφικής δραστηριότητας αφορά τα αιγοπροβατοτροφία (~ 8.000 κεφάλια). Υπάρχουν και 2 συστηματικοί αγελαδοτρόφοι γαλακτοπαραγωγοί. Ενδεικτική της κατάστασης που επικρατεί στην τοπική κτηνοτροφία είναι το γεγονός ότι το σύνολο σχεδόν του ζωικού αιγοπρόβειου κεφαλαίου είχε προσβληθεί από μελιταίο πυρετό. Μόνο το 1995 υλοποιήθηκε στη Λέρο πρόγραμμα εξυγίανσης με τη σφαγή 100 περίπου ζώων. Παρά την έξαρση του φαινομένου στο νησί δεν λειτουργεί ούτε υπάρχει παστεριωτήρας γάλακτος.

Στη Λέρο δραστηριοποιείται 1 χοιροτροφική μονάδα δυναμικότητας σφαγής 10 χοιρινών/ εβδομάδα καθώς και 3 πτηνοτροφικές μονάδες σχετικά αξιόλογες (1 μονάδα μικτής παραγωγής κρέατος και αυγών και 2 μονάδες παραγωγής κρέατος) συνολικής στιγμιαίας δυναμικότητας 10.000 αυγών και 7.000 καφαλών.

Τέλος, αξιόλογη δραστηριότητα αναπτύσσεται από το Συνεταιρισμό Μελισσοκόμων, ο οποίος αριθμεί 55 τακτικά μέλη με δυναμικότητα 2.500 κυψέλες ευρωπαϊκού τύπου (4-5 μέλη διαθέτουν υποδομή 300 κυψελών ο καθένας) Η ετήσια παραγωγή μελιού στη Λέρο ανέρχεται σε περίπου 40 τ. ενώ οι προοπτικές εγκατάστασης νέων κυψελών είναι σημαντικές.

5.1.3 Αλιεία - Ιχθυοκαλλιέργειες

Ο αλιευτικός στόλος του νησιού συντίθεται από 15 τράτες (ο αριθμός τους έφτανε τις 30 πριν την εφαρμογή του μέτρου απόσυρσης) 2 γρι-γρι, 2 ανεμότρατες και 150 ψαράδικα. Η μειωμένη παραγωγικότητα των αλιευτικών σκαφών σε συνδυασμό με τις δυσκολίες ελλιμενισμού και διαχείμασης αποτελούν τα κρίσιμης σημασίας προβλήματα της αλιείας στη Λέρο. Ανοργάνωτη και χωρίς ουσιαστική υποδομή είναι η υποδομή εκτέλεσης επισκευαστικών εργασιών για τα σκάφη. Σήμερα, υπολειτουργούν δυο μικρά καρνάγια. Επίσης, σοβαρά είναι και τα προβλήματα διάθεσης

της αλιευτικής παραγωγής. Στη Λέρο δραστηριοποιούνται 5 ιχθυέμποροι με ιδιόκτητες εγκαταστάσεις ψυγείων και παγοποιείων.

5.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ο δευτερογενής τομέας περιλαμβάνει βιοτεχνικές-βιομηχανικές δραστηριότητες, οικοδομικές δραστηριότητες και τεχνικά έργα, ενέργεια, ύδρευση και επισκευές.

Η εκτός αγροτικού τομέα βιοτεχνική δραστηριότητα παρουσιάζεται περιορισμένη αν όχι οριακή. Η κύρια δραστηριότητα περιορίζεται στο περί την οικοδομή παραγωγικό αντικείμενο με μικρές εξαιρέσεις 4 εργαστήρια κοσμημάτων, κεραμικής και τουριστικών ειδών καθώς και τη δραστηριότητα τυλοποίησης των ιχθυοτροφείων

5.3 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ο τριτογενής τομέας παραγωγής περιλαμβάνει το εμπόριο, τον τουρισμό με την εστίαση, τις μεταφορές και επικοινωνίες, τις τραπεζοασφαλιστικές εργασίες κι τις λοιπές υπηρεσίες του Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα.

5.3.1 Καταστήματα τριτογενή τομέα

Στη Λέρο έχει αναπτυχθεί μια φαινομενικά υπέρμετρα διογκωμένη εμπορική δραστηριότητα, τουλάχιστον για τα πληθυσμιακά δεδομένα του νησιού. Υπάρχουν τουλάχιστον 150 εμπορικά καταστήματα πάσης φύσεως και άλλα περίπου 100 γραφεία ή καταστήματα παροχής υπηρεσιών.

Περισσότερα από 500 άτομα φέρονται να είναι ιδιοκτήτες και τα μέλη των οικογενειών τους που απασχολούνται στις βιοτεχνικές και εμπορικές επιχειρήσεις με όρους πλήρους, μερικής ή άτυπης απασχόλησης. Αντίστοιχα, ο αριθμός των απασχολούμενων μη ιδιοκτητών κυμαίνεται περί τους 400 και στις 3 κατηγορίες δραστηριότητας. (βιοτεχνικές, εμπορικές επιχειρήσεις και γραφεία παροχής

υπηρεσιών). Φυσικά οι αριθμοί αυτοί δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως θέσεις πλήρους και κανονικής απασχόλησης. Πρόκειται συνολικά για απασχόληση κανονική, μερική, άτυπη, εποχιακή, η οποία αθροίζεται στους παραπάνω αριθμούς.

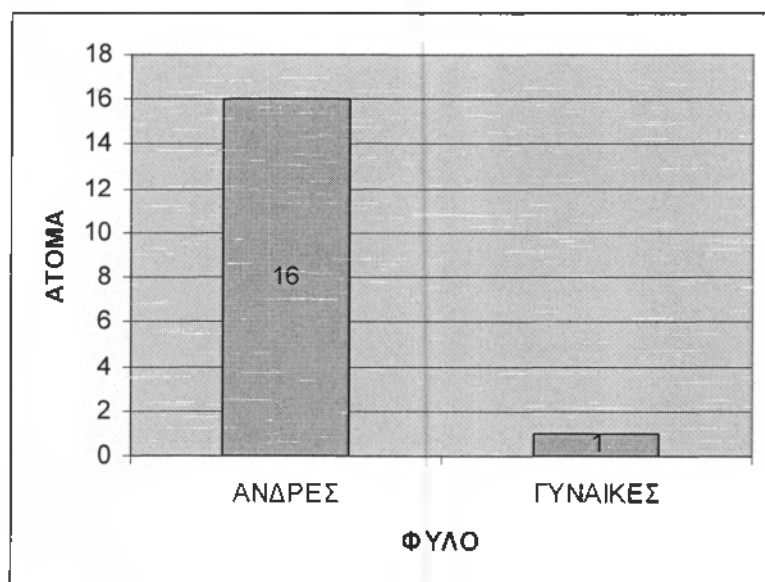
5.3.2 Τουρισμός

Παρά την έντονη ανάπτυξη του τουρισμού στη Δωδεκάνησο, ειδικά στη Λέρο, η τουριστική κίνηση είναι περιορισμένη. Το 1993 λειτουργούσαν 114 μονάδες, με 2003 κλίνες. Το συνολικό αυτό δυναμικό κλινών του νησιού αποτελεί το 1,7% του συνόλου των κλινών της Δωδεκανήσου. Οι αφίξεις για το 1993 ανήλθαν σε 3.212 και οι διανυκτερεύσεις σε 24.404. Η μέση παραμονή τουριστών στη Λέρο ανήλθε σε 7,6 μέρες, που μικρότερη από ότι στο σύνολο της Δωδεκανήσου (9,6 μέρες).

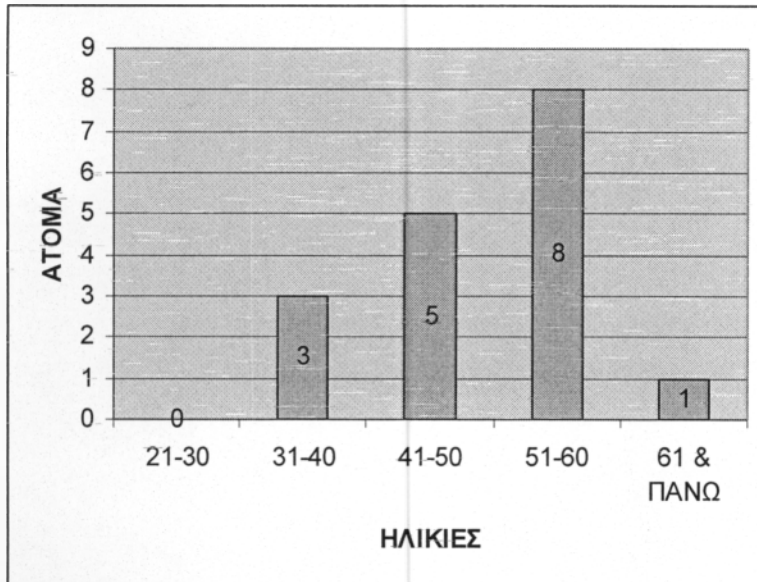
Είναι αισθητή η έλλειψη αναγκαίων περιξενοδοχειακών και άλλων υπηρεσιών, όπως κέντρων ψυχαγωγίας, πολιτιστικών εκδηλώσεων, δικτύων συγκοινωνιών (εναέριων, θαλάσσιων) επικοινωνιών, τραπεζικών, ειδικής εκπαίδευσης, εγκαταστάσεις λιμενισμού και εξυπηρέτησης σκαφών για τις ανάγκες των τουριστών στις μετακινήσεις και την παραμονή τους στο νησί.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΛΕΡΟΥ

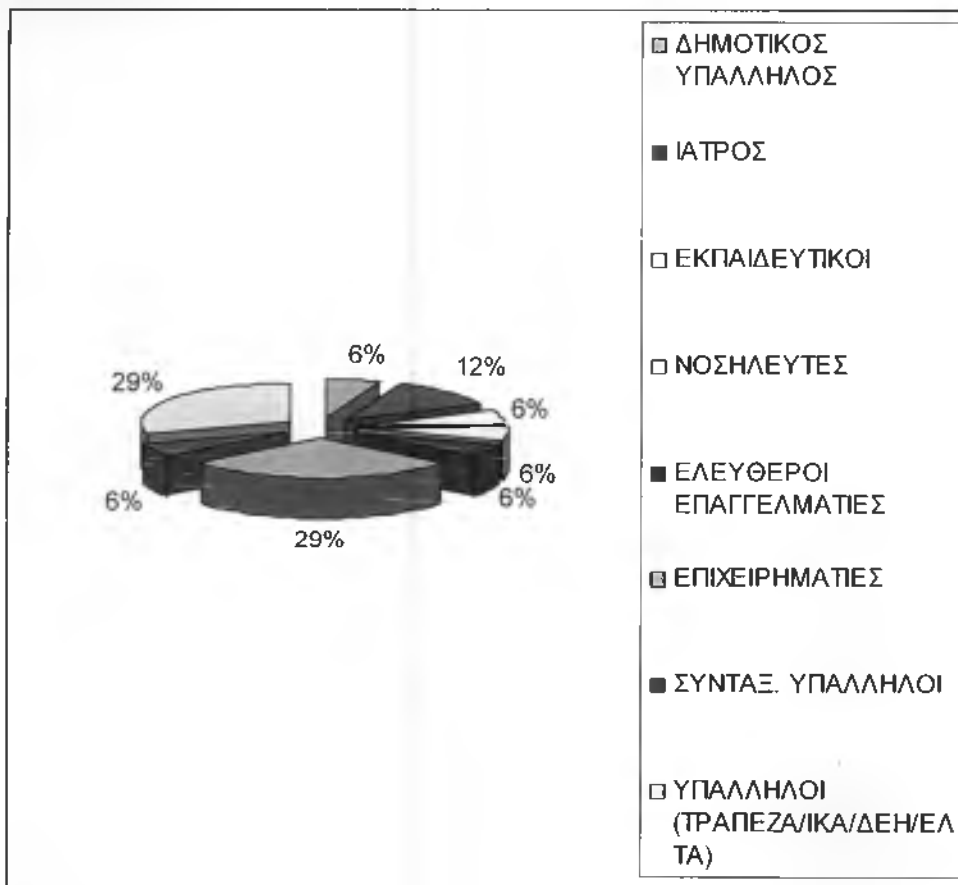
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

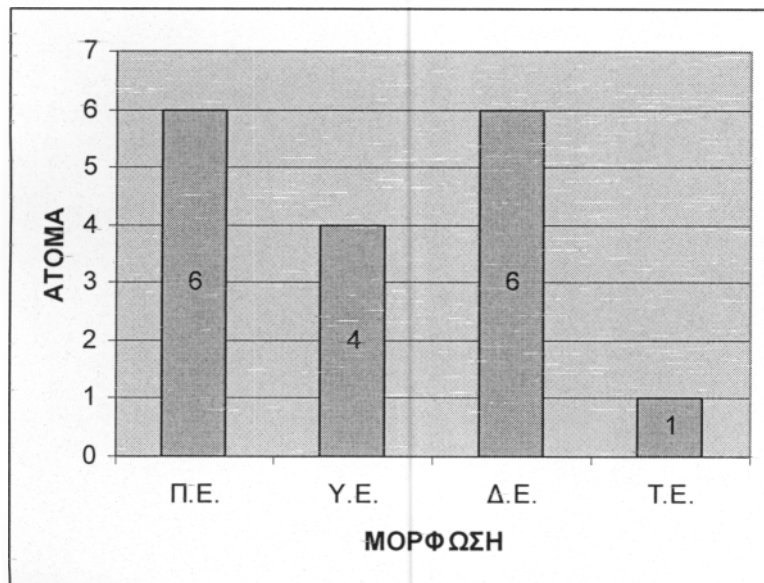
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

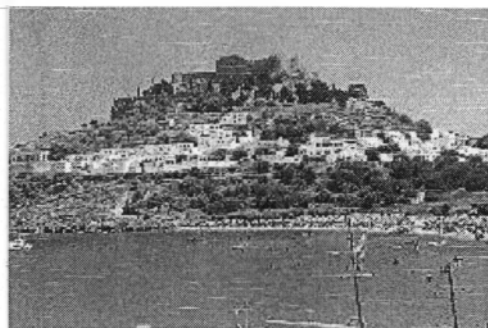
ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΛΙΝΔΙΩΝ

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο Δήμος Λινδίων βρίσκεται στη νοτιοανατολική πλευρά της νήσου Ρόδου σε απόσταση 50χλμ. περίπου από το Νομαρχιακό Μέγαρο.

Έχει έκταση 179 τ. χλμ. Προήλθε από τη συνένωση των κοινοτήτων Λίνδου, Λάρδου, Πυλώνας, Λαέρμων και Καλάθου. Διοικητικά υπάγεται στο Επαρχείο Ρόδου. Προς Βορρά συνορεύει με το Δήμο Αρχαγγέλου, προς νότο με το Δήμο Νότιας Ρόδου προς Δυσμάς με το Δήμο Ατταβύρου και το Δήμο Καμείρου και προς Ανατολάς με τη θάλασσα.

Ο Δήμος κατά ένα μεγάλο μέρος του είναι παραθαλάσσιος. Οι ακτές του παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία με μια σειρά από κόλπους Κάλαθος, Βλυχά, Κόλπος Λίνδου, λιμάνι Αγίου Παύλου, κόλπος Πεύκων, κόλπος Λάρδου. Ορεινό και δασώδες είναι το έδαφος της ενδοχώρας του Δήμου. Μεγάλες δασικές εκτάσεις στην περιοχή της Λάρδου είχαν καεί από πυρκαγιές στη δεκαετία του 1980.

Η κοινότητα της Λίνδου, από την οποία πήρε την ονομασία του ο Δήμος Λινδίων βρίσκεται πάνω στα ερείπια της Πόλης της Λίνδου, μιας από τις τρεις αρχαίες πόλεις- κράτη που συνενώθηκαν στην αρχαιότητα για να αποτελέσουν την Πόλη της Ρόδου. Στα διοικητικά όρια του Δήμου Λινδίων συναντά κανείς ορισμένα από τα πιο σημαντικά αρχαιολογικά μνημεία της Ρόδου και ένα από τους πιο αξιόλογους παραδοσιακούς οικισμούς.

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Στα 1951 ο πληθυσμός του Δήμου ήταν 2.472 άτομα. Η απογραφή του 1991 κατέγραψε 3.461 άτομα. Η εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού του Δήμου παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΔΗΜΟΥ

	1951	1961	1971	1981	1991	2001
Δ. Λινδίων	2.472	2711	2267	2590	3461	3633
Ν. Ρόδου	6520 6	68873	70110	90963	101348	
Ποσοστό Πληθυσμού Λινδίων	3,8	3,9	3,2	2,8	3,4	
Ποσοστό μεταβολής		9,7	-16,4	14,2	33,6	

Πηγή : ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΔΗΜΟΥ ΑΝΑ ΟΙΚΙΣΜΟ

Οικισμός	1951	1961	1971	1981	1991	2001
Λίνδος- Πεύκοι	737	643	707	807	904	1091
Λάρδος	619	696	474	610	912	1212
Λάερμα	672	677	491	477	646	446
Κάλαθος	235	468	419	317	526	380
Πυλώνα	209	227	176	379	473	504
ποσοστό % 10ετίας						
Λίνδος- Πεύκοι		-12,8	10,0	14,1	12,0	
Λάρδος		12,4	-31,9	28,7	49,5	
Λάερμα		0,7	-27,5	-2,9	35,4	

Κάλαθος		99,1	-10,5	-24,3	65,9	
Πυλώνα		8,6	-22,5	115,3	24,8	

Παρατηρούμε ότι κατά την περίοδο 1951-1991 ο πληθυσμός παρουσιάζει μια αύξουσα τάση, με μοναδική εξαίρεση τη δεκαετία 1961-71 οπότε η μεταβολή είναι αισθητά αρνητική. Στη δεκαετία 1951 - 1961 ο πληθυσμός αυξήθηκε κατά 9,7% , στη 10ετία 1961-1971 μειώθηκε κατά 16.4% και στις 10ετίες 1971-1981 και 1981-1991 αυξήθηκε κατά 14,2 και 33,6% αντίστοιχα.

Από τις πρώην κοινότητες σταθερά αυξητική τάση είχε η Λίνδος, ενώ η Λάρδος είχε θετική μεταβολή σ' όλη την περίοδο με εξαίρεση τη δεκαετία 1961-71. Οι λοιπές κοινότητες παρουσίασαν αρνητική εξέλιξη με εξαίρεση την τελευταία δεκαετία κατά την οποία η θετική δημογραφική μεταβολή χαρακτηρίζει όλες τις κοινότητες. Από την εξέλιξη του ποσοστού συμμετοχής του πληθυσμού του Δήμου Λινδίων στο σύνολο του πληθυσμού της Ρόδου, προκύπτει ότι οι ρυθμοί αύξησης του πληθυσμού του Δήμου είναι χαμηλότεροι απ' ότι οι ρυθμοί αύξησης του πληθυσμού της επαρχίας Ρόδου.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Το εργατικό δυναμικό του Δήμου Λινδίων, σύμφωνα με την απογραφή του 1991, ανερχόταν στα 1275 άτομα. Από αυτά τα 79 ασχολούνται στον πρωτογενή τομέα, τα 278 στο δευτερογενή και τα 835 στον τριτογενή. 42 άτομα δήλωσαν άνεργα και 41 δεν δήλωσαν καθόλου.

Είναι εντυπωσιακή η μεγάλη συμμετοχή του τριτογενή τομέα στο σύνολο της απασχόλησης του Δήμου. .

ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Η περιοχή του Δήμου Λινδίων παρουσιάζει αξιόλογη τουριστική ανάπτυξη. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ΕΟΤ (Τουριστική κίνηση Νομού Δωδεκανήσου έτους 1996) η δυναμικότητα του ξενοδοχειακού δυναμικού της περιοχής είναι 4737 κλίνες σε 47 μονάδες και πολλές κλίνες σε

ενοικιαζόμενα δωμάτια. Η τουριστική περίοδος αρχίζει τον Απρίλιο και τελειώνει το Οκτώβριο , με μήνες αιχμής τον Ιούλιο- Αύγουστο- Σεπτέμβριο.

Η προσφορά τουριστικών κλινών της περιοχής φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ Δ. ΛΙΝΔΙΩΝ 1997

	ΑΑ		Α		Β		C		D		E		ΣΥΝΟΛΟ	
	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.
ΚΑΛΑΘΟΥ	1	397					2	128	2	59	1	31	6	615
ΛΑΡΔΟΥ			1	104	7	798	8	600	2	66			18	1568
ΛΙΝΔΟΥ			5	1167	9	807	8	554					22	2528
ΠΥΛΩΝΟΣ									1	26			1	26
ΣΥΝΟΛΟ	1	397	6	1271	16	1605	18	1282	5	151	1	31	47	4737

Πηγή : ΕΟΤ, Τμήμα Δωδ/σου

Η πυκνότητα σε τουριστικές κλίνες είναι ιδιαίτερα υψηλή και αντιστοιχεί 1,4 κλίνες ανά κάτοικο. Οι περισσότερες μονάδες είναι μικρές και μεσαίου μεγέθους με μ.ο 100 κλίνες, και ανήκουν στη Β και Γ κατηγορία.

Ο τουρισμός του Δήμου αναπτύχθηκε κατά κύριο λόγο στις παραθαλάσσιες εκτάσεις, δημιουργώντας περισσότερους από ένα τουριστικούς πόλους, καθένας με διαφορετικά στοιχεία και διαφορετικά αίτια ανάπτυξης.

Συγκεκριμένα οι τουριστικοί πόλοι του Δήμου Λινδίων είναι οι ακόλουθοι:

Η παράκτια περιοχή της Καλάθου, όπου έχει κατασκευασθεί μια μεσαίου μεγέθους τουριστική μονάδα σε συνδυασμό με τον πυρήνα του οικισμού όπου υπάρχουν αρκετές μικρότερες.

Τα Βλυχά, στη νότιο-ανατολική πλευρά του Δήμου κατά μήκος της ακτής. Στο μυχό του κόλπου και στην ευρύτερη περιοχή έχουν κατασκευασθεί μεγάλες και μεσαίου μεγέθους μονάδες καθώς και αρκετές μικρές επιχειρήσεις που υποστηρίζουν τον τουρισμό.

Ο οικισμός της Λίνδου στον οποίο έχουν διαμορφωθεί μικρές μονάδες αυτοεξυπηρετούμενων καταλυμάτων μέσα στον παραδοσιακό οικισμό.

Ο παραθαλάσσιος οικισμός των Πεύκων- Λάρδου όπου έχουν κατασκευασθεί μικρές και μεσαίου μεγέθους μονάδες ξενοδοχείων, αυτοεξυπηρετούμενων καταλυμάτων και τουριστικών δωματίων.

Η πρώτη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής δημιουργήθηκε στη Λίνδο. Τα έντονα αρχαιολογικά και παραδοσιακά στοιχεία του οικισμού που αποτέλεσαν την κύρια αιτία που έδωσε ώθηση στον τουρισμό. Ήδη από τη δεκαετία του 1960, μόλις ξεκινούσε η τουριστική απογείωση στην Πόλη της Ρόδου, η Λίνδος αποτελούσε τόπο επίσκεψης των τουριστών. Από τη δεκαετία του 1970, η Λίνδος άρχισε να αναπτύσσεται ως αυτόνομος πόλος υποδοχής τουριστών για περισσότερες της μιας ημέρες. Με δεδομένο το ότι η δόμηση στην Λίνδο δεν μπορούσε να στραφεί σε μεγάλες τουριστικές μονάδες, λόγω των περιορισμών που οφείλονταν στο ότι η περιοχή ήταν χαρακτηρισμένη ως αρχαιολογική ζώνη, η τουριστική ανάπτυξη βρήκε διέξοδο στη βόρεια πλευρά προς τα Βλυχά και στη νότια προς τους Πεύκους (περιοχή παραθερισμού των Λινδίων) και προς την παραλία της Λάρδου (συνέχεια των Πεύκων). Η ανάπτυξη της Καλάθου πραγματοποιείται αργότερα (δεκαετία 1980 και 1990) αποτελώντας σημείο αποκέντρωσης του τουρισμού της Λίνδου, αλλά και της Βόρειας Ρόδου.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Αρχαιολογικοί τόποι:

Ακρόπολη των Λινδίων (Μικρή εξέδρα, ανάγλυφο καράβι, ιπποτική σκάλα, ιπποτικό διοικητήριο, ναός του Αγίου Ιωάννη, ελληνιστική στοά, προπύλαια, ναός της Αθηνάς.

Νεότερα μνημεία και παραδοσιακοί οικισμοί:

Παραδοσιακός οικισμός της Λίνδου (16 ου – 17 ου αιώνα) με χαρακτηριστική αρχιτεκτονική.

Μονή Θάρρι στα Λάερμα

Μονή Γυψενή στη Λάρδο

Τόποι φυσικής ομορφιάς:

Δάση Λαέρμων

Κόλπος Βλυχών

Κόλπος Λίνδου

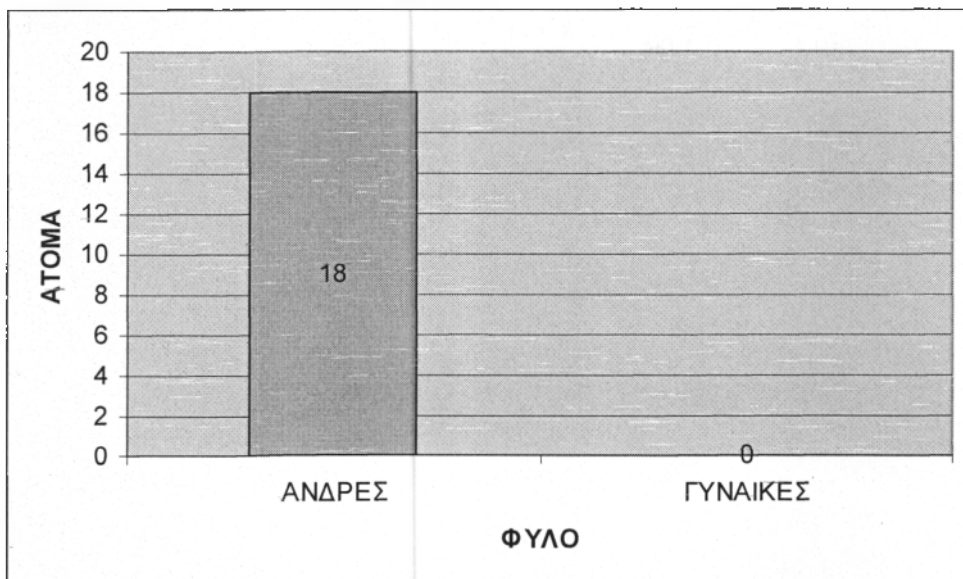
Λιμάνι Αγίου Παύλου στη Λίνδο

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

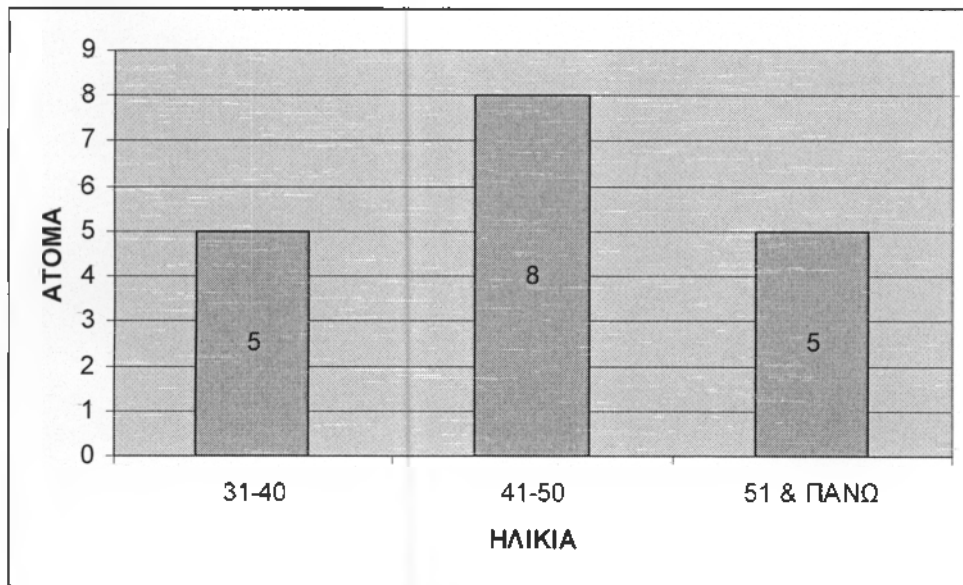
Τουριστική ανάπτυξη με βελτίωση της ποιότητας, στροφή προς τον πολιτισμικό τουρισμό (Λίνδος) και τον οικολογικό τουρισμό (Λάερμα).

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΛΙΝΔΙΩΝ

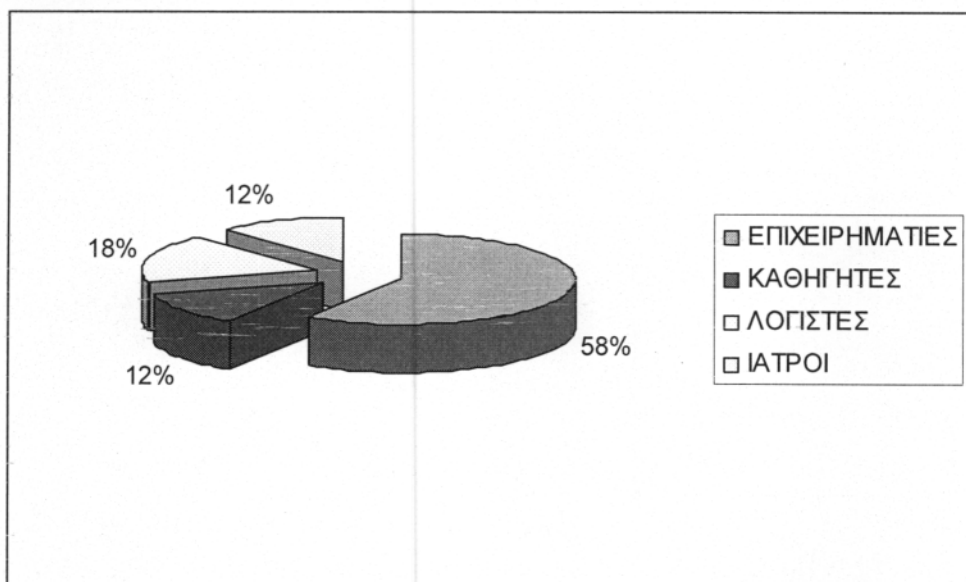
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

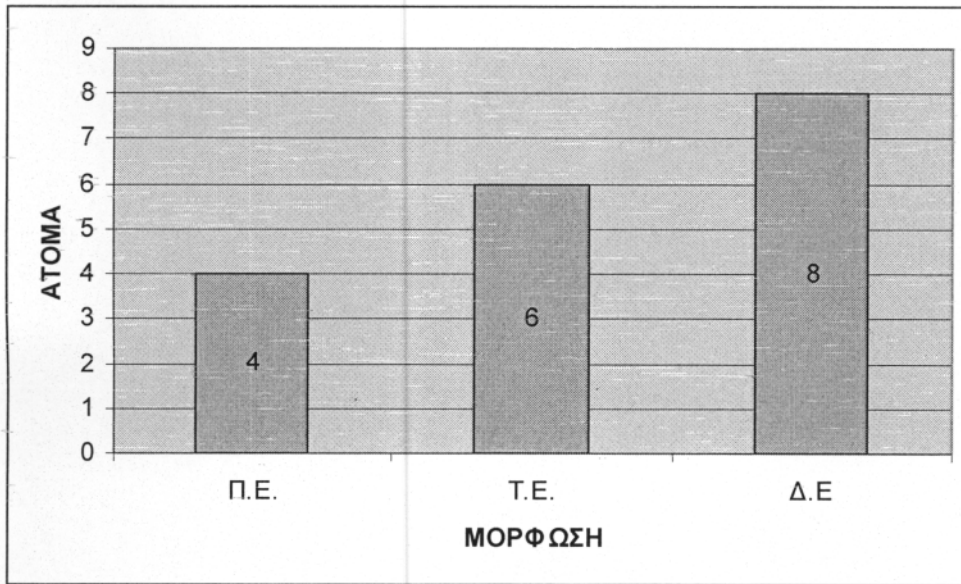
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

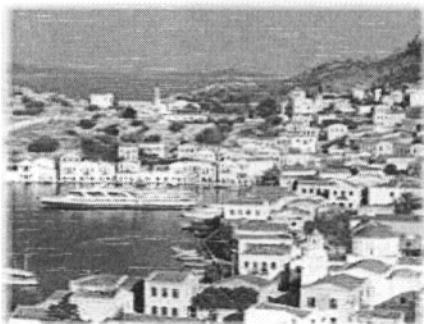
ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ

1.0 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΕΓΙΣΤΗΣ

Η νήσος Μεγίστη ή Καστελλόριζο είναι το νοτιοανατολικότερο νησί της Δωδεκανήσου και βρίσκεται 72 ναυτικά μίλια από τη Ρόδο. Έχει έκταση 9,45 τετρ. χλμ., χωρίς τα νησάκια Ρω, Στρογγυλή, Άγιος Γεώργιος, Ψαραδιά και Αγρελιά. Το μήκος ακτογραμμής είναι 18,3 χλμ. περίπου.

Το νησί αποτελεί τον νιαίο Δήμο Μεγίστης και διοικητικά υπάγεται στην Επαρχία Ρόδου

Το όνομα Μεγίστη οφείλεται είτε επειδή είναι η μεγαλύτερη στη συστάδα νησιών είτε επειδή, κατά αρχαία μαρτυρία, πρώτος οικιστής του ήταν ο Μεγιστεύς. Η ονομασία Καστελλόριζο είναι δυτικής προέλευσης και σημαίνει κόκκινο φρούριο.

2. ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Το Νοέμβριο του 1946 ο πληθυσμός του νησιού ήταν 800 άτομα, όπως αναφέρεται στο βιβλίο "Δωδεκάνησος - Α' Γενική Περιγραφή Αθήναι 1947" του τότε Υπουργείου Ανοικοδομήσεως, ενώ ο πληθυσμός, σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ανέρχεται σε 275 άτομα. Ο πραγματικός πληθυσμός είναι μικρότερος από αυτόν της απογραφής, λόγω του ότι κατά την απογραφή μετακινούνται πολλά άτομα από τη Ρόδο προς το νησί. Έτσι, ο πληθυσμός φαίνεται αυξημένος, ενώ ο πραγματικός σημερινός είναι 162 άτομα.

Αναλυτικότερα, η εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού της Μεγίστης παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα 1

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Οικισμός	1946	1961	1971	1981	1991
Μεγίστη	800	476	264	222	275
ποσοστό % 10ετίας		-40,50%	-44,54%	-15,91%	23,87

Παρατηρούμε ότι κατά την περίοδο 1946 - 1981 ο πληθυσμός παρουσιάζει μια φθίνουσα πτωτική τάση, η οποία αντιστρέφεται και γίνεται θετική στη 10ετία 1981 - 1991. Έτσι, στη 15ετία 1946-1961 ο πληθυσμός μειώθηκε κατά 40,5% ενώ στις 10ετίες 1961-1971 και 1971 1981 μειώθηκε κατά

44,5% και 15,9% αντίστοιχα και στην 10ετία 1981- 1991 αυξήθηκε κατά 23,9% δηλ. ετήσιο ποσοστό αύξησης 2,4%.

3.0 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Σήμερα στο Καστελλόριζο υπάρχει νηπιαγωγείο, Δημοτικό σχολείο, Γυμνάσιο και Λύκειο, τα οποία είναι εξοπλισμένα με 8 Η/Υ. Συνολικά οι μαθητές που φοιτούν είναι 43.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΒΑΘΜΙΑ	ΜΑΘΗΤΕΣ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ	4
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	21
ΓΥΜΝΑΣΙΟ - ΛΥΚΕΙΟ	18
ΣΥΝΟΛΟ	43

Πηγή: Σχολείο Καστελλορίζου, 1999

4.0 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Οι λίγοι κάτοικοι του νησιού ασχολούνται με την αλιεία και τις υπηρεσίες που έχουν σχέση με τον τουρισμό, όπως εστιατόρια, πανσιόν, εκδρομές με καΐκια, εμπορικά και τουριστικά καταστήματα, εργασίες δημοτικών έργων και λιγότερο με την κτηνοτροφία και τη γεωργία, οι οποίες γίνονται για αυτοκατανάλωση.

1. Αλιεία

Ιδιαίτερα μεγάλος είναι ο αλιευτικός πλούτος της περιοχής Καστελλορίζου - Ρω - Στρογγυλής. Τα σημαντικότερα είδη αλιευμάτων είναι :

Α) για τη θερινή περίοδο : Μαγιάτικα, Γερμανοί, Γόπες, Μελανούρια, Ροφοί και Σαργοί

Β) για τη χειμερινή περίοδο: Γόπες, Μιχαλήδες, Κεφαλάδες, Παλαμίδες, Χταπόδια, Μπαρμπούνια κ.ά.

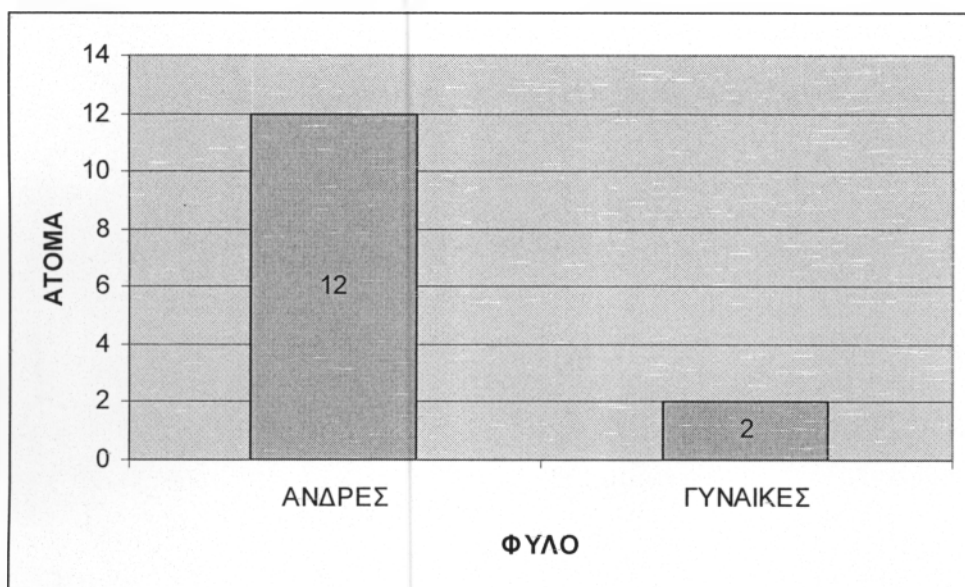
Επίσης, υπάρχουν τεράστιες ποσότητες από γαρίδες άριστης ποιότητας και στο ανοιχτό πέλαγος Ξιφίας. Τέλος, υπάρχουν διάφορα είδη οστράκων όπως, Πίνες, Σκαλόπετρες, Άγριο Σφουγγάρι, Κοράλλια κλπ.

4.2 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

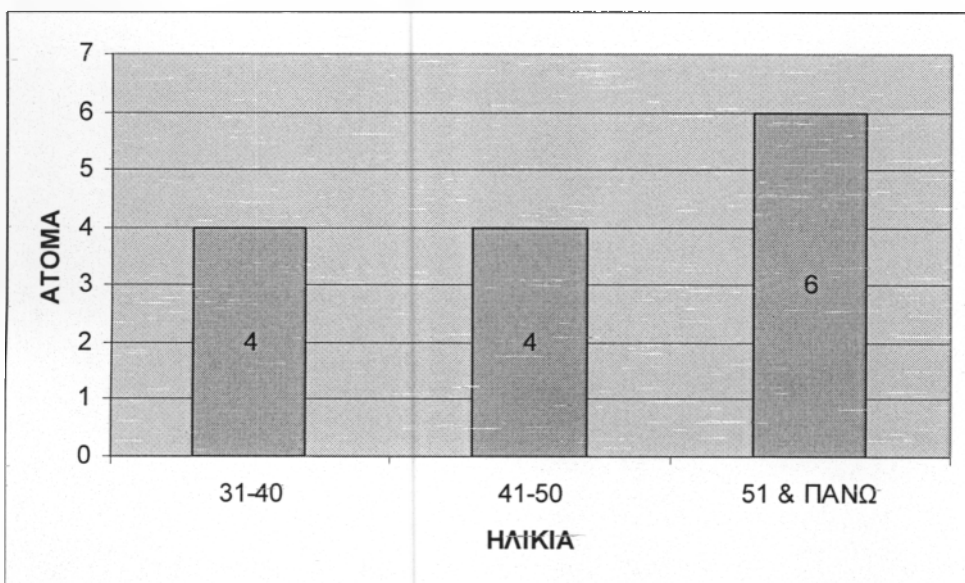
Η τουριστική περίοδο, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΟΤ Δωδεκανήσου αρχίζει τον Απρίλιο και τελειώνει τον Οκτώβριο με μήνα αιχμής τον Αύγουστο. Στο νησί σήμερα υπάρχει μια ξενοδοχειακή

μονάδα με 32 κλίνες και 250 κλίνες στα ενοικιαζόμενα δωμάτια, σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία του ΕΟΤ.

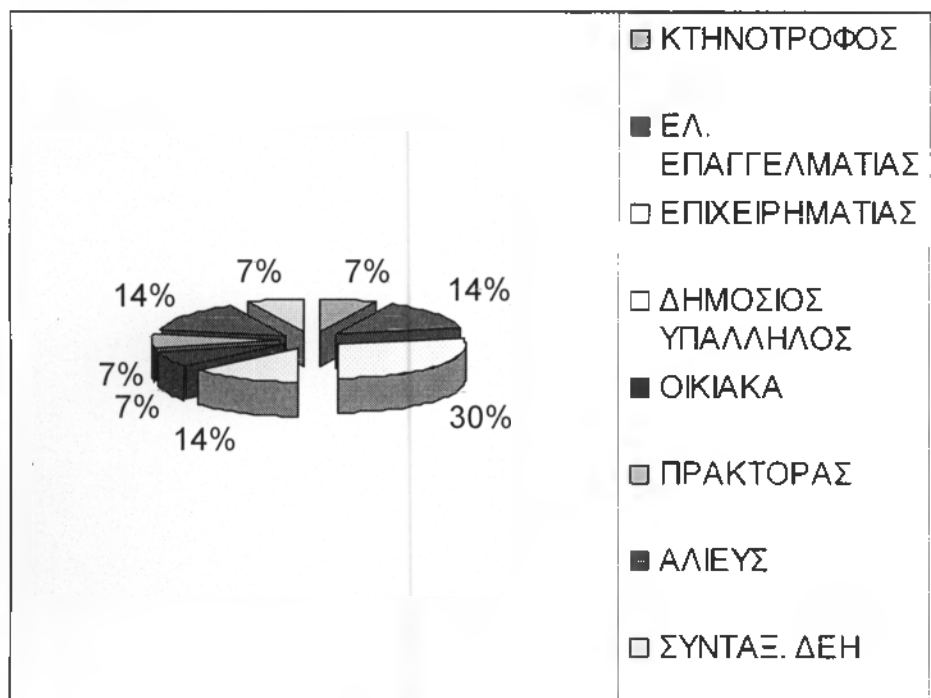
**ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΜΕΓΙΣΤΗΣ
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ**

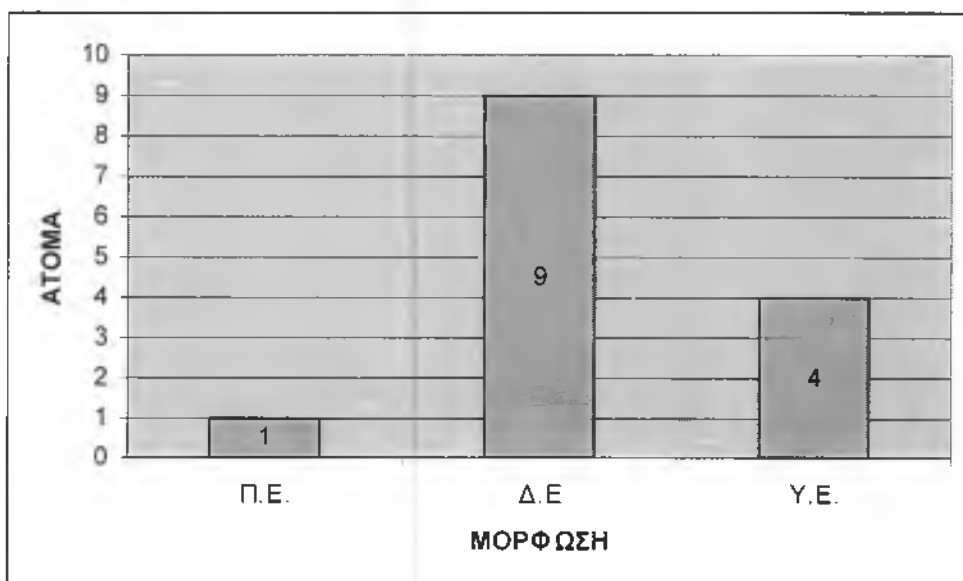
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

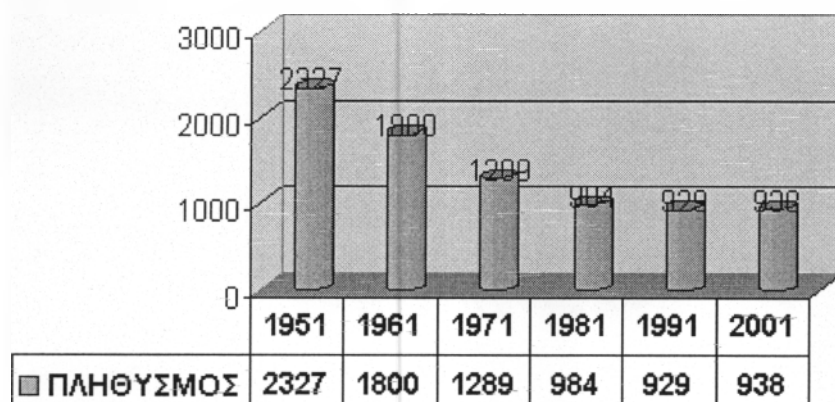

ΔΗΜΟΣ ΝΙΣΥΡΟΥ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ

Εξέλιξη Πληθυσμού με βάση τις απογραφές

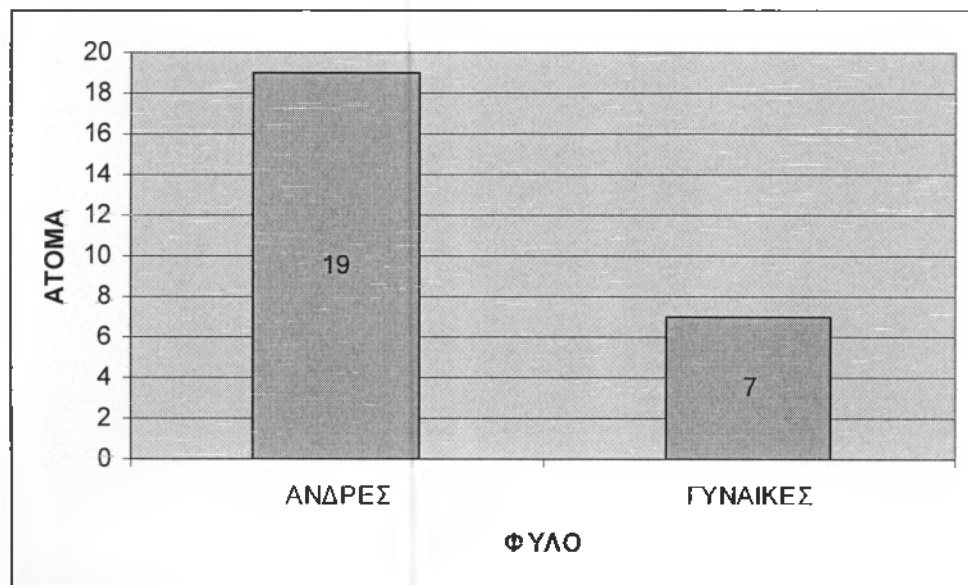

Πηγή : Απογραφές Πληθυσμού ΕΣΥΕ

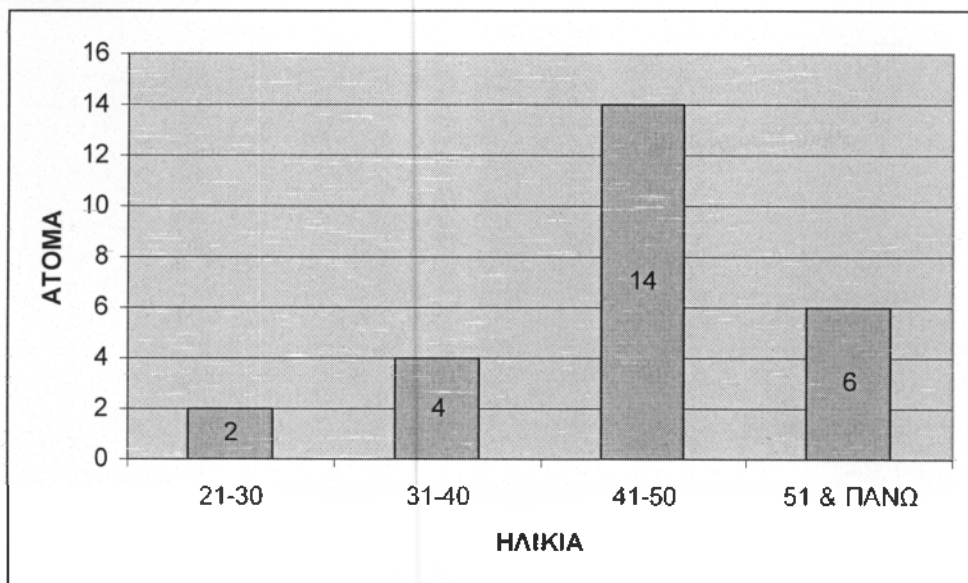
Σημείωση : Τα στοιχεία αυτά αφορούν το σύνολο των στοιχείων των οικισμών από τους οποίους δημιουργήθηκε ο Δήμος

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΝΙΣΥΡΟΥ

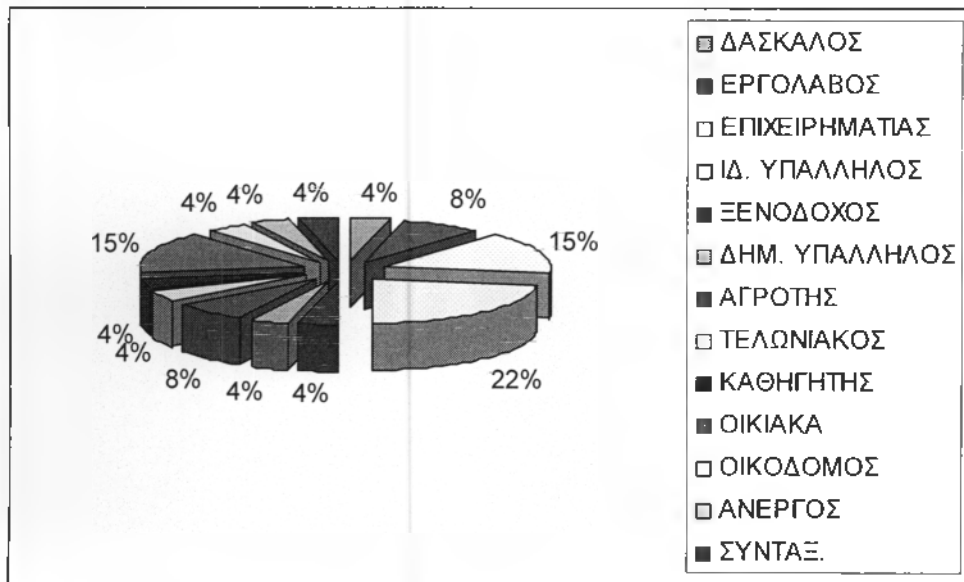
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

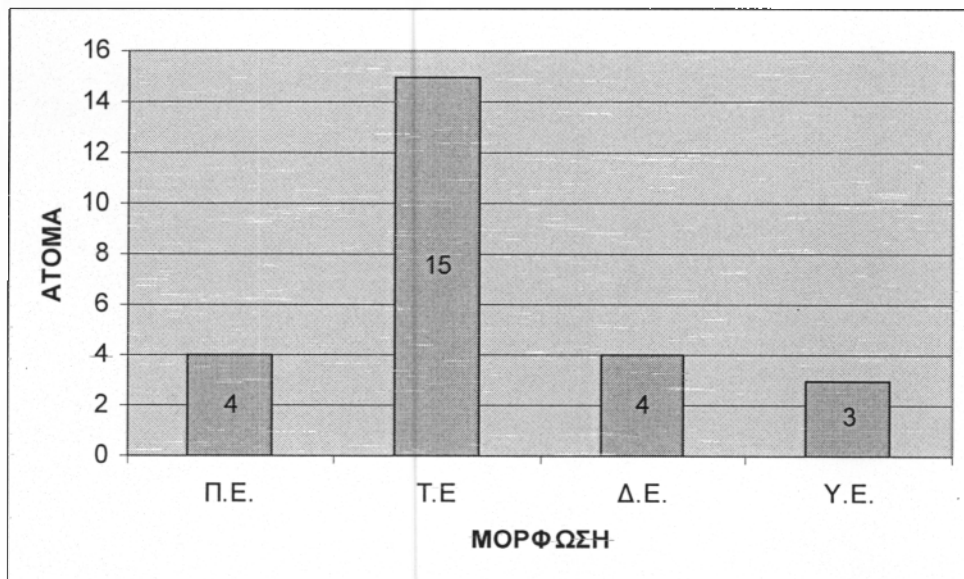
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο Δήμος της Νότιας Ρόδου βρίσκεται στο Νότιο άκρο του νησιού της Ρόδου.

Προήλθε από τη συνένωση των κοινοτήτων Ασκληπειός, Βάτι, Γεννάδι Λαχανιά, Κατταβιά, Μεσαναγρός, Προφύλια, Αρνίθα, Ίστριος, Απολακκιά. Αποτελεί τον δήμο με τη μεγαλύτερη απόσταση από την Πόλη της Ρόδου ο οποίος μέχρι τώρα αποτελεί το οικονομικό, πολιτιστικό κέντρο και συγκεντρώνει όλες τις κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες του νησιού. Η σχετικά μεγάλη απόσταση (60Km) της Νότιας Ρόδου από την τουριστικά υπερανπτυγμένη περιοχή της Βόρειας Ρόδου, επέδρασε ώστε η Νότια Ρόδος να αποφύγει τη μεγάλη αλλοίωση από τις επιδράσεις της υπέρμετρης τουριστικής ανάπτυξης.

Ο Δήμος της Νότιας Ρόδου έχει έκταση 379,1Km² σε σύνολο 1.385,5 Km² του νησιού της Ρόδου. Καταλαμβάνει το 26,2% της έκτασης του νησιού και είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση Δήμος από τους 10 του νησιού της Ρόδου και ο μεγαλύτερος του Νομού Δωδεκανήσου. Μεγαλύτερος ακόμα από τα νησιά της Κώ και της Καλύμνου.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο πληθυσμός της Νότιας Ρόδου σύμφωνα με την απογραφή του 1991 είναι 4.455 κάτοικοι, ποσοστό 4,23% στο σύνολο του νησιού της Ρόδου. Είναι το πιο αραιοκατοικημένο τμήμα του νησιού με μέση πυκνότητα πληθυσμού 11,75 κάτοικοι ανά Km² όταν η μέση πυκνότητα του νησιού της Ρόδου είναι 70 κάτοικοι/ Km².

Οι διαχρονικές δημογραφικές εξελίξεις 51-91 παρουσιάζουν δύο περιόδους. Η πρώτη περίοδος 51-71 όπου εμφανίζουν μείωση του πληθυσμού κατά 20%. Είναι η περίοδος της μετανάστευσης και της μαζικής εγκατάλειψης της υπαίθρου. Η δεύτερη περίοδος 71-91 όπου παρουσιάζεται σημαντική αύξηση του πληθυσμού σε ποσοστό 43,6%.

Η αντίστοιχη δημογραφική εξέλιξη του νησιού της Ρόδου τις δύο περιόδους είναι: 51-71 αύξηση 11,9% και την περίοδο 71-91 αύξηση 46%.

Η αύξηση του πληθυσμού είναι στοιχείο ένδειξης αναπτυξιακής πνοής. Βέβαια ο πραγματικός πληθυσμός είναι κατά πολύ μικρότερος απ' αυτό των απογραφών. Είναι όμως γεγονός η αυξητική τάση του πληθυσμού.

Η πυραμίδα ηλικιών παρουσιάζει ανισορροπίες. Είναι εμφανής η μειωμένη παρουσία των ηλικιών 15-24 που οφείλεται στην μετακίνηση του νεαρού πληθυσμού προς την πόλη της Ρόδου. Θετική εμφανίζεται η εικόνα των παραγωγικών ηλικιών από 24-54.

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΗΜΟΥ

	1951	1961	1971	1981	1991	1997
Δήμος Νότιας Ρόδου	3963	3836	3172	3481	4455	
Επαρχία Ρόδου	6520 6	68873	70110	90963	10134 8	
% Συμμετοχή Πληθυσμού δήμου	6,1	5,6	4,5	3,8	4,4	
% μεταβολής πληθυσμού δήμου		-3,2	-17,3	9,7	28,0	
%μεταβολής πληθυσμού Επαρχίας		5,6	1,8	29,7	11,4	

Πηγή : ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΗΜΟΥ ΑΝΑ ΟΙΚΙΣΜΟ

Οικισμός	1951	1961	1971	1981	1991	1997
Ασκληπειός	524	495	378	363	650	
Γεννάδι	794	705	428	331	542	
Βάτι	287	248	255	288	375	
Λαχανιά	269	201	171	270	346	
Καταβιά	687	674	541	618	603	
Μεσαναγρός	310	275	283	289	322	
Προφύλια	163	179	171	219	311	
Ιστριος	259	287	168	269	357	
Αρνίθα	185	217	239	260	302	
Απολακκιά	485	555	538	574	647	
ΣΥΝΟΛΟ	4625	4784	4594	6012	7715	
Ποσοστό συμμετοχής						
Ασκληπειός	13,2	12,9	11,9	10,4	14,6	
Γεννάδι	20,0	18,4	13,5	9,5	12,2	
Βάτι	7,2	6,5	8,0	8,3	8,4	
Λαχανιά	6,8	5,2	5,4	7,8	7,8	
Καταβιά	17,3	17,6	17,1	17,8	13,5	
Μεσαναγρός	7,8	7,2	8,9	8,3	7,2	
Προφύλια	4,1	4,7	5,4	6,3	7,0	
Ιστριος	6,5	7,5	5,3	7,7	8,0	
Αρνίθα	4,7	5,7	7,5	7,5	6,8	
Απολακκιά	12,2	14,5	17,0	16,5	14,5	
ΣΥΝΟΛΟ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Ποσοστό μεταβολής						
Ασκληπειός		-5,5	-23,6	-4,0	79,1	

Γεννάδι		-11,2	-39,3	-22,7	63,7	
Βάτι		-13,6	2,8	12,9	30,2	
Λαχανιά		-25,3	-14,9	57,9	28,1	
Κατταβιά		-1,9	-19,7	14,2	-2,4	
Μεσαναγρός		-11,3	2,9	2,1	11,4	
Προφύλια		9,8	-4,5	28,1	42,0	
Ιστριος		10,8	-41,5	60,1	32,7	
Αρνίθα		17,3	10,1	8,8	16,2	
Απολακκιά		14,4	-3,1	6,7	12,7	

Οι δέκα κοινότητες που αποτέλεσαν το Δήμο Νότιας Ρόδου δεν παρουσιάζουν ομοιογενή τάση μεταβολής του πληθυσμού. Συγκεκριμένα η περιοχή της πρώην κοινότητας Γενναδίου και Ασκληπειού παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη αυξητική τάση σύμφωνα με την τελευταία απογραφή και προφανώς συνδέεται με την τουριστική ανάπτυξη που έγινε στην νοτιοανατολική παραλία της νήσου (Κιοτάρι, Γεννάδι). Αντίθετα παραμένει αρνητικός ο ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού της Κατταβιάς, που είναι η πιο απομακρυσμένη περιοχή της Ρόδου. Όμως το ποσοστό μεταβολής κατά την τελευταία δεκαετία είναι μεν αρνητικό αλλά χαμηλό, κι αυτό δημιουργεί ελπίδες για θετική εξέλιξη στη δεκαετία του 1990.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Το σύνολο των απασχολούμενων κατά την απογραφή του '91 είναι 1.821 άτομα δηλαδή ποσοστό 41% του συνολικού πληθυσμού.

Το ποσοστό των απασχολούμενων είναι ιδιαίτερα υψηλό υπερβαίνει το μέσο όρο του Νομού. Οι δηλώσαντες άνεργοι είναι μόλις το 2,92% του πληθυσμού. Αυτά τα δύο στοιχεία απασχόλησης αποτελούν θετικό δείγμα της αναπτυξιακής δυναμικότητας της περιοχής.

Η κατανομή της απασχόλησης κατά τομέα παραγωγής είναι:

	Δήμος Νότιας Ρόδου			Επαρχία Ρόδου		
	Αριθμός	% απασχ όληση	% οικ/κά ενεργο	Αριθμό	% απασχ όληση	% οικ/κά ενεργού

	ατόμων	ς	ύ πληθ.	ς	ς	πληθ.
				ατόμων		
Πρωτογενής τομέας	270	14,8	14,4	2261	5,9	5,6
Δευτερογενής τομέας	348	19,1	18,6	8252	21,6	20,6
Τριτογενής τομέας	1083	59,5	57,7	25703	67,4	64,2
Δεν δήλωσαν	120	6,6	6,4	1904	5,0	4,8
Σύνολο	1821	100,0	97,1	38120	100,0	95,2
Οικονομικά ενεργοί	1876		100,0	40045		100,0
Οικονομικά ενεργοί κάτω των 25	254		13,5	7236		18,1
Ανεργοί	55		2,9	1925		4,8

Πηγή : ΕΣΥΕ

Παρότι η Νότια Ρόδος θεωρείται αγροτική περιοχή εν τούτοις η απασχόληση στο τριτογενή τομέα βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα.

Σε σύγκριση με την κατανομή ανά τομέα παραγωγής σ' επίπεδο νησιού προκύπτει ότι:

Στο πρωτογενή τομέα η απασχόληση είναι περίπου τριπλάσια από το Μ.Ο. του νησιού της Ρόδου (6%) ενώ οι διαφορές στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα δεν είναι σημαντικές.

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο Πρωτογενής τομέας είναι σημαντικός για την Νότια Ρόδο.

Από τα στοιχεία της απογραφής του 1991 η κατανομή των χρήσεων γης είναι:

ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	22%
ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ	59,4%
ΔΑΣΗ	15,0%
ΛΟΙΠΑ	3,6%

Οι αρδενόμενες εκτάσεις έχουν αυξηθεί σημαντικά με την κατασκευή του Φράγματος Απολακκιάς το οποίο μπορεί ν' αρδεύσει 7.000 στρ. γης.

Τα κυριότερα καλλιεργούμενα είδη είναι σιτηρά, λαχανικά, μπιστανικά, ελιές. Θερμοκηπιακές καλλιέργειες υπάρχουν όχι όμως σε σημαντικό βαθμό.

Η κτηνοτροφία έχει περιορισμένη σημασία. Τα αιγοπρόβατα είναι ελεύθερης βοσκής και δημιουργούν προβλήματα στο περιβάλλον.

Τα δάση δεν έχουν παραγωγικό χαρακτήρα. Οι καταστροφές που έχουν υποστεί τα τελευταία είκοσι χρόνια είναι πολύ μεγάλες.

Η αλιεία είναι σε ερασιτεχνικό επίπεδο γιατί δεν υπάρχει αλιευτική παράδοση παρά το ότι στη θαλάσσια περιοχή της Νότιας Ρόδου υπάρχουν σημαντικά αλιευτικά πεδία.

Στη Νότια Ρόδο στη περιοχή Πλημμύρι λειτουργεί η μόνη υδατοκαλλιέργεια της νήσου Ρόδου με ετήσια παραγωγή 200 τόνους και ιχθυογεννητικός σταθμός.

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Χωρίς ιδιαίτερο δυναμισμό εμφανίζεται ο δευτερογενής τομέας, ο οποίος ακολουθεί πτωτική τάση. Η μόνη βιομηχανία παραγωγής πλίνθων στο Γεννάδι έκλεισε πρόσφατα λόγω των προβλημάτων του τομέα στις νησιώτικες περιοχές.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η Νότια Ρόδος μπήκε τελευταία στο χώρο του τουρισμού. Μόλις την τελευταία πενταετία λειτούργησαν οι 3 μεγάλες τουριστικές μονάδες Α΄ κατηγορίας με δυναμικότητα 2.000 κλίνες. Από τα επίσημα στοιχεία του Ε.Ο.Τ. η Νότια Ρόδος διαθέτει περίπου 3.000 κλίνες σε σύνολο 65.000 της νήσου Ρόδου δηλαδή ποσοστό 4,6%.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ Δ. ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ 1997

	ΑΑ		Α		Β		C		D		E		ΣΥΝΟΛΟ	
	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.	Μ	Κ.
ΑΠΟΛΑΚΚΙ ΑΣ							1	34			1	12	2	46
ΑΣΚΛΗΠΕΙ ΟΥ		3	1976	2	208	4	147						9	2331

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ				1	70	13	523					14	593
ΛΑΧΑΝΙΑΣ								1	17			1	17
ΣΥΝΟΛΟ		3	1976	3	278	18	704	1	17	1	12	26	2987

Η δυναμικότητα σε κλίνες της περιοχής σε σχέση με τον πληθυσμό της είναι σημαντική. Είναι όμως ιδιαίτερα μικρή εν σχέση με την έκτασή της, τους τουριστικούς πόρους που διαθέτει και τις δυνατότητές της.

οι τουριστικοί πόροι της Νότιας Ρόδου όπως:

- οι πανέμορφες παραλίες
- τα πεντακάθαρα νερά
- ο φυσικός πλούτος
- και το περιβάλλον

δημιουργούν ένα σημαντικό υπόβαθρο τουριστικής ανάπτυξης.

Από χωροταξική άποψη ο τουρισμός συγκεντρώνεται:

Στην παραλία Κιοτάρι, όπου βρίσκονται οι μεγαλύτερες μονάδες του Δήμου, της οποίας η ανάπτυξη είναι σχετικά πρόσφατη (μετά το 1988).

Στην παραλία Γεννάδι και μέσα στον οικισμό Γεννάδι.

Πρόσφατα στον οικισμό Λαχανιά, ο οποίος είναι παραδοσιακός, και παρουσιάζει ανάπτυξη σε ειδικό τουρισμό.

ΦΥΣΙΚΟΙ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Φυσικοί - περιβαλλοντικοί πόροι θεωρούνται οι περιοχές ιδιαίτερου φυσικού περιβάλλοντος, οι οποίες χρήζουν προστασίας, ανάδειξης και διατήρησης.

- Περιοχή Φούρνοι - Ακτογραμμή Απολακκιάς

Η περιοχή διακρίνεται από ποικιλότητα περιβάλλοντος, στην οποία υπάρχουν πολλά σπάνια είδη χλωρίδας. Η ακτογραμμή αποτελείται από αμμόλοφους ενώ στη θαλάσσια ζώνη έχει παρατηρηθεί η παρουσία χελώνας CARETTA - CARETTA και Φώκιας MONACHUS - MONACHUS. Η περιοχή προστατεύεται από το πρόγραμμα NATURA 2000.

ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ

Είναι το νοτιότερο τμήμα της Ρόδου. Συνδέεται με την Ρόδο με μία μικρή λωρίδα γης. Όλο το πρασονήσι συνθέτει ένα ολοκληρωμένο οικοσύστημα με χερσαία και θαλάσσια χαρακτηριστικά τα οποία χρειάζονται προστασία.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ

Οι επτά από τους έντεκα οικισμούς της Νότιας Ρόδου είναι χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί.

Οι παραδοσιακοί οικισμοί είναι:

ΑΡΝΙΘΑ	ΚΑΤΤΑΒΙΑ
ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΣ	ΛΑΧΑΝΙΑ
ΚΙΟΤΑΡΙ	ΜΕΣΑΝΑΓΡΟΣ
ΠΡΟΦΙΛΙΑ	

ΤΟ ΦΡΑΓΜΑ ΑΠΟΛΑΚΚΙΑΣ

Η τεχνητή λίμνη του Φράγματος επιφάνειας 500Km² έχει μετατραπεί σε σημαντικό βιότοπο πουλιών. Σπάνια υδρόβια πουλιά φωλιάζουν και αναπαράγονται παρόχθια της λίμνης. Επίσης το υδάτινο περιβάλλον της λίμνης είναι πλέον φυσικός οικότοπος ψαριών.

Η ανάδειξη - προστασία και διαχείριση του οικοσυστήματος λίμνη - όχθη - χερσαία ζώνη είναι επιτακτική.

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η Νότια Ρόδος έχει όλα εκείνα τα συγκριτικά πλεονεκτήματα ανάπτυξης του πρωτογενή τομέα και του τουρισμού. Η Νότια Ρόδος μπορεί να παίξει τον αντίποδα της τουριστικής αποσυμφόρησης της βόρειας Ρόδου.

Η ανάπτυξη όμως χρειάζεται να είναι ορθολογική - προγραμματισμένη για να μην εμφανισθούν ύστερα από μερικά χρόνια τ' αρνητικά φαινόμενα του βόρειου τριγώνου της Ρόδου.

Η αναπτυξιακή προοπτική χρειάζεται να στηριχθεί στους εξής στόχους:

- Την δημιουργία προϋποθέσεων βιώσιμης ανάπτυξης με την αξιοποίηση των τοπικών πόρων.
- Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων με την δημιουργία όλων των έργων τεχνικής και κοινωνικής υποδομής. Το πλέγμα των κοινωνικών εξυπηρετήσεων πρέπει να είναι τέτοιο ώστε να αποτρέπει την μετακίνηση των νέων προς την πόλη της Ρόδου.

Ο Πρωτογενής τομέας και ειδικότερα η γεωργία έχει μεγάλες δυνατότητες. Η αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων και η μεγάλη ζήτηση σε γεωργικά προϊόντα είναι θετικοί παράγοντες ανάπτυξης της γεωργίας.

Χρειάζεται ν' αξιοποιηθεί η αρδευτική δυναμικότητα του Φράγματος Απολακκιάς. Σήμερα αρδεύονται μόνο 30% των δυναμένων ν' αρδευτούν.

Η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών (ύστερα από μελέτη) με στόχο την αύξηση του αγροτικού εισοδήματος και την κάλυψη της ζήτησης έχει άμεση προτεραιότητα.

Η επιμόρφωση του αγροτικού πληθυσμού, η ανάπτυξη συνεταιριστικής συνείδησης και η μείωση του κόστους παραγωγής είναι αναγκαίες προϋποθέσεις στην προοπτική του κλάδου.

Η τουριστική ανάπτυξη είναι ίσως η προσδοκία της Νότιας Ρόδου. Χρειάζεται προσοχή για να μην υποθηκευτεί το μέλλον.

Ο τουρισμός της Νότιας Ρόδου πρέπει να έχει προγραμματικά μεγέθη και να μην είναι ανεξέλεγκτος.

Η τουριστική ανάπτυξη πρέπει ν' αποβλέπει και στο μαζικό τουρισμό αλλά με στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που μπορεί η Νότια Ρόδος να προσφέρει.

Η δημιουργία ζωνών υποδοχέων τουριστικής ανάπτυξης σε παραλιακές περιοχές με τα απαιτούμενα έργα υποδομής θ' αποτρέψει την άναρχη τουριστική δόμηση. Η αξιοποίηση των οικισμών με δημιουργία μικρών οικογενειακών μονάδων θα προσβλέπει στην φυσιολατρική τάση μιας

αυξανόμενης μερίδας τουριστών οι οποίοι αρέσκονται στο φυσικό περιβάλλον και την εξερεύνηση της φύσης.

Ο τουρισμός της Νότιας Ρόδου χρειάζεται να έχει την δική του ταυτότητα η οποία θα είναι διαφορετική απ' αυτή της βόρειας Ρόδου.

Η ταυτότητα αυτή θα δοθεί με την αξιοποίηση και ανάδειξη των μοναδικών χαρακτηριστικών της περιοχής.

Την προστασία και ανάδειξη των περιοχών που εμφανίζουν οικολογικό και περιβαλλοντικό ενδιαφέρον όπως:

- Το φράγμα Απολακκιάς
- Οι Φούρνοι
- Το Πρασονήσι
- Το Πλημμύρι
- Την ανάδειξη και αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων: παραδοσιακοί οικισμοί, αρχαιολογικοί χώροι, ήθη και έθιμα.
- Την αξιοποίηση και ανάδειξη συνδιασμένων τοπίων παραλίας ενδοχώρας όπως: Αρνίθα Μεσαναγρός, Σκιάδι, Παραλία

Πρασονήσι Κατταβιά

- Την δυνατότητα δημιουργίας κέντρου Windsurfing στη θαλάσσια περιοχή Πρασονήσι και θαλάσσιου τουρισμού στο Πλημμύρι.

Υπάρχουν πολλά στοιχεία τα οποία δομούμενα μπορούν ν' αναδείξουν την ταυτότητα της περιοχής.

Η ανάπτυξη της Νότιας Ρόδου προϋποθέτει επίσης την κατασκευή και ενοποίηση των έργων υποδομής στην νέα οντότητα του ενός Δήμου.

Ο σχεδιασμός των έργων υποδομής πρέπει να στοχεύει:

- Στην κοινή διαχείριση των υδάτινων πόρων
- Στη κοινή διαχείριση των τουριστικών πόρων
- Στην προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος
- Στην δημιουργία κοινών Κοινωνικών υποδομών
- Στην οικιστική ανάπτυξη της περιοχής.

Κλείνοντας θέλω να πω ότι η ανάπτυξη είναι σύνθετη διαδικασία. Σήμερα ο ανταγωνισμός είναι σκληρός. Οι πόροι περιορισμένοι. Επομένως χρειάζεται σοβαρή προσπάθεια. Δυνατότητες για την Νότια Ρόδο υπάρχουν.

Η Νότια Ρόδος είναι ο γίγαντας που κοιμάται. Χρειάζεται αναπτυξιακή πνοή. Η πνοή αυτή κυρίως πρέπει να προέλθει από την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Το άλλο πρόσωπο της Ρόδου

Στη νότια πλευρά του νησιού της Ρόδου, κάτω απ' το ίδιο γαλανό του Ροδίτικου ουρανού, αλλά ταυτόχρονα αλλιώς, πιο αγνή, η Νότια Ρόδος συναρπάζει με τη δική της μοναδική, ανέγγιχτη ομορφιά της θυμίζοντας στους επισκέπτες της την αυθεντική Ελλάδα που γνωρίζουν! Στα φιλόξενα χωριά της βρίσκεις ανθρώπους που ξέρουν να χαίρονται τη ζωή με απλότητα και κέφι, αλλά και να κρατούν ζωντανές τις παραδόσεις τους. Τα πράσινα χαμηλά βουνά, οι δροσερές κοιλάδες τα σκιερά δάση και οι βιότοποι σπάνιων ζώων και πουλιών συνθέτουν εικόνες που γαληνεύουν τις αισθήσεις. Ερημικά εκκλησάκια, μοναστήρια, μεσαιωνικά κάστρα και παραδοσιακοί οικισμοί συμπληρώνουν τη μοναδικότητα του τοπίου. Και στο τέλος είναι πάντοτε η θάλασσα: Κρυφά μοναχικά περιγιάλια εναλλάσσονται με απέραντες χρυσαφένιες παραλίες απ' το Κιοτάρι, το Γεννάδι και τη Λαχανιά ως το Πλημμύρι και απ' τη Απολακκιά ως το Πρασονήσι, τον παράδεισο των απανταχού windsurfers.

Τουρισμός (Κύριες & υποστηρικτικές υποδομές)

3. Δημιουργία ολοκληρωμένων ξενοδοχειακών μονάδων πολυτελείας που θα συνδυάζουν διαμονή με παράπλευρες υποδομές όπως συνεδριακές εγκαταστάσεις, θαλασσοθεραπεία,, γήπεδα γκολφ κλπ, με στόχο τη δημιουργία 7.000-8.000 νέων κλινών έως το 2010, όριο το οποίο τέθηκε για να διατηρηθεί η αειφόρος ανάπτυξη της περιοχής.

4. Ίδρυση και λειτουργία αγροτουριστικών ξενώνων σε επιλεγμένα χωριά, με στόχο τη λειτουργία 200 - 250 νέων κλινών έως το 2010, τόσο στις παραθαλάσσιες όσο και στις ορεινές περιοχές.
5. Αξιοποίηση του Πρασονησίου, που ήδη αποτελεί έναν από τους πλέον δημοφιλείς προορισμούς windsurfers στη Μεσόγειο, με τη δημιουργία ήπιων υποδομών φιλοξενίας, στάθμευσης, αλλά και λειτουργίας Κέντρου και σχολών ιστιοσανίδας. Η μελέτη για την αιεφόο ανάπτυξη και την ολοκληρωμένη διαχείριση της περιοχής βρίσκεται στο τελικό στάδιο προετοιμασίας της και θα είναι διαθέσιμη στους ενδιαφερόμενους επενδυτές.
6. Δημιουργία και λειτουργία αυτοκινητοδρομίου τύπου Racing & Leisure Park, με τεχνικές προδιαγραφές Formula 1, σε διαθέσιμο χώρο 3 τετρ. χλμ που εκτός από την αγωνιστική χρήση του θα εμπλουτίσει το τουριστικό προϊόν του συνόλου του νησιού με παράπλευρες δραστηριότητες αναψυχής και business park.
7. Κατασκευή και λειτουργία τουλάχιστον 2 (δύο) γηπέδων γκολφ και αθλητικών – προπονητικών κέντρων (γήπεδο ποδοσφαίρου με χλοοτάπητα, γήπεδο μπάσκετ, εγκαταστάσεις mini football και στίβου με αντίστοιχες υποστηρικτικές υποδομές). Οι τοπικές αρχές έχουν προκαταρκτικά χωροθετήσει τις 2 περιοχές εντός του Δήμου Νότιας Ρόδου.
8. Κατασκευή και λειτουργία πλήρως οργανωμένης μαρίνας χωρητικότητας 100-120 σκαφών στην παραλία Πλημμύρι, καθώς και μιας μικρότερης χωρητικότητας 50 θέσεων στο αναπτυσσόμενο τουριστικό θέρετρο Κιοτάρι.
9. Κατασκευή και λειτουργία θαλάσσιων πάρκων, βοτανικού κήπου με μεσογειακές καλλιέργειες αλλά και δείγματα της πλούσιας πανίδας και χλωρίδας του τόπου, αξιοποίηση του φράγματος Απολακκιάς και μετατροπή του σε καταφύγιο άγριων ζώων και πουλιών, αλλά και ήπιων ναυταθλητικών δραστηριοτήτων.

Παραθεριστική κατοικία – real estate

Ικανοποίηση της ήδη αυξημένης ζήτησης για παραθεριστική και εξοχική κατοικία τόσο κατά μήκος της παράκτιας ζώνης, όσο και εντός των αναπτυσσόμενων παραδοσιακών οικισμών.

Αγροτική παραγωγή & Μεταποίηση

Η Νότια Ρόδος διαθέτει ποιοτική βιοποικιλότητα, εκτεταμένες καλλιεργήσιμες εκτάσεις και έντονη αγροτική και κτηνοτροφική δραστηριότητα. Στρατηγική επιλογή και προτεραιότητα των τοπικών

αρχών είναι η στροφή του πρωτογενή τομέα προς την ικανοποίηση της αυξανόμενης ζήτησης για βιολογική παραγωγή, ασφάλεια των τροφίμων, και τοπικά προϊόντα ποιότητας που συνδέονται με τη σύγχρονη τάση για υγιεινή διατροφή.

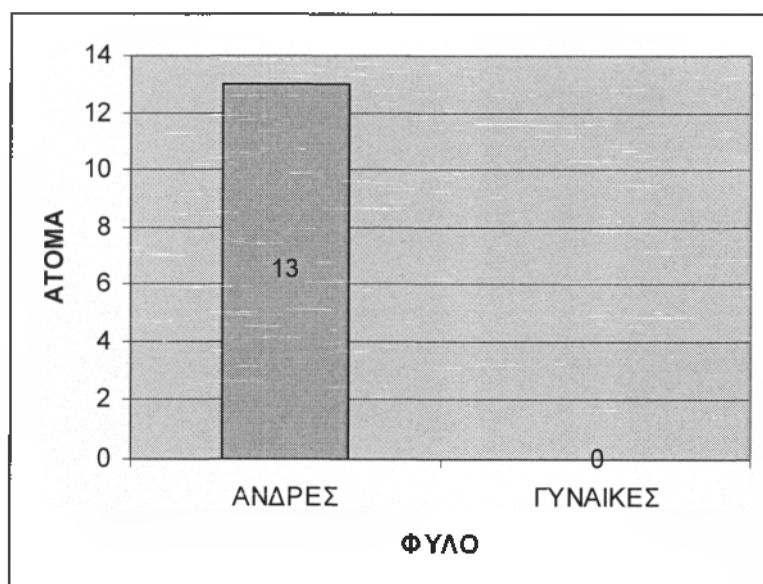
Ενδεικτικές επενδυτικές προτάσεις θα μπορούσαν να είναι: Βιοκαλλιέργειες φρούτων και λαχανικών, επεξεργασία αρωματικών και θεραπευτικών φυτών, παραγωγή ναπού κρέατος τοπικών γαλακτοκομικών προϊόντων με ονομασία προέλευσης, καθώς και μονάδες συντήρησης & συσκευασίας των παραπάνω. Τέλος, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης ήπιων μεταποιητικών δραστηριοτήτων στη βάση της αξιοποίησης τοπικών πρώτων υλών όπως η δημιουργία σύγχρονων μονάδων επεξεργασίας σχιστόλιθου και ξύλου για τη δόμηση παραδοσιακών κτισμάτων.

Ενέργεια

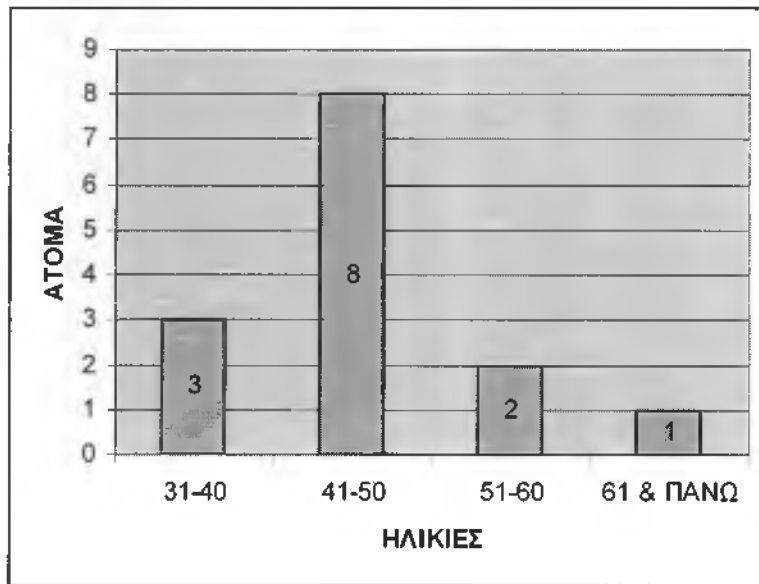
Η Νότια Ρόδος έχει χαρακτηριστεί διεθνώς ως ένας από τους ιδεώδης τόπους για την έρευνα και την εφαρμογή τεχνολογιών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας Προτείνεται η αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είτε μέσω αιολικών πάρκων είτε μέσω αξιοποίησης της ηλιακής ενέργειας. Στα πλαίσια αυτά έχει ήδη αδειοδοτηθεί η δημιουργία 3 (τριών) αιολικών πάρκων, ενώ ταυτόχρονα έχει οριοθετηθεί η κατασκευή του νέου υπερσύγχρονου εργοστασίου ηλεκτρικής ενέργειας που θα καλύψει τις ανάγκες ολόκληρου του νησιού.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ

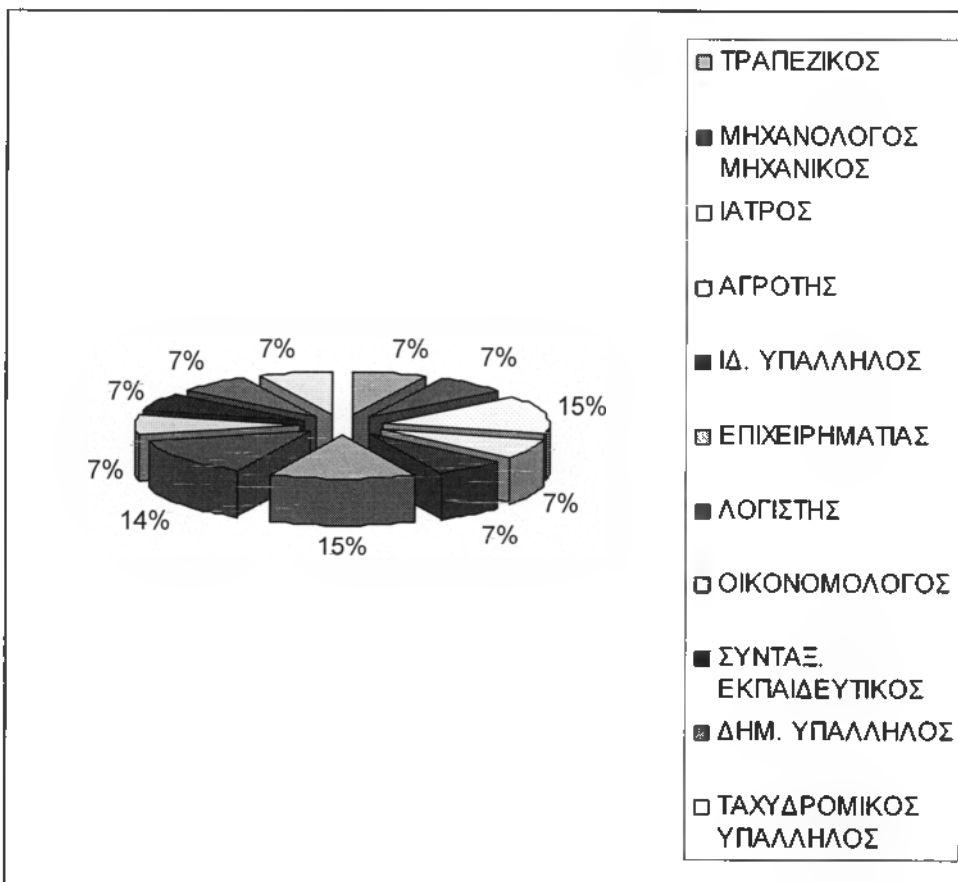
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

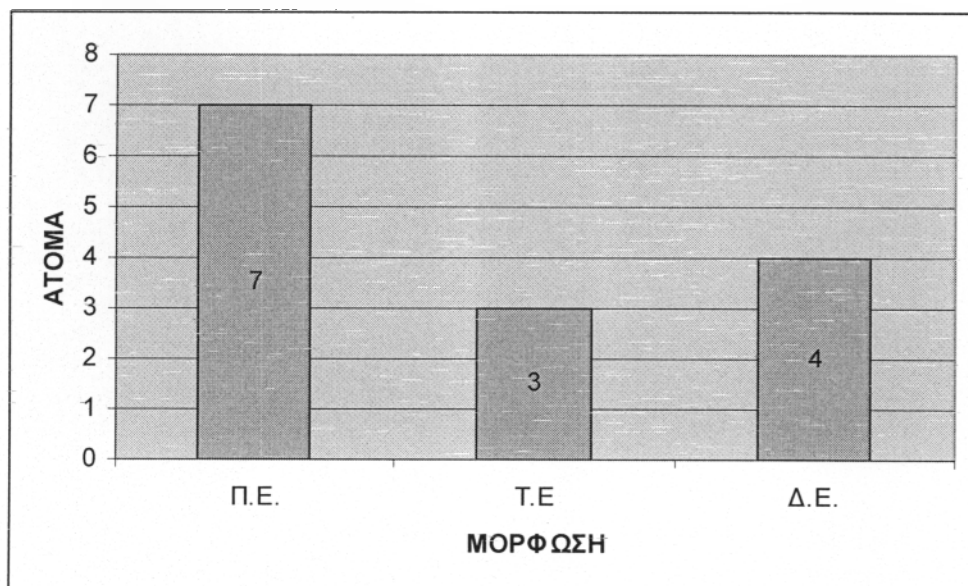
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΜΟΥ

1.0 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ

Η Πάτμος, το νησί της Αποκάλυψης, έχει έκταση 34,55 τ. χλμ. και η περίμετρος των ακτών της έχει μήκος 61χλμ. περίπου. Μαζί με τα νησιά Αρκοί και Μάραθος (που βρίσκονται ανατολικά της) αποτελεί ομώνυμο δήμο με έκταση 45 τ. χλμ. Έδρα της είναι η Χώρα και μεγαλύτερος οικισμός της η Σκάλα. Έχει στενόμακρο σχήμα, με μέγιστο μήκος 63 χλμ. και μέγιστο πλάτος 10 χλμ. Τα εδάφη της είναι ηφαιστειογενούς προέλευσης, βραχώδη και άδεντρα.

2.0 ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Στο νησί της Πάτμου υπάρχουν 4 οικισμοί (Πάτμος ή Χώρα, Γρίκος, Σκάλα και Κάμπος) με συνολικό πληθυσμό 2.715 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή ΕΣΥΕ 1991).

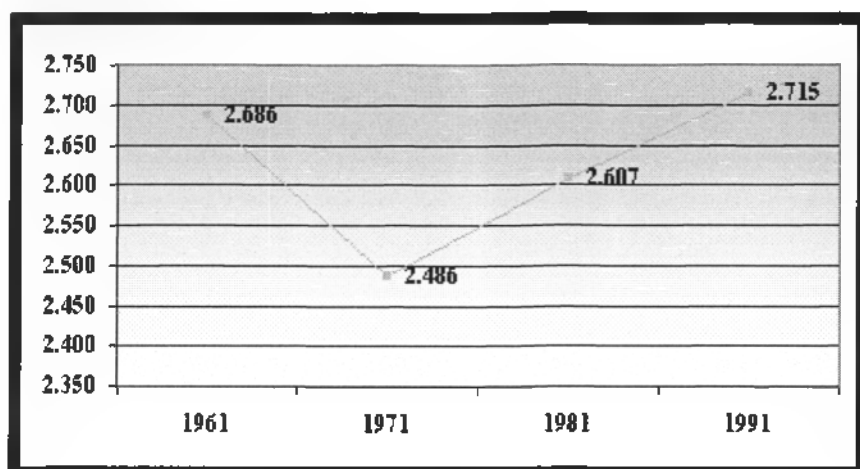
Μεγαλύτερος είναι η Σκάλα με 1.442 κατοίκους, ακολουθεί η πρωτεύουσα του νησιού η Πάτμος ή Χώρα με 670 κατοίκους. Το 80% του πληθυσμού είναι συγκεντρωμένο σε αυτούς του δυο οικισμούς. Στα νησιά Αρκοί έχουμε πληθυσμό 50 άτομα και στο Μαράθι 2

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

	1961	1971	1981	1991
ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΜΟΥ	2.686	2.486	2.607	2.715
ποσοστό		-7,4%	4,9%	4,2%

Πηγή : ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 1991

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Όσον αφορά την ηλικιακή κατανομή των κατοίκων του νησιού βλέπουμε ότι πρόκειται για ένα πληθυσμό που αναπτύσσεται, ενδείξεις αύξησης για τα επόμενα χρόνια.

3.0 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στην Πάτμο σήμερα υπάρχουν 3 Νηπιαγωγεία, 3 Δημοτικά σχολεία, 1 Γυμνάσιο - Λύκειο και η Πατμιάδα Σχολή, που είναι εκκλησιαστικό γυμνάσιο - Λύκειο. Περίπου σε όλες τις βαθμίδες φοιτούν 500 μαθητές.

4.0 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1991, το εργατικό δυναμικό ανέρχεται στα 976 άτομα. Από αυτά τα 46 δήλωσαν άνεργοι. Πιο συγκεκριμένα :

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Τομέας Απασχόλησης	Άτομα
Α' γενής	146
Β' γενής	260
Γ' γενής	505
Δεν δήλωσαν	19
Άνεργοι	46
ΣΥΝΟΛΟ	976

4.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Οι αδρευόμενες γεωργικές εκτάσεις βρίσκονται κυρίως στην περιοχή του Κάμπου και Λεύκες και είναι σύμφωνα με τα στοιχεία της Γεωργικής Στατιστικής έτους 1995 οι εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ
Εσπεριδοειδή	25
Τομάτες - Αγγούρια	63
Πατάτες	55
Πεπονοειδή	34
Κηπευτικά διάφορα	97
Θερμοκήπια κηπευτικών	13
ΣΥΝΟΛΟ	287

Η συνολική γεωργική έκταση ανέρχεται σε 3.200 στρ., βλέπουμε λοιπόν ότι καλλιεργείται ένα πολύ μικρό ποσοστό της γης μόλις το 9%.

Όσον αφορά τον τομέα της αλιείας τα στοιχεία που έχουμε είναι λιγοστά. Η ποσότητα των αλιευμάτων που αλιεύθηκαν με κωπηλάτες λέμβους για το έτος 1992 ήταν 40τ., ενώ οι ψαράδες ανέρχονται στους 138.

4.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Όπως συμβαίνει σε όλα τα νησιά της Δωδεκανήσου έτσι και εδώ ο δευτερογενής τομέας είναι ελάχιστα αναπτυγμένος. Στο νησί υπάρχουν τρία εργαστήρια Κεραμικής και ένα Λαϊκής Τέχνης

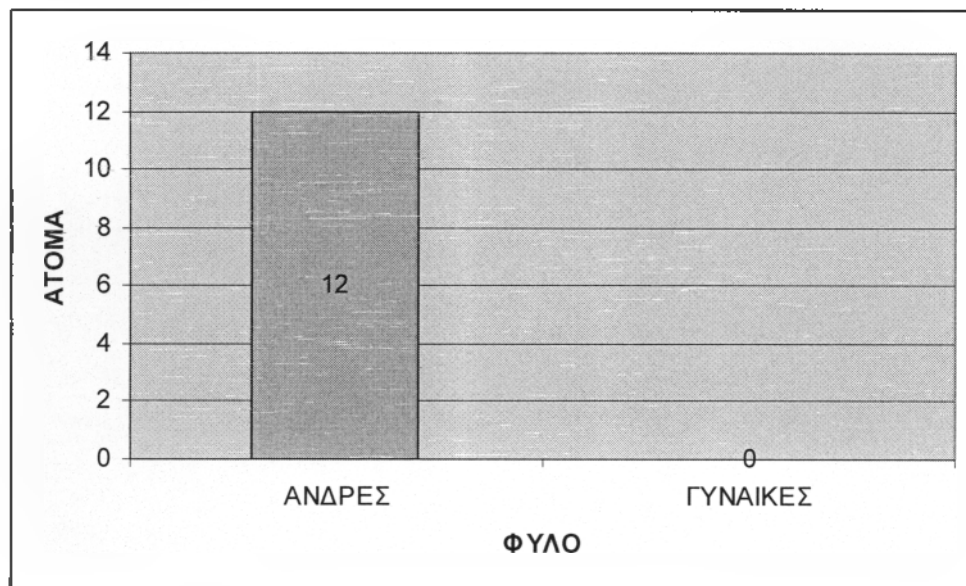
4.3 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Το μεγαλύτερο ποσοστό του εργατικού δυναμικού ασχολείται με τον τουρισμό. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ΕΟΤ υπάρχουν 41 ξενοδοχειακές μονάδες δυναμικότητας 1.720 κλινών. Επίσης, από στοιχεία που συλλέχθηκαν από το Δήμο υπάρχουν 78 μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων δυναμικότητας 776 κλινών. Η τουριστική περίοδο κρατά από το Μάιο μέχρι το Σεπτέμβριο.

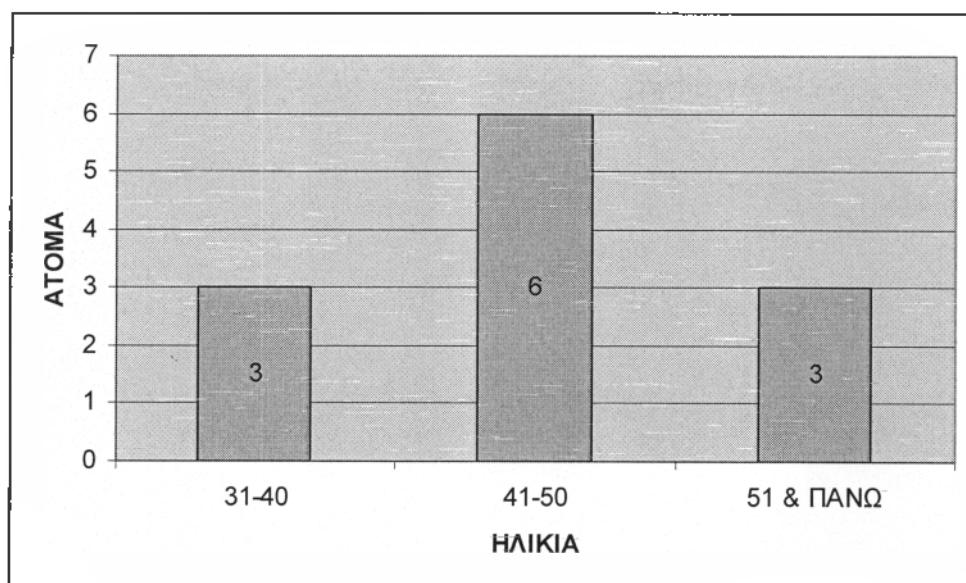
Το 1996 οι αφίξεις ήταν 11.650 με πρώτους επισκέπτες τους Έλληνες (7.133), δεύτεροι ακολουθούσαν οι Γερμανοί (1.208) και τρίτοι οι Ιταλοί (643). Οι διανυκτερεύσεις την ίδια χρονιά έφτασαν στις 44.065. Σήμερα στο νησί υπάρχουν πολλά τουριστικά καταστήματα, εστιατόρια, καφενεία που εξυπηρετούν τους επισκέπτες.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΠΑΤΜΟΥ

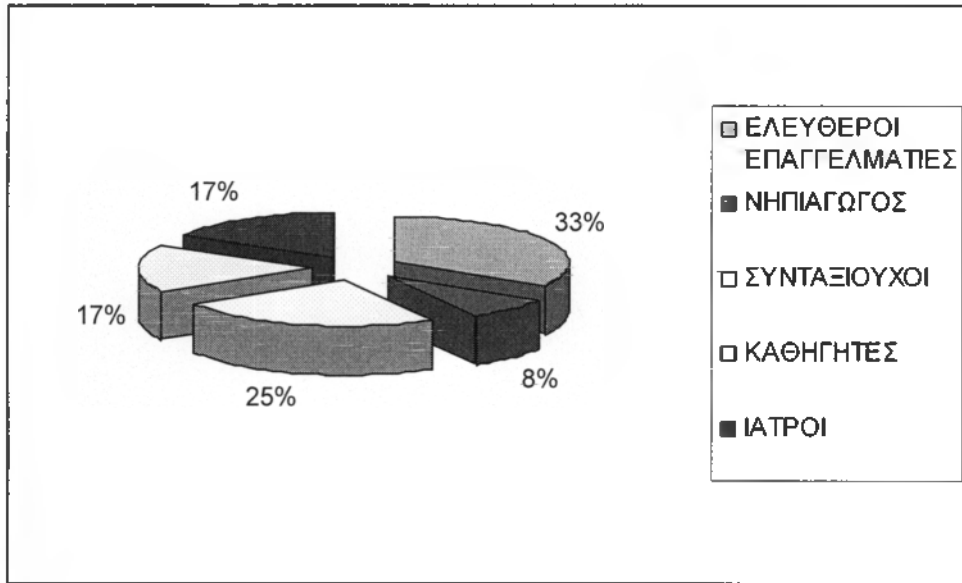
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

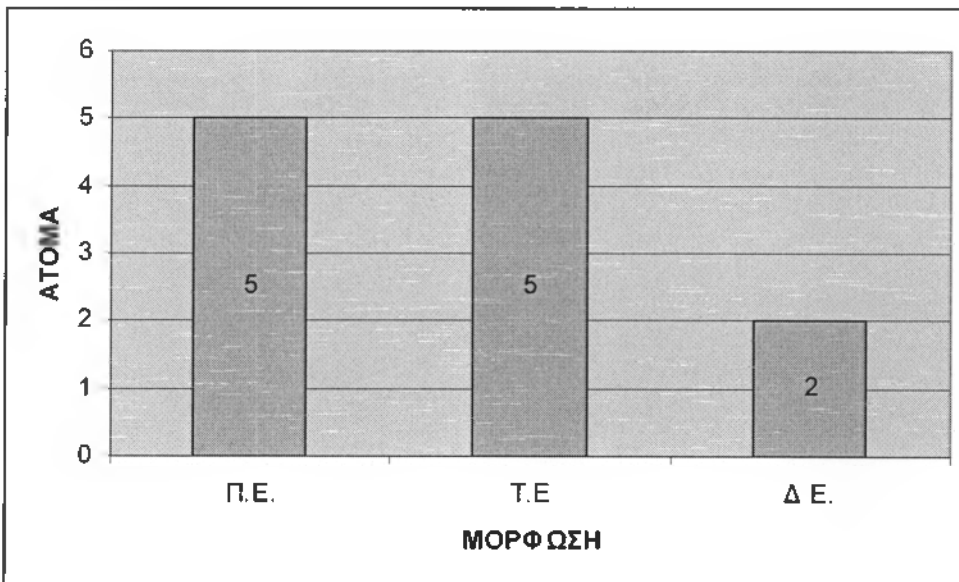
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ

Ο Δήμος Πεταλούδων βρίσκεται στο ΒΔ τμήμα του νησιού της Ρόδου, έχει συνολική έκταση 893 τ.χλμ., η οποία χαρακτηρίζεται κατά κύριο λόγο πεδινή – ημιορεινή (οι δασικές εκτάσεις καλύπτουν το 39% του εμβαδού του), 12 χλμ. μήκος ακτών, είναι ο δεύτερος σε μέγεθος δήμος του νησιού της Ρόδου, με 12000 κατοίκους. Εμφανίζει υψηλό δείκτη πληθυσμιακής πυκνότητας (11,9/ τ.χλμ) σε σχέση με το συνολικό δείκτη της Ρόδου (70,2/ τ.χλμ). Χαρακτηρίζεται από έντονες τάσεις αστικοποίησης λόγω της ανάπτυξης του τουρισμού, ο οποίος μετασχημάτισε τον, παραδοσιακά, αγροτικό πληθυσμό σε μικτό με κυρίαρχο το αστικό στοιχείο. Από άποψη γεωμορφολογική παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία. Το μεγαλύτερο μέρος του είναι πεδινό. Συνορεύει με τους δήμους Ιαλυσού, Καλλιθέας και Καμείρου. Είναι ένας νεοσύστατος (1998) καποδιστριακός δήμος και περιλαμβάνει τα δημοτικά διαμερίσματα Κρεμαστής, Παραδεισίου, Μαριτσών, Παστίδας, Θεολόγου και Δαματριάς.

Πρωτεύουσα του δήμου είναι η Κρεμαστή όπου στεγάζονται οι περισσότερες υπηρεσίες του Δήμου και ανάμεσά τους το Κέντρο Εξυπηρέτησης του Πολίτη, το Κέντρο Πληροφόρησης Νέων αλλά και η Δημοτική Βιβλιοθήκη της Κρεμαστής που επαναλειτούργησε το 1998 μετά από περίπου 16 χρόνια αδράνειας.

Το Παραδείσι είναι το δεύτερο μεγαλύτερο δημοτικό διαμέρισμα του Δήμου, που βρίσκεται δίπλα από τον διεθνή αερολιμένα «Διαγόρας» της Ρόδου. Παλαιότερη, αλλά και σήμερα χρησιμοποιούμενη, ονομασία του ήταν Βιλλανόβα από το όνομα του Μεγάλου Μαγίστρου Villeuneuve.

Τα Μαριτσά είναι ένα από τα γραφικότερα Δημοτικά Διαμερίσματα του Δήμου Πεταλούδων και σίγουρα το πιο ζωντανό με τις παραδοσιακές ταβέρνες του.

Η Παστίδα είναι το πλησιέστερο προς την πόλη της Ρόδου Δημοτικό Διαμέρισμα, γεγονός που την έχει καταστήσει προσφιλή τόπο εξοχικής κατοικίας. Ένα από τα αρχαία χωριά του Δήμου Πεταλούδων, με ευρήματα από την πρωτομυκηναϊκή εποχή. Σήμερα η Δαματριά χαρακτηρίζεται από έμφαση στην αγροτική οικονομία, με παράλληλη διατήρηση της ταυτότητάς της. Ο Θεολόγος, ή και Θολός, είναι Δημοτικό Διαμέρισμα με ζωή από τα προϊστορικά χρόνια (Δήμος Ισταναίων). Είναι ιδιαίτερα γραφικό αλλά και με έντονη τουριστική ανάπτυξη στο επίνειό του, την παραλία Θεολόγου. Σε απόσταση 5χλμ. από τον Θεολόγο βρίσκεται η γνωστή σε όλο τον κόσμο Κοιλιάδα των Πεταλούδων.

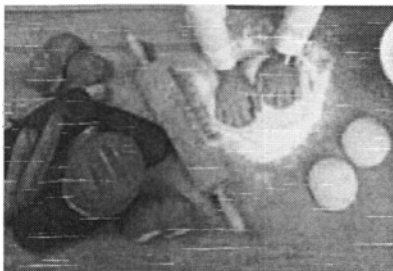
Πρωτογενής Τομέας

Οι δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα σήμερα αντιπροσωπεύουν μόλις το 6.5% του παραγόμενου προϊόντος του Δήμου. Η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής περιόρισε την αγροτοκτηνοτροφική ανάπτυξη, στερώντας της τους διαθέσιμους φυσικούς πόρους και το ανθρώπινο δυναμικό. Θετικό στοιχείο είναι η συμπληρωματικότητα που παρατηρείται ανάμεσα στις γεωργικές δραστηριότητες και την εποχικότητα της τουριστικής απασχόλησης. Ο πρωτογενής τομέας χαρακτηρίζεται στην περιοχή από συνεχή συρρίκνωση παρουσιάζοντας μεγάλο ποσοστό αγραναπιάσεων που στην πραγματικότητα είναι εγκαταλελειμμένη γεωργική γη. Ο νησιωτικός χαρακτήρας του Δήμου, με τα εγγενή του προβλήματα, συντελεί επίσης στη συρρίκνωση αυτού του παραγωγικού τομέα.

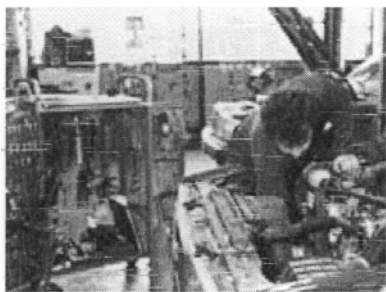

Δευτερογενής Τομέας

Η δραστηριότητα στον τομέα της μεταποίησης εμφανίζεται μέτρια και σταθεροποιημένη, με κύριο παράγοντα της στασιμότητας τα μειονεκτήματα που προκύπτουν από το νησιωτικό χαρακτήρα του Δήμου (υψηλό κόστος πρώτων υλών, μεταφορικών, περιορισμένη τοπική αγορά κλπ.).

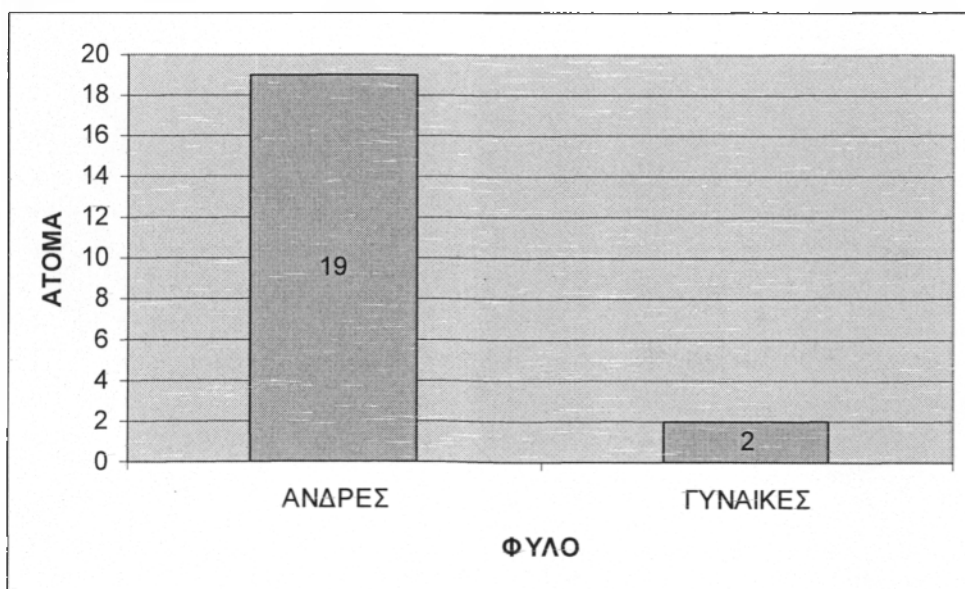

Τριτογενής Τομέας

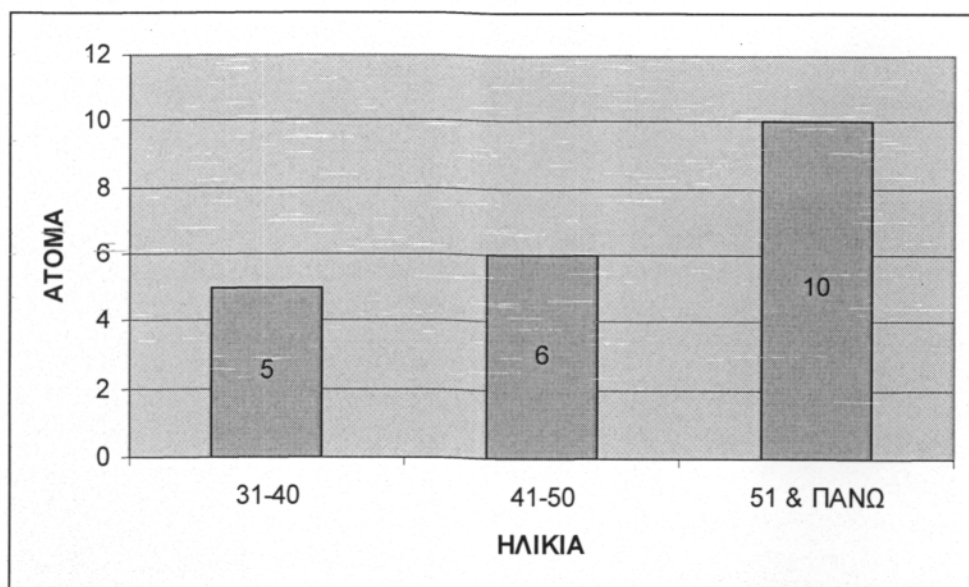

Η διόγκωση του τριτογενούς τομέα δημιούργησε συνθήκες πλήρους οικονομικής εξάρτησης στους άλλους παραγωγικούς τομείς. Οι τάσεις περαιτέρω διόγκωσής του που παρατηρούνται αλλά και των δυσμενών αποτελεσμάτων της (όπως η εξάντληση των φυσικών πόρων π.χ.), είναι δυνατόν να ανασχεθούν με τη στροφή του προς την ποιοτική βελτίωση.

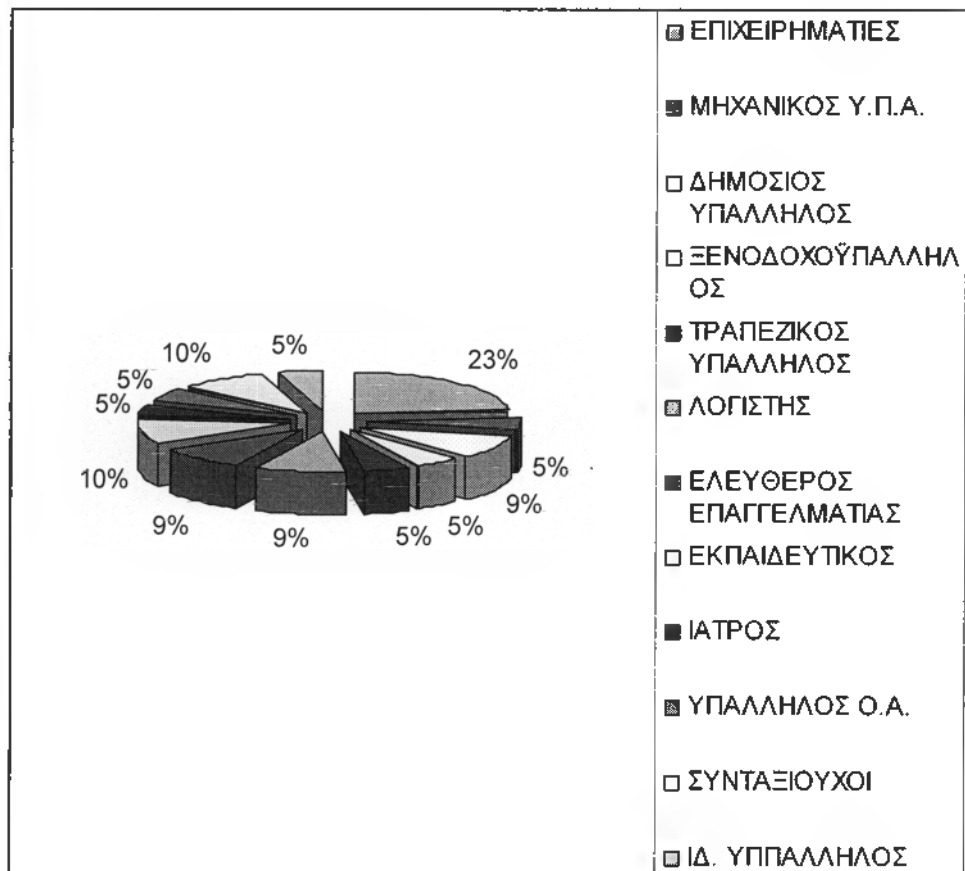
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

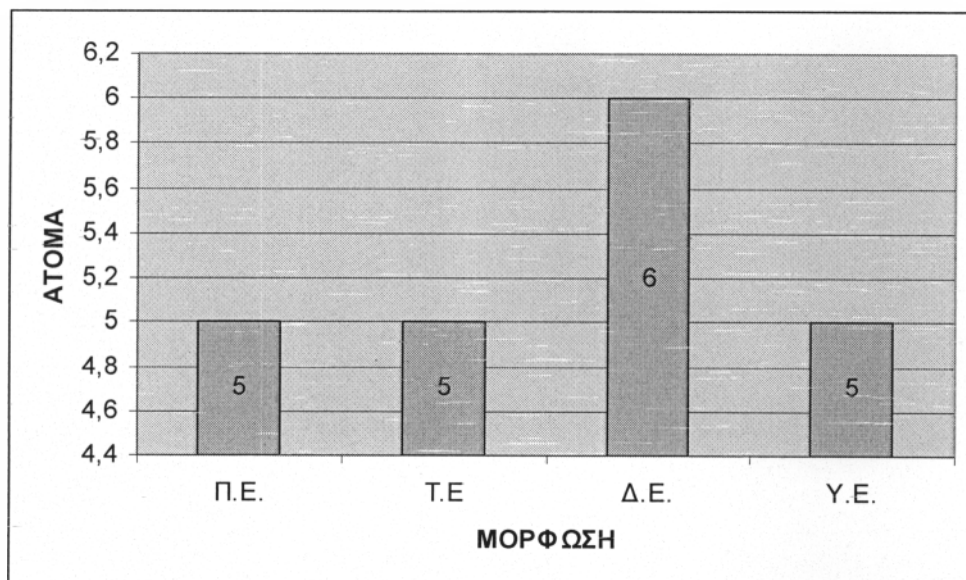
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΡΟΔΙΩΝ

1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο Δήμος Ρόδου είναι η έδρα του Νομού Δωδεκανήσου και της Επαρχίας Ρόδου. Βρίσκεται στο βορειότερο άκρο της νήσου Ρόδου και συνορεύει στα νότια με το Δήμο Ιαλυσού και το Δήμο Καλλιθέας. Η έκτασή του είναι 2.588,4 Ha., ενώ σύμφωνα με το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Ρόδου προβλέπεται η ένταξη στο σχέδιο πόλης έκτασης συνολικά 178,03 Ha. Αποτελεί τον πιο μεγάλο πληθυσμιακά και τον πιο πυκνοκατοικημένο Δήμο του Νομού, τον τόπο συγκέντρωσης των περισσότερων οικονομικών και διοικητικών δραστηριοτήτων, το επίκεντρο της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ζωής, την περιοχή με τους υψηλότερους ρυθμούς μεταβολής των οικονομικών μεγεθών και τον τόπο που επηρεάζει σημαντικά και καθορίζει το στίγμα της ανάπτυξης της Νήσου και σε μεγάλο βαθμό και ολόκληρου του Νομού.

2 Δημογραφικές εξελίξεις

Ο πραγματικός πληθυσμός της περιοχής κατά την τελευταία απογραφή ανέρχεται σε 43.558 κατοίκους. Με το δεδομένο αυτό είναι ο πρώτος σε μέγεθος δήμος της νήσου, της επαρχίας και του Νομού.

Εκτιμάται ότι ο πληθυσμός που κατοικεί μόνιμα ή/ και εξυπηρετείται σε καθημερινή βάση από το Δήμο Ρόδου είναι σημαντικά μεγαλύτερος. Αυτή η απόκλιση οφείλεται:

- Στην τάση μετακίνησης των κατοίκων στον τόπο γέννησής τους κατά την ημέρα της απογραφής, που αλλοιώνει την εικόνα του πραγματικού πληθυσμού

Στο γεγονός ότι ο Δήμος φιλοξενεί για μεγάλα χρονικά διαστήματα κάθε χρόνο ένα μεγάλο αριθμό τουριστών, οι οποίοι (με κατάλληλη αναγωγή σε ετήσια βάση) αυξάνουν σημαντικά τον ισοδύναμο με μόνιμο πληθυσμό, και ακόμα πιο σημαντικά τον εποχιακό πληθυσμό.

Παρά τις αποκλίσεις τα στοιχεία των απογραφών είναι ενδεικτικά των διαχρονικών μεταβολών του πληθυσμού. Από αυτά διαπιστώνεται ότι η εξέλιξη του πληθυσμού του δήμου είναι ανοδική αλλά με ρυθμούς που παρουσιάζουν σημαντικές αλλαγές από δεκαετία σε δεκαετία. Συγκεκριμένα:

Στα 1951 ο πληθυσμός στο Δήμο Ρόδου είναι 24.280 κάτοικοι. Την πρώτη δεκαετία ο πληθυσμός ακολούθησε σημαντική ανοδική τάση κατά 13,4% και στην απογραφή του 1961 έφθασε στους 28.119 κατοίκους. Ακολούθησε άνοδος του ρυθμού και στα 1971 ο πληθυσμός φθάνει τους 33.100 κατοίκους δηλαδή αυξάνεται κατά 17,7%. Ακόμα πιο εντυπωσιακός είναι ο ρυθμός μεταβολής από το 1971 έως το 1981. Με μια αύξηση της τάξεως του 25,2% ο πληθυσμός ανέρχεται σε 41.425 κατοίκους. Από το 1981 και μετά ο ρυθμός μειώνεται σημαντικά. Η συνολική αύξηση μέχρι το 1991 είναι 5,1% και ο πληθυσμός στα 1991 43.558 κάτοικοι. Αν αποδεχτεί κανείς την υπόθεση ότι στα νησιά της Δωδεκανήσου ο πληθυσμός επηρεάζεται από την εξέλιξη του τουριστικού προϊόντος μπορεί να εξηγήσει την δημογραφική εξέλιξη στο Δήμο Ρόδου με αναφορά στις βασικές φάσεις «ζωής» του προϊόντος αυτού. Έτσι η θεαματική άνοδος του πληθυσμού κατά τις δεκαετίες 1961-81 μπορεί να αποδοθεί στο ότι την εποχή εκείνη το προϊόν βρισκόταν σε φάση οικονομικής απογείωσης ενώ ο αισθητά χαμηλότερος ρυθμός δημογραφικής ανόδου στη δεκαετία 1981-91 στο ότι το τουριστικό προϊόν στο Δήμο έχει εισέλθει σε φάση ωρίμανσης.

Όσον αφορά το ποσοστό συμμετοχής του πληθυσμού του Δήμου στον πληθυσμό της επαρχίας Ρόδου, τα στοιχεία εμφανίζουν ανοδική μεταβολή από 38% στα 1951 σε 47,2% στα 1971 και καθοδική από το 1971 και μετά για να καταλήξει σε 43% στο 1991.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου, σύμφωνα με την απογραφή του 1991, ανέρχόταν στα 17.643 άτομα. Από αυτά τα 164 ασχολούνται στον πρωτογενή τομέα, τα 3392 στο δευτερογενή και τα 12361 στον τριτογενή. 944 άτομα δήλωσαν άνεργα και 782 δεν δήλωσαν καθόλου. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του δήμου καλύπτει το 44% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της επαρχίας, και αυτό είναι ενδεικτικό της μεγάλης σπουδαιότητας του Δήμου στην οικονομία της ευρύτερης περιοχής.

	Δήμος Ρόδου			Επαρχία Ρόδου		
	Αριθμός ατόμων	% απασχόλησης	% οικ/κά ενεργού πληθ.	Αριθμός ατόμων	% απασχόλησης	% οικ/κά ενεργού πληθ.
Πρωτογενής τομέας	164	1,0	0,9	2261	5,9	5,6
Δευτερογενής τομέας	3392	20,3	19,2	8252	21,6	20,6
Τριτογενής τομέας	12361	74,0	70,1	25703	67,4	64,2
Δεν δήλωσαν	782	4,7	4,4	1904	5	4,8
Σύνολο	16699	100,0	94,6	38120	100	95,2
Οικονομικά ενεργοί	17643		100,0	40045		100
Οικονομικά ενεργοί κάτω των 25	3212		18,2	7236		18,1
Άνεργοι	944		5,4	1925		4,8

Πηγή ΕΣΥΕ

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι για το Δήμο Ρόδου στη διάρθρωση της απασχόλησης την κυρίαρχη θέση έχει ο τριτογενής τομέας. Μάλιστα τα ποσοστά εξειδίκευσης στον τομέα αυτόν είναι για το Δήμο υψηλότερα απ' ό τι για την επαρχία. Συγκεκριμένα το ποσοστό συμμετοχής του τριτογενή τομέα είναι για το Δήμο 74% ενώ στην επαρχία είναι 64,2%.

Ο δευτερογενής τομέας έρχεται δεύτερος σε απασχόληση για το Δήμο με ποσοστό 20,3 %, δηλαδή στα ίδια επίπεδα με το μέσο της επαρχίας που είναι 21,6%. Τέλος ο πρωτογενής κατέχει την τελευταία θέση αν και το σχετικό ποσοστό του είναι της τάξεως του 1%, δηλαδή αμελητέο.

Από τα ποσοστά αυτά διαφαίνεται ότι στο Δήμο Ρόδου η οικονομική ανάπτυξη είναι συνυφασμένη με την ανάπτυξη του τριτογενή τομέα και ειδικότερα του τουρισμού, ο οποίος

αποτελεί τη κύρια δραστηριότητα για όλο το νησί, εστιάζεται όμως με μεγάλη συγκέντρωση στο βόρειο τρίγωνο του νησιού με πρώτο σημαντικό πόλο το Δήμο της Ρόδου.

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ιδιαίτερα σημαντική θέση στην οικονομία του Δήμου Ρόδου κατέχει η μεταποίηση. Ως αστικό κέντρο η Ρόδος συγκεντρώνει ένα μεγάλο μέρος μεταποιητικών δραστηριοτήτων της νήσου. Οι περισσότερες από αυτές απευθύνονται στην τοπική αγορά.

Παλαιότερα υπήρχε στη Ρόδο συγκέντρωση των μεταποιητικών δραστηριοτήτων κοντά στο λιμάνι, στην ανατολική πλευρά του Δήμου. Η ανάγκη επέκτασης των στεγαστικών αναγκών της πόλης οδήγησαν στην ανάγκη για αποκέντρωση των μεταποιητικών δραστηριοτήτων στις παρυφές της πόλης και κατά μήκος του οδικού άξονα Ρόδου- Λίνδου. Η έλλειψη οργανωμένου βιοτεχνικού-βιομηχανικού πάρκου είναι εμφανής και επηρεάζει αρνητικά τόσο την οπτική εικόνα της πόλης, όσο και την ανάπτυξη του μεταποιητικού τομέα.

ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ο τουρισμός στην περιοχή του Δήμου Ρόδου από άποψη προσφοράς τουριστικών κλινών εμφανίζεται στον παρακάτω πίνακα:

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ Δ. ΡΟΔΙΩΝ 1997

	AA		A		B		C		D		E		ΠΡΔ.		ΣΥΝΟΛΑ	
	M	K.	M	K.	M	K.	M	K.	M	K.	M	K.	M	K.	M	K.
ΡΟΔΙΩΝ	1	695	21	4118	30	4697	61	5675	14	477	17	356	5	66	149	16084
ΣΥΝΟΛΟ	1	695	21	4118	30	4697	61	5675	14	477	17	356	5	66	149	16084

Πηγή : ΕΟΤ, Τμήμα Δωδ/σου

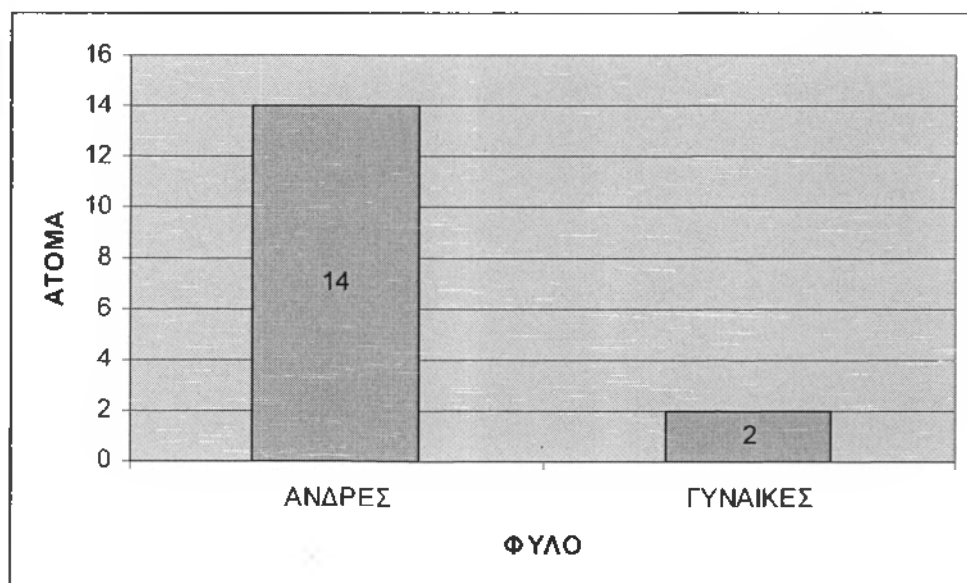
Από αυτόν διαπιστώνεται ότι αναλογεί 1 κλίνη ανά 2,7 κατοίκους, ιδιαίτερα υψηλή. Οι μονάδες που υπάρχουν στην περιοχή είναι μεσαίου μεγέθους με μέσο μέγεθος 108 κλίνες ανά μονάδα. Το 35% των μονάδων και το 59% των κλινών είναι υψηλής κατηγορίας (AA, A και B), το 41% των μονάδων και το 35% των κλινών είναι Γ κατηγορίας και το υπόλοιπο είναι μονάδες χαμηλότερης κατηγορίας. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι στην περιοχή συγκεντρώνεται τουρισμός και υψηλού αλλά και χαμηλού εισοδηματικού επιπέδου.

Εκτός από τον τουρισμό στον τριτογενή τομέα ανάπτυξη παρουσιάζει το εμπόριο. Από τη δεκαετία του 1950, παρατηρείται μια άνοδος του κλάδου αυτού, εντοπισμένη κυρίως στο λιανικό εμπόριο, με μικρές οικογενειακές εμπορικές επιχειρήσεις οι οποίες μέχρι τη δεκαετία του 1980 ευνοήθηκαν από το τότε υφιστάμενο ειδικό δασμολογικό και φορολογικό καθεστώς.

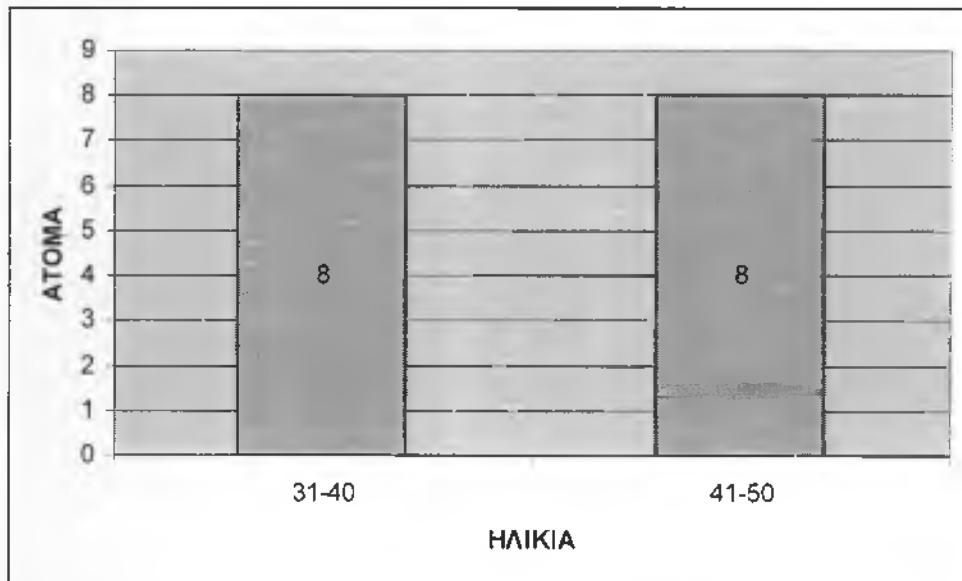
Η κατάργησή του, οι αλλαγές στις διεθνείς εμπορικές αγορές και η ανάπτυξη του τουρισμού είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση της σχετικής σημασίας του εμπορίου στην οικονομία του Δήμου, διατήρησαν όμως σε σχετικά υψηλά επίπεδα τον αριθμό των εμπόρων και των εμπορικών καταστημάτων λόγω του οποίου γίνεται λόγος για υπερεπαγγελματισμό στο κλάδο.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΡΟΔΟΥ

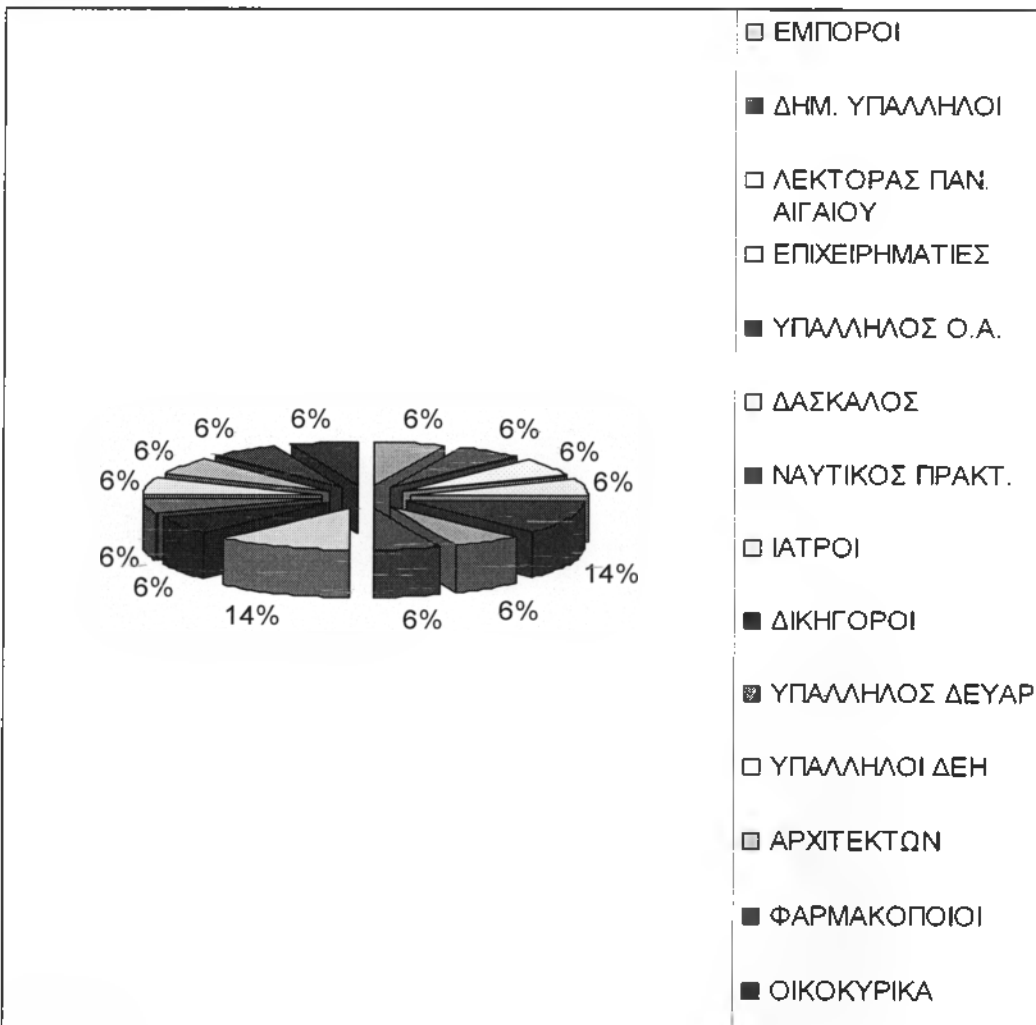
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

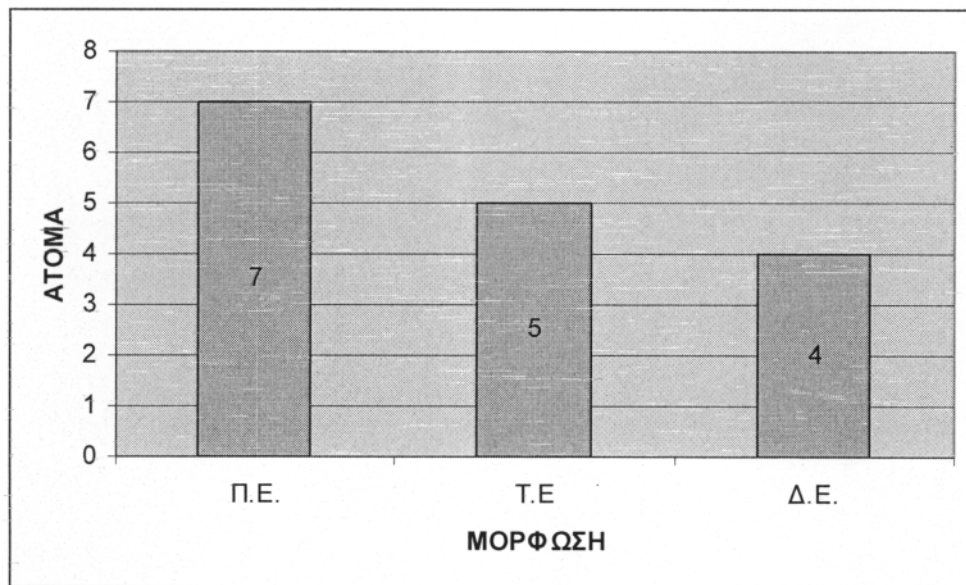
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

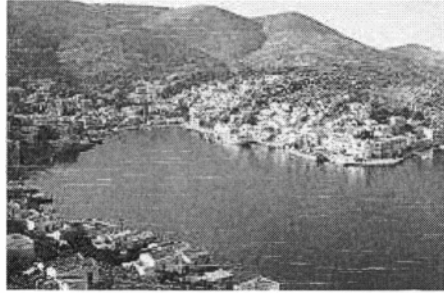
ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΣΥΜΗΣ

1.0 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΣΥΜΗΣ

Η Σύμη είναι το όγδοο σε μέγεθος νησί της Δωδεκανήσου με έκταση 58,1 τ. χλμ. και μήκος ακτών 85 χλμ. Είναι ορεινή και βραχώδης. Γύρω της υπάρχουν νησίδες και βραχονησίδες. Η μεγαλύτερη νησίδα είναι η Νίμος και ακολουθεί η Σισκλιά. Οι βραχονησίδες είναι το Αρτηκονήσι, το Κουλουντρό, το Τρουμπέτο, ο Χονδρός, η Πλάτη, η Οξειά, οι Διαβάτες και ο Μαρμαράς. Η διαμόρφωση των ακτών της παρουσιάζει ένα πλήθος από ακρωτήρια, όρμους και λιμάνια. Τα λιμάνια του νησιού είναι της Σκάλας στον όρμο της Σύμης, του Πεδίου στον ομώνυμο όρμο και του Πανόρμου ή Πανορμίτη, όπου βρίσκεται και η Μονή του Αρχαγγέλου Μιχαήλ.

Η Σύμη είχε υπό την κατοχή της και άλλες νησίδες προς τις μικρασιατικές ακτές, καθώς και εκτεταμένες γεωργικές εκτάσεις στις απέναντι της ακτές ως τα Καράμακα και τη Σταδιά, όπου μέχρι το 1922 αποτελούσαν ζωτικό χώρο της σπογγαλιευτικής δραστηριότητας του νησιού και του διακομιστικού εμπορίου από την Αλεξανδρέττα μέχρι τη Σμύρνη. Με την απελευθέρωση το 1948 η Σύμη εντάχθηκε διοικητικά και οικονομικά στη Ρόδο. Η αυτονομία που διέθετε, με την κυρίαρχη θέση στο παγκόσμιο σπογγοεμπόριο, χάθηκε με την απώλεια του ζωτικού αυτού κλάδου για την τοπική οικονομία. Η μετεξέλιξή της σε ενδιάμεσο τουριστικό προορισμό της Ρόδου την έχει μεταβάλει σε τουριστικό της "δορυφόρο".

Σήμερα στο νησί υπάρχουν 5 οικισμοί : της Σύμης, του Εμπορείου, της Μαραθούντας, του Πεδίου και του Πανορμίτη.

1. ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Όταν καταλήφθηκαν τα νησιά από τους Ιταλούς το 1912 η Σύμη αριθμούσε 22.450 κατοίκους. Από τότε άρχισε μια ομαδική φυγή προς την ελεύθερη Ελλάδα. Έτσι στη τελευταία απογραφή της Ιταλικής Διοίκησης το 1941 βρίσκει τη Σύμη με 4.147 άτομα. Σε διάστημα 30 χρόνων (1912 - 1941) η Σύμη έχασε τα 4/5 του πληθυσμού της. Η πρώτη μετά την απελευθέρωση ειδική καταγραφή στα Δωδεκάνησα το 1947 βρήκε τη Σύμη με 4.090 κατοίκους, λιγότερους από αυτούς που έμειναν στο νησί κατά τη διάρκεια του πολέμου. Η συρρίκνωση του πληθυσμού συνεχίστηκε και στις επόμενες τρεις δεκαετίες (1951 - 1981) με αποτέλεσμα το 1981 οι κάτοικοί της να περιορισθούν σε 2.273 με μείωση 8,9% σε σχέση με το 1971, όταν η Ρόδος και τα Δωδεκάνησα σημείωναν αύξηση κατά 31,8% και 19,8% αντίστοιχα.

Για πρώτη φορά στην μεταπολεμική περίοδο η Σύμη παρουσιάζει αύξηση του πληθυσμού της το 1991 κατά 2,6% σε σχέση με το 1981, ποσοστό που υπολείπεται κατά πολύ της Ρόδου (11,8%) και της Δωδεκανήσου (12,7%), αποτελεί όμως ένδειξη ανάκαμψης της φθίνουσας πληθυσμιακής πορείας. Η ευνοϊκές αυτές πληθυσμιακές εξελίξεις συνδέονται σχεδόν αποκλειστικά με την τουριστική ανάπτυξη που σημειώθηκε στο νησί τη δεκαετία του 80.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΟΙΚΙΣΜΟΣ	1961	1971	1981	1991	%
Σύμης	2.982	2.344	2.165	2.232	95,9
Εμπορείου	-	22	5	3	0,1
Μαραθούντας	24	19	7	2	0,1
Πεδίου	98	73	60	70	3,0
Πανορμίτη	19	31	36	21	0,9
Νίμος (νησίδα)	-	6	-	-	-
Σισκλιά (νησίδα)	3	2	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	3.126	2.497	2.273	2.328	100

Πηγή : ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού, 1991

Ο πληθυσμός της Σύμης είναι συγκεντρωμένος κατά ποσοστό 95,9% στην πρωτεύουσα του νησιού. Ο δεύτερος σε μέγεθος οικισμός του Πεδίου εμφανίζεται με 70 κατοίκους (3%) και η Μονή του Πανορμίτη με 21 (0,9%).

Αξίζει να σημειώσουμε ότι υπάρχουν ισχυρές Συμαϊκές παροικίες στην Αμερική (Νέα Υόρκη - Οχάιο), Καναδά, στην Αφρική (Αίγυπτο - Κονγκό), στην Αυστραλία καθώς επίσης εσωτερικά στην Αθήνα και τη Ρόδο, όπου υπολογίζεται ότι ζουν περίπου 10.000 Συμαϊκοί.

Όσο αφορά την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού σύμφωνα με την απογραφή του 1991 έχουμε :

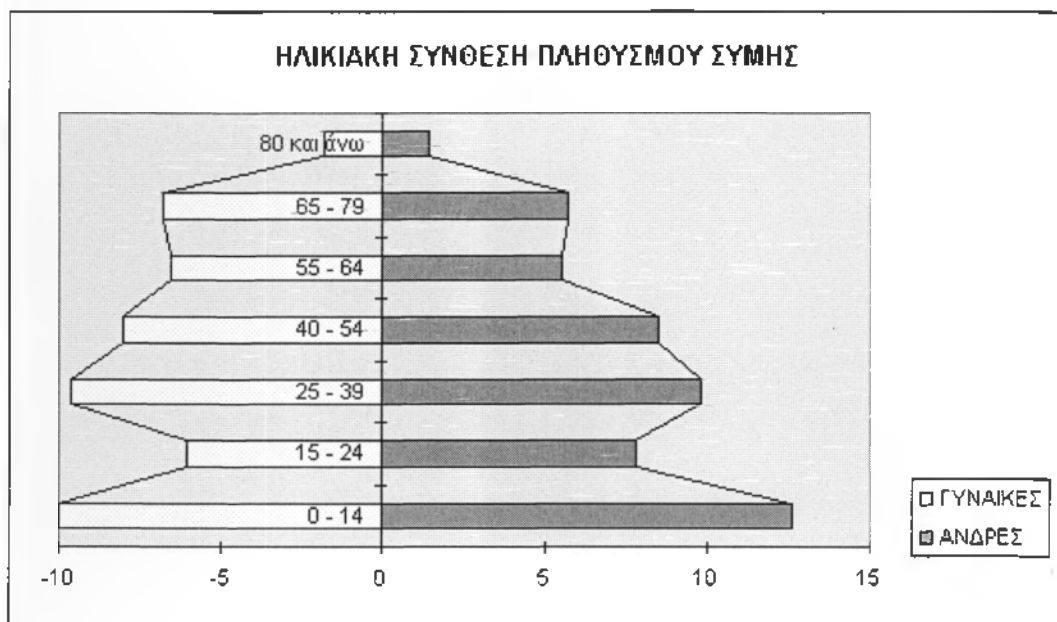
ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
0 - 14	295	232	527	22,6
15 - 24	183	139	322	13,8
25 - 39	228	226	454	19,4
40 - 54	198	186	384	16,5
55 - 64	128	152	280	12,0
65 - 79	133	157	290	12,5
80 και άνω	32	43	75	3,2
ΣΥΝΟΛΟ	1.197	1.135	2.332	100,0

Πηγή : ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 1991

Ο παιδικός πληθυσμός (0 - 14) αντιπροσωπεύει το 22,6% του συνόλου του πληθυσμού, ποσοστό που είναι καλύτερο από το αντίστοιχο εθνικό (19,3%) όμως υπολείπεται κατά πολύ από το να προσδώσει το χαρακτηρισμό του νέου πληθυσμού (γύρω στο 40%). Ο παραγωγικός πληθυσμός (15-64 ετών) του νησιού αντιπροσωπεύει το 61,7% και βρίσκεται στο ελάχιστο όριο (60%) για να χαρακτηριστεί ως ώριμος πληθυσμός, όταν το αντίστοιχο μέγεθος σε εθνικό επίπεδο είναι 67,1%. Τέλος, σε ότι αφορά το γεροντικό πληθυσμό (65 ετών και άνω) η Σύμη με ποσοστό 15,7% έναντι 13,6% σε εθνικό επίπεδο και 10% του ανώτατου ορίου, κατατάσσεται στις περιοχές με γερασμένο πληθυσμό.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

2. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Σήμερα στη Σύμη υπάρχουν 2 νηπιαγωγεία, 2 δημοτικά σχολεία (6θέσιο και 4θέσιο), 1 Γυμνάσιο και 2 Λύκεια (Γενικό και ΤΕΛ). Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού της Σύμης παρουσιάζεται το 1991 χαμηλότερο τόσο συγκριτικά με αυτό του Νομού, όσο και με αυτό της Χώρας. Συγκεκριμένα, οι πτυχιούχοι **Ανωτάτων και Ανωτέρων Σχολών** στη Σύμη αποτελούν το 3,3% του συνολικού της πληθυσμού, ενώ στο Νομό και στη Χώρα αποτελούν το 6,8% και το 8,6% του πληθυσμού αντίστοιχα. Οι απόφοιτοι **Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης** είναι συγκριτικά λιγότεροι από αυτούς του Νομού και της Χώρας (14,4% της Σύμης, έναντι 18,7% του Νομού και 20,6% της Χώρας), όπως και οι απόφοιτοι **Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης** (10,4% της Σύμης, έναντι 12,1% του Νομού και 10,8% της Χώρας). Αντίθετα, οι απόφοιτοι **Στοιχειώδους εκπαίδευσης** είναι περισσότεροι στη Σύμη σε σχέση με αυτούς στο Νομό και στη Χώρα (20,4% στη Νήσο έναντι 11,5% στο Νομό και 10,6% στη Χώρα). Για τους **αναλφάβητους** έχουμε τα ίδια περίπου ποσοστά (6,9% στη Νήσο έναντι 7,3% στο Νομό και 6,8% στη Χώρα).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Πτυχιούχοι Ανωτάτων σχολών & Μεταπτυχιακό	37	29	66	3,3%
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών	18	10	28	1,4%
Φοιτούν σε Ανώτερη ή Ανωτάτη Σχολή	11	3	14	0,7%
Απόφοιτος Μέσης Εκπαίδευσης	152	135	287	14,4%
Τέλειωσαν τουλάχιστον την Γ! τάξη Γυμνασίου	120	88	208	10,4%
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	184	222	406	20,4%
Δεν τελείωσαν τη στοιχειώδη Εκπαίδευση	50	89	139	6,9%
ΣΥΝΟΛΟ	1.003	992	1.995	100%

Πηγή : ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 1991

1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Οι κοινωνικού χαρακτήρα δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις της Σύμης έχουν άμεσο αντίκτυπο και στον ευρύτερο τομέα της απασχόλησης των κατοίκων. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1991 οι οικονομικά ενεργοί κάτοικοι της Σύμης ανέρχονται σε 667 από τους οποίους 608 απασχολούμενοι και 59 άνεργοι. Αντιπροσωπεύουν το 34,5% του συνόλου του πληθυσμού ηλικίας άνω των 10 ετών, όταν το αντίστοιχο ποσοστό για τη Δωδεκάνησο είναι 45,3% και για την Ελλάδα 43,5%. Αποτέλεσμα του χαμηλού αριθμού των απασχολούμενων είναι η διόγκωση του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού, που ανέρχεται τον ίδιο χρόνο (1991) σε 1.265 άτομα και καλύπτει σε ποσοστό το 65,5%, που είναι 10 μονάδες πάνω από τα αντίστοιχα ποσοστά της Δωδεκανήσου και της Ελλάδας. Το συμπέρασμα είναι ότι το 1/3 μόλις του πληθυσμού ηλικίας άνω των 10 ετών εργάζεται ή ζητά εργασία (άνεργοι).

Η κατανομή κατά τομέα των 608 απασχολούμενων παρουσιάζει την ακόλουθη εικόνα :

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΤΟΜΕΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	ΣΥΜΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Πρωτογενής	43	7,1
Δευτερογενής	159	26,2
Τριτογενής	331	54,4
Μη δηλώσαντες	75	12,3
ΣΥΝΟΛΟ	608	100,0

Πηγή : ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 1991

Ο πρωτογενής τομέας καλύπτει το 7,1% και περιλαμβάνει σχεδόν αποκλειστικά αλιείες, δεδομένου ότι η υποτυπώδης γεωργία ασκείται ως δευτερεύουσα - περιθωριακή απασχόληση για αυτοκατανάλωση. Ο δευτερογενής τομέας καλύπτει το 26,2% και περιλαμβάνει τις παραδοσιακές δραστηριότητες που εξυπηρετούν τις βιοτικές και στεγαστικές ανάγκες των κατοίκων. Τέλος, ο τριτογενής τομέας καλύπτει το 54,4% και ένα σημαντικό μέρος των μη δηλωσάντων κλάδων και περιλαμβάνει τους απασχολούμενους στα μεταποιητικά και τουριστικά επαγγέλματα.

Η διάκριση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, συμπληρώνει τα οικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της Σύμης. Το ήμισυ περίπου (48,5%) του ενεργού πληθυσμού ασχολείται στις οικοδομικές εργασίες, στο εμπόριο, στα εστιατόρια, στα ξενοδοχεία, στις μεταφορές και στις επικοινωνίες, γενικότερα σε δραστηριότητες που συνδέονται άμεσα με τον τουρισμό. Αλλά και η μεταποίηση (7,3%) σε μεγάλο βαθμό ενεργοποιείται έμμεσα από το τουριστικό κύκλωμα. Ένας άλλος σημαντικός κλάδος είναι οι κυβερνητικές υπηρεσίες (16,6%), που περιλαμβάνουν την υγεία, την παιδεία, την ασφάλεια κτλ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Κλάδος Οικονομικής Δραστηριότητας	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία	37	6	43	6,5
Μεταποίηση	44	5	49	7,3
Ηλεκτρισμός, νερό	16	-	16	2,4
Οικοδομήσεις, δημόσια έργα	102	-	102	15,4

Εμπόριο, εστιατόριο, ξενοδοχεία	97	44	141	21,2
Μεταφορές, επικοινωνίες	74	5	79	11,8
Τράπεζες, ασφάλειες κτλ	4	1	5	0,7
Λοιπές υπηρεσίες *	72	38	110	16,6
Δεν δήλωσαν κλάδο	16	8	24	3,4
Νέοι (άνεργοι)	77	21	98	14,7
ΣΥΝΟΛΟ	539	128	667	100,0

Πηγή : ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 1991

* Περιλαμβάνονται οι κυβερνητικές υπηρεσίες (υγείας, παιδείας, ασφάλειας κτλ), οι υπηρεσίες υγιεινής, τα ιατρεία, οι υπηρεσίες αναψυχής και πολιτισμού και οι προσωπικές υπηρεσίες.

Με βάση τα επίσημα στοιχεία των απογραφών 1981 - 1991 οι ομάδες επαγγελματιών του ενεργού πληθυσμού που παρουσιάζουν στην υπό σύγκριση 10ετία εντυπωσιακή αύξηση ήταν των εργατοτεχνιτών (336,3%) και των εμπόρων και πωλητών (238,1%) στους οποίους ανήκουν και τα τουριστικά επαγγέλματα. Εάν ληφθεί υπόψη ότι τουλάχιστον οι μισοί από αυτούς που Δε δήλωσαν επάγγελμα πρέπει να ανήκουν στις κατηγορίες αυτές, τότε το συμπέρασμα μπορεί να είναι ότι πάνω από το 50% του ενεργού πληθυσμού δηλ. περί τα 350 άτομα ασκούν επαγγέλματα που εξυπηρετούν σχεδόν στο σύνολο τους τις κατασκευαστικές και καταναλωτικές ανάγκες του τουριστικού κυκλώματος, συμπεριλαμβανομένων σε αυτές και των αναγκών πολιτισμού των τουριστών (ψυχαγωγία, αγορές τουριστικών ειδών κτλ). Το ποσοστό αυτό είναι πάνω από 10 μονάδες υψηλότερο από το αντίστοιχο της Δωδεκανήσου και της Ελλάδας. Επίσης, και οι υπάλληλοι γραφείου, που ασφαλώς έχουν σχέση με τις τουριστικές δραστηριότητες σημείωσαν αύξηση την ίδια περίοδο κατά 60%.

Αντίθετα, οι ομάδες του πρωτογενή τομέα (γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς) παρουσίασαν μείωση κατά 54,3%, που σημαίνει ότι περιορίστηκαν σε 43 άτομα από 94. Μείωση παρουσίασαν και οι ασκούντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα, καθώς και οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών. Οι επαγγελματικές εξελίξεις επιβεβαιώνουν την συντελεσθείσα μεταλλαγή από τα παραδοσιακά επαγγέλματα του πρωτογενή τομέα στα επαγγέλματα που εξυπηρετούν τις ανάγκες του τουρισμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

	1981	1991			Μεταβολή 1981/91
		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	
Ομάδες Επαγγελματιών					
Ασκούντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλ.	81	50	24	74	-8,9%
Διευθυντές και ανώτερα διοικητικά στελέχη	-	4	2	6	-
Υπάλληλοι γραφείου	20	23	9	32	60,0%
Εμποροι και πωλητές	21	47	24	71	238,1%
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών	100	65	28	93	-7,0%
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς	94	37	6	43	-54,3%
τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορ. Μέσων	172	227	8	235	366,3%
Δηλώσαντες ανεπαρκώς ή ασαφώς το επάγγελμα	10	8	3	11	
Νέοι άνεργοι	-	16	8	24	-
Δεν δήλωσαν	10	62	16	78	680,0%
ΣΥΝΟΛΟ	508	539	128	667	31,3

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού, 1991

4.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις ανέρχονται μόλις σε 1.800 στρέμματα αντιπροσωπεύοντας το 2,7% της συνολικής επιφάνειας του νησιού. Από τις λοιπές “παραγωγικές” εκτάσεις 42% αντιπροσωπεύουν βοσκότοπους και 36,3% δάση. Να σημειωθεί ότι η αγρανάπαυση στη Σύμη ξεπερνά το 50% της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης, γεγονός που οφείλεται στη χαμηλή αποδοτικότητα των εκτάσεων που είναι κατά το πλείστον ορεινές με εδάφη χαμηλής παραγωγικότητας και μη αρδευόμενα.

4.1.1 Γεωργία - Καλλιέργειες

Από τα διαθέσιμα επίσημα στοιχεία της περιόδου 1990 - 1992 (σύμφωνα με τις πληροφορίες της Υπηρεσίας Γεωργίας δεν έχουν σημειωθεί μεταβολές τα επόμενα χρόνια), προκύπτει ότι ποτιστικές καλλιέργειες (λαχανοκομικά είδη) ουσιαστικά δεν υπάρχουν και τα παραγόμενα είδη (κρεμμύδια, κουκιά, κολοκυθάκια κτλ) που προορίζονται για αυτοκατανάλωση είναι άνυδρα. Ως προς τις αροτραίες καλλιέργειες, αυτές περιορίζονται σε σανοδοτικά φυτά κυρίως βρώμη για τις ανάγκες της κτηνοτροφίας. Από τις δενδρώδεις καλλιέργειες ξεχωρίζουν οι συκιές, τα ελαιόδεντρα και οι λεμονιές. Οι αμπελοκαλλιέργειες που στο παρελθόν παρήγαγαν άριστης ποιότητας σταφύλια και φημισμένο κρασί, δεν τις αναφέρει πια ούτε η στατιστική υπηρεσία. Η χλωρίδα της Σύμης είναι πλούσια σε αρωματικά φυτά και κυρίως σε ρίγανη που στο παρελθόν απετέλεσε αντικείμενο συγκέντρωσης συσκευασίας και εξαγωγής. Ήδη στο νησί διατίθενται σε πρόχειρη συσκευασία (όχι τυποποιημένη) αρωματικά φυτά, κυρίως αφεψήματα (τσάι του βουνού).

4.1.2 Κτηνοτροφία - Μελισσοκομία

Το παραγωγικό ζωικό κεφάλαιο της Σύμης με βάση τα διαθέσιμα επίσημα στοιχεία του 1992, που δεν σημείωσε μεταβολές τα επόμενα χρόνια αντιπροσωπεύει 20 περίπου βοοειδή εγχώρια βελτιωμένα θηλυκά, 4.500 πρόβατα κοπαδιάρικα και άλλες 4.000 αίγες κοπαδιάρικες (οικόσιτα πρόβατα και αίγες είναι μόλις 330). Οι χοίροι κρεατοπαραγωγής ελάχιστοι (12) όπως επίσης και οι όρνιθες χωρικής εκτροφής (1.300) Το πιο αξιόλογο ζωικό κεφάλαιο του νησιού είναι επομένως τα αιγοπρόβατα, των οποίων η ελεύθερη βοσκή δεν επιτρέπει την ανανέωση του δάσους και των θαμνωδών εκτάσεων με συνέπεια την καταστροφή της χλωρίδας και πανίδας του νησιού, που πέρα από τις οικολογικές επιπτώσεις εμποδίζει και την ανάπτυξη της μελισσοκομίας.

Η μελισσοκομία συνιστά σημαντική γεωργική δραστηριότητα με παραγωγικό δυναμικό 600 κυψέλες ευρωπαϊκού τύπου και παραγωγή μελιού 10 τ. εξαιρετικής ποιότητας.

4.1.3 Αλιεία - Ιχθυοκαλλιέργειες

Η Σύμη στο παρελθόν ήταν σημαντικό κέντρο σπογγαλιείας και διεθνούς σπογγεμπορίου. Από τα τέλη της 10ετίας του 80 με την καταστροφή των σπογγοφόρων πεδίων (αρρώστια σπόγγων), σταμάτησε κάθε σπογγαλιευτική δραστηριότητα και οι κάτοικοι του νησιού περιορίστηκαν στην παραδοσιακή, παράκτια κυρίως αλιεία.

Η αλιευτική δραστηριότητα ασκείται από επαγγελματίες αλιείς, οι οποίοι χρησιμοποιούν μηχανοκίνητα σκάφη. Σύμφωνα με τις επίσημες στατιστικές ανέρχονται σε 90 (1992) αριθμός που εμφανίζεται αρκετά μεγάλος αν ληφθεί υπόψη ότι το 1990 ήταν 35.

Τα τελευταία χρόνια αναπτύχθηκαν και οι ιχθυοκαλλιέργειες, οι οποίες εμφανίζουν δυναμική εξέλιξη. Το 1995 υπήρχαν 2 μονάδες στην περιοχή του Εμπορείου και είχαν παραγωγή 225 τ. τσιπούρας και λαβράκι. Οι παραγόμενοι ιχθείς εξάγονται κατά 80% σε αγορές της Ιταλίας, Γερμανίας και Αγγλίας και κατά 20% σε αγορές του εσωτερικού, κυρίως Ρόδο. Να σημειωθεί ότι στη Σύμη δεν πωλούνται τα προϊόντα των ιχθυοκαλλιεργιών, ύστερα από συμφωνία των επιχειρήσεων με τους τοπικούς αλιείς.

4.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του 1991 οι απασχολούμενοι στο δευτερογενή τομέα ανέρχονται σε 159, ποσοστό 26,2% του συνόλου των απασχολούμενων, από τους οποίους όμως οι περισσότεροι τα 2/3 ανήκουν στις δραστηριότητες της οικοδομής και των δημοσίων έργων. Οι άλλοι μεταποιητικοί κλάδοι αφορούν τις παραδοσιακές τέχνες που διατηρήθηκαν μέχρι σήμερα (ναυπηγική, επιπλοποιία) και τις βιοτεχνίες που ικανοποιούν βιοτικές ανάγκες των κατοίκων και των επισκεπτών του νησιού (επεξεργασμένα σφουγγάρια, προϊόντα αρτοποιίας κ.α.). Πιο συγκεκριμένα:

4.2.1. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν όλες οι βιοτεχνικές δραστηριότητες που συμμετέχουν στο κατασκευαστικό κύκλωμα της οικοδομής (ξυλουργεία, οικοδομικά υλικά, μεταλλικές κατασκευές). Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής το 1988 ήταν 17. Η οικοδομική δραστηριότητα γνώρισε έξαρση τα έτη 1985 - 1989, ενώ στη συνέχεια και μέχρι σήμερα παρατηρείται μειωτική τάση ως προς τον αριθμό των εκδιδόμενων αδειών. Δεδομένου ότι ο οικισμός είναι παραδοσιακός, που σημαίνει την υποχρεωτική χρησιμοποίηση ορισμένων υλικών και κατασκευών που προσιδιάζουν στην τοπική αρχιτεκτονική ανακύπτει η ανάγκη δημιουργίας εργαστηρίου παραδοσιακών τεχνών για εκπαίδευση νέων στα κατασκευαστικά παραδοσιακά επαγγέλματα.

4.2.2 ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

Ως παραδοσιακές τέχνες μπορούν να θεωρηθούν η ναυπηγική και η ξυλογλυπτική (έπιπλα, τέμπλα εκκλησιών, διακοσμητικά στοιχεία εσωτερικών σπιτιών, κτλ) που άλλοτε ήκμαζαν στο νησί. Σήμερα λειτουργούν δυο μικρά ναυπηγεία (ταρσανάδες) όπου γίνονται επισκευές και κατασκευές μικρών αλιευτικών σκαφών. Άλλη παραδοσιακή τέχνη είναι η επιπλοποιία, η οποία σήμερα περιορίστηκε σε δυο βιοτεχνίες που ασχολούνται αποκλειστικά με την κατασκευή παραδοσιακών επίπλων . Η ξυλογλυπτική μετά το θάνατο του καλλιτέχνη - ξυλογλύπτη Ζοουρούδη έπαυσε να ασκείται στο νησί.

3. ΒΙΟΤΕΧΝΙΕΣ ΕΙΔΩΝ ΒΙΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

Πρόκειται για βιοτεχνίες και οικοτεχνίες που παράγουν προϊόντα, τα οποία καλύπτουν βιοτικές ανάγκες των κατοίκων αλλά έχουν και εμβέλεια στους επισκέπτες του νησιού, όπως είναι η αρτοποιία και η ζαχαροπλαστική. Σήμερα λειτουργούν 7 τέτοιες βιοτεχνίες. Σε αυτές πρέπει να προστεθούν η υποτυπώδης τυποποίηση του μελιού και η συσκευασία των αρωματικών φυτών, ένα μέρος των οποίων εισάγεται από άλλες περιοχές της Χώρας.

4.3 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Στον τριτογενή τομέα ανήκουν οι παραγωγικές δραστηριότητες, που στηρίζουν την οικονομία του νησιού με κυρίαρχο κλάδο τον τουρισμό, τον οποίο συνεπικουρούν το εμπόριο και οι υπηρεσίες γενικά. Το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος του τοπικού εισοδήματος, προέρχεται από δραστηριότητες του τριτογενή τομέα, προσδιορίζει και τη μορφή της οικονομίας του νησιού ως οικονομίας υπηρεσιών. Η υφιστάμενη κατάσταση εμφανίζεται ως εξής :

4.3.1 ΕΜΠΟΡΙΟ

Το εμπόριο είναι προσαρμοσμένο στις τοπικές ανάγκες και έχει έντονο εποχιακό χαρακτήρα, που ανταποκρίνεται στις αυξημένες απαιτήσεις του τουρισμού. Σύμφωνα με τα τελευταία επίσημα στοιχεία της απογραφής καταστημάτων (1988), στο νησί λειτουργούσαν 7 καταστήματα χονδρεμπορίου και 76 λιανικού εμπορίου (παντοπωλεία, καταστήματα τουριστικών ειδών, ηλεκτρικών συσκευών, νεωτερισμοί κτλ) που απασχολούσαν συνολικά 97 άτομα.

4.3.2 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Οι υπηρεσίες βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο και εξυπηρετούν τις τοπικές ανάγκες. Πρόκειται για τις τραπεζικές υπηρεσίες, τις υπηρεσίες ενοικίασης σκαφών και μοτοποδηλάτων, αναψυχής καθώς και τις προσωρινές υπηρεσίες (πλυντήρια, κομμωτήρια, ξεναγήσεις). Αναλυτικότερα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗ ΣΥΜΗ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ 1988 *		
ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ
ΣΦΑΓΕΙΑ	1	1
ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΑ	1	2
ΑΡΤΟΠΟΙΑ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗ	7	13
ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ	1	1

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ (ΡΑΦΕΙΑ)	2	3
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΩΝ ΥΛΙΚΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ	13	17
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ	2	3
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΛΙΚΩΝ ΓΙΑ ΟΙΚΟΔΟΜΕΣ	1	1
ΜΕΤΑΛΛΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	3	4
ΜΗΧΑΝΟΥΡΓΕΙΑ	1	1
ΝΑΥΠΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΣΚΑΦΩΝ	2	4
ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ	2	3
ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΟΤΟΣΙΚΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΔΗΛΑΤΩΝ	2	2
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΝΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ	2	10
ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ	1	12
ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	7	8
ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	76	89
ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ, ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΙΑ, ΜΠΑΡ	41	62
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	7	23
ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	2	12
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	2	9
ΤΡΑΠΕΖΕΣ	1	5
ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΙΣ ΚΙΝΗΤΩΝ	2	2
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ	1	4
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ	1	2
ΚΟΥΡΕΙΑ	2	2
ΚΟΜΜΩΤΗΡΙΑ	2	3
ΣΥΝΟΛΟ	185	298

* Δεν περιλαμβάνονται οι γεωργικές, κτηνοτροφικές και αλιευτικές δραστηριότητες, οι οικοδομήσεις και τα δημόσια έργα, τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, οι κυβερνητικές υπηρεσίες, τα σχολεία, τα ιατρεία και οι επαγγελματικές οργανώσεις.

3. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο τουρισμός αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα της οικονομίας του νησιού, μέσω του οποίου δραστηριοποιούνται και οι άλλοι παραγωγικού κλάδοι. Σήμερα ο τουρισμός της Σύμης τροφοδοτείται από τους επισκέπτες της μιας μέρας, από τους πολυήμερους τουρίστες και από τους ιδιότυπους "τουρίστες" τους Συμιακούς της διασποράς. Το σύνολο σχεδόν των τουριστών της Σύμης διακινείται μέσω της Ρόδου, για αυτό και το νησί χαρακτηρίζεται ως "τουριστικός δορυφόρος" της Ρόδου.

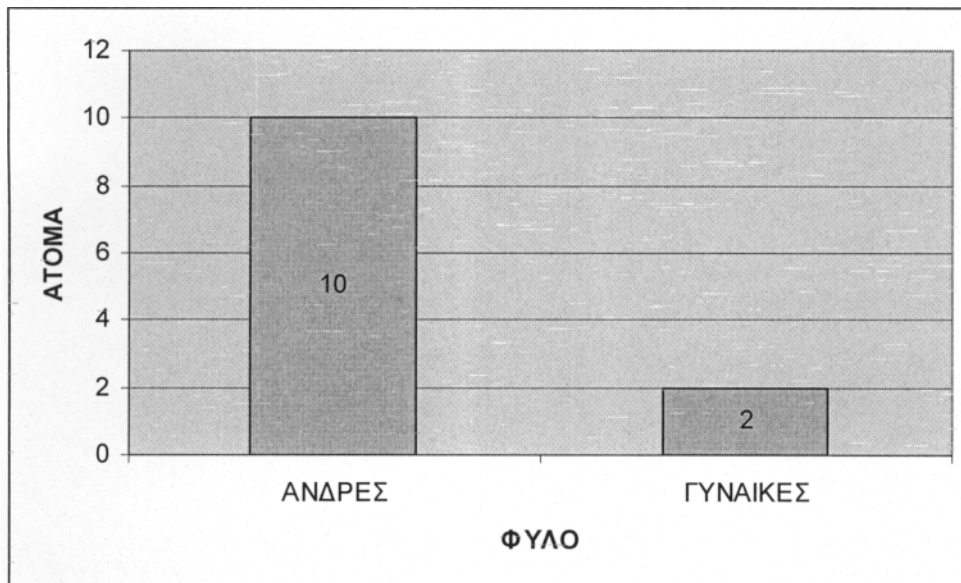
Η τουριστική περίοδος κρατά 7 μήνες (Απρίλιος-Οκτώβρης), όπως και στη Ρόδο με μεγάλη συγκεντρωτικότητα στο τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου. Το 1995 ο αριθμός των επισκεπτών μιας μέρας ανήλθε σε 199.105, που αντιστοιχεί σε 930 κατά μέσο όρο την ημέρα.

Ο τουρισμός πολυήμερης παραμονής παρουσιάζει ανοδική πορεία τα τελευταία 10 χρόνια. Υπολογίζεται ότι οι αφίξεις τουριστών πολυήμερης παραμονής το 1995 ανέρχονταν σε 12.600 με 63.000 διανυκτερεύσεις. Οι επισκέπτες φιλοξενούνται σε ξενοδοχεία και άλλης μορφής καταλύματα, ο αριθμός των οποίων υπολογίζεται σε 163 μονάδες με 1.437 κλίνες. Από το δυναμικό αυτό 457 κλίνες ανήκουν σε 13 ξενοδοχειακές μονάδες και 590 κλίνες σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα και δωμάτια, από τα οποία ένας σημαντικός αριθμός (130 κλίνες) φαίνεται να μην έχει ακόμα νομιμοποιηθεί με την απόκτηση της προβλεπόμενης άδειας-σήμα.

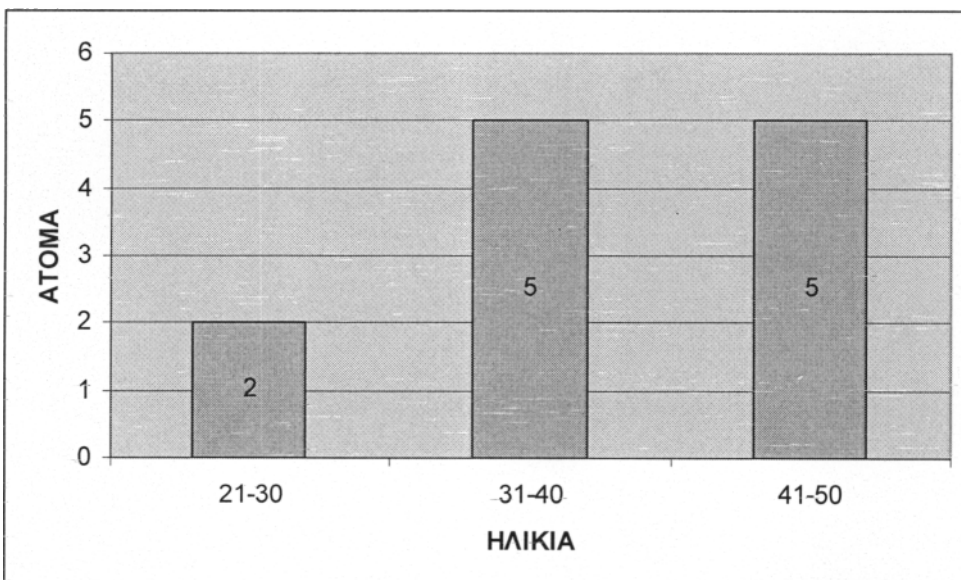
Μια ιδιόμορφη κατηγορία τουριστών αποτελούν και οι Συμιακοί της διασποράς, που επισκέπτονται κάθε χρόνο το νησί και υπολογίζονται σε 500. Πρόκειται για δυναμικούς επισκέπτες όχι μόνο γιατί μένουν στο νησί πολλές ημέρες, αλλά γιατί με την παρουσία τους ενισχύουν τους δεσμούς με την τοπική κοινωνία, που χρειάζεται την οικονομική και ηθική συμπαράσταση.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΣΥΜΗΣ

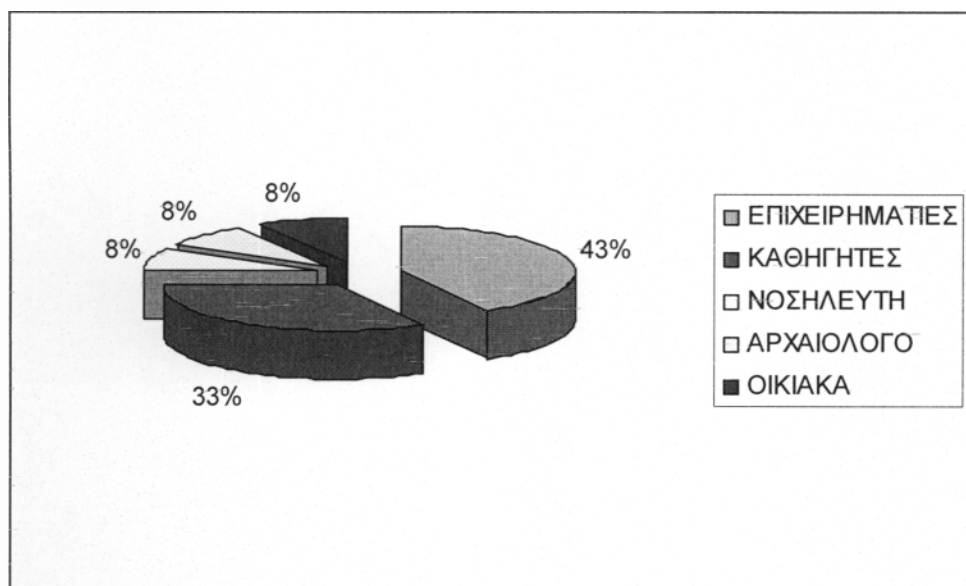
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

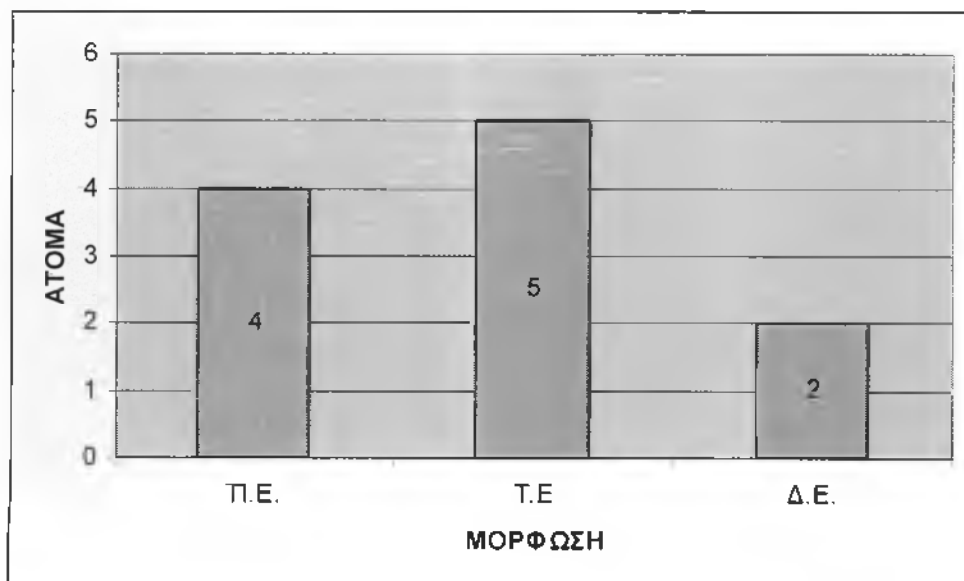
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

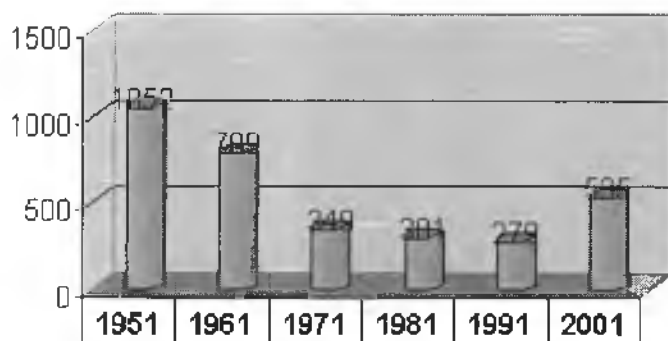
ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΤΗΛΟΥ

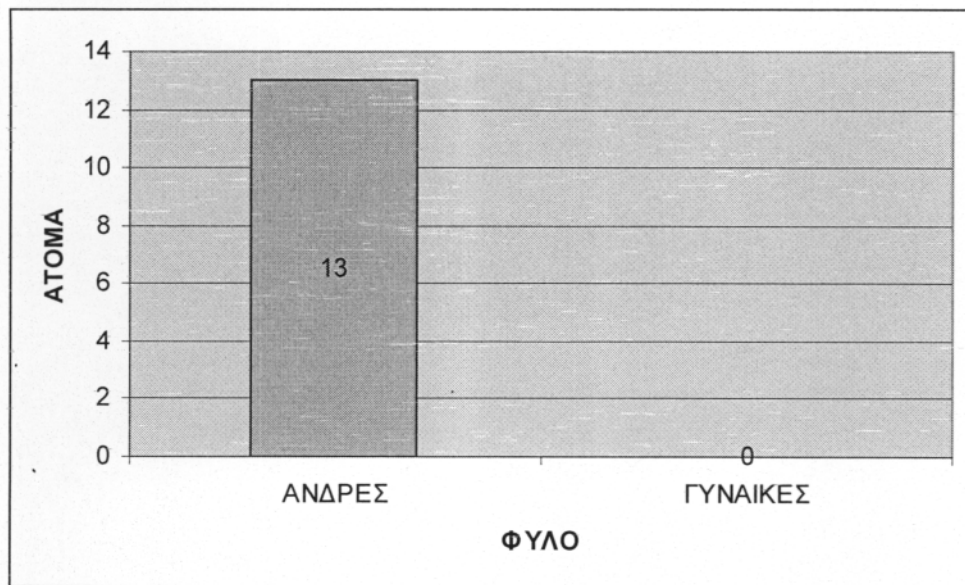
Το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου βρήκε την Τήλο με τρία χωριά: το Μεγάλο Χωριό (πρωτεύουσα του νησιού, που διατήρησε τον τίτλο του Δήμου), το Μικρό Χωριό και τα Λιβάδια (ενωμένα σε μια δεύτερη Δημαρχία, που ονομάστηκε αμέσως Κοινότητα) και με το συνολικό μόνιμο πληθυσμό 1.102 κατοίκους. Σήμερα οι κάτοικοι της είναι γύρω στους 300, με συνεχή πτωτική τάση του αριθμού τους, και το μικρό χωριό της έρημο.

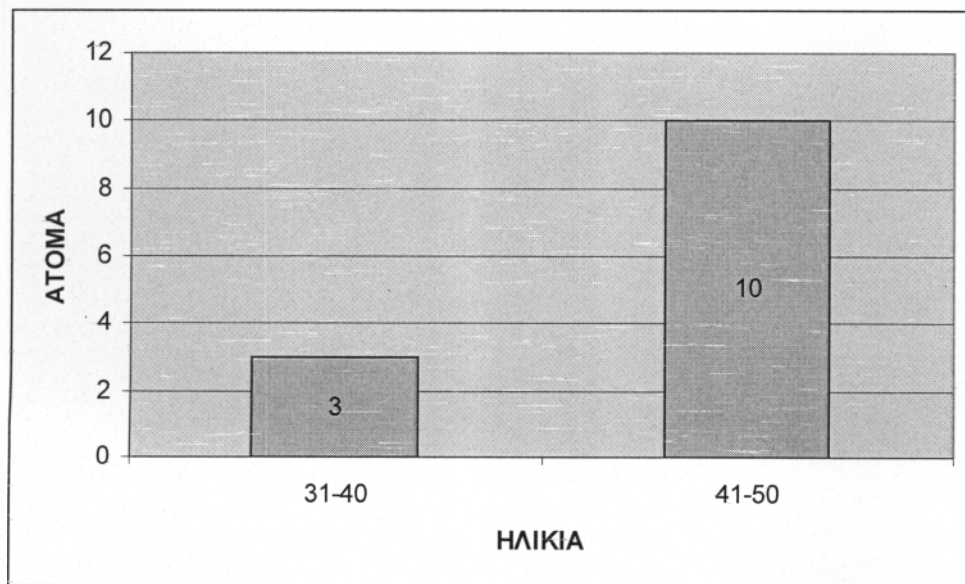
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	1951	1961	1971	1981	1991	2001
ΠΑΛΗΘΥΣΜΟΣ	1052	789	349	301	279	535

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΤΗΛΟΥ

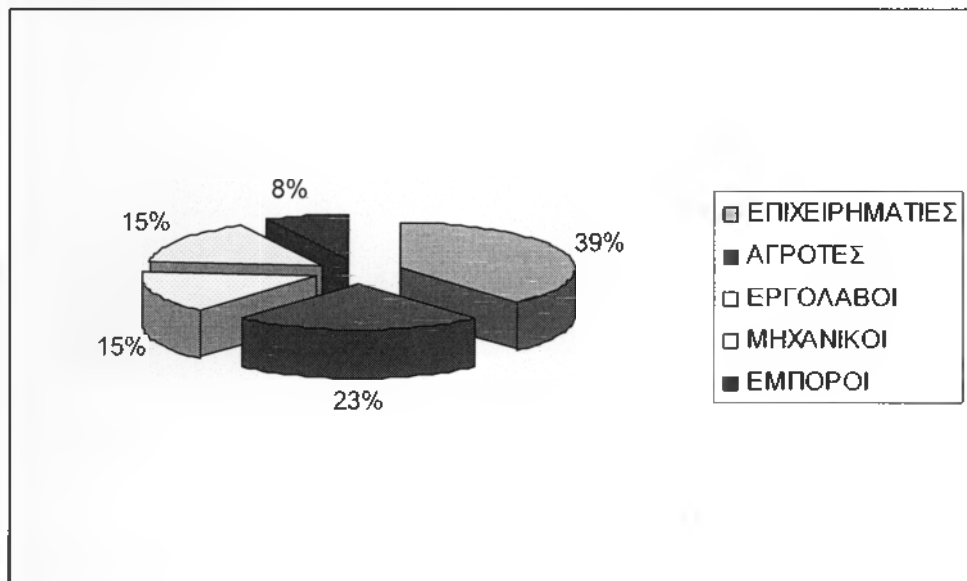
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

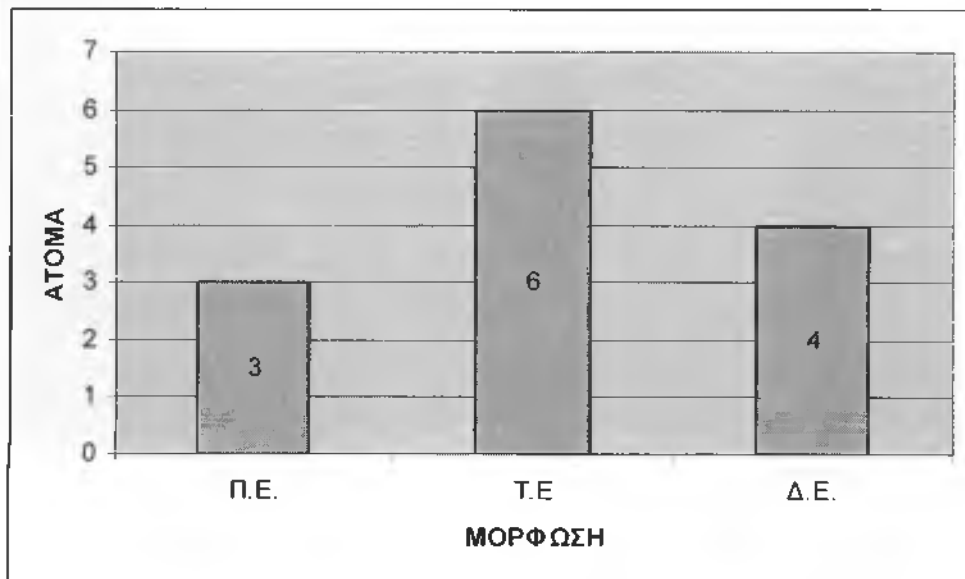
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΗΣ

1.0 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΗΣ

Η Χάλκη βρίσκεται δυτικά από το μέσον της Ρόδου, σε απόσταση 10χλμ. περίπου από το ακρωτήριο Αρμενιστής και 15χλμ. από την Κάμειρο - Σκάλα. Έχει έκταση 28,5 τετρ. χλμ. και μήκος ακτογραμμής 34,78χλμ. Διοικητικά υπάγεται στο Επαρχείο Ρόδου και αποτελεί ομώνυμο Δήμο. Το νησί ονομάστηκε Χάλκη (αρχ. Χαλκή, Χάλκεια και Χαλκία) από τα ορυχεία χαλκού, που υπήρχαν στην αρχαιότητα.

Από το 1983 χαρακτηρίστηκε σαν νησί Ειρήνης & Φιλίας και ο τόπος συνάντησης των νέων όλου του κόσμου. Στο μοναδικό οικισμό του νησιού, το Νημποριό βρίσκεται το γραφικό λιμάνι, σε ένα από τα υψώματα βρίσκεται το ερειπωμένο χωριό Κάστρο, από το βλέπεις την παραλία του Πόνταμου.

2.0 ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Το Νοέμβριο του 1946 ο πληθυσμός του νησιού ήταν 772 άτομα, όπως αναφέρεται στο βιβλίο "Δωδεκάνησος - Α' Γενική Περιγραφή Αθήναι 1947" του τότε Υπουργείου Ανοικοδομήσεως, η απογραφή του 1991 κατέγραψε 281 άτομα και σύμφωνα με τα στοιχεία του Δήμου Χάλκης το 1997

ο πληθυσμός ανερχόταν στους 300. Η εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού της Χάλκης παρουσιάζεται στον πίνακα 1

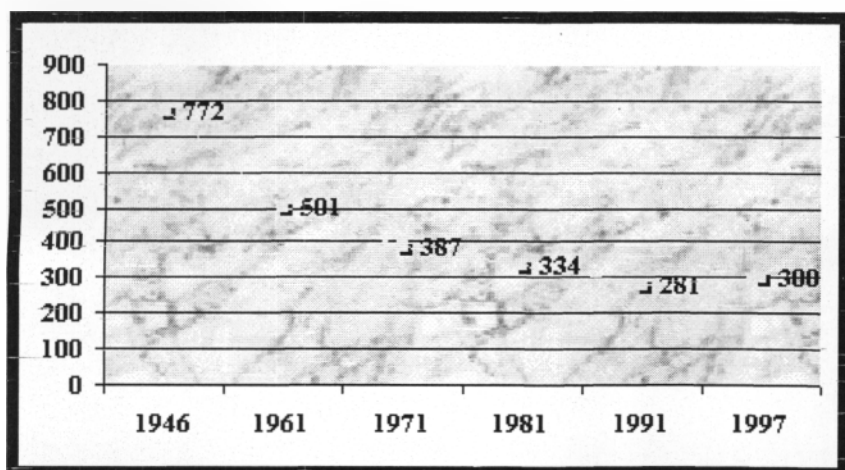
ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Οικισμός	1946	1961	1971	1981	1991	1997
Χάλκη	772	501	387	334	281	300
ποσοστό 10ετίας	%	-	-	-	-	6,76
		35,10	22,75	13,70	15,87	

Πηγή : ΕΣΥΕ

Παρατηρούμε ότι κατά την περίοδο 1946-1991 ο πληθυσμός παρουσιάζει μια φθίνουσα πτωτική τάση, η οποία αντιστρέφεται και γίνεται θετική μέχρι το 1997. Στη δεκαπενταετία 1946 - 1961 ο πληθυσμός μειώθηκε κατά 35% ενώ στις 10ετίες 1961-1971 και 1971-1981 μειώθηκε κατά 23% και 13,7% αντίστοιχα και στην 10ετία 1981-1991 μειώθηκε κατά 15% και μόνο στην εξαετία 1991-1997 ο πληθυσμός παρουσίασε αύξηση κατά 6,7%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Όσον αφορά την ηλικιακή σύνθεση του νησιού παρατηρούμε ότι πρόκειται για ένα σταθερό πληθυσμό, με τάσεις αύξησης.

Πηγή : Ε.Σ.Υ.Ε

3.0 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Σήμερα στη Χάλκη υπάρχουν νηπιαγωγείο, δημοτικό σχολείο, Γυμνάσιο και Λύκειο στο οποίο φοιτούν συνολικά 32 μαθητές.

4.0 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Το εργατικό δυναμικό της Χάλκης, σύμφωνα με την απογραφή του 1991, ανέρχόταν στα 113 άτομα. Από αυτά οι 31 ασχολούνται στον πρωτογενή τομέα, τα 21 στο δευτερογενή και τα 38 στα τριτογενή. 11 άτομα δήλωσαν άνεργα.

4.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Η Χάλκη είναι νησί ορεινό και απότομο. Οι αρδευόμενες γεωργικές καλλιέργειες, σύμφωνα με τα στοιχεία της Γεωργικής Στατιστικής έτους 1995, ανέρχονται σε 10,5 στρέμματα με κηπευτικά. Οι εκτάσεις αυτές όμως δεν αντιστοιχούν σε συστηματικά αρδευόμενες αλλά σε λαχανόκηπους γύρω από τους οικισμούς και επομένως υπολογίζονται σαν κοινόχρηστη χρήση. Οι εδαφολογικές συνθήκες του νησιού και η έλλειψη νερού δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη της γεωργίας. Ο πληθυσμός εξυπηρετείται από τα προϊόντα της Ρόδου.

Τα ελαιόδεντρα που υπάρχουν στο νησί φτάνουν τις 1.233 ρίζες σε μια έκταση 168τμ. και τα αιγοπρόβατα τα 5.469 κεφάλια. Υπάρχει ένας αγροτικός συνεταιρισμός και ένας αλιευτικός. Οι αλιείς φτάνουν τους 30 και η ποσότητα αλιευμάτων για το έτος 1992 ήταν 25τ. Σημαντική είναι και η μονάδα ιχθυοκαλλιέργειας (ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΧΑΛΚΗΣ Α.Ε.) που εκτρέφει τσιπούρα και λαβράκι. Υπάρχουν 4 μελισσοκόμοι στο νησί με 320 κυψέλες. Το μέλι είναι θυμαρίσιο και άριστης ποιότητας.

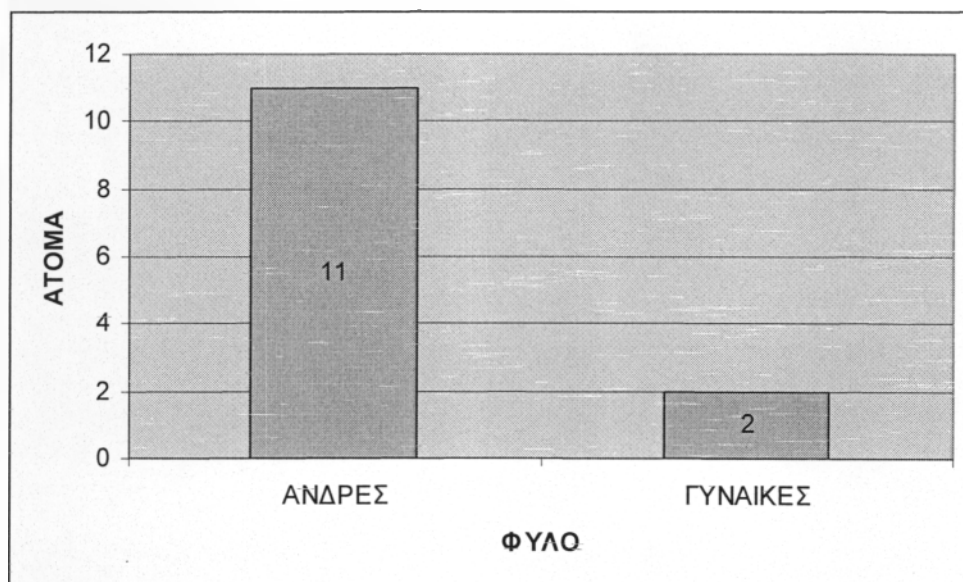
5.2 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ΕΟΤ (Τουριστική κίνηση Νομού Δωδεκανήσου έτους 1996) η δυναμικότητα του ξενοδοχειακού δυναμικού της Χάλκης είναι 88 κλίνες σε 5 μονάδες και 100 κλίνες σε ενοικιαζόμενα δωμάτια. Η τουριστική περίοδος αρχίζει το Μάιο και τελειώνει το Σεπτέμβριο, με μήνα αιχμής τον Ιούλιο.

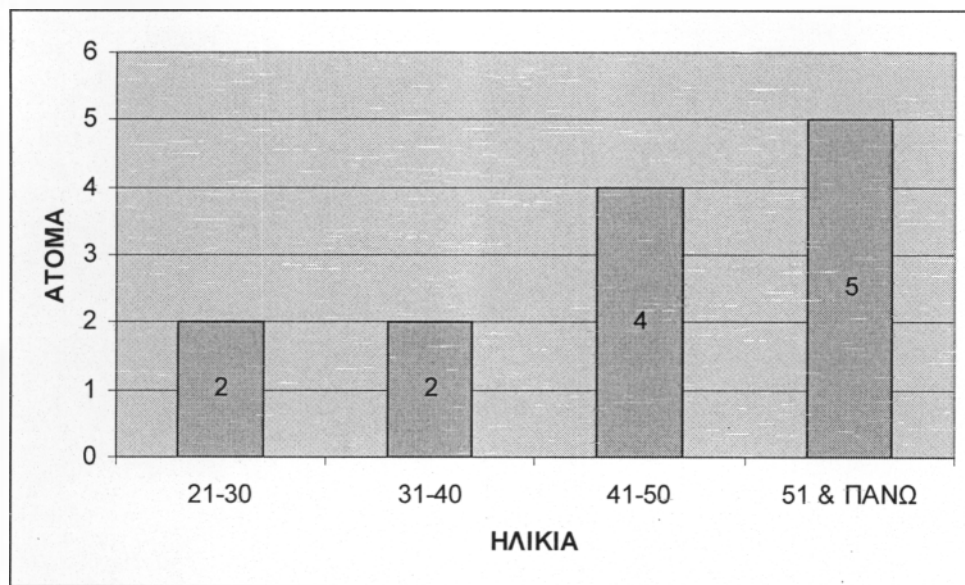
Σύμφωνα με τα στοιχεία του Δήμου Χάλκης οι συνολικές κλίνες σήμερα ανέρχονται σε 860 και η τουριστική περίοδος αρχίζει τον Απρίλιο και τελειώνει τον Οκτώβριο με μήνα αιχμής τον Αύγουστο και οι ημερήσιες επισκέπτες ανέρχονται στα 50 άτομα.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΧΑΛΚΗΣ

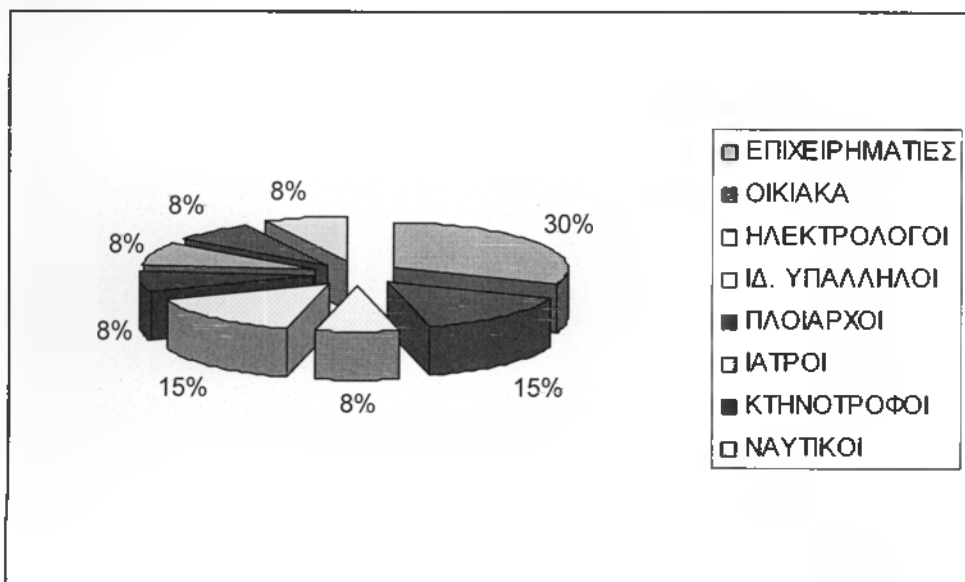
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

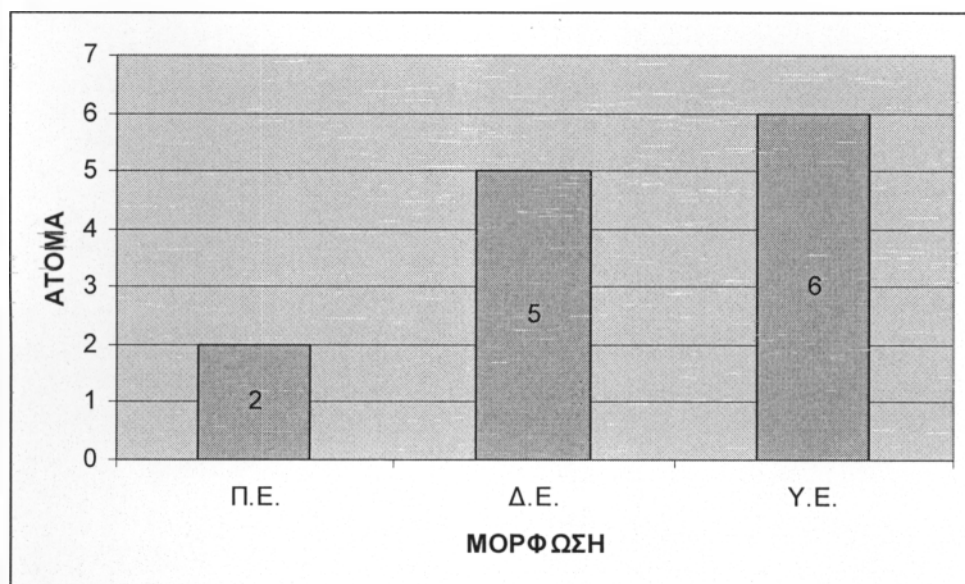
ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Συμπεράσματα

Στρατολόγηση και σταδιοδρομία

1. Το πολιτικό και κομματικό σύστημα, οι νομοθετικές και ιδίως οι εκλογικές ρυθμίσεις, διαμορφώνουν το βασικό πλαίσιο και διαγράφουν τα κριτήρια για την είσοδο στον πολιτικό στίβο: Ο αριθμός των υπό εκλογική διεκδίκηση θέσεων, το πληθυσμιακό μέγεθος και η κοινωνική σύνθεση της εκλογικής περιφέρειας, τα σε χρόνο και χρήμα μετρήσιμα κόστη και οφέλη, το χρονικό μήκος της θητείας, η εξουσία και το κύρος που συνδέονται με το αιρετό αξίωμα, οι δυνατότητες «κεφαλαιοποίησης» μιας επιτυχίας για «ανώτερη» πολιτική ή άλλη σταδιοδρομία, το κόστος και οι πηγές χρηματοδότησης του εκλογικού αγώνα, ο βαθμός «κομματικοποίησης» της εκλογής, αποτελούν ορισμένους από τους παράγοντες που διαμορφώνουν τη λειτουργία της «πολιτικής αγοράς υποψηφιοτήτων». Το κατά πόσο τα κριτήρια και οι διαδικασίες στρατολόγησης πολιτικών ηγετών ευνοούν άτομα με οργανωτικές-διαχειριστικές ικανότητες ή με «αγωνιστικές περγαμνές», επιτυχημένους αιρετούς της αυτοδιοίκησης, επιφανή στελέχη του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα, πιστά και εργατικά μέλη του κόμματος που σταδιακά ανήλθαν στην ιεραρχία, διάσημες προσωπικότητες, γόνους πολιτικών οικογενειών κ.ά. προδιαγράφει σε μεγάλο βαθμό τα ποιοτικά χαρακτηριστικά εκείνων που εισέρχονται στον πολιτικό στίβο και, τελικά, τον προσανατολισμό και την αποτελεσματικότητα της εξουσίας. Οι διαδικασίες στρατολόγησης δημοτικών ηγετών παρομοιάζονται με μια κλιμακωτή πορεία που περιλαμβάνει μια σειρά από δοκιμασίες, οι οποίες αποκλείουν, κάθε φορά, τους περισσότερο αδύναμους από τη επόμενη φάση της διαδρομής προς το δημαρχιακό αξίωμα.

Είναι άλλωστε γνωστό ότι οι «καθιερωμένες» ηγετικές ελίτ ευνοούν εκείνους που τους μοιάζουν, ενώ προσπαθούν με κάθε τρόπο να εμποδίσουν ή έστω να επιβραδύνουν την άνοδο νέων ανταγωνιστών στο στίβο όπου δραστηριοποιούνται.

2. Ως προς τους αιρετούς ηγέτες, το εύρος των επιλογών του πολίτη περιορίζεται, λοιπόν, διττά: Από ουσιαστική άποψη, πρώτον, ο πολίτης-ψηφοφόρος δεν διαθέτει, σχετικά με το πρόσωπο και τις ικανότητες του υποψηφίου, τις πληροφορίες που έχουν οι θεσμοί οι οποίοι «διυλίζουν», πριν από αυτόν, τους επίδοξους ηγέτες και επιλέγουν εκείνον που θα εισέλθει τελικά στο ψηφοδέλτιο. Δεύτερον, ως προς τις διαδικασίες ανάδειξης των νέων πολιτικών στελεχών ο πολίτης, ως μεμονωμένο άτομο, αποκλείεται από τη πρώτη φάση επιλογής των προσώπων που τελικά εμφανίζονται στα ψηφοδέλτια. Κυρίως μέλος κόμματος, ενδεχομένως ως ενεργός πολίτης που δραστηριοποιείται σε θεσμούς της «κοινωνίας των πολιτών», μπορεί ο «μέσος άνθρωπος» να επηρεάσει τις διαδικασίες στρατολόγησης των ηγετών και των αντιπροσώπων του. Στην τοπική αυτοδιοίκηση πάντως, οι σχετικές διαδικασίες επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τοπικές προσωπικότητες με κύρος και άλλους παράγοντες της τοπικής κοινωνίας, ενώ τα κόμματα, τα ΜΜΕ, τα ισχυρά επιχειρηματικά συμφέροντα, οι συντεχνίες κ.ά., υποχρεώνονται να προσαρμόζουν τις επιλογές και την τακτική τους στις τοπικές ιδιαιτερότητες. Η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί, συνεπώς, να λειτουργήσει ως πεδίο δοκιμασίας των πολιτικών στελεχών που κρίνονται απευθείας

από τους ίδιους τους εκλογείς και όχι από «ενδιάμεσους» πολιτικούς και κοινωνικούς θεσμούς οι οποίοι ελέγχουν τις υποψηφιότητες. Η ένταξη, δηλ., της θητείας στην αυτοδιοίκηση, ως απαραίτητου σταδίου στη σταδιοδρομία των πολιτικών στελεχών μιας χώρας, μπορεί να προωθήσει τον εκδημοκρατισμό των διαδικασιών για την επιλογή ηγετών.

3. Ως προς την στρατολόγηση υποψηφιοτήτων για τη δημαρχία, η σχετική συγκριτική έρευνα έχει διαπιστώσει σημαντικές αποκλίσεις ανάμεσα στις διάφορες χώρες, αλλά και μεταξύ των επιμέρους δήμων. Έτσι, οι σχετικές διαδικασίες ελέγχονται συνήθως από τα πολιτικά κόμματα, αλλά μπορεί να είναι περισσότερο ή λιγότερο πλουραλιστικές ή ελεγχόμενες, συγκεντρωτικές ή αποσυγκεντρωμένες, διαφανείς ή αδιαφανείς, «ανοικτές» ή «κλειστές» σε εξωκομματικούς υποψηφίους, ανάλογα με τον εγχώριο πολιτικό πολιτισμό, τις κομματικές δομές και τις ανάγκες του εκλογικού αγώνα. Στην χώρα μας, οι κομματικές μέθοδοι επιλογής υποψηφιοτήτων για το κορυφαίο αξίωμα στους δήμους δεν διακρίνονται για την σταθερότητα, τη διαφάνεια και την αξιοπιστία τους. Συχνά, η απονομή του κομματικού χρίσματος σε υποψήφιους δημάρχους σημαντικών δήμων (και σε υποψήφιους νομάρχες) αντιμετωπίζεται με ακραίο συγκεντρωτισμό, ως προσωπική και συχνά ευνοιοκρατική επιλογή του αρχηγού του κόμματος. Σε αρκετές περιπτώσεις, πάντως, τα πολιτικά κόμματα προσφέρουν την υποστήριξη, το χρήμα και τους μηχανισμούς τους σε προσωπικότητες που είναι σε θέση να κινητοποιήσουν δίκτυα και συμμαχίες, οι οποίες τους διανοίγουν προοπτικές μιας εκλογικής επιτυχίας. Έτσι, η

περιφρούρηση της τοπικής κομματικής συνοχής περνά σε δεύτερη μοίρα, σε σχέση με τις πιθανότητες επικράτησης και την εκλογική «διεισδυτικότητα» που φαίνεται να προσφέρουν συγκεκριμένοι τοπικοί ηγέτες. Αναζητούνται, λοιπόν, προσωπικότητες με κύρος και ατομικό πολιτικό κεφάλαιο που μπορούν να ενσαρκώσουν την τοπική ταυτότητα, να προασπίσουν τα ιδιαίτερα συμφέροντα της πόλης τους στο πλαίσιο ενός συγκεντρωτικού περιβάλλοντος και δεσμεύονται να ανταποδώσουν την βοήθεια που έλαβαν από το κόμμα. Βασικό ζητούμενο, είναι η νίκη ή έστω η επιτόπια ανάσχεση των πολιτικών αντιπάλων (εκτός και εντός του κόμματος).

4. Παρά τις σημαντικές διαφορές ως προς το ειδικότερο νομικό καθεστώς του δημάρχου στα διάφορα κράτη, τα προσωπικά χαρακτηριστικά της μεγάλης πλειονότητας των δημοτικών ηγετών της γηραιάς ηπείρου παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες: Ο ευρωπαϊός δήμαρχος είναι, κατά κανόνα, μεσήλικας και απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στις περισσότερες χώρες, οι δήμαρχοι είναι «παιδιά της πόλης τους», έχουν δηλ. γεννηθεί ή μεγαλώσει στην πόλη που σήμερα διοικούν. Λίγοι είναι οι ηγέτες των ευρωπαϊκών δήμων που προέρχονται από τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα, ενώ ιδιαίτερα ισχυρή είναι η παρουσία των ελεύθερων επαγγελματιών, τους οποίους ολοένα και περισσότερο ανταγωνίζονται οι εργαζόμενοι στο δημόσιο. Ορισμένοι επαγγελματικοί κλάδοι

ευνοούν, λοιπόν, την ανάδειξη στο δημαρχιακό θώκο επειδή συνεπάγονται μια σειρά από πλεονεκτήματα στον πολιτικό ανταγωνισμό. Πρόκειται κυρίως για επαγγέλματα που συνδέονται, τυπικά ή άτυπα, με δραστηριότητες διαμεσολάβησης μεταξύ πολίτη και κρατικής εξουσίας (λ.χ. δικηγόροι ή δημόσιοι υπάλληλοι) ή συνδυάζονται με κάποια συνεργασία με το δήμο και με καλή πληροφόρηση για τις δημοτικές δραστηριότητες (λ.χ. μηχανικοί ή δημοσιογράφοι). Το περιεχόμενο και ο τρόπος άσκησης αυτών των επαγγελμάτων είναι σε θέση να συμβαδίζουν με μια πολιτική σταδιοδρομία. Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι δυνατότητες αναστολής ή έστω σημαντικού περιορισμού των επαγγελματικών δραστηριοτήτων, η ανεξαρτησία η ασφάλεια που προσφέρει το συγκεκριμένο επάγγελμα, τα περιθώρια ευέλικτης διαχείρισης του χρόνου, η ανάπτυξη δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για μια πολιτική σταδιοδρομία και, βεβαίως, η πρόσβαση σε κοινωνικά δίκτυα αλληλοϋποστήριξης και επρροής.

5. Της θητείας στην δημαρχία προηγούνται, κατά κανόνα, σταδιοδρομίες σε συλλογικά αιρετά όργανα των δήμων, καθώς και σε κομματικές, συνδικαλιστικές, επαγγελματικές ή μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες συχνά συνδέονται με τη κομματική στράτευση των

περισσότερων δημάρχων, αλλά και την συσσώρευση ενός πολιτικού κεφαλαίου εμπιστοσύνης στους κόλπους της τοπικής κοινωνίας. Οι (υποψήφιοι) δήμαρχοι συγκροτούν και κινητοποιούν εκτεταμένα δίκτυα υποστήριξης με την συμμετοχή πολλών και διαφορετικών τοπικών δρώντων προκειμένου να εξασφαλίσουν την εκλογική τους επικράτηση. Οι εν λόγω «συμμαχίες» επηρεάζουν όμως, σε κάποιο βαθμό, και τις μετεκλογικές πολιτικές επιλογές και κατευθύνσεις της δημοτικής ηγεσίας. Στην περίπτωση της Ελλάδας, οι δήμαρχοι δεν προσανατολίζονται μόνο στη διαμεσολάβηση κομματικών και διοικητικών μηχανισμών, αλλά αφιερώνουν πολύ χρόνο στις προσωπικές τους σχέσεις με τους πολίτες, ενώ συνεργάζονται στενά με σημαντικούς τοπικούς παράγοντες. Αξιοσημείωτη είναι ιδίως η επιρροή της εκκλησίας στις δημοτικές δραστηριότητες, αφού παρουσιάζει, σύμφωνα με τις απαντήσεις των ελλήνων δημάρχων, την μεγαλύτερη απόκλιση από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Πράγματι, σε καμία άλλη ευρωπαϊκή χώρα δεν αποτυπώνεται τόσο μεγάλη επίδραση της εκκλησίας στους δήμους, όσο στην Ελλάδα.

6. Ως προς τα προσωπικά χαρακτηριστικά και τις σταδιοδρομίες που προηγούνται της κατάληξης του αιρετού αξιώματος, οι δήμαρχοι δεν φαίνεται να διαφοροποιούνται αισθητά από τους βουλευτές. Σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες άλλωστε δεν είναι λίγοι εκείνοι που συνδυάζουν, χάρη στην «σώρευση εντολών», τον δημαρχιακό θώκο με μια έδρα στο Κοινοβούλιο. Στην χώρα μας, υφίσταται σχετική απαγόρευση στο Σύνταγμα, ενώ η αμφίδρομη «κινητικότητα» μεταξύ της Βουλής

και του Δημαρχείου είναι συγκριτικά περιορισμένη. Σπανιότερες είναι βέβαια, σε ολόκληρη την Ευρώπη, οι περιπτώσεις των πολιτικών που εγκαταλείπουν την εθνική πολιτική σκηνή προκειμένου να εγκατασταθούν σε κάποιο δημαρχείο. Συγκριτικά συχνότερο είναι αυτό το φαινόμενο μεταξύ των στελεχών των σοσιαλιστικών και ιδίως των κομμουνιστικών κομμάτων, ενώ οι γυναίκες πολιτικοί φαίνεται ότι έχουν λιγότερους ενδοιασμούς να επιλέξουν μια τέτοια, «έκκεντρη» διαδρομή. Η πορεία από το εθνικό Κοινοβούλιο στην τοπική αυτοδιοίκηση, πάντως, αφορά σχεδόν αποκλειστικά κάποιους σημαντικούς δήμους. Όταν δεν αναγκάζονται να εκτελέσουν κομματικές εντολές, οι τέως βουλευτές που επιχειρούν αυτό το βήμα, άλλοτε ελπίζουν σε μια «αναβάπτιση» που θα αυξήσει το προσωπικό πολιτικό τους κεφάλαιο και θα τους στηρίξει αποφασιστικά όταν θα επιστρέψουν δριμύτεροι στον εθνικό πολιτικό στίβο και άλλοτε (ιδίως όταν είναι μεγαλύτεροι σε ηλικία) αναζητούν καταφύγιο, επειδή έχουν απογοητευθεί από την σταδιοδρομία τους στα «πίσω έδρανα» ("backbenchers") του Κοινοβουλίου.

7. Με την εξαίρεση των φιλόδοξων τέως βουλευτών, οι περισσότεροι εν ενεργεία δήμαρχοι επιθυμούν να συνεχίσουν την σταδιοδρομία τους στο σημερινό τους αξίωμα, επιβεβαιώνοντας την ελκυστικότητα του δημαρχιακού θώκου, ιδίως σε ορισμένες σημαντικές πόλεις. Ως το κορυφαίο αιρετό αξίωμα σε τοπικό επίπεδο, η δημαρχία αποτελεί, λοιπόν, τον τελικό προορισμό και έχει «τερματικό χαρακτήρα» για τη μεγάλη πλειονότητα των πολιτικών ηγετών που φθάνουν σε αυτό το σημείο. Οι περισσότεροι δήμαρχοι φαίνεται, πάντως, ότι διανύουν στο αξίωμά τους δύο τετραετίες, δηλ. επανεκλέγονται μία φορά, ενώ λίγοι είναι εκείνοι που παραμένουν στο δημαρχιακό γραφείο και μετά την επόμενη εκλογική αναμέτρηση, αφού οι τοπικές κοινωνίες φαίνεται ότι γίνονται αισθητά αυστηρότερες ή πάντως ότι δυσανασχετούν όταν κάποιος τοπικός ηγέτης προσπαθεί να εξασφαλίσει μια τρίτη θητεία.

8. Αν και οι έλληνες δήμαρχοι που έχουν «ανελικτικές» φιλοδοξίες για θέσεις αιρετών σε υψηλότερες βαθμίδες του πολιτικο-διοικητικού συστήματος εξακολουθούν να αποτελούν μια μειονότητα, αξίζει να σημειωθεί ότι οι προοπτικές σταδιοδρομίας που προσφέρονται σήμερα στο πολιτικό προσωπικό της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι αισθητά πλουσιότερες. Πράγματι, οι νέες οργανωτικές δομές της αυτοδιοίκησης, με τους μεγαλύτερους δήμους και τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, η ενίσχυση των εθνικών ενώσεων ΟΤΑ (ΚΕΔΚΕ, ΕΝΑΕ, κλπ.) και η συμμετοχή σε διεθνή όργανα (Επιτροπή των Περιφερειών κ.α.) προσφέρουν σήμερα πολύ περισσότερες, σε σύγκριση με το παρελθόν, ευκαιρίες για ένα «άλμα» στον εθνικό ή ακόμη και στον ευρωπαϊκό πολιτικό στίβο.

9. Τα ποσοστά των βουλευτών με προηγούμενη εμπειρία στην αυτοδιοίκηση αυξάνονται. Έτσι, από τα μέλη του σημερινού Κοινοβουλίου της χώρας μας, σχεδόν το ένα τρίτο είχε (ή έχει και σήμερα) κάποιο αιρετό αξίωμα στην τοπική αυτοδιοίκηση, αλλά μόνο το 6% περίπου διαθέτει προηγούμενη δημαρχιακή εμπειρία. Το εν λόγω ποσοστό διαφοροποιείται αισθητά στις διάφορες Περιφέρειες της χώρας, αφού είναι πολύ υψηλότερο σε απομακρυσμένες, από τα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα, περιοχές, όπως η Ήπειρος και η Αν. Μακεδονία-Θράκη. Κατά τα αναμενόμενα, το ΠΑΣΟΚ και τα δύο αριστερά κόμματα παρουσιάζουν αισθητά υψηλότερα ποσοστά βουλευτών με σταδιοδρομία στην δημαρχία ή, εν γένει, στην τοπική αυτοδιοίκηση. Η εν λόγω διαφορά οφείλεται στις ισχυρότερες κομματικές δομές, οι οποίες διευκολύνουν και ορισμένες φορές επιβάλλουν την διαδρομή που περνά από την αυτοδιοίκηση για να οδηγήσει στην βουλευτική έδρα. Η προηγούμενη θητεία σε δημαρχιακό θώκο δεν φαίνεται, πάντως, να διευκολύνει ιδιαίτερα την πρόσβαση σε κάποια θέση υπουργού ή υφυπουργού. Οι δήμαρχοι που «ανελίσσονται» στην Βουλή είναι, λοιπόν, μεμονωμένες περιπτώσεις και σπάνια

καταλαμβάνουν κάποιο υπουργικό γραφείο, ενώ παραμένει ο παραδοσιακός διαχωρισμός ρόλων και σταδιοδρομιών μεταξύ δημάρχων και βουλευτών.

Στην έρευνα επίσης που έγινε στο Νομό Δωδεκανήσου διαπιστώνουμε ότι δεν υπάρχουν αρκετές γυναίκες στον πολιτικό στίβο γιατί όπως είχα αναφέρει στην αρχή είναι κατά κύριο λόγο ανδροκρατούμενο αξίωμα όχι μόνο του δημάρχου τελικά αλλά και των συμβούλων. Διαπιστώσαμε επίσης ότι τα άτομα που ασχολούνται με την πολιτική είναι σε μεγάλη ηλικία, οικογενειάρχες, που έχουν πολύ ελεύθερο χρόνο στην διάθεσή τους για να ασχοληθούν αποκλειστικά με την πολιτική. Τέλος όσον αφορά τα επαγγελματικά τους σπάνια παρουσιάζονταν άτομα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Οι περισσότεροι ασχολούνταν με επαγγέλματα κύρους όπως ιατροί, δικηγόροι, κ.α.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Νικ.- Κομν. Χλέπας , ο δήμαρχος – ο δήμαρχος ως αιρετός ηγέτης, εκδόσεις Παπαζήση 2005
2. Louis- Guerin Christiane, Zavalloni Marisa, Κοινωνική ταυτότητα και συνείδηση, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
3. Σάκης Καράγιωργας, Κούλα Κασιμάτη , Νίκος Πανταζίδης, Έρευνα για τη σύνθεση και την κατανομή του εισοδήματος στην Ελλάδα, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
4. Αλεξάνδρα Χαντζή, Κοινωνική ταυτότητα και διοματικές σχέσεις, Αθήνα 2004
5. www.yres.gr
6. www.ando.gr